

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2024
ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ & ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ – ΣΕΡΒΙΑΣ

Επιμέλεια: Αντώνιος Κατεπόδης, Γενικός Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Σύνταξη: Όλγα Μπάρμπα, Γραμματέας ΟΕΥ Β΄

Ιούλιος 2025

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ

Πίνακας περιεχομένων

1	Οικονομία της Σερβίας.....	4
1.1	Επισκόπηση της σερβικής οικονομίας – Γενική εικόνα.....	4
1.1.1	Η Δομή της Οικονομίας	8
	A. Γεωργία.....	8
	B. Βιομηχανία.....	10
	B.1. Μεταποιητικός Τομέας.....	10
	B.2 Μεταλλευτική Βιομηχανία.....	11
	Γ. Τομέας Πληροφορικής & Καινοτομίας.....	12
	Δ. Ενεργειακός Τομέας - Περιβάλλον	15
	Δ.1. Ηλεκτρική ενέργεια.....	15
	Δ.2. Άνθρακας	16
	Δ.3. Πετρέλαιο και φυσικό αέριο.....	16
	Δ.4. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ)	18
	Δ.5. Περιβαλλοντικά Έργα –Εξοικονόμηση Ενέργειας.....	20
	E. Υπηρεσίες.....	21
	E.1. Τραπεζικό Σύστημα	21
	E.2. Τουριστικός κλάδος	22
	E.3. Τομέας Μεταφορών & Υποδομών	23
	E.4. Κλάδος Τηλεπικοινωνιών	27
1.1.2	Βασικά οικονομικά μεγέθη	29
1.1.3	Οικονομικές Συνέπειες Πανδημίας, Πολέμου στην Ουκρανία και Ενεργειακής Κρίσης.....	33
1.1.4	Εξωτερικό Εμπόριο Σερβίας.....	35
	1.1.4.1 Εμπόριο αγαθών	35
	1.4.1.2 Θεσμικό & Κανονιστικό πλαίσιο εξωτερικού εμπορίου της Σερβίας.....	38
1.1.5	Επενδύσεις.....	39
	1.1.5.1 Οικονομική παρουσία χωρών ΕΕ στη Σερβία.....	41
	1.1.5.2 Οικονομική παρουσία τρίτων χωρών στη Σερβία	42
	1.1.5.2 Σημαντικότερες επενδύσεις συγχωνεύσεις ή εξαγορές.....	48
1.2	Οικονομικές προβλέψεις.....	52
	EXPO 2027.....	52
	Σχέδιο «Άλμα στο Μέλλον»	54
1.3	Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις Σερβίας – Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς	55
	1.3.1 Σερβία – ΠΟΕ (World Trade Organisation – WTO)	55
	1.3.2 Σερβία - Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)	55
	α. Διαπραγματεύσεις Σερβίας –ΕΕ	55
	β. Μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας(IPA) και λοιπή χρηματοδότηση ΕΕ.....	56

γ. Επενδυτικό Πλαίσιο Δυτικών Βαλκανίων (WBIF) & Πράσινη Ατζέντα για τα Δυτ. Βαλκάνια	60
δ. Το νέο Σχέδιο Ανάπτυξης της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια (Growth Plan).....	61
ε. Το Επενδυτικό Φόρουμ Δυτικών Βαλκανίων - Επιχειρηματικό Συμβούλιο των Δυτικών Βαλκανίων (Western Balkans 6 Chamber Investment Forum - WB6 CIF)	62
1.3.3 Σερβία - Διεθνές Νομισματικό Ταμείο-ΔΝΤ (International Monetary Fund – IMF)	62
1.3.4 Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές/τελωνειακές Ενώσεις.....	63
1.3.5 Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς, “Φόρα” και ομάδες χωρών.....	65
Παγκόσμια Τράπεζα-ΠΤ (World Bank – WB).....	65
Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΤΕ).....	65
Λοιποί Διεθνείς, Εξειδικευμένοι και Περιφερειακοί Οργανισμοί	66
2. Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Σερβίας.....	68
2.1 Διμερές εμπόριο.....	68
2.1.1 Διμερείς Εμπορικές Ροές – Εμπόριο Αγαθών	68
2.1.2 Εμπόριο Υπηρεσιών - Τουριστικές Ροές.....	71
2.2 Ελληνικές επενδύσεις στη Σερβία	72
2.3 Θεσμικό Πλαίσιο Οικονομικής Συνεργασίας - Διμερής Συνεργασία σε επιμέρους Τομείς.....	74
3η Σύνοδος του Ανώτατου Συμβουλίου Συνεργασίας (ΑΣΣ)	74
Ενέργεια.....	74
Τουρισμός.....	75
Μεταφορές.....	75
Περιβάλλον.....	75
Υγεία.....	76
Τηλεπικοινωνίες.....	76
Εμπόριο και Οικονομία	76
Συνεργασία Ελλάδας-Σερβίας εντός πολυμερούς πλαισίου	76
Εκατέρωθεν Ελληνο-Σερβικές Επισκέψεις Οικονομικού ενδιαφέροντος	77
2.4 Δράσεις οικονομικής διπλωματίας (2024).....	78
3. Συμπεράσματα – Προτάσεις	81
3.1. Προοπτική ενίσχυσης Ελληνικής Επιχειρηματικής Παρουσίας & Διμερούς Εμπορίου.....	81
3.1.1 Επιχειρηματικές Ευκαιρίες	81
Εργα υποδομών	81
Άλλοι τομείς	84
Εμπόδια & Προβλήματα.....	86
3.2. Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας	89
4. Παράρτημα.....	91
4.1. Χρήσιμες Διευθύνσεις	91
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	97

1 Οικονομία της Σερβίας

1.1 Επισκόπηση της σερβικής οικονομίας – Γενική εικόνα

Η Δημοκρατία της Σερβίας βρίσκεται στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, με συνολική **γεωγραφική** έκταση περίπου 88 χιλ. τ.χλμ. και είναι η τρίτη μεγαλύτερη χώρα σε πληθυσμό στη Βαλκανική Χερσόνησο, μετά τη Ρουμανία και την Ελλάδα. Η Σερβία είναι περικλειστή χώρα, και ένα από τα κράτη που προέκυψαν από την διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Σερβίας, ο **πληθυσμός** της χώρας είναι 6,7 εκατομμύρια κάτοικοι. Περίπου το 20% του πληθυσμού ζει στην πρωτεύουσα, το Βελιγράδι. Η Σερβία έχει **εργατικό δυναμικό περίπου 3 εκατομμυρίων ατόμων**. Οι Σέρβοι αντιπροσωπεύουν το 83,32% του πληθυσμού, ενώ οι σημαντικότερες **εθνικές μειονότητες** είναι οι Ούγγροι (3,53%), οι Ρομά (2,05%), οι Βόσνιοι (2,02%), οι Κροάτες (0,81%) και οι Σλοβάκοι (0,73%).

Η Σερβία διαθέτει σημαντικό **ορυκτό πλούτο**, όπως αξιοσημείωτες ποσότητες άνθρακα, μόλυβδου, ψευδαργύρου, χαλκού, χρυσού και, εκτιμάται, λιθίου. Όμως η έλλειψη επενδύσεων, η οποία επηρέασε τον **μεταλλευτικό τομέα** επί αρκετά χρόνια, εμποδίζει την οικονομία της χώρας να επωφεληθεί επαρκώς από αυτόν τον πλούτο.

Οι **μεγαλύτερες πόλεις** είναι η πρωτεύουσα Βελιγράδι (πληθυσμός 1,7 εκατ.), το Νόβι Σαντ (350,000 κάτοικοι), η Νις (258,000 κάτοικοι) και το Κραγκιούγιεβατς (179,000 κάτοικοι).

Πολίτευμα	<i>Κοινοβουλευτική Δημοκρατία</i>	Πληθυσμός	<i>6,7 εκατ.</i>
Αρχηγός του Κράτους	<i>Πρόεδρος της Δημοκρατίας</i>	Πρωτεύουσα	<i>Βελιγράδι</i>

Σύμφωνα με τα εγχώρια στοιχεία, από το 2012-2013, η Σερβία έχει καταφέρει να υπερδιπλασιάσει το **συνολικό ΑΕΠ** της από περίπου 32 δισ ευρώ πάνω από 65 δισ. ευρώ το 2024. Η Σερβία προσέλκυσε **πάνω από 15 δισ. ευρώ άμεσων ξένων επενδύσεων** τα τελευταία τέσσερα έτη, εν μέσω παγκόσμιων αναταραχών, ενώ καταγράφει σταθερά **αύξηση στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών**. Σύμφωνα με την επικεφαλής της Τράπεζας της Σερβίας (NBS), Γιοργκοβάνκα Ταμπάκοβιτς, τα τελευταία 12 χρόνια, η Σερβία, μετατράπηκε από μια χώρα με νομισματική και χρηματοπιστωτική αστάθεια σε χώρα με σταθερό νόμισμα, συναλλαγματικά αποθέματα ρεκόρ, σταθερή αύξηση των επενδύσεων και συγκρίσιμα ποσοστά πληθωρισμού με άλλες χώρες. Ο πληθωρισμός στη Σερβία μειώθηκε και συγκρατήθηκε σε χαμηλά επίπεδα (περίπου 2%) από το 2013 και έπειτα, έως ότου κλιμακωθούν οι παγκόσμιες πληθωριστικές πιέσεις μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία. Η Τράπεζα, σταδιακά από το 2013 μείωσε το **επιτόκιο αναφοράς** (από 11,75% το 2013 σε 1% έως το τέλος του 2020), διατηρώντας το σταθερά στο 1% έως τον Απρίλιο του 2023. Ακολουθώντας τη διεθνή πορεία των βασικών επιτοκίων, προέβη σε συνεχείς αυξήσεις φτάνοντας το 6,5% το β' εξάμηνο του 2023, ενώ από τις αρχές του 2024 η Τράπεζα ξεκίνησε μια σταδιακή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής. Το σερβικό δηνάριο έδειξε σχετική σταθερότητα έναντι του ευρώ, με ονομαστική ανατίμηση κατά 1,2% κατά την 12ετία 2013-2024. Η NBS συνέβαλε σημαντικά στον διπλασιασμό των **συναλλαγματικών αποθεμάτων** της χώρας, φτάνοντας τα 28 δισ. ευρώ έως το τέλος του 2024, καθώς επίσης και το μερίδιο **χρυσού** από 6,2% σε περίπου 10%.

Τον Οκτώβριο 2024, ο οίκος αξιολόγησης **Standard and Poor's** ανακοίνωσε ότι **αναβάθμισε τη μακροπρόθεσμη αξιολόγηση της Σερβίας σε ξένο και τοπικό νόμισμα σε «BBB-» από «BB+»**. Η απόφαση αποδίδει στη χώρα αξιολόγηση επενδυτικής βαθμίδας για πρώτη φορά στην ιστορία της.

Τον Ιούνιο του 2023 το Βελιγράδι επιλέχθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Γραφείου Εκθέσεων (BIE) στο Παρίσι, **να φιλοξενήσει την ενδιάμεση παγκόσμια έκθεση Expo 2027**, η οποία αναμένεται να αποφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη στη Σερβία. Το συγκρότημα της EXPO 2027, το οποίο περιλαμβάνει την κατασκευή Εθνικού Σταδίου καθώς και συνοδευτικού οικιακού, εμπορικού και εκθεσιακού χώρου, θα εκτείνεται σε περίπου 167 εκτάρια. Ειδικότερα θα κατασκευαστεί ένα εκθεσιακό συγκρότημα, για τις ανάγκες της EXPO 2027, ένα συγκρότημα κατοικιών με 1.500 διαμερίσματα και ένα νέο εθνικό στάδιο.

Στις 20 Ιανουαρίου 2024, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Σερβίας Aleksandar Vucic παρουσίασε **το σχέδιο «Leap into the Future - Serbia EXPO 2027»** το οποίο περιλαμβάνει συνολικές **επενδύσεις ύψους 17,8 δισ. ευρώ** τα επόμενα 3,5 έως 4 χρόνια για διάφορα έργα σε όλη τη χώρα, συμπεριλαμβανομένων αυτών της EXPO 2027. Οι επενδύσεις στοχεύουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη της Σερβίας, και ειδικότερα για την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών, για έργα στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας, της εκπαίδευσης, της ανάπτυξης υποδομών, της εκβιομηχάνισης, της ενέργειας, της οικολογίας, της γεωργίας, της υγείας, του τουρισμού κ.ά.. Ειδικότερα έχει ως στόχο την αύξηση του ΑΕΠ στα 92,7 δισεκατομμύρια ευρώ (από περίπου 65 δισ. σήμερα), του μέσου καθαρού μισθού σε 1.800 ευρώ έως τον Δεκέμβριο του 2027 (από 900 περίπου το 2024) και της μέσης σύνταξης σε 650 ευρώ έως το 2027.

Η Σερβική εθνοσυνέλευση αποτελείται από 250 μέλη με τετραετή θητεία. Οι τελευταίες βουλευτικές εκλογές διεξήχθησαν τον Δεκέμβριο 2023. Το κυβερνών **Προοδευτικό Κόμμα (SNS)** κατέχει την πλειοψηφία στην **σερβική Εθνοσυνέλευση, αλλά συνεργάζεται και με το Σοσιαλιστικό Κόμμα (SPS), το οποίο μετέχει στην κυβέρνηση**. Ο Πρόεδρος Βούτσιτς, εξελέγη για πρώτη φορά το 2014 και συνηθίζει να σχηματίζει κυβερνητικούς συνασπισμούς με το Σοσιαλιστικό Κόμμα Σερβίας. Τον Νοέμβριο του 2023, ο Πρόεδρος Βούτσιτς προκήρυξε πρόωρες εκλογές (για τις 17 Δεκεμβρίου) σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό (Βοϊβοδίνη) και τοπικής αυτοδιοίκησης (Δήμος Βελιγραδίου και άλλοι 64 δήμοι της χώρας). Η φιλοευρωπαϊκή αντιπολίτευση αποφάσισε την κάθοδό της στις εκλογές υπό κοινό ψηφοδέλτιο ("Η Σερβία ενάντια στη Βία"). Τα αποτελέσματα στις κοινοβουλευτικές είχαν ως εξής: Το SNS έλαβε 46,7% και λίγο περισσότερες από τις μισές έδρες, ο συνασπισμός "Η Σερβία ενάντια στη Βία" έλαβε 23,7%, το SPS 6,6%, το NADA 5% και το "Εμείς - Η φωνή του λαού" 4,7%. Τα υπόλοιπα κόμματα έλαβαν ποσοστό κάτω του 3% που αποτελεί και το κατώφλι εισόδου στη Βουλή. Εισήλθαν επίσης 5 μειονοτικά κόμματα (για τα οποία ισχύουν διαφορετικές προϋποθέσεις για την είσοδό τους στη Βουλή). Η συμμετοχή ανήλθε σε περίπου 60%. Κατόπιν διαβουλεύσεων αρκετών μηνών, το SNS σε συνεργασία με το SPS και κάποια εκ των μειονοτικών κομμάτων, σχημάτισαν κυβέρνηση, η οποία έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης μόλις στις 2 Μαΐου 2024.

Στις εκλογές στο **Δήμο Βελιγραδίου**, το SNS υπερίσχυσε της φιλοευρωπαϊκής αντιπολίτευσης (38% έναντι 35%), όμως η συγκρότηση πλειοψηφίας δεν ήταν δυνατή. Μετά το πέρας της εκλογικής αναμέτρησης, η φιλοευρωπαϊκή αντιπολίτευση έκανε λόγο για πλήθος παρατυπιών, με σημαντικότερη αυτή της μετακίνησης μεγάλου αριθμού ψηφοφόρων από άλλες περιοχές της χώρας ή και γειτονικές χώρες στο Βελιγράδι, προκειμένου να ψηφίσουν το SNS και ζήτησε την διεξαγωγή νέων εκλογών σε όλα τα επίπεδα.

Στις 2 Ιουνίου 2024 πραγματοποιήθηκαν τοπικές εκλογές σε περίπου 90 δήμους, συμπεριλαμβανομένου του Βελιγραδίου (επαναληπτικές εκλογές). Οι συνδυασμοί του

κυβερνώντος SNS (από κοινού με το SPS και άλλα μικρότερα κόμματα) κέρδισαν την πλειονότητα των εδρών στην συντριπτική πλειοψηφία των αναμετρήσεων. Στις δε δύο μεγαλύτερες πόλεις (Βελιγράδι, Νόβι Σαντ) το SNS έλαβε περίπου το 52-53% των ψήφων. Σημειώνεται ότι στις εκλογές στο Βελιγράδι, μέρος της αντιπολίτευσης δεν συμμετείχε, με επίκληση το γεγονός ότι δεν έχουν αλλάξει εγκαίρως και επαρκώς οι εκλογικές συνθήκες, καθιστώντας τις εκλογές μη δίκαιες, κατά την άποψή τους.

Την 1η Νοεμβρίου, στον ανακαινισμένο σιδηροδρομικό σταθμό του Νόβι Σαντ, κατέρρευσε το εξωτερικό σκέπαστρο με αποτέλεσμα να βρουν τραγικό θάνατο 15 άνθρωποι. Μετά από 4 ημέρες παραιτήθηκε ο Υπουργός Κατασκευών, Μεταφορών και Υποδομών κ. Βέσιτς, ενώ περίπου δύο εβδομάδες αργότερα ακολούθησαν και οι παραιτήσεις του κ. Μομίροβιτς (Υπουργός Εμπορίου και πρώην Υπουργός Κατασκευών, Μεταφορών και Υποδομών) και της κας Τανάσκοβιτς (επικεφαλής της «Σερβικής Εταιρείας Σιδηροδρομικών Υποδομών»). Από τότε έχει ξεκινήσει ένα κύμα διαδηλώσεων σε όλη την χώρα πρωτοστατούντων των φοιτητών, το οποίο παρουσιάζει διακυμάνσεις στη συχνότητα και την ένταση των διαμαρτυριών.

Στις 10 Ιανουαρίου 2025, το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ ανακοίνωσε την ότι επέβαλε κυρώσεις κατά της σερβικής εταιρείας πετρελαίου NIS, 56,15% του κεφαλαίου της οποίας κατέχουν η Gazprom και η Gazprom Neft, ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου μέτρων που στοχεύουν τον ενεργειακό τομέα της Ρωσίας. Οι κυρώσεις προς το παρόν είναι σε αναβολή, η οποία παρατείνεται μηνιαίως. Σημειώνεται ότι το 2008, η Gazprom Neft είχε αποκτήσει το πλειοψηφικό μερίδιο της NIS και αργότερα αύξησε την ιδιοκτησία στο 56,15%. Το 2022, η Gazprom Neft μεταβίβασε το 6,15% των μετοχών της στη NIS στην μητρική της εταιρεία, Gazprom. Η σερβική κυβέρνηση κατέχει περίπου το 30% των μετοχών της NIS, ενώ το υπόλοιπο κατέχεται από μετόχους μειοψηφίας. Η NIS, διαθέτει το μοναδικό διυλιστήριο της Σερβίας.

Η Σερβία απέκτησε το **καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας στην ΕΕ** με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου **την 1η Μαρτίου 2012**. Το Σεπτέμβριο του 2013 τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ της ΕΕ και της Σερβίας. Στις 21 Ιανουαρίου 2014, πραγματοποιήθηκε η 1η Διακυβερνητική Διάσκεψη, σηματοδοτώντας την επίσημη έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης της χώρας στην ΕΕ. Τον Οκτώβριο 2024, τα κράτη μέλη της ΕΕ ενέκριναν το Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα της Σερβίας, ανοίγοντας το δρόμο για την έναρξη της προχρηματοδότησης στα πλαίσια του Growth Plan, του νέου χρηματοδοτικού μέσου της ΕΕ για την περιοχή, συνολικής αξίας έξι δισ. ευρώ.

Η Σερβία έχει, επίσης, υπογράψει **αρκετές εμπορικές συμφωνίες** όπως η Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) και η Κεντροευρωπαϊκή Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών (CEFTA), καθώς και συμφωνίες με την Τουρκία, τη Λευκορωσία, το Καζακστάν και τη Ρωσία, κ.ά. Το 2023 υπεγράφη **συμφωνία με την Κίνα** η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 2024, ενώ τον ίδιο μήνα 2024 υπεγράφη αντίστοιχη συμφωνία με την **Αίγυπτο**, η οποία αναμένεται να τεθεί σε ισχύ εντός του καλοκαιριού 2025. Επιπλέον, στις 5 Οκτωβρίου, η Σερβία και τα **Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ)** υπέγραψαν Συμφωνία Οικονομικής Συνεργασίας (CEPA-Comprehensive Partnership Agreement). Το εμπόριο με τις ΗΠΑ διεξάγεται στο πλαίσιο του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ ή GSP). Το ΣΓΠ των ΗΠΑ παρέχει προτιμησιακό δασμολογικό καθεστώς για περισσότερα από 4.650 σερβικά προϊόντα. Η Σερβία είναι, επίσης, μέλος της Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ). Οι περισσότερες σερβικές εξαγωγές απευθύνονται στις αγορές της Ε.Ε. και της CEFTA.

Κατωτέρω απεικονίζονται οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της Σερβίας, με τους οποίους έχουν υπογραφεί εμπορικές συμφωνίες.

*Πηγή : Σερβική Υπηρεσία Ανάπτυξης - RAS

1.1.1 Η Δομή της Οικονομίας

Α. Γεωργία

Η συμβολή του πρωτογενούς τομέα στο ΑΕΠ της Σερβίας παραμένει υψηλή παρά την υποχώρησή του κατά τα τελευταία 15 έτη. Από το 2001 και έπειτα η συμβολή αυτή κυμαίνεται, περίπου, μεταξύ **6% και 7% του ΑΕΠ** της χώρας, απασχολώντας σχεδόν **το 16% του εργατικού δυναμικού**. Η Σερβία έχει πολύ ευνοϊκές φυσικές συνθήκες (γη και κλίμα) για ποικίλη γεωργική παραγωγή. Το ηπειρωτικό κλίμα με κρύους χειμώνες και ζεστά υγρά καλοκαίρια είναι ιδανικό για **εντατική παραγωγή φρούτων**.

Η χώρα διαθέτει περίπου 5 εκ. εκτάρια γεωργικής γης (0,7 εκτάρια κατά κεφαλήν), εκ των οποίων περίπου 3,3 εκ. εκτάρια είναι αρόσιμη γη (0,45 εκτάρια κατά κεφαλήν). Η γεωργική παραγωγή είναι πιο σημαντική **στη Βοϊβοδίνη (Βόρεια Σερβία)**, η οποία αντιπροσωπεύει το 84% της συνολικής καλλιεργήσιμης γης. Άλλες **γεωργικές περιοχές** περιλαμβάνουν τις Macva, Pomoravlje, Tamnava, Rasina και Jablanica.

Η **δομή του πρωτογενούς τομέα** αποτελείται κατά 70% από την παραγωγή αγροτικών προϊόντων και κατά 30% κτηνοτροφικών. Περίπου το 90% της αρόσιμης γης είναι ιδιόκτητο και το 10% ανήκει στο κράτος. Το μέσο μέγεθος της οικογενειακής εκμετάλλευσης ανέρχεται σε 4,5 εκτάρια και το μέσο μέγεθος των εμπορικών εγγεγραμμένων εκμεταλλεύσεων εκτιμάται σε 10,6 εκτάρια.

Οι **γεωργικές εξαγωγές** αποτελούν περισσότερο από το ένα πέμπτο όλων των πωλήσεων της χώρας στην παγκόσμια αγορά. Η Σερβία είναι ένας από τους μεγαλύτερους **προμηθευτές της ΕΕ σε φρούτα, ιδίως κατεψυγμένα, , αντικατοπτρίζοντας περίπου το ένα τρίτο των** ευρωπαϊκών εισαγωγών, σύμφωνα με τη Eurostat. Η Γερμανία και η Γαλλία αποτελούν τις σημαντικότερες χώρες πελάτες της. Η καπνοβιομηχανία της κατατάσσεται επίσης σε υψηλή θέση (4η) ακολουθώντας την Πολωνία, τη Γερμανία και τη Ρουμανία. Η σερβική παραγωγή ηλιέλαιου είναι τέταρτη στην ΕΕ, μετά τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία.

Η Σερβία είναι ο **τρίτος, μεγαλύτερος παραγωγός δαμάσκηνων στον κόσμο** (περ. 600 χιλ. τόνους ετησίως), ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός σμέουρων (περίπου 100 χιλ. τόνους), σημαντικός παραγωγός αραβοσίτου (7 εκατ. τόνους ή 32η στον κόσμο) και σίτου (2 εκατ. τόνους ή 35^η παγκοσμίως).

Η παραγωγή **φρούτων** αποτελείται κυρίως από μήλα, σταφύλια, δαμάσκηνα, ροδάκινα, αχλάδια, βερίκοκα, κέρασια και μούρα. Όσον αφορά την καλλιέργεια αυτών, τις μεγαλύτερες εκτάσεις καταλαμβάνουν τα δαμάσκηνα, ενώ ακολουθούν τα μήλα και τα βύσσина. Στη Σερβία χρησιμοποιείται ευρέως η επεξεργασία φρούτων για δημιουργία τελικών προϊόντων όπως το μπράντι, οι μαρμελάδες, οι χυμοί και οι κομπόστες.

Άλλα σημαντικά σερβικά γεωργικά προϊόντα είναι τα εξής: ηλίανθος, ζαχαρότευτλα, σόγια, πατάτες, μήλα, χοιρινό κρέας, βόειο κρέας, πουλερικά και γαλακτοκομικά. Οι **κύριες καλλιέργειες** είναι ο αραβόσιτος και το σιτάρι, μαζί με το κριθάρι, τη βρώμη και τη σίκαλη. Τα **ζωικά προϊόντα** που εξάγονται περιλαμβάνουν χοιρινό κρέας, γαλακτοκομικά προϊόντα, πουλερικά και βόειο κρέας.

Στη Σερβία υπάρχουν 56.000 εκτάρια **αμπελώνων**, που παράγουν περίπου 230 εκατ. λίτρα κρασί ετησίως. Οι πιο διάσημες περιοχές αμπελουργίας βρίσκονται στη Βοϊβοντίνα και τη Σουμαντίγια (Βόρεια και Βορειοδυτική Σερβία). Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο του αναπτυξιακού σχεδίου της Σερβίας 2020-2025, κονδύλια ύψους 300 εκ. ευρώ προορίζονται για τη γεωργία, και ειδικότερα για την άρδευση, την αυτοματοποίηση, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών και την υποκατάσταση μέρους των εισαγωγών. Όσον αφορά τον τομέα των σταφυλιών και του κρασιού, η Κυβέρνηση της Σερβίας σε συνεργασία με την Ένωση Οινοποιών και Αμπελουργών της Σερβίας (SVVS), υιοθέτησε το 2020 μια στρατηγική ανάπτυξης του αμπελοοινικού τομέα, η οποία αφορά τον εκσυγχρονισμό της εγχώριας οινοποίησης και αμπελουργίας έως το 2030. Σημειώνεται ότι ο εν λόγω τομέας προστατεύεται, ακόμη, μέσω συστήματος ποσοστώσεων ως προς τις εισαγωγές οίνου από την ΕΕ και τρίτες χώρες. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Τελωνειακής Διοίκησης, το 2024, η Σερβία επέτρεψε την εισαγωγή 2,5 εκατομμυρίων λίτρων κρασιού από την Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς εισαγωγικούς δασμούς, σύμφωνα με την ποσόστωση για εισαγωγές κρασιού με προτιμησησική καταγωγή από την ΕΕ. Σύμφωνα με τα στοιχεία, η πλειοψηφία των εισαγόμενων κρασιών στη Σερβία προέρχεται από τη Βόρεια Μακεδονία, γνωστή για τις προσιτές τιμές της, διατηρώντας ισχυρό ανταγωνισμό στην αγορά.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Γεωργίας, μία από τις κορυφαίες προτεραιότητες της Κυβέρνησης είναι τα κίνητρα για τις **βιολογικές καλλιέργειες**. Κατά το Σερβικό Υπουργείο Γεωργίας, Δασών και Διαχείρισης Υδάτων, παρά την κρίση της πανδημίας COVID- 19, η καλλιέργεια βιολογικών τροφίμων στη Σερβία από το 2021 ξεπερνά, πλέον, τα 21.000 εκτάρια. Η Σερβία διαθέτει περίπου 7.000 παραγωγούς βιολογικών τροφίμων και ο τομέας των βιολογικών τροφίμων αναπτύσσεται συνεχώς.

Η χώρα δέχεται σημαντικές ενισχύσεις από την Ε.Ε. μέσω του προγράμματος «Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας για την Αγροτική Ανάπτυξη (IPARD)». Στις 9 Μαρτίου 2022 εγκρίθηκε το πρόγραμμα **IPARD III, περιόδου 2021-2027, ύψους 288 εκ. ευρώ**. Οι επενδύσεις που πρόκειται να υποστηριχθούν από το νέο πρόγραμμα αφορούν την προμήθεια εξοπλισμού, μηχανημάτων και την κατασκευή ή ανακατασκευή εγκαταστάσεων, με στόχο την επίτευξη των προτύπων της ΕΕ.

Σημαντικές ξένες επενδύσεις πραγματοποιήθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία στον σερβικό γεωργικό τομέα, μεταξύ αυτών δύο επενδύσεις προερχόμενες από τα Η.Α.Ε. Το 2013, υπεγράφη συμφωνία, αξίας περίπου 400 εκατ. δολ. με την εμπερατική **Al Dahra Agricultural Company**, που αφορά την εκμετάλλευση 9.000 εκταρίων καλλιεργήσιμης γης στη Βοϊβοντίνα, και την παραγωγή κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Η συμφωνία περιελάμβανε τον εκσυγχρονισμό του δικτύου αρδευτικών καναλιών, καθώς και επενδύσεις σε "logistics". Κατά το 2022, η εταιρεία ανακοίνωσε ότι θα διενεργήσει επενδύσεις αξίας 80 εκατ. ευρώ μέσω του τετραετούς σχεδίου ανάπτυξής της – ενώ έχει ήδη προβεί σε επενδύσεις ύψους 60 εκατ. ευρώ - ποσό διπλάσιο από αυτό που είχε προβλεφθεί στη σύμβαση εξαγοράς. Σημειώνεται ότι το έργο χρηματοδοτείται από δάνειο του Ταμείου Ανάπτυξης του Αμπού Ντάμπι.

Αντίστοιχη συμφωνία είχε υπογραφεί το 2014, με την εμπερατική εταιρεία παραγωγής σιτηρών, **Elite Agro LLC**, η οποία είναι ο μοναδικός ιδιοκτήτης της σερβικής Yugo Elite Agro. Η Elite Agro LLC απέκτησε και την κυριότητα της Al Rawafed Holding, καθιστώντας την ιδιοκτήτη 12.000 εκταρίων αρόσιμης γης και έναν από τους μεγαλύτερους γαιοκτήμονες της χώρας. Η Al Rawafed δραστηριοποιούνταν στην καλλιέργεια σιταριού, αραβόσιτου, ηλίανθου και σόγιας σε περίπου 10.400 εκτάρια γης ενώ η Yugo Elite Agro κατείχε 1.600 εκτάρια γη στη Zobnatica.

B. Βιομηχανία

Ο βιομηχανικός τομέας χρήζει εκσυγχρονισμού και ξένων επενδύσεων. Κατά τα τελευταία χρόνια η Σερβική βιομηχανία συνεισφέρει περί το **25,5%**, τουλάχιστον, του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας και απασχολεί το **25,1% του εργατικού δυναμικού**. Σημαντική είναι η δραστηριοποίηση ξένων εταιρειών στον εν λόγω τομέα κατά τα τελευταία έτη.

B.1. Μεταποιητικός Τομέας

Ο σερβικός δευτερογενής τομέας κυριαρχείται από τους τομείς της επεξεργασίας τροφίμων, αυτοκινητοβιομηχανίας, εξορύξεων βασικών μετάλλων, μη σιδηρούχων μετάλλων, φαρμακοβιομηχανίας, κλωστοϋφαντουργικών, χημικών, ελαστικών, μηχανημάτων, ηλεκτρονικών, ζάχαρης, επίπλων κ.ά. Η Σερβία διαθέτει **15 ελεύθερες εμπορικές ζώνες (Ε.Ζ.)**.

Η βιομηχανία ήταν **ο τομέας που επλήγη περισσότερο**, τόσο από τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, τον εμφύλιο πόλεμο, τις κυρώσεις του ΟΗΕ, το διεθνές εμπορικό εμπάργκο και τους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ κατά τη δεκαετία της δεκαετίας του 1990, όσο και από την προσπάθεια μετάβασης στην οικονομία της αγοράς κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000. Κατά την περίοδο αυτή η βιομηχανική παραγωγή σημείωσε δραματική συρρίκνωση. Το 2013 η ανωτέρω παραγωγή ανερχόταν περίπου στο ήμισυ αυτής του 1989. Ωστόσο, από το 2017 ο τομέας αναπτύσσεται σταθερά ενώ προσελκύει επίσης πολλές άμεσες ξένες επενδύσεις (βλ. Κεφ. "Επενδύσεις")

Η **αυτοκινητοβιομηχανία** της Σερβίας αποτελεί σημαντικό μέρος της οικονομίας της χώρας και κυριαρχείται από γερμανικών συμφερόντων παραγωγικές μονάδες. Ο εν λόγω κλάδος αντιπροσωπεύει το 10% των εξαγωγών της Σερβίας καθώς και το 14% των ξένων επενδύσεων και απασχολεί περισσότερα από 40.000 άτομα. Η Fiat Chrysler Automobile είναι ο μεγαλύτερος "κλαδικός" επενδυτής στη Σερβία. Η εταιρεία παράγει τουλάχιστον 100.000 οχήματα ετησίως, τα οποία εξάγονται στις ΗΠΑ, στις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, στη Ρωσία, καθώς και στις αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις αρχές του 2025 ξεκίνησε η παραγωγή των ηλεκτρικών Fiat Panda Grande στο εργοστάσιο της εταιρείας στο Kragujevac. Διαχρονικά η Ρωσία αγόραζε περίπου το 30% των αυτοκινήτων που παρήγαγε η Σερβία. Οι παραγωγικές μονάδες του κλάδου εντοπίζονται, κυρίως, στο σύμπλεγμα που βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή της πόλης Kragujevac, ενώ οι εξαγωγές του υπερβαίνουν τα δύο δισ. δολάρια.

Η **βιομηχανία τροφίμων** διακρίνεται τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Μερικά από τα διεθνή εμπορικά "σήματα" του κλάδου τροφίμων και ποτών είναι εγκατεστημένα στη Σερβία όπως οι PepsiCo, Nestlé, Coca-Cola HBC (Βελιγράδι), Heineken (Νόβι Σαντ), Carlsberg (Backa Palanka) και Nordzucker (βιομηχανία ζάχαρης).

Η **βιομηχανία ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών** της Σερβίας βρέθηκε στην κορύφωσή της τη δεκαετία του 1980, αλλά σήμερα έχει συρρικνωθεί στο ένα τρίτο του τότε μεγέθους της. Την τελευταία δεκαετία αναζωογονήθηκε μέσω επενδύσεων εταιρειών όπως της Siemens (ανεμογεννήτριες) στη Subotica και της Panasonic (συσκευές φωτισμού) στο Svilajnac και στο Valjevo. Η Σερβία κατασκευάζει, επίσης, Intel smartphones με την ονομασία Tesla smartphones.

Η **φαρμακευτική βιομηχανία** στη Σερβία περιλαμβάνει δώδεκα κατασκευαστές γενόσημων φαρμάκων, εκ των οποίων η Hemofarm στη Vrsac και η Galenika στο Βελιγράδι, αντιπροσωπεύουν το 80% του όγκου παραγωγής. Η εγχώρια παραγωγή καλύπτει πάνω από το 60% της τοπικής ζήτησης.

Τέλος, η Σερβία διαθέτει, επίσης, αξιόλογη **εξοπλιστική βιομηχανία**. Αποτελεί έναν από τους **μεγαλύτερους παραγωγούς όπλων στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη**, μία παράδοση που χρονολογείται από την εποχή της ενιαίας Γιουγκοσλαβίας. Η χώρα παράγει και εξάγει, από πιστόλια και νάρκες, έως συστήματα πυροβολικού, ραντάρ, ηλεκτρονικό εξοπλισμό, τεθωρακισμένα και πολεμικά αεροσκάφη. Κυριότεροι αγοραστές σερβικών όπλων και οπλικών συστημάτων είναι τα ΗΑΕ, η Κύπρος, οι ΗΠΑ, η Βουλγαρία, η Σαουδική Αραβία και το Ισραήλ.

B.2 Μεταλλευτική Βιομηχανία

Εκτιμάται ότι η Σερβία διαθέτει **ορυκτούς πόρους** αξίας τουλάχιστον 263 δισ. δολαρίων. Η χώρα είναι πλούσια σε άνθρακα, χαλκό και χρυσό. Συνεπώς, η **εξορυκτική βιομηχανία** της Σερβίας είναι συγκριτικά ισχυρή. Δεδομένου ότι ο εξορυκτικός τομέας αποτελεί μια επιχείρηση έντασης κεφαλαίου, η χώρα έχει "ανοίξει τις πόρτες της" σε **ξένους επενδυτές**.

Η Σερβία αποτελεί σημαντικό παραγωγό **άνθρακα** στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (7ος στην Ευρώπη και 18ος διεθνώς). Οι εξορύξεις πραγματοποιούνται στις περιοχές Kolubara και Kostolac. Η χώρα αποτελεί, επίσης, τον 23ο μεγαλύτερο παραγωγό **χαλκού** στον κόσμο (3ο στην Ευρώπη). Η εξόρυξή του γίνεται από την **Zijin Bor Copper**, σημαντική εξορυκτική εταιρεία που εξαγοράστηκε (63% των μετοχών) από την κινεζική Zijin Mining το 2018. Τα ορυχεία εξόρυξης **χρυσού** βρίσκονται στην ανατολική Σερβία σε περιοχές όπως Bor, Raska, Majdanpek, Negotin, Zajecar ή Medvedja. Σημαντική εξόρυξη **χρυσού** λαμβάνει χώρα στη περιοχή του Majdanpek.

Την 1η Μαρτίου 2023 η Zijin Serbia εγκαινίασε τη νέα επένδυση επέκτασης του Μεταλλουργείου Χαλκού στο Bor, οι εργασίες της οποίας διήρκεσαν δυόμιση χρόνια. Η αξία της ανακατασκευής του μεταλλουργείου ανήλθε σε 320 εκατ. δολ., εκ των οποίων τα 100 εκ. επενδύθηκαν σε μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Η εταιρεία ανακοίνωσε ότι μετά την ανακαίνιση το ορυχείο θα παράγει **μεταξύ 180.000 και 200.000 τόνων χαλκού υψηλής καθαρότητας και 3 τόνους χρυσού ετησίως**, ενώ ο ετήσιος κύκλος παραγωγής θα ξεπεράσει τα 2 δισ. δολ. Τον Απρίλιο του 2024, ο Όμιλος Zijin Mining, **ανακοίνωσε ότι η εταιρεία σκοπεύει να αυξήσει την ετήσια παραγωγή ορυχείου Bor της Σερβίας –η οποία ανήκει κατά πλειοψηφία στη Zijin– σε 450.000 τόνους χαλκού και 10 τόνους χρυσού**, καθιστώντας τη Σερβία τον μεγαλύτερο παραγωγό χαλκού στην Ευρώπη. Η Zijin, ανέφερε επίσης ότι η εταιρεία προέβη σε τετραπλάσιες από τις προγραμματισμένες επενδύσεις ύψους **1,26 δισ. δολαρίων** για την ανάπτυξη του ορυχείου, με αποτέλεσμα η παραγωγή να έχει ξεπεράσει τις προσδοκίες και τις υποχρεώσεις από τη σύμβαση που υπογράφηκε με τη Σερβική Κυβέρνηση το 2018. Ενώ η Zijin κατέχει ορυχεία σε 15 χώρες παγκοσμίως, **τα ορυχεία Bor αντιπροσωπεύουν επί του παρόντος το 24% της συνολικής παραγωγής της Zijin**. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, το 2023, η Serbia Zijin Copper Ltd. παρήγαγε 240.000 τόνους χαλκού και 7,5 τόνους χρυσού, ενώ οι μελλοντικές επενδύσεις της Zijin θα επικεντρωθούν στην ανάπτυξη των υπόγειων ορυχείων χαλκού και χρυσού του Bor, τα οποία εκτιμάται ότι περιέχουν περίπου 20 εκατ. τόνους χαλκού και μεταξύ 700 και 800 τόνους χρυσού. Επιπλέον, η εταιρεία αυτή τη στιγμή επεξεργάζεται ένα πενταετές σχέδιο με στόχο τη μείωση των εκπομπών άνθρακα σε όλα τα ορυχεία, δηλαδή τη δημιουργία πράσινων ορυχείων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Συμβουλίου Χρυσού, η Σερβία έχει τα μεγαλύτερα **αποθέματα χρυσού μεταξύ των χωρών της περιοχής**. Η **Zijin** έχει πουλήσει περισσότερους από 6,5 τόνους χρυσού στην Εθνική Τράπεζα της Σερβίας τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Το σύνολο της

ποσότητας χρυσού που παράγεται, σύμφωνα με τη σερβική νομοθεσία, πρέπει πρώτα να προσφερθεί στην Εθνική Τράπεζα της Σερβίας και μόνο αν αυτή αρνηθεί να το αγοράσει στην τιμή της αγοράς τότε μπορεί να ζητηθεί άδεια εξαγωγής. Σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες, με 38,1 τόνους χρυσού η Σερβία είναι η πρώτη χώρα στην περιοχή και 54η στον κόσμο όσον αφορά την ποσότητα χρυσού που διαθέτει στο θησαυροφυλάκιο της η Κεντρική Τράπεζα. Η Βόρεια Μακεδονία είναι δεύτερη στα Δ. Βαλκάνια με 6,9 τόνους, ακολουθούμενη από τη Σλοβενία με 3,2 τόνους και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη με 3 τόνους. Το Μαυροβούνιο είναι τελευταίο με 1,09 τόνους.

Οι πλούσιοι ορυκτοί πόροι συνέβαλαν επίσης στη ανάδειξη της χώρας σε κορυφαίο παραγωγό **χάλυβα**. Η ετήσια παραγωγή, περίπου, 2 εκ. τόνων ακατέργαστου χάλυβα, προέρχεται εξ ολοκλήρου από τη **χαλυβουργία του Smederevo, συμφερόντων του κινεζικού ομίλου Hesteel**. Μετά την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία (Φεβρ.2022) η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να αυξήσει την ποσόστωση εισαγωγής χάλυβα από τη Σερβία**, ανακατανέμοντας τις μέχρι τότε ποσοστώσεις εισαγωγής από τη Ρωσία και τη Λευκορωσία, προς όφελος της Σερβίας.

Ιδιαίτερα σημαντικό αλλά και αμφιλεγόμενο είναι το έργο εξόρυξης **λιθίου και βορίου, στο Jadar**, κοντά στη Λοζνίτσα, που έχει αναλάβει ο όμιλος Rio Tinto. Το 2022 εκδόθηκε κυβερνητική απόφαση αναστολής των εργασιών ανάπτυξης του έργου, μετά από έντονες διαμαρτυρίες του πληθυσμού, ωστόσο, βάσει των τελευταίων ανακοινώσεων της Κυβέρνησης φαίνεται ότι το έργο θα συνεχισθεί. Επιπλέον, στις **22 Σεπτεμβρίου 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή** υπέγραψε με την Κυβέρνηση της Σερβίας, **επιστολή προθέσεων** για μια στρατηγική συνεργασία στους τομείς των μπαταριών και των κρίσιμων πρώτων υλών, συμπεριλαμβανομένου του λιθίου. Μετά την πρόσφατη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Σερβίας για αντισυνταγματικότητα της απόφασης αναστολής εργασιών του 2022, τον Ιούλιο 2024 η Κυβέρνηση εξέδωσε νέα απόφαση έγκρισης του πολεοδομικού σχεδίου για την ανάπτυξη του έργου από την Rio Tinto. Ακολούθησαν έντονες αντιδράσεις με πρωτοστατούσες περιβαλλοντικές κινήσεις και ομάδες, αλλά και με συμμετοχή των κομμάτων της αντιπολίτευσης και πολιτών. Μάλιστα, σύμφωνα με δημοσκοπήσεις της περιόδου εκείνης, η πλειοψηφία της κοινής γνώμης στη Σερβία ήταν κατά της συγκεκριμένης εξόρυξης. Πάντως, παρά την αρχική δυναμική τους, οι κινητοποιήσεις, αυτές σταδιακά εξασθένησαν. Υποστηρικτικά στην απόφαση της κυβέρνησης να υλοποιήσει τις εξορύξεις λειτούργησαν και οι επισκέψεις τότε Γερμανού Καγκελάριου Σολτς, και τότε Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αρμόδιου για την πράσινη ενέργεια κ. Σέφτσοβιτς στις 19 Ιουλίο 2024 , οπότε υπεγράφη **Μνημόνιο Κατανόησης** ανάμεσα στην ΕΕ και τη Σερβία περί στρατηγικής εταιρικής σχέσης για τις βιώσιμες πρώτες ύλες, τις αλυσίδες παραγωγής μπαταριών αυτοκινήτων και τα ηλεκτρονικά αυτοκίνητα. **Στις 4 Ιουνίου 2025, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη λίστα με στρατηγικά έργα στο πλαίσιο της CRMA (European Critical Raw Materials Act) στα οποία συμπεριλαμβάνεται και το έργο Jadar.**

Γ. Τομέας Πληροφορικής & Καινοτομίας

Ως γνωστόν, η **βιομηχανία Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)** γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη διεθνώς. Η ίδια τάση παρατηρείται και στη Σερβία όπου οι Αρχές της χώρας έχουν θέσει την **ψηφιοποίηση ως βασική προτεραιότητα**. Ωστόσο, το περιβάλλον της βιομηχανίας ΤΠΕ στη Σερβία, που αφορά κυρίως το κανονιστικό, πολιτικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο, έχει μεγάλα περιθώρια βελτίωσης.

Σύμφωνα με στοιχεία του Σερβικού Εμπορικού Επιμελητηρίου (PKS), από τις περίπου **7.700 εταιρείες πληροφορικής** που δραστηριοποιούνται στη Σερβία, περίπου 2.000 διαθέτουν ξένο πλειοψηφικό κεφάλαιο. Από όλες τις εταιρείες με ξένο πλειοψηφικό κεφάλαιο, οι περισσότερες είναι από Ρωσία (428), τις ΗΠΑ (170), τη Γερμανία (121), την Ελβετία (112) και τη Μεγάλη Βρετανία (88). Σύμφωνα με το PKS, αναμένεται η ανοδική τάση ενδιαφέροντος ξένων εταιρειών για την εγχώρια αγορά πληροφορικής να συνεχιστεί και την επόμενη περίοδο. Επίσης με το **ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία ένας μεγάλος αριθμός ειδικών πληροφορικής από τη Ρωσία και την Ουκρανία επέλεξαν τη Σερβία** ως χώρα από την οποία θα συνεχίσουν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες. Οι εταιρείες ρωσικών συμφερόντων αποτελούν περίπου το ένα πέμπτο των εταιρειών από τον κλάδο της πληροφορικής, επομένως η επιρροή τους είναι εξαιρετικά σημαντική.

Σύμφωνα με μελέτη της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας, ο σερβικός κλάδος ΤΠΕ, από **ελλειμματικός το 2008**, και με μόλις **375 εκ. ευρώ εξαγωγές το 2012**, κατόρθωσε έως το 2023 να δεκαπλασιαστεί, φτάνοντας τα **3,44 δισ. ευρώ**. Το 2024 η αξία των εξαγωγών ανήλθε σε **4,1 δισ. ευρώ** με πλεόνασμα 3,2 δισ. ευρώ. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ο τομέας Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών **συγκαταλέγεται μεταξύ των τεσσάρων κορυφαίων εξαγωγικών τομέων**, μαζί με τον χάλυβα, την αυτοβιομηχανία και τη γεωργία και κατέχει μερίδιο περίπου 10% στο **ΑΕΠ**. Κατά τον προηγούμενο Υπουργό Πληροφοριών και Τηλεπικοινωνιών της Σερβίας, κ. Mihailo Jovanovic, στον τομέα απασχολούνται 95.500 εργαζόμενοι, από μόλις 55.000 το 2016, ενώ οι εγγραφές στις σχετικές τεχνικές σχολές έχουν αυξηθεί κατά 20%.

Οι σημαντικότεροι “πελάτες” σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνουν μεγάλες **εταιρείες** των ΗΠΑ ή θυγατρικές τους, ενώ οι ΗΠΑ πρωτοστατούν με μεγάλο ποσοστό όσον αφορά την αξία των εξαγωγών με σημαντικό επίσης πλεόνασμα για τις σερβικές εταιρείες. Ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο με μεγάλη ωστόσο διαφορά. Οι δε σερβικές εταιρείες τεχνολογίας παράγουν λογισμικό για τομείς που εκτείνονται από τη γεωργία έως την ιατρική, ενώ διαχειρίζονται, επίσης, τηλεφωνικά κέντρα και γραμμές βοήθειας πελατών, από χαμηλής ειδίκευσης έως και πολύ υψηλής τεχνολογίας. Η **ζήτηση για επαγγελματίες πληροφορικής** παρουσιάζει σταθερά ανοδική τάση καθώς σε διάστημα μόλις ενός έτους κατέγραψε αύξηση μεγαλύτερη του 30%. Ο **πόλεμος στην Ουκρανία** διέυρνε περαιτέρω το χώρο, τόσο για απασχόληση όσο και για κέρδη. Αντί για τις προγραμματισμένες 120.000 θέσεις εργασίας, ο αριθμός των ειδικών πληροφορικής στη Σερβία εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 160.000 έως το τέλος του 2025. Η άφιξη Ουκρανών και Ρώσων καλύπτει εν μέρει τις ανάγκες του τεχνολογικού τομέα της Σερβίας αφού αυτός αναμένεται να συνεχίσει να αναπτύσσεται περισσότερο από 20% ετησίως, με συνέπεια ο αριθμός των ειδικευμένων μηχανικών (κλπ) να μην επαρκεί. Η χώρα χρειάζεται τουλάχιστον 15.000 περισσότερους μηχανικούς πληροφορικής για να καλύψει την αυξανόμενη ζήτηση.

Ο χώρος των **startup** κερδίζει επίσης την προσοχή, με πολλές σερβικές εταιρείες να μετεγκατατίθενται επιτυχώς στη Δυτική Ευρώπη ή να εξαγοράζονται από ξένες εταιρείες. Μεταξύ των πιο επιτυχημένων είναι η **Nordeus**, κατασκευαστής του παιχνιδιού «Top Eleven Football Manager» με έδρα το Βελιγράδι, η σερβική **Strawberry Energy**, μια startup που παράγει “έξυπνους” πάγκους που λειτουργούν με ηλιακή ενέργεια, κ.ά. Η Σερβία είναι ελκυστική στον τεχνολογικό χώρο λόγω του χαμηλού κόστους, καταρτισμένου, εργατικού δυναμικού της, με δεξιότητες στην αγγλική γλώσσα και τεχνολογία, καθώς και των επενδυτικών κινήτρων που παρέχει (πχ επιδότηση ύψους 10.000 ευρώ ανά εργαζόμενο). Μεγάλες εταιρείες όπως οι **Microsoft, IBM, Intel, NCR, Seven Bridges, Cisco, Continental, GoDady, Schneider**, καθώς και αρκετές νέες, αλλά ιδιαίτερα επιτυχημένες όπως οι **Epic Games, Rivian, Polygon** κ.ά., είτε έχουν

ιδρύσει κέντρα ανάπτυξης και πανεπιστημιούπολεις στη Σερβία είτε έχουν αναθέσει εργασία σε τοπικές εταιρείες, προσφέροντας μισθούς έως και τρεις φορές υψηλότερους από τον μέσο, αλλά, ακόμα, χαμηλότερους από αυτούς που προσφέρονται στις χώρες της ΕΕ. Η σερβική κυβέρνηση υιοθέτησε, επίσης, σε συνεργασία με τον φορέα **"Digital Serbia Initiative"**, μια **στρατηγική ανάπτυξης οικοσυστημάτων startup έως το 2025**, η οποία στοχεύει στην ανάπτυξη περίπου 800-1.200 startups, κατά το διάστημα αυτό. Επιπροσθέτως, υιοθετήθηκαν **φορολογικά κίνητρα** για τις νεοφυείς επιχειρήσεις τεχνολογίας. Ο φορολογικός συντελεστής είναι μόνο 3%.

Κατά την παρουσίαση του **σχεδίου «Leap into the Future - Serbia EXPO 2027»**, στις αρχές του 2024, η πρώην ΠΘ Άνα Μπρνάμπιτς επεσήμανε στην ομιλία της ότι, οι εξαγωγές του τομέα ΤΠΕ **θα φτάσουν τα 10 δισ. ευρώ έως το 2027, και η απασχόληση σε 140.000 άτομα από περίπου 50.000 το 2012**. Τόνισε ότι η ψηφιοποίηση και η τεχνητή νοημοσύνη αλλάζουν ριζικά τη Σερβία και ότι η EXPO 2027 θα παρουσιάσει μια προηγμένη εικόνα της Σερβίας στον τομέα των ΤΠΕ. Μέχρι το 2027, το κράτος θα επενδύσει περίπου 70 εκατ. ευρώ στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης ενώ αναμένεται μια πρόσθετη επένδυση μεταξύ 150 και 200 εκατ. ευρώ σε υποδομές επιστημονικής, έρευνας και καινοτομίας, καθώς και την **επέκταση του Επιστημονικού και Τεχνολογικού Πάρκου της Νις και στη συνέχεια στο Τσάτσακ, το Βελιγράδι και το Νόβι Σαντ**.

Η σερβική κυβέρνηση προβαίνει στις **απαραίτητες επενδύσεις για την ανάπτυξη των ψηφιακών υποδομών και την ψηφιοποίηση** κάθε τομέα της χώρας. Το 2017, ιδρύθηκε το **Γραφείο Πληροφορικής και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης** για να συγκεντρώσει τους διοικητικούς φορείς και υποδομές σε μια ψηφιακή δομή καθώς και το Εθνικό Κέντρο για την Ασφάλεια Συστημάτων ΤΠΕ (εθνικό **CERT**). Το 2018, το "Office for IT and eGov" δημιούργησε την Εθνική Πύλη Ανοικτών Δεδομένων, ήτοι μια κεντρική πύλη για κυβερνητικά δεδομένα/πληροφορίες διαθέσιμες στο κοινό, που συνδέεται απευθείας με την Πύλη Ανοικτών Δεδομένων της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, η σερβική Κυβέρνηση το 2020 κατασκεύασε το κρατικό **κέντρο δεδομένων στο Kragujevac** (Big Data). Πρόκειται, για εγκατάσταση δυναμικότητας 1.080 κυψελών, με εγκατεστημένη ενεργειακή ισχύ 14 MW, που ενσωματώνει τις τελευταίες τεχνολογίες της κατηγορίας Tier-4 και διαθέτει την υψηλότερη πιστοποίηση ασφαλείας και περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Στόχος είναι η χρήση της τόσο από τις κυβερνητικές υπηρεσίες (e-government, εθνική ασφάλεια) και τα Πανεπιστήμια και Ινστιτούτα, για επιστημονική έρευνα, όσο και από τον ιδιωτικό τομέα.

Η Εθνική Ένωση Τοπικών Αρχών προωθεί την **ανάπτυξη έξυπνων πόλεων και υποδομών**. Στο Βελιγράδι, και άλλες μεγάλες πόλεις, ενσωματώθηκαν ψηφιακές υπηρεσίες, όπως πληρωμή μέσω κινητού για στάθμευση, πληροφορίες λεωφορείων μέσω συστημάτων GPS, κλπ. Επιπλέον, η κυβέρνηση της Σερβίας συγκρότησε **ομάδα εργασίας για την επεξεργασία της στρατηγικής** της και την ανάπτυξη της **τεχνητής νοημοσύνης** για την περίοδο **2020-2025, και ειδικότερα για τη δημιουργία** μιας "πλατφόρμας ηλεκτρονικής διακυβέρνησης" τεχνητής νοημοσύνης που θα συμβάλει στην αποτελεσματικότερη ανάπτυξη των **έξυπνων πόλεων και δήμων**. Το 2021 εγκαινιάσθηκε το **Ινστιτούτο Τεχνητής Νοημοσύνης** (<https://ivi.ac.rs/en/about-us/>) και το **Περιφερειακό Κέντρο Έξυπνης Καινοτομίας στην Βρνιατσκα Μπάνια**. Τέλος, το 2023 εγκαινιάσθηκε το **νέο ινστιτούτο ανάπτυξης και καινοτομίας στον τομέα της ψηφιακής γεωργίας, «BioSense»** στο Νόβι Σαντ, το οποίο αποτελεί ένα έργο αξίας 30 εκατ. ευρώ, από τα οποία τα 15 εκατ. έχουν παρασχεθεί ως επιχορηγήσεις από την ΕΕ.

Δ. Ενεργειακός Τομέας - Περιβάλλον

Ο τομέας της ενέργειας είναι ένας από τους μεγαλύτερους και σημαντικότερους τομείς για την οικονομία της Σερβίας αφού διαθέτει σε αφθονία **άνθρακα**, και μη αμελητέα αποθέματα **πετρελαίου** και **φυσικού αερίου**. Υπάρχουν, επίσης, μεγάλες δυνατότητες παραγωγής, όσον αφορά **τη βιομάζα, την αιολική, την ηλιακή, την υδροθερμική και γεωθερμική ενέργεια**.

Δ.1. Ηλεκτρική ενέργεια

Η Σερβία είναι παραδοσιακά **καθαρός εξαγωγέας ηλεκτρικής ενέργειας** και **εισαγωγέας βασικών καυσίμων** (πετρέλαιο και φυσικό αέριο). Το μεγαλύτερο μέρος της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας προέρχεται από θερμοηλεκτρικούς σταθμούς (72,7% του συνόλου της ηλεκτρικής ενέργειας) και σε μικρότερο βαθμό από υδροηλεκτρικούς σταθμούς (27,3%). Υπάρχουν **6 σταθμοί που λειτουργούν με λιγνίτη**, με εγκατεστημένη ισχύ 3.936 MW (οι μεγαλύτεροι: Nikola Tesla 1-1.502 MW και Nikola Tesla 2- 1.160 MW). Η συνολική εγκατεστημένη ισχύς των **9 υδροηλεκτρικών σταθμών** είναι 2.831 MW, εκ των οποίων η μεγαλύτερη είναι του **Djerdap 1** με ισχύ 1.026 MW. Εκτός αυτών, υπάρχουν μικρές μονάδες φυσικού αερίου (περίπου 353 MW).

Η παραγωγή και διαχείριση ηλεκτρικής ενέργειας συγκεντρώνεται στην Επιχείρηση Ηλεκτρισμού της Σερβίας - **Elektroprivreda Srbije (EPS)**, τη Δημόσια εταιρεία Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας EMS και στον Διαχειριστή Συστήματος Διανομής «EPS Distribucija EDS». Η **κατάρρευση του θερμοηλεκτρικού σταθμού Nikola Tesla (TENT)** στα τέλη του 2021, εν μέσω κακοκαιρίας καθώς και η παγκόσμια ενεργειακή κρίση είχαν ως αποτέλεσμα να έρθουν στην επιφάνεια τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της EPS. **Στα τέλη του 2022, η Κυβέρνηση παρουσίασε το σχέδιο εξυγίανσης της EPS**, το οποίο συντάχθηκε με την παροχή τεχνικής βοήθειας Νορβηγών εταίρων και του οποίου το πρώτο βήμα ήταν η μετατροπή της EPS από δημόσια επιχείρηση σε ανώνυμη εταιρεία, 100% ιδιοκτησίας της Δημοκρατίας της Σερβίας. Μετά από αρκετούς μήνες ασταθούς πορείας της EPS, οι οποίοι συνοδεύτηκαν από σημαντικές εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας, η οικονομική της κατάσταση φαίνεται να έχει ομαλοποιηθεί.

Αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις αναμένεται να ακολουθήσουν και για τη Δημόσια Επιχείρηση Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (EMS). Όσον αφορά **τη μεταφορά**, το σημαντικότερο εν εξελίξει έργο είναι ο **διαβαλκανικός διάδρομος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας**, ο οποίος αποτελεί μέρος της διασύνδεσης μεταξύ Σερβίας, Μαυροβουνίου και Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, Ρουμανίας και Ιταλίας. Το έργο υποστηρίζεται από την ΕΕ, το Επενδυτικό Πλαίσιο των Δυτ. Βαλκανίων (WBIF) και τη Γερμανία μέσω της αναπτυξιακής της τράπεζας KfW, ενώ αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία το 2027. **Το σερβικό τμήμα, μήκους 321 χλμ, διαθέτει τέσσερις γραμμές μεταφοράς. Δύο γραμμές, από τα Ρουμανικά σύνορα μέχρι το Πάντσεβο καθώς και το Κραγκούγεβατς-Κράλιεβο, έχουν ολοκληρωθεί. Η τρίτη και η τέταρτη γραμμή, από τις πόλεις Μπάγινα Μπάστα και Ομπρένοβατς προς τα σύνορα με τη Β&Ε και το Μαυροβούνιο αντίστοιχα, βρίσκονται υπό προετοιμασία. Πρόσφατα ανακοινώθηκε ότι εντός του 2025 θα ξεκινήσει η κατασκευή του τρίτου τμήματος. Σύμφωνα με τη γενική διευθύντρια, κα Jelena Matejic, η EMS, από το 2011, έχει προβεί σε επενδύσεις ύψους 380 εκατ. ευρώ, ενώ τα επόμενα 10 χρόνια, σχεδιάζει επιπλέον επενδύσεις στο σύστημα μεταφοράς, ύψους 900 εκατ. Ευρώ.**

Δ.2. Άνθρακας

Όπως προαναφέρθηκε η Σερβία διαθέτει αφθονία **άνθρακα**, με αποδεδειγμένα αποθέματα ύψους 5,5 δισ. τόνων **λιγνίτη**, - τα πέμπτα μεγαλύτερα παγκοσμίως (δεύτερα στην Ευρώπη, μετά τη Γερμανία). Ο άνθρακας βρίσκεται κυρίως σε δύο μεγάλες γεωλογικές αποθέσεις: Kolubara (4 δισ. τόνοι) και Kostolac (1,5 δισ. τόνοι).

Δ.3. Πετρέλαιο και φυσικό αέριο

Δ.3.1. Πετρέλαιο

Οι πόροι **πετρελαίου και φυσικού αερίου** της Σερβίας αποτελούν τους σημαντικότερους πόρους στην περιοχή (77,4 εκατ. τόνοι ισοδύναμου πετρελαίου και 48,1 δισ. κ.μ. φυσικού αερίου), εξαιρουμένων αυτών της Ρουμανίας. Σχεδόν το 90% του ανακαλυφθέντος πετρελαίου και φυσικού αερίου βρίσκεται στο Banat (Βορειοανατολική Σερβία) και στη λεκάνη Pannonian (Περιοχή Βοϊβόντινα). Η τρέχουσα παραγωγή πετρελαίου στη Σερβία υπολογίζεται σε περίπου 1,1 εκατ. τόνους και ικανοποιεί περίπου το 20% των αναγκών της χώρας, ενώ το υπόλοιπο εισάγεται. Προμηθεύεται περίπου το 50% του πετρελαίου από την Ρωσία, ωστόσο μετά την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία η ενεργειακή διαφοροποίηση συγκαταλέγεται στις προτεραιότητες της σερβικής ενεργειακής πολιτικής.

Η εθνική εταιρεία καυσίμων, Naftna Industrija Srbije (NIS), εξαγοράστηκε το 2008 από την Gazprom Neft (θυγατρική της Gazprom). Ειδικότερα, η Gazprom Neft είχε αποκτήσει το πλειοψηφικό μερίδιο της NIS και αργότερα αύξησε την ιδιοκτησία στο **56,15%**. Το 2022, η Gazprom Neft μεταβίβασε το 6,15% των μετοχών της στην μητρική της εταιρεία, Gazprom, διατηρώντας το 50%. Η σερβική κυβέρνηση κατέχει περίπου το 30% των μετοχών της NIS, ενώ το υπόλοιπο κατέχεται από μετόχους μειοψηφίας, με μεγαλύτερο την ουγγρική OTP Bank με ποσοστό περίπου 1,5%.

Στις 10 Ιανουαρίου 2025, το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ ανακοίνωσε ότι επιβάλλει κυρώσεις κατά της σερβικής εταιρείας πετρελαίου NIS, λόγω ρωσικής συμμετοχής στο κεφάλαιο της, ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου μέτρων που στοχεύουν τον ενεργειακό τομέα της Ρωσίας. Οι κυρώσεις προς το παρόν είναι σε αναβολή, η οποία παρατείνεται μηνιαίως. Προκειμένου να εντείνει τις προσπάθειες αποφυγής των κυρώσεων η Gazprom Neft μείωσε το μερίδιό της στη NIS **στο 44,85% μεταβιβάζοντας μετοχές στην μητρική Gazprom η οποία πλέον κατέχει το 11,3%.**

Το διυλιστήριο της εταιρείας στο Pancevo (χωρητικότητα 4,8 εκατ. τόνων) είναι ένα από τα πιο σύγχρονα στην Ευρώπη. Η NIS, διαθέτει το μοναδικό διυλιστήριο της Σερβίας. Η Gazprom διαχειρίζεται επίσης δίκτυο 334 πρατηρίων καυσίμων στη Σερβία (52% της εγχώριας αγοράς), υπό την επωνυμία της και την επωνυμία της NIS και επιπλέον δίκτυο 36 πρατηρίων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, 31 στη Βουλγαρία και 28 στη Ρουμανία. Υπάρχουν 155 χλμ αγωγών που συνδέουν τα διυλιστήρια Pancevo και Novi Sad **ως μέρος του διακρατικού αγωγού πετρελαίου Adria ή JANAf (Κροατία - Βοσνία και Ερζεγοβίνη - Σερβία, με διακλαδώσεις σε Σλοβενία και Ουγγαρία).**

Υπο προετοιμασία είναι το έργο κατασκευής **ενός αγωγού πετρελαίου** με την Ουγγαρία για την μεταφορά που ρωσικού πετρελαίου μέσω του ουγγρικού σκέλους του πετρελαιοαγωγού Druzhba προς τους Σέρβους καταναλωτές. Ο αγωγός θα κατασκευαστεί από την Ουγγρική MOL και τη Σερβική Transnafta. Σημειώνεται ότι η Σερβία έχει επί του παρόντος στη διάθεσή της μόνο μία διαδρομή για την προμήθεια αργού πετρελαίου, η οποία διέρχεται από την Κροατία (JANF).

Δ.3.2. Φυσικό αέριο

Η Σερβία αποτελεί μια από τις ελάχιστες ευρωπαϊκές χώρες με **μη αναπτυγμένο δίκτυο φυσικού αερίου**. Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, το ποσοστό των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων που συνδέονται στο δίκτυο υπολογίζεται σε 10-15%, με ετήσια κατανάλωση περίπου 2,5 δισ. κ.μ. Οι συνολικές αναγκες της Σερβίας υπολογίζονται σε 3-4 δισ. κ.μ. και καλύπτονται **σε μεγάλο βαθμό από ξένες πηγές**. Λιγότερα από 500 εκατ. κ.μ. φυσικού αερίου προέρχεται από την εγχώρια παραγωγή ενώ το υπόλοιπο – περίπου 90% εισάγεται, κυρίως από τη Ρωσία. Η **δημόσια εταιρεία φυσικού αερίου Srbijagas**, λειτουργεί το σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου που περιλαμβάνει πάνω από 3 χιλμ αγωγών και **450 εκατ. κυβικά μέτρα υπόγειου χώρου αποθήκευσης φυσικού αερίου στο Banatski Dvor**. Η Σερβία αποθηκεύει επίσης φ.α. σε ενοικιασμένη υπόγεια αποθήκη στην Ουγγαρία.

Την 1η Ιανουαρίου 2021, εγκαινιάστηκε το σερβικό τμήμα **του αγωγού Turkstream - επ' ονόματι «Balkan Stream»**, μήκους 403χλμ από το Zajecar (σύνορα με τη Βουλγαρία) έως το Horgoš (σύνορα με Ουγγαρία). Σημειώνεται ότι πριν την αποπεράτωση του έργου αυτού, η Σερβία **λάμβανε ρωσικό φυσικό αέριο μόνο μέσω της Ουκρανίας και της Ουγγαρίας**.

Από τα σημαντικότερα έργα που ολοκληρώθηκαν πρόσφατα, είναι αυτό του **διασυνδετήριου αγωγού φυσικού αερίου με τη Βουλγαρία (Νις – Ντιμιτροβγκραντ) (IBS), ετήσιας χωρητικότητας 1,8 δισ. κ.μ.** (Δεκ. 2023). Το έργο αποτελεί το πρώτο βήμα προς τη **διαφοροποίηση**, όχι μόνο των διαδρομών φυσικού αερίου, αλλά και της δυνατότητας προμήθειας **φυσικού αερίου από άλλες πηγές**, όπως το Αζερμπαϊτζάν, **τον τερματικό σταθμό ΥΦΑ (LNG) στην Αλεξανδρούπολη, και τους μελλοντικούς αγωγούς φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου ή/και τερματικούς σταθμούς στη χώρα μας**. Μετά την έναρξη του ουκρανο- ρωσικού πολέμου (Φεβρ. 2022), ο ανωτέρω αγωγός απέκτησε ιδιαίτερη στρατηγική αξία και χρηματοδοτήθηκε από την ΕΤΕπ και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα IPA. Τον Μάρτιο του 2023 ο Διευθύνων Σύμβουλος της Srbijagas, κ. Ντούσαν Μπαγιατόβιτς, ανακοίνωνε ότι η Σερβία έχει ήδη δεσμεύσει 300 εκατ. κυβικά μέτρα φυσικού αερίου στον τερματικό σταθμό LNG της Αλεξανδρούπολης. Λίγους μήνες αργότερα, δήλωσε ότι εξετάζεται το ενδεχόμενο κατασκευής **ενός νέου αγωγού φυσικού αερίου από τη Νις στο Χοργκός** (σύνορα με Ουγγαρία), ο οποίος θα επιτρέψει στη Σερβία να αποτελέσει σημαντικό κόμβο διέλευσης φυσικού αερίου μέσω της δημιουργίας ενός αμφίδρομου αγωγού φυσικού αερίου υψηλής χωρητικότητας από το Baumgarten στην Αυστρία, που είναι ο μεγαλύτερος κόμβος φυσικού αερίου στην Ευρώπη, αλλά και νότια , προς την Ελλάδα και την Τουρκία. Στις 15 Νοεμβρίου 2023, υπεγράφη με το Αζερμπαϊτζάν (εταιρείες Socar και Srbijagas) εμπορική σύμβαση για την παράδοση έως και 400 εκατ. κ.μ. φυσικού αερίου ετησίως.

Παράλληλα υπεγράφη Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ των εταιριών φυσικού αερίου της Σερβίας και της Βόρειας Μακεδονίας, Srbja Gas και Nomagas, αντλισταχ, για την **κατασκευή διασυνδετήριου αγωγού φυσικού αερίου μεταξύ Σερβίας και Βόρειας Μακεδονίας**, ο οποίος είναι πολύ πιθανό να χρηματοδοτηθεί από την ΕΕ. Μέσω αυτού, η Σερβία θα συνδεθεί με τον αγωγό φυσικού αερίου Βόρειας Μακεδονίας- Ελλάδας, αποκτώντας τη δυνατότητα να προμηθεύεται φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν αλλά και από τερματικούς σταθμούς υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) στην Ελλάδα.

Επίσης, υπεγράφη Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ της **Srbijagas και της ρουμανικής SNTGN Transgaz SA**, το οποίο καθορίζει το πλαίσιο και τις βασικές αρχές για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων που θα πραγματοποιηθούν μεταξύ των δύο εταιριών, για την υλοποίηση του έργου διασύνδεσης των Εθνικών Συστημάτων Μεταφοράς Φυσικού Αερίου των δύο χωρών, το οποίο

συνεπάγεται την κατασκευή ενός νέου αγωγού φυσικού αερίου για τη μεταφορά φυσικού αερίου Ρουμανίας-Σερβίας (αγωγός φυσικού αερίου BRUA-Juzni Mokrin-PSG Banatski Dvor-Pancevo-Belgrade).

Υπό προετοιμασία βρίσκεται επίσης έργο ανάπτυξης του Balkan Stream, προς την **Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας**, ετήσιας χωρητικότητας 1,2 δισ. κ.μ.

Δ.4. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ)

Σε ό,τι αφορά τις **ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ)**, υπενθυμίζεται, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στη σύνοδο κορυφής της Σόφιας τον Νοέμβριο του 2020, στο πλαίσιο της "Διαδικασίας του Βερολίνου", υποχρεώθηκαν να ακολουθήσουν το ευρωπαϊκό σχέδιο για απαλλαγή από τον άνθρακα έως το 2050, υπογράφοντας τη **Διακήρυξη της Σόφιας σχετικά με την Πράσινη Ατζέντα**. Σύμφωνα με αυτή, οφείλουν να εφαρμόσουν, αρχικά, πληρωμές για τις εκπομπές άνθρακα βάσει του Συστήματος Εμπορίας Εκπομπών και στη συνέχεια, να καταργήσουν σταδιακά τις επιδοτήσεις άνθρακα. Σύμφωνα με τα στοιχεία το **μερίδιο των ΑΠΕ** στη συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στη Σερβία, ανέρχεται σε περίπου **30%** ωστόσο αυτό αποτελείται κυρίως από υδροηλεκτρική ενέργεια ενώ οι λοιπές ΑΠΕ, όπως η αιολική και η ηλιακή ενέργεια, αποτελούν λιγότερο από το 3% της παραγωγής..

Στόχος της Σερβίας είναι να παράγει τουλάχιστον το 40% από ΑΠΕ έως το 2040, για την επίτευξη του οποίου οι ειδικοί εκτιμούν ότι θα πρέπει να κατασκευασθούν σταθμοί ισχύος τουλάχιστον 5 GW από ΑΠΕ. Σύμφωνα με επιχειρηματίες, επί του παρόντος, όσον αφορά τα ηλιακά, η εγκατεστημένη ισχύς υπολογίζεται σε περίπου 80-90 MW. Τα έτη 2021-2024 η Σερβία προέβη σε **σημαντικές αλλαγές στη Νομοθεσία** της όσον αφορά τις ΑΠΕ (νέος Νόμος για την Κλιματική Αλλαγή, νέα Στρατηγική για την Ενέργεια, νέα Στρατηγική για το κλίμα κτλ). Με τη νέα νομοθεσία καθορίστηκε μεταξύ άλλων και ένα νέο μοντέλο και σχέδιο δημοπρασιών ΑΠΕ για τα έτη 2023-2025 για τις δημοπρασίες ανανεώσιμης ενέργειας, οι οποίες αναμένεται να "ξεκλειδώσουν" περισσότερα από 2 δισ. ευρώ σε επενδύσεις σε αιολικά και ηλιακά πάρκα . Έως τα τέλη του 2024 πραγματοποιήθηκαν δύο γύροι δημοπρασιών.

Στις 11 Ιουλίου 2024, πραγματοποιήθηκε η πρώτη παρουσίαση του **Ολοκληρωμένου Εθνικού Σχεδίου Ενέργειας και Κλίματος (INECP ή NECP) της Σερβίας και της Έκθεσης Στρατηγικής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων**. Υπεύθυνη για τη σύνταξη των δύο κειμένων και την παρουσίαση ήταν η **ελληνική εταιρεία LDK Consultants** σε συνεργασία με το **Ελληνικό Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ)**, στο πλαίσιο του έργου της Ευρωπαϊκής Προενταξιακής Βοήθειας IPA II: «Further Development of Energy Planning Capacity». Στους βασικούς στόχους του σχεδίου περιλαμβάνεται η αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο 45%, η ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης και η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 40,3%, σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Ο στόχος για το μερίδιο των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας έχει τεθεί στο 33,6% αυτής και ειδικότερα για την ακαθάριστη τελική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στο 45%. Για την επίτευξή αυτών έχουν καθορισθεί 150 μέτρα/δράσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν, συμπεριλαμβανομένων 70 μεταρρυθμίσεων, καθώς και **επενδύσεις εκτιμώμενου ύψους 27,4 δισ. ευρώ έως το 2030**.

Στο πλαίσιο της μετάβασης από τα ορυκτά καύσιμα στις ΑΠΕ, η Σερβία, μεταξύ άλλων, απλοποίησε τη διαδικασία εγκατάστασης ηλιακών συλλεκτών και **προώθησε τον θεσμό του παραγωγού-καταναλωτή (prosumer)**.

Σύμφωνα με την Υπουργό Ενέργειας, κα Τζέντοβιτς, οι συνολικές **κρατικές επενδύσεις προτεραιότητας στον τομέα της ενέργειας, θα ανέλθουν σε περισσότερα από 15 δισ. ευρώ**. Από αυτά πάνω από 10 δισ. ευρώ θα επενδυθούν στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων και ότι τα υπόλοιπα προορίζονται για το δίκτυο μεταφοράς και το σύστημα διανομής. Όπως

τόνισε, θα γίνουν περισσότερες επενδύσεις στον τομέα **της ηλιακής ενέργειας**, και ειδικότερα στην κατασκευή αυτοεξισορροπούμενων σταθμών, με ισχύ έως 1 GW. Πέρα από τα προαναφερθέντα έργα (**Kostolac, Vlasina, Morava, Kolubara**), θα κατασκευαστεί επίσης ο **αναστρέψιμος υδροηλεκτρικός σταθμός «Bistrica»** ενώ θα εξετασθεί επίσης η οικονομική και τεχνική βιωσιμότητα της κατασκευής του υδροηλεκτρικού σταθμού **Djerdap 3**. Στο σχέδιο περιλαμβάνεται τέλος, και η κατασκευή - ανακατασκευή των υφιστάμενων υδροηλεκτρικών σταθμών.

Ο Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής της EPS ανέφερε ότι μέχρι το τέλος του 2030 προγραμματίζονται **περίπου 3,5 δισ. ευρώ επενδύσεις της EPS σε ΑΠΕ (αιολικά και ηλιακά πάρκα)**, οι οποίες αποτελούν **περίπου το 37% των συνολικών επενδύσεων της εταιρείας**. Συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων σε **νέους υδροηλεκτρικούς σταθμούς, οι συνολικές επενδύσεις ανέρχονται σε 5,4 δισ. ευρώ**, λίγο περισσότερο από το 50% των συνολικών προγραμματισμένων επενδύσεων. Σύμφωνα με τον ίδιο οι υδροηλεκτρικοί σταθμοί της EPS είχαν εξαιρετικούς ρυθμούς παραγωγής και το 2024, σχεδόν το ήμισυ της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας προήλθε από τον υδροηλεκτρικό τομέα. Επιπλέον πρόσθεσε ότι η EPS συνεχίζει τις ανακαινίσεις των σταθμών, όπως του **αναστρέψιμου HPP Bajina Basta** και των **HPP Vlasina, HPP Bistrica, HPP Potpec, και HPP Djerdap 2**. Για τα έργα Βλάσινα και τη Μπίστριτσα έχουν εγκριθεί επιχορηγήσεις μέσω του Επενδυτικού Πλαισίου Δυτικών Βαλκανίων, ύψους 16 και 7,5 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

Το **2024 ανακοινώθηκε η έναρξη της κατασκευής αυτοσταθμιζόμενων ηλιακών σταθμών ισχύος ενός 1 GW με συστήματα μπαταριών**. Όπως επεσήμανε ο Υπουργός Οικονομικών, Σίνισα Μάλι το έργο αποτελεί τη μεγαλύτερη επένδυση σε ΑΠΕ στην Ευρώπη για το 2024 και εταιρείες, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και φορείς παγκοσμίως, όπως η US EXIM, η MIGA, η Swedish Export Credit Corporation και άλλοι θα συμμετάσχουν στο έργο αυτό. Η υλοποίηση του έργου αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2028 και να αυξήσει την παραγωγή ενέργειας **από ΑΠΕ κατά 1,2 TWh ετησίως**. **Στρατηγικός εταίρος του έργου αυτού έχει καθοριστεί κοινοπραξία αποτελούμενη από την Hyundai Engineering Co.LTD, Hyundai Eng. America Inc. και UGT Renewables LLC.**

Εκτός των ηλιακών και των αιολικών μονάδων, η Σερβία εξετάζει έργα αξιοποίησης, του **υδρογόνου, πυρηνικής ενέργειας κ.ά.**

Τέλος, ένας ανερχόμενος τομέας παραγωγής ενέργειας στη Σερβία με σημαντικές προοπτικές είναι αυτός της **χρήσης βιομάζας και του βιοαερίου**. Η βιομάζα παρουσιάζει τεράστιο ενεργειακό δυναμικό, λαμβάνοντας υπόψη ότι βάσει μελέτης μετά την ολοκλήρωση γεωργικών εργασιών σε 3,47 εκατ. εκτάρια στη Σερβία, περισσότεροι από 12,5 εκατ. τόνοι βιομάζας παρέμειναν αχρησιμοποίητοι. Δώδεκα πόλεις (Priboj, Mionica, Despotovac, Loznica, Osecina, Svilajnac, Nova Varos, Arilje, Lebane, Kosjeric, Kladovo και Surdulica) σχεδιάζεται να στραφούν στην αξιοποίηση της βιομάζας.

Το 2023 ξεκίνησε η πιλοτική εφαρμογή του **Μηχανισμού Φορολόγησης Εκπομπών Άνθρακα CBAM** για τα προϊόντα που εισάγονται στην αγορά της ΕΕ και κατά τη μεταβατική του φάση, ισχύει μόνο για εισαγωγές τσιμέντου, σιδήρου, χάλυβα, αλουμινίου, λιπασμάτων, ηλεκτρικής ενέργειας και υδρογόνου. Σύμφωνα με στοιχεία του Σερβικού Εμπορικού Επιμελητηρίου, ο μεγαλύτερος αριθμός εταιριών στην χώρα, των οποίων τα προϊόντα υπόκεινται στους κανόνες CBAM, αφορούν τις βιομηχανίες αλουμινίου, σιδήρου και χάλυβα (σύμφωνα με προκαταρκτικές εκτιμήσεις, πάνω από 95%). Λόγω της έλλειψης πόρων και του επιπέδου ετοιμότητας, το Επιμελητήριο εκτιμά ότι οι ΜμΕ του τομέα της επεξεργασίας μετάλλων αναμένεται να αντιμετωπίσουν πολλές προκλήσεις, είτε εξάγουν απευθείας το τελικό προϊόν στην ΕΕ είτε το προϊόν τους είναι ένα από τα προϊόντα που περιλαμβάνονται στην αλυσίδα εφοδιασμού του τελικού προϊόντος προς εξαγωγή.

Δ.5. Περιβαλλοντικά Έργα –Εξοικονόμηση Ενέργειας

Σύμφωνα με μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας για την **ατμοσφαιρική ρύπανση στο Βελιγράδι** και τη γύρω περιοχή, οι εκπομπές σωματιδίων PM2.5 ανέρχονται σε 27,4 μικρογραμμάρια, κατά πολύ παραπάνω από το ανώτατο επιτρεπτό όριο των 10 μικρογραμμάρων. Οι κύριες πηγές ατμοσφαιρικών ρύπων είναι η θέρμανση, οι οδικές μεταφορές και οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με άνθρακα. Επιπλέον το Βελιγράδι είναι η μόνη πρωτεύουσα στην Ευρώπη που δεν διαθέτει **σύστημα επεξεργασίας λυμάτων**, ενώ κάθε χρόνο, 190 εκατ. κ.μ. αποβλήτων απορρίπτονται στους ποταμούς Σάβα και Δούναβη. Σημειώνεται ότι, λιγότερο από το 15% περίπου των λυμάτων στη Σερβία υφίσταται επεξεργασία, ενώ το 46% περίπου των νοικοκυριών συνδέεται με αποχέτευση (πηγή: NALED).

Στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για την ένταξη στην ΕΕ, η Δημοκρατία της Σερβίας έχει ξεκινήσει τη διαδικασία δημιουργίας συστήματος διαχείρισης απορριμμάτων και προσαρμογής του προς τους στόχους της ΕΕ και το κοινοτικό κεκτημένο μέσω του **Προγράμματος Διαχείρισης Απορριμμάτων και Λυμάτων Σερβίας** για την περίοδο 2022-2031, (<https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/83589>). Σε εφαρμογή του Προγράμματος δημοσιεύθηκε το Σχέδιο Δράσης για την περίοδο 2022-2024, (<https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/83588>) το οποίο καθορίζει συγκεκριμένους στόχους προς επίτευξη καθώς και τις δράσεις (έργα) που προβλέπεται να υλοποιηθούν.

Ένα από τα σημαντικότερα εν αναμονή έργα είναι η μονάδα επεξεργασίας λυμάτων στο Βελιγράδι, **στο Βέλικο Σέλο**, όπως και η εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων στην Batajnica. Στις αρχές του 2024 ανακοινώθηκε ότι η μελέτη για την πρώτη φάση του έργου «Βέλικο Σέλο», η οποία αφορά την κατασκευή ενός κεντρικού συλλέκτη, θα ολοκληρωθεί σύντομα και θα ακολουθήσουν οι εργασίες κατασκευής της εγκατάστασης επεξεργασίας.

Το Υπουργείο ανακοίνωσε ότι έχουν επίσης προετοιμαστεί οι μελέτες για άλλες τέσσερις εγκαταστάσεις σε τέσσερις πόλεις – Pozarevac, Trstenik, Jagodina και Pirot τα οποία υλοποιούνταν μέσω των επιχορηγήσεων του ουγγρικού οργανισμού ανάπτυξης HEPA.

Το 2021, η Σερβία **υπέγραψε τη συμφωνία «Καθαρή Σερβία»** ύψους 3,2 δισ. ευρώ με τη CRBC (China Road and Bridge Corporation) της Κίνας για δεκάδες τοπικά έργα επεξεργασίας λυμάτων και χώρους υγειονομικής ταφής, η οποία χρηματοδοτείται εν μέρει από κινεζικό δάνειο. Ειδικότερα, το έργο «Καθαρή Σερβία», περιλαμβάνει την κατασκευή 5.000 χλμ αποχετευτικού δικτύου και 159 εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων σε εδάφη 73 μονάδων τοπικής αυτοδιοίκησης.

Σημαντικό είναι επίσης και χρηματοδοτούμενο από τη **Γερμανική Αναπτυξιακή Τράπεζα πρόγραμμα**, το οποίο υλοποιείται στη Σερβία εδώ και 15 χρόνια μέσω της «Σερβο-Γερμανικής Εταιρικής Σχέσης» και μέσω του οποίου, ολοκληρώθηκε το 2023 στο Vranje μονάδα επεξεργασίας λυμάτων, η οποία αντιστοιχεί σε 70.000 κατοίκους. Μέσω του ίδιου προγράμματος έχουν προετοιμαστεί ακόμη τέσσερις εγκαταστάσεις σε τέσσερις πόλεις – Pozarevac, Trstenik, Jagodina και Pirot.

Πρόσφατα υπεγράφη, **συμφωνία οικονομικής βοήθειας της ΕΕ για τη Σερβία** ύψους 200 εκατ. ευρώ στην οποία περιλαμβάνονται επιχορηγήσεις ύψους 162 εκατ. ευρώ για την υλοποίηση της πράσινης ατζέντας, και ιδίως το την κατασκευή υποδομών επεξεργασίας λυμάτων και αποχέτευσης. Τα πρώτα έργα αφορούν τη δημιουργία αποχετευτικού συστήματος στις περιοχές Ζλάτιμπορ και Μοραβίτσα.

Ως προς τα θέματα **ενεργειακής απόδοσης** σε εξέλιξη βρίσκεται ένα πρόγραμμα επιδοτήσεων για την ενεργειακή αναβάθμιση των κτηρίων, ύψους **4-5 δισ. ευρώ**.

Ε. Υπηρεσίες

Οι υπηρεσίες αποτελούν τον κύριο τομέα οικονομικών δραστηριοτήτων και αντιπροσωπεύουν το 57,6% του ΑΕΠ της Σερβίας (τελικά στοιχεία 2023), απασχολώντας παράλληλα το 58% του εργατικού δυναμικού. Ο τραπεζικός και χρηματο-οικονομικός τομέας, ο τουριστικός κλάδος, οι μεταφορές και οι τηλεπικοινωνίες, αποτελούν τους μεγαλύτερους και ανερχόμενους τομείς υπηρεσιών της σερβικής οικονομίας.

Ε.1. Τραπεζικό Σύστημα

Στη Δημοκρατία της Σερβίας, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αποτελούν την κύρια πηγή άντλησης κεφαλαίων των επιχειρήσεων όλων των κλάδων της οικονομίας, μέσω των τραπεζικών χορηγήσεων, τόσο για ικανοποίηση της ρευστότητάς τους, όσο και για χρηματοδότηση καινοτόμων επενδυτικών σχεδίων. Αντίθετα, η εξασφάλιση άμεσων κεφαλαίων μέσω χρηματοπιστωτικών αγορών, όπως αυτές των ομολόγων και μετοχών, είναι σπάνια και περιορισμένη.

i) Η Εθνική Τράπεζα της Σερβίας (NBS).

Η Κεντρική Τράπεζα της χώρας (Narodna Banka Srbije – NBS), υπόκειται στον έλεγχο της Εθνοσυνέλευσης. Η NBS, είναι λειτουργικά ανεξάρτητη, αποτελεί τον συντονιστή των εγχώριων τραπεζών σε ότι αφορά την γενική πολιτική τους και εποπτεύει τις εμπορικές τράπεζες. Στις κύριες αρμοδιότητές της περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η παρακολούθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η διαχείριση κρατικών και συναλλαγματικών αποθεμάτων, η έκδοση, διαχείριση και ο έλεγχος των χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε κυκλοφορία. Στόχοι της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας, όπως κάθε κεντρικής τράπεζας, είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και η ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

ii) Οι Εμπορικές Τράπεζες (Ε.Τ.)

Οι Τράπεζες στη Σερβία αποτελούν επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν τη νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας, δανειοδοτούνται ως προς την λειτουργία τους από την Εθνική Τράπεζα της Σερβίας (ETS) και εγγράφονται σε ειδικό μητρώο. Στο **μετοχικό κεφάλαιο** μιας εμπορικής τράπεζας δύναται να συμμετέχουν γηγενείς ή ξένοι επενδυτές εφόσον η κεφαλαιακή συμμετοχή τους ανέρχεται τουλάχιστον σε € 10.000.000, ισοδύναμο σε RSD.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας, λειτουργούν σήμερα στην χώρα είκοσι μία (21) εμπορικές τράπεζες, οκτώ εκ των οποίων είναι συστημικές. Κατά τα τελευταία έτη **καταγράφεται σειρά συγχωνεύσεων** στον τραπεζικό τομέα της Σερβίας, οι οποίες υποδηλώνουν μια γενικότερη ανάγκη-τάση συγκέντρωσης του σερβικού τραπεζικού συστήματος. Σύμφωνα με εγχώριους αναλυτές, οι ενοποιήσεις στην τραπεζική αγορά, δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα και αναμένεται να συνεχιστούν κατά την ερχόμενη περίοδο καθώς εκτιμάται ότι η εγχώρια αγορά δεν μπορεί μακροπρόθεσμα να συντηρήσει περισσότερες από 8 με 10 Τράπεζες.

Ο εγχώριος τραπεζικός τομέας χαρακτηρίζεται από **υψηλά επιτόκια** λόγω των σημαντικών κινδύνων επιχειρηματικής δραστηριότητας, του πληθωρισμού, της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής, του ελλειπούς ανταγωνισμού κ.ά., καθώς και από τις αυξανόμενες εγγραφές επισφαλειών λόγω της υπερχρέωσης και της παγκόσμιας κρίσης.

Οι **μεγάλες ελληνικές τράπεζες** εγκαταστάθηκαν μέσω θυγατρικών τους στη χώρα μετά το 2000. Το συνολικό ύψος των επενδύσεων χαρτοφυλακίου υπερέβαινε τα δύο δισ. ευρώ. Όμως κατά την οικονομική κρίση που γνώρισε η ελληνική οικονομία, από το έτος 2010, αποφασίστηκε η πώληση των περισσότερων, κατά κανόνα κερδοφόρων, θυγατρικών των

ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό. Στη Σερβία παρέμεινε μόνο η **Eurobank** (<https://www.eurobank.rs/pocetna.1.html>) με 97 υποκαταστήματα κατά το έτος 2022, και μετά την συγχώνευσή της το 2021 με την Direktna Bank (συμπεριλαμβάνει και θυγατρική της πρώην Πειραιώς). Τελικά στα μέσα του 2023, **ανακοινώθηκε η συμφωνία εξαγοράς της - τελευταίας ελληνικών συμφερόντων τράπεζας - Eurobank Direktna από τη Σερβική AIK Banka**, του Ομίλου MK Group. Με την εξαγορά η AIK Banka, ανεβαίνει στην κορυφή του σερβικού τραπεζικού τομέα με μερίδιο αγοράς άνω του 13% και με καταθετική βάση άνω των τεσσάρων δισεκατομμυρίων ευρώ, γίνεται μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες με τοπική ιδιοκτησία.

Η Εθνική Τράπεζα της Σερβίας (NBS) δημοσιεύει τακτικά αναθεωρημένο κατάλογο των σερβικών συστημικών¹ τραπεζών στην οποία περιλαμβάνονται οι πιο σημαντικές τράπεζες στη Σερβία, μαζί με τα επιτόκια κεφαλαιακού αποθέματος για την καθεμία. Το επιτόκιο κεφαλαιακού αποθέματος εφαρμόζεται από τα μέσα του 2017 και η NBS το επανεξετάζει τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Κατωτέρω ακολουθεί ο κατάλογος των συστημικά σημαντικών τραπεζών στη Δημοκρατία της Σερβίας και των κεφαλαιακών ρυθμιστικών επιτοκίων τους, σύμφωνα με την απόφαση των Σερβικών Αρχών της 12^{ης} Ιουνίου 2025:

Πίνακας 1.1 - Συστημικά σημαντικές Τράπεζες στη Δημοκρατία της Σερβίας

Συστημικά σημαντικές Τράπεζες στη Σερβία	Επιτόκιο αποθ. Κεφαλαίου
BANCA INTESA AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD	2%
OTP BANKA SRBIJA AKCIONARSKO DRUŠTVO NOVI SAD	2%
UNICREDIT BANK SRBIJA A.D., BEOGRAD (STARI GRAD)	2%
AIKBANK AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD	2%
RAIFFEISEN BANKA AD BEOGRAD	1%
NLB KOMERCIJALNA BANKA AD, BEOGRAD	1%
BANKA POŠTANSKA ŠTEDIONICA, BEOGRAD	1%
ERSTE BANK AKCIONARSKO DRUŠTVO, NOVI SAD	1%

Πηγή: https://nbs.rs/en/ciljevi-i-funkcije/finansijska-stabilnost/zastitni-slojevi_kapitala/sistemi-znacajne-banke/

E.2. Τουριστικός κλάδος

Η Σερβία δεν είναι προορισμός μαζικού τουρισμού, ωστόσο διαθέτει μια **ποικιλία από τουριστικά προϊόντα**. Ο τουρισμός επικεντρώνεται στα **βουνά και τα ιαματικά λουτρά** της χώρας, τα οποία επισκέπτονται κυρίως εγχώριοι τουρίστες, το Βελιγράδι και σε μικρότερο βαθμό, το Νόβι Σαντ. Αυτές οι δύο πόλεις είναι οι προτιμώμενες επιλογές των δύο τρίτων των ξένων τουριστών. Τα πιο διάσημα **ορεινά θέρετρα** είναι το Κοραονίκ, το Stara Planina και το Zlatibor. Υπάρχουν επίσης πολλά **ιαματικά λουτρά -spa-**, τα μεγαλύτερα από τα οποία είναι η Vrnjaska Banja, η Soko Banja και η Banja Koviljaca. Ο τουρισμός διακοπών πόλης ή συνεδρίων, αναπτύσσεται στο Βελιγράδι και στο Νόβι Σαντ. Άλλα τουριστικά προϊόντα που προσφέρει η Σερβία είναι μερικά “φυσικά θαύματα”, όπως το Djavolja varos, το προσκύνημα σε πολλά ορθόδοξα μοναστήρια και ο Δούναβης. Υπάρχουν πολλά, διεθνώς δημοφιλή, μουσικά φεστιβάλ στη Σερβία, όπως το “EXIT”, με 25-30.000 ξένους επισκέπτες που προέρχονται από 60 διαφορετικές χώρες και το φεστιβάλ τρομπέτας “Guca”. Ο τουρισμός στην Σερβία, από το 2014 και έπειτα – και με εξαίρεση τα έτη της πανδημίας σημειώνει συνεχή αύξηση.

¹ Μια συστημικά σημαντική τράπεζα είναι μια τράπεζα της οποίας η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης ή η αποτυχία, θα είχε σοβαρές, αρνητικές επιπτώσεις στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το αποθεματικό κεφαλαίων για μια συστημικά σημαντική τράπεζα είναι ένα μακρο-προληπτικό μέσο που επιβάλλει υποχρέωση σε τράπεζες -που αναγνωρίζονται ως συστημικά σημαντικές για μια δεδομένη χώρα- να διατηρούν πρόσθετο κεφάλαιο κοινών μετοχών (ή “κατηγορίας 1”), στο επίπεδο του 0% έως 2% των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας.

Πίνακας 1.2 Αφίξεις ανά έτος

Έτος	Αφίξεις στη Σερβία	Εσωτερικές	Εξωτερικές
2019	3,689,983	1,843,432	1,846,551
2020	1,820,000	1,374,000	445,000
2021	2,591,293	1,720,054	871,239
2022	3,869,235	2,096,472	1,772,763
2023	4,193,543	2,053,155	2,140,388
2024	4,432,751	2,048,016	2,384,735

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Το 2024, ο συνολικός αριθμός των τουριστών εκτιμάται σε 4,4 εκατ. άτομα, με τους εγχώριους τουρίστες να ανέρχονται σε περίπου 2,1 εκατομμύρια. Οι δε ξένοι τουρίστες υπολογίζονται σε περίπου 2,4 εκατ. άτομα, σημειώνοντας αύξηση 11,4%.

Η πλειοψηφία των ξένων τουριστών προήλθε από χώρες της περιοχής, και ειδικότερα από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Τουρκία, τη Βουλγαρία τη Βόρεια Μακεδονία, αλλά και από Ρωσία, Γερμανία κλπ. Στους κυριότερους προορισμούς περιλαμβάνονται το Βελιγράδι και το Νοβι Σαντ, οι εγκαταστάσεις "spa" (κυρίως Vrnjacka Banja και Sokobanja) και τα ορεινά θέρετρα (κυρίως Zlatibor και Kopaonik).

Τέλος, αξίζει να σημειωθούν οι παγκόσμιες διακρίσεις της Σερβίας, όπως η ανακήρυξη της Μόκρα Γκόρα ως ενός από τα καλύτερα τουριστικά χωριά στον κόσμο, η συμπερίληψη της Σερβίας στις 22 καλύτερες χώρες παγκοσμίως και η πρόσφατη απονομή αστεριού Michelin σε 2 εστιατόρια στη Σερβία. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια του τελικού τουρνουά της Ευρωλίγκας (2022), οι επισκέπτες στο Βελιγράδι ανήλθαν σε 20.000, από τους οποίους περίπου 15.000 υπολογίζονται να προήλθαν από την Ελλάδα, ενώ τα έσοδα για την πόλη έφτασαν τα 30 εκατ. ευρώ.

Ε.3. Τομέας Μεταφορών & Υποδομών

Η Σερβία αποτελεί **στρατηγικό μεταφορικό κόμβο**, καθώς η "ραχοκοκαλιά" της χώρας, η πεδιάδα Μοράβα, αποτελεί την "πρακτικότερη" διαδρομή χερσαίων ταξιδιών από την ηπειρωτική Ευρώπη προς τη Μικρά Ασία και την Εγγύς Ανατολή.

Το **οδικό δίκτυο** της Σερβίας καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος των μεταφορών της χώρας. Το συνολικό μήκος των οδών ξεπερνά τις 40.000 χλμ από τα οποία, περισσότερα από 1.000 χλμ, είναι «κρατικοί δρόμοι κατηγορίας-ΙΑ» (αυτοκινητόδρομοι). Περίπου 4.500 χλμ αποτελούν «κρατικούς δρόμους κατηγορίας-ΙΒ» (ή εθνικούς δρόμους). Οι περιφερειακοί δρόμοι ανέρχονται σε 10.900 χλμ και αποκαλούνται "κρατικοί δρόμοι κατηγορίας ΙΙ". Οι "δημοτικοί δρόμοι" καλύπτουν 23.800 χλμ. Το οδικό δίκτυο, εκτός από τους περισσότερους δρόμους κατηγορίας ΙΑ, είναι συγκριτικά χαμηλότερης ποιότητας από τα πρότυπα της Δυτικής Ευρώπης, λόγω ελλιπούς συντήρησης κατά τα τελευταία 20 χρόνια. Περισσότερα από 300 χλμ νέων αυτοκινητόδρομων έχουν ολοκληρωθεί την τελευταία δεκαετία, ενώ πολλά ακόμη βρίσκονται υπό κατασκευή.

Ως προς τις μεταφορές, ιδιαίτερα εκτεταμένη είναι η **μεταφορά με λεωφορεία**. Σχεδόν κάθε σημείο της χώρας συνδέεται με λεωφορείο, από τις μεγαλύτερες πόλεις προς τα χωριά και αντίστροφα. Επιπλέον υπάρχουν διεθνείς διαδρομές, κυρίως προς χώρες της Δυτικής Ευρώπης όπου διαμένει σημαντική σερβική διασπορά. Εσωτερικοί όσο και διεθνείς προορισμοί, εξυπηρετούνται από εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες υπεραστικών λεωφορείων, οι μεγαλύτερες από τις οποίες είναι οι Lasta και Nis-Ekspres. Περί τους 55,8 εκατ. επιβάτες και 13 εκατ. αγαθών μεταφέρονται ετησίως μέσω του οδικού δικτύου της Σερβίας.

Τα τελευταία χρόνια η αναβάθμιση των υποδομών για μεταφορές αποτελεί βασική πτυχή της οικονομικής πολιτικής, με σημαντικά έργα εν εξελίξει.

Ε.3.1 Οδικές μεταφορές

Όσον αφορά τα οδικά έργα, μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής, το 2019, του Διαδρόμου 10 από βορρά προς νότο, τα σημαντικότερα οδικά έργα υπό κατασκευή είναι αυτά του αυτοκινητόδρομου Α2 «Μίλος Βελικι» (Διάδρομος 11), ο οποίος θα συνδέει τη Σερβία με το Μαυροβούνιο, καθώς και του Α5-«Διάδρομος Μοράβα», ο οποίος θα συνδέει τους αυτοκινητόδρομους Α1 (Διάδρομος 10) και Α2 και αναμένεται να αποπερατωθεί το 2025. Σημειώνεται ότι, η αμερικανό-τουρκική κοινοπραξία Bechtel-Enka υπήρξε ο μοναδικός υποψήφιος για το έργο κατασκευής του «Διαδρόμου Μοράβα», η σύμβαση του οποίου υπεγράφη το 2019 και ανήλθε σε 745 εκατ. ευρώ. Η συνολική αξία του έργου «Μίλος Βελικι», υπολογίζεται σε 1,7 δισ. ευρώ και το έχει αναλάβει η κινεζική CCCC. Όταν ο αυτοκινητόδρομος ολοκληρωθεί, η μετάβαση από το Βελιγράδι στα σύνορα με το Μαυροβούνιο θα πραγματοποιείται σε μόλις 2 ώρες και 15 λεπτά, ενώ θα διευκολύνει και την πρόσβαση της χώρας στο λιμάνι του Μπαρ.

Υπό υλοποίηση, από την τουρκική Tasyari, βρίσκεται και τμήμα του αυτοκινητόδρομου Βελιγραδίου-Σαράγεβο. Το Ινστιτούτο Μεταφορών CIP ετοίμασε πρόσφατα την τεκμηρίωση του έργου για δύο τμήματα (Kuzmin-Sremska Raca, και Pozega-Kotroman), συνολικού μήκους 61 χιλιομέτρων. Επίσης, υπό υλοποίηση είναι και ο αυτοκινητόδρομος Ruma-Sabac-Loznica, (σύνορα με Βοσνία-Ερζεγοβίνη). Η συμφωνία για τη μελέτη και την εκτέλεση των έργων, υπεγράφη το 2019, με την εταιρεία Azvirt του Αζερμπαϊτζάν, και η συνολική συμβατική αξία των έργων από τη Ruma έως τη Loznica ανέρχεται σε 467,5 εκατ. ευρώ, ενώ του τμήματος Sabac - Loznica είναι ύψους 247,5 εκατ. ευρώ. Άλλα έργα σε υλοποίηση είναι αυτό του αυτοκινητοδρόμου Sombor-Kikinda (Smile Road), ο οποίος θα συνδέει τη Ρουμανία, την Ουγγαρία και τη Σερβία, η εθνική οδός Vozd Karadjordje που θα συνδέει το Βελιγράδι με την ανατολική Σερβία, η οδός ταχείας κυκλοφορίας, Πόζαρεβατς - Βέλικο Γκράντιστε - Γκόλουμπας (από την κινεζική Shandong Hi-Speed Group - SDHS) και ο «διάδρομος» Fruska Gora, από την επίσης κινεζική CRBC (και χρηματοδότησης από την EXIM Bank), ένα έργο αξίας 606 εκατ. ευρώ το οποίο θα συνδέσει τον Διάδρομο 10 και τον Διάδρομο 4, δημιουργώντας τον συντομότερο σύνδεσμο μεταξύ Βοσνίας και Ρουμανίας.

Το 2020 υπεγράφησαν δύο συμφωνίες δανειοδότησης με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) για τη χρηματοδότηση του λεγόμενου «Αυτοκινητόδρομου Ειρήνης» από τη Nis στο Merdare (διοικητική γραμμή με Κόσοβο*). Η πρώτη "φάση" του αυτοκινητόδρομου E-80, από τη Nis έως το Beloljin, μήκους 37,4 χλμ, θα χρηματοδοτηθεί από την ΕΤΑΑ και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ). Το δάνειο της ΕΤΑΑ ανέρχεται σε 85 εκατ. ευρώ, το δάνειο της ΕΤΕπ σε 100 εκατ. ευρώ, ενώ η επιχορήγηση της ΕΤΕπ (μέσω του WBIF) είναι ύψους 40,6 εκατ. ευρώ. Η κατασκευή του α' τμήματος του αυτοκινητόδρομου Nis-Μερντάρε ανατέθηκε, μετά από διαγωνισμό, στην εταιρεία Strabag (Strabag AG Austria & Strabag d.o.o. Belgrade) και αφορά τα πρώτα 5,5 χλμ της διαδρομής από τη Merosina έως τη Beloljina. Η συνολική αξία της σύμβασης (χωρίς ΦΠΑ) είναι περίπου 22,5 εκατ. EUR.

Στις αρχές του 2023 ανακοινώθηκε η κατασκευή του αυτοκινητόδρομου από το Κράλιεβο στο Νόβι Παζάρ, μήκους 83,4 χλμ, για την οποία η Δημόσια Επιχείρηση Roads of Serbia έχει ήδη επιλέξει μελετητή. Η έναρξη κατασκευής έχει ανακοινωθεί για το 2025.

Ε.3.2. Σιδηροδρομικές μεταφορές

Η Σερβία διαθέτει ένα εκτεταμένο -πλην απαρχαιωμένο-σιδηροδρομικό δίκτυο, με εσωτερικές συνδέσεις αλλά και διεθνείς με τις γειτονικές χώρες. Υπολογίζεται ότι διαθέτει 3.800 χλμ σιδηροδρομικών γραμμών, εκ των οποίων 1.500 είναι ηλεκτρικές και 280 χλμ αποτελούν γραμμές δύο διαδρομών. Ο κύριος σιδηροδρομικός κόμβος είναι το Βελιγράδι (και σε μικρότερο

βαθμό η Νις), ενώ οι σημαντικότερες σιδηροδρομικές συνδέσεις είναι οι ακόλουθες: Βελιγράδι – Μπαρ (Μαυροβούνιο), Βελιγράδι – Σιντ - Ζάγκρεμπ (Κροατία) / Βελιγράδι – Νις – Σόφια (Βουλγαρία), Βελιγράδι – Subotica – Βουδαπέστη (Ουγγαρία) και Νις -Θεσσαλονίκη. Οι σιδηροδρομικές υπηρεσίες εκτελούνται από τη Srbija Voz (μεταφορά επιβατών) και τη Srbija Cargo (εμπορευματικές μεταφορές). Υπολογίζεται ότι μέσω του σιδηροδρομικού δικτύου της Σερβίας, μεταφέρονται ετησίως περίπου 5,1 εκατ. επιβάτες και 12,323 εκατ. τόνοι αγαθών.

Το σημαντικότερο **υπό υλοποίηση** έργο αφορά την αναβάθμιση του κάθετου **σιδηροδρομικού Διαδρόμου 10** που θα συνδέει Ουγγαρία, Σερβία, Β.Μακεδονία και Βουλγαρία.

Στο βόρειο τομέα, η σιδηροδρομική **γραμμή Βελιγραδίου - Ουγγαρίας** έχει ενταχθεί στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της Κίνας «**Belt and Road**», και συμφωνήθηκε ως κοινό έργο μεταξύ της **Κίνας, της Σερβίας και της Ουγγαρίας**. Η αναβάθμιση της γραμμής από το **Novi Sad προς Ουγγαρία (Subotica)**, μήκους 108 χλμ, ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2024, από την κοινοπραξία της «China Railway International» και της «China Communications Construction Company» και χρηματοδότηση από την Exim Bank of China. Η αξία της συμφωνίας ανέρχεται σε περίπου 1,16 δισ. δολάρια. Ωστόσο, μετά το ατύχημα της 1ης Νοεμβρίου 2024, στον ανακαινισμένο σιδηροδρομικό σταθμό του Νόβι Σαντ, όταν κατέρρευσε το σκέπαστρο με αποτέλεσμα να βρουν τραγικό θάνατο 15 άνθρωποι, η έναρξη λειτουργίας του τμήματος αυτού αναστάλη.

Σημειώνεται ότι το τμήμα **Βελιγράδι – Νόβι Σαντ** ξεκίνησε να λειτουργεί το 2022. Το έργο κόστισε περίπου 935 εκατ. δολάρια, χρηματοδοτήθηκε από την κινεζική Exim Bank, και ρωσικό δάνειο, ενώ τα έργα ανέλαβαν ως κοινοπραξία η China Railway International - China Communications Construction Company και η ρωσική εταιρεία RZD International.

Στις 28 Φεβρουαρίου 2023 υπεγράφη, μεταξύ Σερβίας και ΕΕ, η συμφωνία για την πρώτη δόση της **επιχορήγησης** για την κατασκευή της **γραμμής Βελιγραδίου-Νις**. Η **συνολική αξία του έργου ανέρχεται σε περίπου 2,8 δισ. ευρώ**, εκ των οποίων το δάνειο της ΕΤΕπ είναι 1,1 δισ. ευρώ, το δάνειο της ΕΤΑΑ είναι 550 εκατ. ευρώ, η επιχορήγηση της ΕΕ είναι 600 εκατ. ευρώ, και το υπόλοιπο ποσό των 550 εκατ. ευρώ θα χρηματοδοτηθεί από τη Σερβία. Η σιδηροδρομική γραμμή θα έχει μήκος 230 χλμ και η κατασκευή θα γίνει σε τρία στάδια: **Βελιγράδι-Βελίκα Πλάνα, Βελίκα Πλάνα-Παρατσίν και Παρατσίν-Νις**. Σύμφωνα με ανακοινώσεις **οι διαγωνισμοί για το έργο αναμένονται για το 2025**. Σύμφωνα με την Serbian Railways, το έργο αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2029.

Παρά το γεγονός ότι τα σχέδια των έργων, οι πιστώσεις, αλλά και η τεχνική τεκμηρίωση ετοιμάστηκαν από την **Ευρωπαϊκή Ένωση** για τον εκσυγχρονισμό περίπου 400 χλμ των σερβικών σιδηροδρόμων, τα έργα αυτά είχαν παραχωρηθεί ως επί το πλείστον στην **Κίνα**, αλλά και την **Ρωσία**. Μετά από αντιδράσεις της Ε.Ε., τουλάχιστον το έργο του σιδηροδρόμου μεταξύ Βελιγραδίου και Νις, **αναγνωρίζεται ως μέρος του Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια**.

Οι εργασίες μεταξύ **Nis και Dimitrovgrad (σύνορα με Βουλγαρία)/Preševno (σύνορα με Βόρεια Μακεδονία)** έχουν επίσης ξεκινήσει. Το έργο αναμένεται να κοστίσει στη χώρα 1,2 δισ. ευρώ, ενώ η ΕΕ θα χρηματοδοτήσει επιπλέον 35%-50% του συνολικού έργου. Ανάδοχος του έργου είναι κοινοπραξία των εταιρειών με επικεφαλής τη **Βουλγαρική Trace Group Hold PLC** και περιλαμβάνει επίσης τις Consorzio Armatori Ferroviari S.C.P.A και Start - Engineering JSC. Η αξία της συμφωνίας είναι περίπου 169,7 εκατ. ευρώ ενώ κύριος χρηματοδότης του έργου είναι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

Τα σιδηροδρομικά έργα περιλαμβάνουν επίσης, μεταξύ άλλων, τον εκσυγχρονισμό της γραμμής **Βελιγράδι-Μπαρ (Μαυροβούνιο)**, το οποίο είχε αναλάβει η ρωσική RZD International. Η ίδια εταιρεία έχει αναλάβει και την κατασκευή ενός ολοκληρωμένου κέντρου ελέγχου κυκλοφορίας των σερβικών σιδηροδρόμων. Οι εργασίες αυτές χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό καθώς και ρωσικό δάνειο. Το 2023 η Serbian Railways Infrastructure

υπέβαλε στο Υπουργείο Προστασίας του Περιβάλλοντος αίτημα για τον καθορισμό του πεδίου και του περιεχομένου της μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου και ειδικότερα για το τμήμα Valjevo-Vrbnica. Την προκαταρκτική μελέτη εκπόνησε η Deutsche Bahn για τη ρωσική RZD International, που είναι ο ανάδοχος του έργου, και αφορά την ανακατασκευή διαδρομής, συνολικού μήκους 210 χιλιομέτρων.

E.3.3. Αεροπορικές μεταφορές

Στη Σερβία υπάρχουν μόνο **τρία αεροδρόμια** με τακτική κίνηση επιβατών. Το σημαντικότερο είναι το Αεροδρόμιο **Nikola Tesla του Βελιγραδίου**. Η αναβάθμιση και διαχείριση του αερολιμένα Νίκολα Τέσλα έχει παραχωρηθεί στη γαλλική εταιρεία **Vinci Airports**. Σημειώνεται ότι η Terna S.A, θυγατρική του ελληνικού ομίλου GEK Terna, συνεργάζεται με την Vinci Airports, ως υπεργολάβος. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανήλθε σε 262 εκατ. ευρώ και ολοκληρώθηκε πρόσφατα. Το δε **αεροδρόμιο της Nis - Constantine the Great**, εξυπηρετεί, κυρίως, αεροπορικές εταιρείες χαμηλού κόστους. Το 2019, ο **αερολιμένας Morava**, κοντά στο Kraljevo, εγκαινίασε τις μη στρατιωτικές αερομεταφορές ως τρίτο διεθνές αεροδρόμιο στη Σερβία.

Σύμφωνα με το Χωροταξικό Σχέδιο της Σερβίας 2021-2035 του Υπουργείου Κατασκευών, Μεταφορών και Υποδομών, η χώρα θα αποκτήσει **δύο νέα διεθνή αεροδρόμια**, ένα κοντά στο **Dobanovci** - 10 χλμ δυτικά από το Nikola Tesla - και το δεύτερο κοντά στο **Νόβι Σαντ**. Ταυτόχρονα συνεχίζεται η αναβάθμιση των εγκαταστάσεων για τα προαναφερθέντα αεροδρόμια Nikola Tesla, Nis και Morava.

Ο **εθνικός αερομεταφορέας της Σερβίας - Air Serbia**, προχωρά σε συνεχείς επενδύσεις και επέκταση του δικτύου της ώστε να καταστεί κόμβος στην περιοχή. Σημειώνεται ότι το 2020, η **Etihad Airways, η οποία αποτελούσε μέτοχο της Air Serbia** με ποσοστό 49%, διέκοψε τις πτήσεις της προς Βελιγράδι. Εν συνεχεία, η σερβική κυβέρνηση προχώρησε σε ανακεφαλαιοποίηση του εθνικού αερομεταφορέα, με το μερίδιο πλέον της Σερβίας να ανέρχεται σε 82% και της Etihad σε 18%.

E.3.4. Πλωτές μεταφορές

Η Σερβία έχει αναπτύξει εσωτερικές **πλωτές μεταφορές** μήκους 1.716 χιλιομέτρων (1.043 χιλιόμετρα πλωτών ποταμών και 673 χιλιόμετρα πλωτών καναλιών). Τα ανωτέρω βρίσκονται, σχεδόν όλα, στο βόρειο τμήμα της χώρας. Η σημαντικότερη εσωτερική πλωτή οδός είναι ο **Δούναβης** που αποτελεί μέρος του πανευρωπαϊκού διαδρόμου VII. Άλλες πλωτές οδοί περιλαμβάνουν τους ποταμούς **Sava, Tisza, Begej και Timiș**. Οι ποταμοί αυτοί συνδέουν τη Σερβία με τη Βόρεια και Δυτική Ευρώπη. Η σύνδεση προς την Βόρεια Θάλασσα, στην Ανατολική Ευρώπη, πραγματοποιείται από τις διαδρομές Tisza, Begej και Δούναβη, ενώ στη Νότια Ευρώπη μέσω του ποταμού Sava. Περισσότεροι από 12 εκατ. τόνοι φορτίου μεταφέρονται από Σερβικούς ποταμούς και κανάλια. Τα μεγαλύτερα "ποτάμια" λιμάνια είναι τα **Νόβι Σαντ, Βελιγράδι, Πάντσεβο, Σμεντέρεβο, Πράχοβο και Σάμπας**. Ο Εμιρατίνος Όμιλος DP World, διαχειριστής του λιμένα του Νόβι Σάντ, ανέλαβε την ανακατασκευή του διεθνούς τερματικού σταθμού επιβατών και αναπτυξιακών έργων αξίας 35 εκατ. ευρώ στο ανωτέρω λιμάνι.

E.3.5. Λοιπές μεταφορές

Στις 22 Ιανουαρίου 2021 συνάφθηκε **μνημόνιο για την κατασκευή του μετρό του Βελιγραδίου**, μεταξύ του Υπουργού Οικονομικών της Σερβίας, του Δήμου Βελιγραδίου, της **κινεζικής εταιρείας Power China** και των **γαλλικών εταιρειών Alstom και EgisRail**. Η EgisRail ανέλαβε τον σχεδιασμό και τη μελέτη σκοπιμότητας του έργου. Κατά τον Πρόεδρο της Σερβίας, κ. Vucic, η κατασκευή των δύο πρώτων γραμμών αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί έως το 2030, ενώ σχεδιάζεται και η κατασκευή μιας τρίτης γραμμής. Σημειώνεται ότι τον Μάιο

του 2020, και τον Νοέμβριο 2021 υπεγράφησαν δύο συμφωνίες με τη Γαλλία για χρηματοδότηση και υλοποίηση διαφόρων έργων υποδομών. μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται 454 εκατ. ευρώ για την κατασκευή του μετρώ Βελιγραδίου.

Τέλος σημειώνεται ότι οι μεγάλες καθυστερήσεις όσον αφορά τις **μεταφορές εμπορευμάτων**, στα συνοριακά σημεία ελέγχου κατά τη διάρκεια της πανδημίας αποτέλεσαν το έναυσμα για την εγκαινίαση της πρωτοβουλίας των **"Πράσινων Διαδρόμων-Green Corridors"**, από την Κοινότητα των Μεταφορών και τη CEFTA. Η κύρια ιδέα της πρωτοβουλίας ήταν να δίνεται προτεραιότητα στη μεταφορά ζωτικών προμηθειών μέσω των πράσινων διαδρόμων και τη χρήση καινοτόμων συστημάτων και διαδικασιών, έναντι όλων των άλλων αγαθών, ώστε να διασφαλισθεί η απρόσκοπτη ροή εμπορευμάτων υψηλής ζωτικής σημασίας. Η επέκταση των πράσινων λωρίδων στα σύνορα μεταξύ χωρών των Δ.Βαλκανίων και των Κ-Μ της ΕΕ, αποτελεί πρωτοβουλία της Κοινότητας Μεταφορών και της CEFTA, υποστηριζόμενη από την ΕΕ. Η Ελλάδα έχει αναλάβει ενεργό ρόλο για την υλοποίηση της, δεδομένου ηγετικού ρόλου της στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας ΕΕ-Δ. Βαλκανίων.

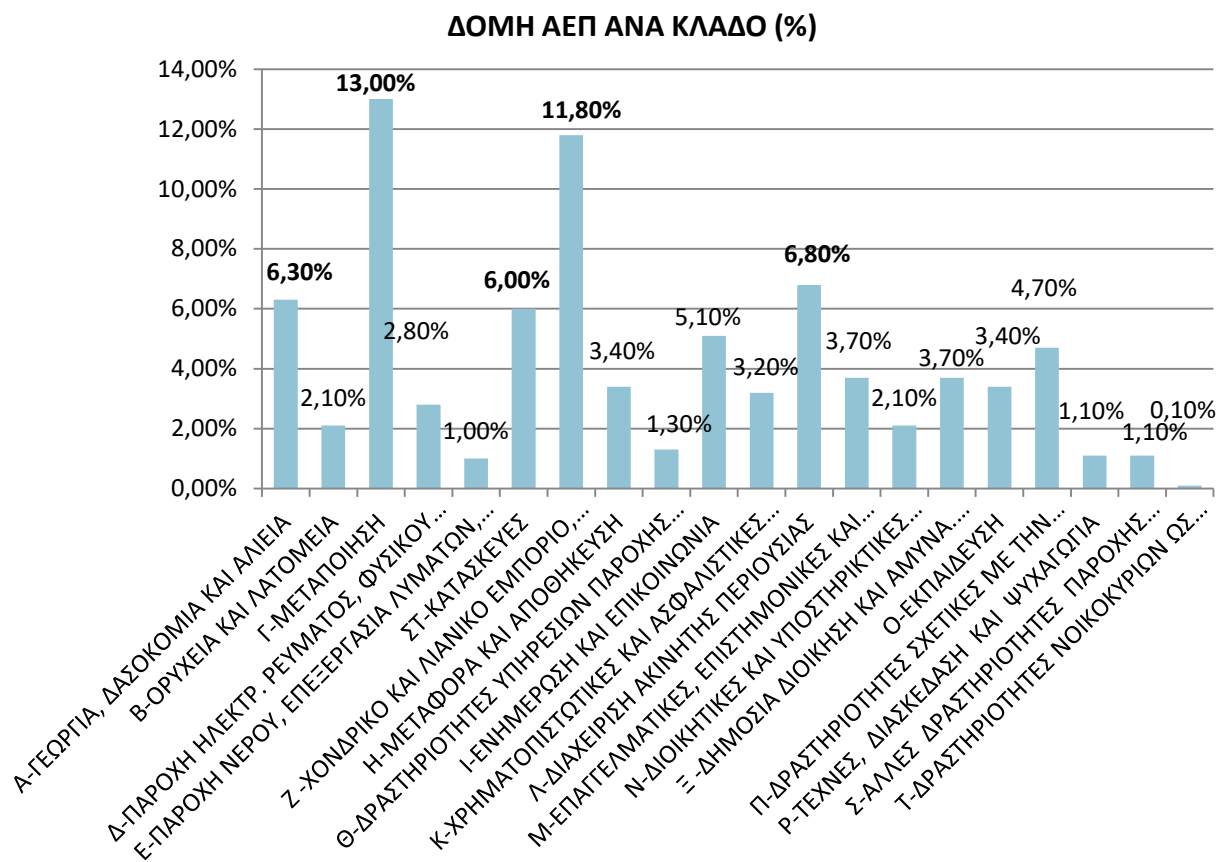
Όσον αφορά μερικά άλλα, **σημαντικά μεγάλα έργα υποδομών**: βλ. Έρευνα Αγοράς του Γραφείου μας για **"Δομικά Υλικά, Μεγάλα Έργα και Ακίνητα (2022)**, <https://agora.mfa.gr/infocfiles-menu/infocfile/80137> ή τα έργα διαχείρισης αποβλήτων, βλ. Έρευνα Αγοράς του Γραφείου μας για **"Διαχείριση Αποβλήτων στη Σερβία-2022"** (<https://agora.mfa.gr/infocfiles-menu/infocfile/79361>)

Ε.4. Κλάδος Τηλεπικοινωνιών

Οι τηλεπικοινωνίες στη Σερβία αποτελούν σημαντικό οικονομικό τομέα, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 5% ΑΕΠ της χώρας σύμφωνα με τα εγχώρια στοιχεία. Τα τελευταία χρόνια, σταθερές τηλεφωνικές γραμμές συνδέουν το 81% των νοικοκυριών στη Σερβία με περίπου 9,1 εκατομμύρια χρήστες ενώ ο αριθμός των κινητών τηλεφώνων ξεπερνά τον συνολικό πληθυσμό κατά 28%. Ο μεγαλύτερος πάροχος κινητής τηλεφωνίας είναι η **Telekom Srbija** με 4,2 τουλάχιστον εκατομμύρια συνδρομητές, ακολουθούμενη από την **Telenor** με 2,8 εκατομμύρια χρήστες και τη **Vip mobile** με άλλα 2 εκατομμύρια περίπου. Το 58% των νοικοκυριών διαθέτουν ευρυζωνική σύνδεση στο διαδίκτυο σταθερής γραμμής (μη κινητή), ενώ το 67% παρέχεται με υπηρεσίες συνδρομητικής τηλεόρασης (δηλαδή 38% καλωδιακή τηλεόραση, 17% IPTV και 10% δορυφορική). Η μετάβαση στην ψηφιακή τηλεόραση ολοκληρώθηκε το 2015 με πρότυπο DVB-T2 για μετάδοση σήματος. Υπάρχουν 90 πάροχοι συνδρομητικής τηλεόρασης, οι μεγαλύτεροι από τους οποίους είναι η **SBB** με μερίδιο αγοράς 48%, η **Telekom Srbija** (mts TV) με 25%, ακολουθούμενη από την PoštaNet με 5% και τις Ikom και Kopernikus με 4% και 3% αντίστοιχα.

Η κατανομή του ΑΕΠ της Σερβίας ανα τομέα καταγράφεται στο κατωτέρω διάγραμμα:

Διάγραμμα 1.2: Συμμετοχή κλάδων στο ΑΕΠ της Σερβίας

1.1.2 Βασικά οικονομικά μεγέθη

Τα βασικά οικονομικά μεγέθη της χώρας, κατά τα τελευταία χρόνια, κρίνονται ως αρκετά ικανοποιητικά από τους διεθνείς αναλυτές,

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Σερβίας, η αύξηση του ΑΕΠ για το 2024, ανήλθε σε **3,9%** - υψηλότερο από τις αρχικές προβλέψεις για 3,5% ανάπτυξη. Για το **2025** αρχικά είχε προβλεφθεί ανάπτυξη της τάξεως του 4,2%, ωστόσο μετά τις εγχώριες αλλά και παγκόσμιες εξελίξεις η πρόβλεψη έχει **μειωθεί στο 3,5%**.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ), το 2024, οι κύριοι μοχλοί ανάπτυξης ήταν οι υπηρεσίες, και ιδίως το εμπόριο, ο τουρισμός και οι κατασκευές, ενώ η κατανάλωση και οι επενδύσεις των νοικοκυριών συνέβαλαν σημαντικά στη ζήτηση. Ωστόσο, οι καθαρές εξαγωγές επηρέασαν αρνητικά την ανάπτυξη λόγω των υψηλότερων εισαγωγών. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε στα 4,3 δισ. ευρώ, αντισταθμιζόμενο από την εισροή ρεκόρ ΑΞΕ ύψους 5,1 δισ. ευρώ το 2024.

Σύμφωνα με το τελευταίο δελτίο Μακροοικονομικών Αναλύσεων και Τάσεων (MAT), η Σερβία ήταν το 2024 μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες στην Ευρώπη. Η **βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε** κατά **3,1%**, με τον **μεταποιητικό κλάδο** να σημειώνει άνοδο 4,7%. Παρά τους κινδύνους από βασικούς εμπορικούς εταίρους της Ευρωζώνης, η βιομηχανική παραγωγή διατήρησε μια μακροπρόθεσμη ανοδική τάση. Η **αξία του εξωτερικού εμπορίου αυξήθηκε** για έκτο συνεχόμενο μήνα τον Δεκέμβριο, με σωρευτική ετήσια αύξηση 4,1% το 2024—οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 1,8% και οι εισαγωγές κατά 5,9%. Οι εναλλακτικές αγορές της Κίνας και της Τουρκίας φαίνεται να αντισταθμίζουν την αδύναμη ζήτηση της ΕΕ, αποτρέποντας τη μείωση των εξαγωγών κατά 1,1 δισ. ευρώ. Η Σερβία κατέγραψε **μέτριο δημοσιονομικό έλλειμμα** της τάξεως του **2,2% του ΑΕΠ**, ενώ ο κύκλος εργασιών του λιανικού εμπορίου αυξήθηκε κατά 5,4% σε ετήσια βάση. Ο **πληθωρισμός** μειώθηκε από μήνα σε μήνα τον Δεκέμβριο, αλλά παρέμεινε στο **4,5%, σε ετήσια βάση**, ένα αποτέλεσμα ανάλογο με αυτό της Κροατίας. Μεταξύ των χωρών της ΕΕ, μόνο η Ρουμανία (5,5%) και η Ουγγαρία (4,8%) είχαν υψηλότερο πληθωρισμό από τη Σερβία σε ετήσια βάση τον Δεκέμβριο του 2024.

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας, η εγχώρια **βιομηχανική παραγωγή** αυξήθηκε κατά 3,1% το 2024, με την αύξηση να προέρχεται κυρίως από τους τομείς της εξόρυξης και της μεταποίησης. Ειδικότερα, το 2024, η αύξηση της παραγωγής στον τομέα των ορυχείων και λατομείων ανήλθε σε 7,4% και στον τομέα της μεταποίησης σε 4,7%. Η παραγωγή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, ωστόσο, συρρικνώθηκε κατά 6,5%. Μόνο τον Δεκέμβριο, η βιομηχανική παραγωγή της Σερβίας αυξήθηκε κατά 2,7% σε ετήσια βάση, μετά από αντίστοιχη αύξηση 1,0% τον Νοέμβριο.

Το **εξωτερικό εμπόριο** της χώρας το 2024 ξεπέρασε τα 60 δισ. ευρώ, και ειδικότερα **ανήλθε σε 68,19 δισ. ευρώ**, σημειώνοντας **αύξηση 4,1%** σε σύγκριση με το 2023. Η αξία των **εξαγωγών** ανήλθε σε 29,16 δισ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 1,8% ενώ οι **εισαγωγές** ανήλθαν σε 39,03 δισ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 5,9%. Το **έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου** ανήλθε σε 9,86 δισ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 19,9%. Ο λόγος εξαγωγών-εισαγωγών ανήλθε σε 74,8%, χαμηλότερος σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2023, όταν ήταν 77,7%. Το εξωτερικό εμπόριο κατά την περίοδο αναφοράς σημείωσε το υψηλότερο επίπεδο με τις χώρες με τις οποίες η Σερβία έχει υπογράψει συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιπροσωπεύουν το 58,3% του συνολικού εξωτερικού εμπορίου. Ο δεύτερος σημαντικός εταίρος της Σερβίας είναι η ομάδα χωρών CEFTA, με το πλεόνασμα για τη Σερβία να ανέρχεται σε 2,83 δισ. ευρώ, ως αποτέλεσμα των εξαγωγών ύψους 4,49 δισ. ευρώ και των εισαγωγών ύψους 1,66 δισ. ευρώ.

Το 2024 η Κίνα κατέστη ο πρώτος εξωτερικός εμπορικός εταίρος της Σερβίας ως προς τις εισαγωγές, με 5,13 δισ. ευρώ, ξεπερνώντας για πρώτη φορά τη Γερμανία. Ωστόσο, η Γερμανία παραμένει ο σημαντικότερος εταίρος της Σερβίας όταν λαμβάνονται υπόψη τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές. Η συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με την Κίνα, η οποία τέθηκε σε ισχύ στα μέσα του 2024, αναμένεται να ενισχύει την τάση αυτή. Οικονομολόγοι τονίζουν ότι οι αυξημένες εισαγωγές δεν συνδέονται ακόμη άμεσα με αυτή τη συμφωνία. Η Σερβία αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο εμπορικό της έλλειμμα με την Κίνα, καθώς οι εξαγωγές καλύπτουν μόνο το 34% των εισαγωγών. Οι περισσότερες εξαγωγές αποτελούνται από χαλκό, χάλυβα, ξυλεία και προϊόντα από κινεζικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη Σερβία. Ως προς εν λόγω μεταβολή, η Υπουργός Εσωτερικού και Εξωτερικού Εμπορίου, Γιακοντα Λαζάρεβιτς, σημείωσε ότι αν και οι συναλλαγές με την Κίνα έχουν αυξηθεί σημαντικά, ιδιαίτερα σε μεταλλεύματα και συμπυκνώματα χαλκού, είναι έντονη η ανάγκη διαφοροποίησης των εξαγωγών αυτών. Σημαντικά αυξήθηκε και το εμπόριο της Σερβίας με την Τουρκία, ενώ μείωση σημειώθηκε στις συναλλαγές περάν από τη Γερμανία, και με την Ιταλία.

Η Πρόεδρος της Βουλής, Ana Brnabic, δήλωσε ότι το 2024, **οι εξαγωγές υπηρεσιών ΤΠΕ της Σερβίας ξεπέρασαν για πρώτη φορά τα 4 δισ. ευρώ**, σημειώνοντας ότι η σερβική κυβέρνηση έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα της πληροφορικής και δημιούργησε υποδομές και τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Το 2024, η Σερβία **προσέλκυσε 5,1 δισ. ευρώ σε άμεσες ξένες επενδύσεις**, με το 37,2% αυτών να προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το 34% από ασιατικές χώρες. Η Κίνα αναδείχθηκε η πρώτη χώρα-επενδυτής, ξεπερνώντας για πρώτη φορά την Ολλανδία.

Ως προς αυτό η Υπουργός Εσωτερικού και Εξωτερικού Εμπορίου, Γιακοντα Λαζάρεβιτς, τόνισε ότι οι Ασιάτες εταίροι γίνονται όλο και πιο σημαντικοί για τη Σερβία, ευθυγραμμιζόμενοι με τη στρατηγική της χώρας για διαφοροποίηση των οικονομικών της δεσμών και ενώ η ΕΕ παραμένει ο σημαντικότερος εταίρος της Σερβίας, οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές προκλήσεις απαιτούν την αναζήτηση εναλλακτικών αγορών. Την Κίνα, ακολουθούν η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και η Μεγάλη Βρετανία (284,9 εκατ. ευρώ). Συλλογικά, ο μεγαλύτερος επενδυτής στη Σερβία είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, με ποσοστό 37,2%.

Σύμφωνα με τα εγχώρια στοιχεία **ο προϋπολογισμός της Σερβίας για το 2024 κατέγραψε έλλειμμα 212 δισ. δηνάρων (περίπου 1,8 δισ. ευρώ), ή 2,2% του ΑΕΠ**. Το αποτέλεσμα είναι καλύτερο κατά 51 δισ. δηνάρια, από ότι είχε προβλεφθεί στον αρχικό προϋπολογισμό (263 δισ. δην. ή 2,7% του ΑΕΠ). Τα έσοδα ανήλθαν στα 2.141,6 δισ. δηνάρια (περίπου 18,5 δισ. ευρώ), ενώ οι δαπάνες ανήλθαν συνολικά στα 2.353,6 δισ. δηνάρια (20,3 δισ. ευρώ). Το **δημόσιο χρέος**, στο τέλος του 2024 διαμορφώθηκε σε περίπου 39 δισ. ευρώ, ή περίπου **47,4% του ΑΕΠ**. Σημειώθηκε μικρή αύξηση από το τέλος του 2023, όταν το δημόσιο χρέος ήταν περίπου 36,1 δισ. ευρώ ή 48% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τα εγχώρια στοιχεία **ο μέσος ακαθάριστος μισθός ανήλθε τον Δεκέμβριο 2024 σε 148.428 RSD (περίπου 1270 ευρώ), ενώ ο μέσος καθαρός σε 108.312 RSD (περίπου 930 ευρώ)**. Η διάμεσος του καθαρού μισθού υπολογίστηκε σε 79.624 RSD (περίπου 680 ευρώ), το οποίο σημαίνει ότι το 50% των εργαζομένων έλαβε μισθούς και ημερομίσθια έως και το ποσό αυτό. Η μέση ετήσια αύξηση των μεικτών μισθών διαμορφώθηκε σε 14,2% σε ονομαστικούς όρους, ήτοι 9,2% σε πραγματικούς όρους, ενώ των καθαρών σε 14,1% σε ονομαστικούς όρους και 9,1% σε πραγματικούς όρους. Σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2023, οι μέσες ακαθάριστες αποδοχές Δεκεμβρίου 2024 αυξήθηκαν κατά 13,8% σε ονομαστικούς όρους και κατά 9,1% σε πραγματικούς όρους, ενώ οι ο μέσος καθαρός μισθός αυξήθηκε κατά 13,9% σε ονομαστικούς όρους και κατά 9,2% σε πραγματικούς όρους. Τον Δεκέμβριο του 2023 ο μέσος καθαρός μισθός είχε διαμορφωθεί σε περίπου 733 ευρώ.

Τον Αύγουστο του 2024 αποφασίστηκε αύξηση του κατώτατου μισθού, από αρχές του **2025, σε 53.592 RSD** (περίπου 457 ευρώ), αύξηση της τάξεως 13,7%, καλύπτοντας για πρώτη το ελάχιστο καλάθι καταναλωτή. **Το ωρομίσθιο διαμορφώθηκε σε 308 RSD (περίπου 2,6 ευρώ)**. Η τελευταία αύξηση είχε συντελεστεί το 2022, κατά 14,3% - από 201,22 σε 230 δηνάρια (περίπου 2 ευρώ). Συνεπώς, από την 1η Ιανουαρίου 2023, ο κατώτατος μηνιαίος μισθός είχε διαμορφωθεί σε 40.020 δηνάρια (περίπου 340 ευρώ). Αυξήσεις ανακοινώθηκαν και για τους μισθούς του δημόσιου τομέα **κατά 8%**, και τις **συντάξεις κατά 10,9%**, με τη **μέση σύνταξη να ανέρχεται πλέον στα 436 ευρώ**.

Η Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας (RZS) ανακοίνωσε ότι **το ποσοστό ανεργίας της Σερβίας διαμορφώθηκε στο 8,6% το 4ο τρίμηνο του 2024**. Ο αριθμός των ανέργων ανήλθε σε 273.100 άτομα (μείωση κατά 11.600 άτομα) και των απασχολούμενων σε 2.894.900 (αύξηση κατά 50.700 άτομα) , ενώ ο αριθμός των ατόμων εκτός εργατικού δυναμικού ήταν 2.462.200 (μείωση κατά 65.300). Το ποσοστό απασχόλησης ήταν 51,4%, αντιπροσωπεύοντας αύξηση 1,1%, ενώ το ποσοστό ανεργίας ανήλθε σε 8,6%, σημειώνοντας μείωση 0,5%. Το ποσοστό εκτός εργατικού δυναμικού ήταν 43,7%, αντικατοπτρίζοντας μείωση 1%. Το συνολικό ποσοστό άτυπης απασχόλησης υπολογίστηκε σε 11,9%, με το ποσοστό άτυπης απασχόλησης στον αγροτικό τομέα να ανέρχεται σε 48,5% και στους μη γεωργικούς τομείς σε 6,8%.

Ο **μέσος ετήσιος πληθωρισμός** για το 2024 ανήλθε σε 4,7%, ενώ ο πληθωρισμός τέλους έτους διαμορφώθηκε στο 4,3%.

Μετά την τρίτη συνεχή μείωση κατά 25 μ.β, **το βασικό επιτόκιο διαμορφώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2024 στο 5,75%**, καθώς και τα επιτόκια των καταθέσεων και δανείων – στο 4,5% και 7,0%. Το βασικό επιτόκιο είχε διαμορφωθεί στην υψηλότερη τιμή (6,5%) έως και τον Μάιο του 2024. Η Εθνική Τράπεζα της Σερβίας (NBS) διατήρησε το επιτόκιο στο 5,75% έως και το τέλος του 2024 τονίζοντας ότι ο ετήσιος πληθωρισμός συνέχισε να κινείται εντός του στοχευόμενου εύρους, έχοντας διαμορφωθεί σε 4,3% τον Δεκέμβριο, ωστόσο μια προσεκτική νομισματική πολιτική κρίνεται απαραίτητη λόγω των αβεβαιοτήτων στην παγκόσμια οικονομία, συμπεριλαμβανομένων των γεωπολιτικών εντάσεων και των απρόβλεπτων τιμών των εμπορευμάτων.

Τα **ακαθάριστα αποθέματα συναλλάγματος ανήλθαν σε 29,3 δισ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2024, αυξημένα κατά 4,4 δισ. ευρώ από το τέλος του 2023**, καλύπτοντας 7,4 μήνες εισαγωγών.

Τον Οκτώβριο 2024, ο οίκος αξιολόγησης **Standard and Poor's** ανακοίνωσε ότι **αναβάθμισε τη μακροπρόθεσμη αξιολόγηση της Σερβίας σε ξένο και τοπικό νόμισμα σε «BBB-» από «BB+»**. Η απόφαση αποδίδει στη χώρα **αξιολόγηση επενδυτικής βαθμίδας** για πρώτη φορά στην ιστορία της.

	Rating	Date	Action
Standard & Poor's	BBB- / stable outlook	04 October 2024	Rating upgraded
Fitch Ratings	BB+ / positive outlook	31 January 2025	Rating affirmed
Moody's Ratings	Ba2 / positive outlook	30 August 2024	Rating affirmed

Source: Standard & Poor's, Fitch Ratings and Moody's Investors Service

Όλοι οι οικονομικοί δείκτες, ακόμη και με μερικές διαφοροποιήσεις, επιβεβαιώνουν ότι τα τελευταία οκτώ χρόνια, η Σερβία είναι μια **σταθερά αναπτυσσόμενη οικονομία** με βελτίωση των βασικών οικονομικών δεικτών της. Μάλιστα, παρά την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας, κατά το έτος 2020, το ΑΕΠ σημείωσε μια από τις μικρότερες πτώσεις στην Ευρώπη, αλλά και παγκοσμίως, ενώ ανέκαμψε πλήρως κατά το 2021. Από την άλλη, τα αρνητικά σημεία της Σερβίας, αφορούν τις αδυναμίες του κράτους δικαίου, του σεβασμού των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, καθώς και της εκτέλεσης συμβάσεων λόγω των αργών και δαπανηρών δικαστικών διαδικασιών. Προβλήματα παρατηρούνται, επίσης, λόγω φαινομένων διαφθοράς και παρεμβατικών ρυθμίσεων επί της αγοράς. Ένα ακόμη θέμα είναι η ελλιπής εφαρμογή του νόμου, μέσω αντιφατικών και ασαφών κανόνων. Ακόμη και σε τομείς όπου η Σερβία έχει σχετικά υψηλή κατάταξη, όπως το ελεύθερο εμπόριο, εξακολουθούν να υπάρχουν αδυναμίες, καθώς η χώρα βρίσκεται εκτός του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου - η μόνη χώρα στην Ευρώπη μαζί με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τη Λευκορωσία.

Πίνακας 1.2: Μακροοικονομικά στοιχεία 2018-2022

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ΑΕΠ (εκατ. ευρώ)	48.105	49.024	55.931	63.501	75.204	82.321
Αύξηση πραγματικού ΑΕΠ (%)	4,3	-0,9	7,5	2,3	2,5	3,9
Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ	6.926	7.105	8.183	9.528	11.354	12.508
Πληθωρισμός (% , τέλος έτους)	1,9	1,3	7,9	15,1	7,6	4,3
Συναλλ. Αποθέματα NBS (εκ.ευρώ)	13.378	13.492	16.455	19.416	24.909	29.295
Εξαγωγές (σε εκατ. Ευρώ)	23.349	22.271	28.818	38.004	41.009	44.282
Ετήσια αύξηση εξαγωγών (%)	10,3	-4,6	29,4	31,9	7,9	8,0
Εισαγωγές (σε εκατ. Ευρώ)	27.960	26.370	33.439	45.037	44.596	48.301
Ετήσια αύξηση εισαγωγών(%)	10,7	-5,7	26,8	34,7	-1	8,4
Ισοζύγιο πληρωμών (σε εκ. ευρώ)	-3.161	-1.929	-2.266	-4.139	-1.810	-3.899
ως % του ΑΕΠ	-6,9	-4,1	-4,2	-6,9	-2,6	-4,7
Ανεργία (%)	11,2	9,7	11,0	9,4	9%	8,6
Μέσος καθαρός μισθός(σε ευρώ-μ.ο. έτους)	466,0	510,9	560,2	717	733,5	838,2
Ισοζύγιο προϋπολογισμού (%)	0,2	-8,3	-4,6	-3,3	-2,2	-2,2
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	51,9	57,0	56,5	55,1	47,5	47,2
Ισοτιμία δηναρίου/ευρώ	117,85	117,58	117,57	117,46	117,25	117,09
Βασικό Επιτόκιο(%)	2,25	1	1	5	6,5	5,75

Πηγή: NBS-Εθνική Τράπεζα Σερβίας, Στατιστική Υπηρεσία Σερβίας²

Ποσά σε εκατομμύρια €		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Ισοζύγιο τρεχ. Συναλ.	-2.076	-3.161	-1.929	-2.266	-4.162	-1.810	-3.899
1.1	Πιστωτικό	26.593	28.563	27.188	34.648	46.009	49.002	52.209
1.2	Χρεωστικό	28.669	31.723	29.117	36.914	50.171	50.812	56.109
1.A	Αγαθά και Υπηρεσίες	-4.091	-4.612	-4.099	-4.621	-7.050	-3.587	-4.019
1.A.1	Πιστωτικό	21.166	23.349	22.271	28.818	38.004	41.009	44.282
1.A.2	Χρεωστικό	25.257	27.960	26.370	33.439	45.054	44.596	48.301
1.A.a	Αγαθά	-5.085	-5.623	-5.201	-6.020	-9.364	-6.604	-6.779
1.A.a.1	Πιστωτικό	15.106	16.415	16.079	21.018	26.928	27.930	29.819

² <https://nbs.rs/en/drugi-nivo-navigacije/statistika/> & <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/09020101?languageCode=en-US>

1.A.a.2	Χρεωστικό	20.191	22.038	21.280	27.038	36.292	34.534	36.598
1.A.b	Υπηρεσίες	995	1.012	1.102	1.398	2.314	3.017	2.760
1.A.b.1	Πιστωτικό	6.061	6.934	6.191	7.800	11.076	13.079	14.462
1.A.b.2	Χρεωστικό	5.066	5.922	5.090	6.402	8.761	9.982	11.703

Πηγή: NBS-Εθνική Τράπεζα Σερβίας, Στατιστική Υπηρεσία Σερβίας³

Γενικά, στα **θετικά χαρακτηριστικά της σερβικής οικονομίας** περιλαμβάνονται κατά τα **τελευταία 10 χρόνια** οι **άμεσες ξένες επενδύσεις που έχουν ραγδαία αυξηθεί**, ως συνέπεια του χαμηλού **εργασιακού κόστους, εμπορικών συμφωνιών, εγγύτητας** σε διάφορες σημαντικές αγορές, της **μακροοικονομικής σταθερότητας** και της σταθερής **συναλλαγματικής ισοτιμίας**.

Τέλος, ως **αρνητικά χαρακτηριστικά της Σερβικής Οικονομίας**, ξένοι αναλυτές αναφέρουν την **έλλειψη υποδομών** ως προς τις μεταφορές σε μια **περίκλειστη χώρα**, τον μεγάλο και **αναποτελεσματικό δημόσιο τομέα**, τη **χαμηλή παραγωγικότητα**, την άτυπη ευρεία **χρήση του ευρώ (67%)**, την περιορισμένη ανάπτυξη των **πιστώσεων (46%)**, την ακόμη σημαντική αλλά μειούμενη **παραοικονομία (24% του ΑΕΠ και 20% ως προς την εργασία)** και τη **μετανάστευση** του πλέον εξειδικευμένου και νεαρού εργατικού δυναμικού. Όπως αναφέρεται, μεταξύ των θεμάτων που πρέπει να επιλυθούν στο επιχειρηματικό περιβάλλον της Σερβίας είναι τα θέματα διαφθοράς και αδιαφάνειας, **καθυστερήσεων στο δικαστικό σύστημα** και τη δημόσια διοίκηση, της ανάγκης δημιουργίας ενός σύγχρονου νομικού συστήματος-κράτους **δικαίου**, καθώς και αντιμετώπισης της **έλλειψης εργατικού δυναμικού σε ορισμένους τομείς**. Τέλος, άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα που ενίοτε αναφέρεται είναι η **στάση του κράτους απέναντι στις επιχειρήσεις**, χωρίς τις επενδύσεις των οποίων, δεν θα υπήρχαν οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης. Σύμφωνα με την μελέτη «Shadow Economy in Serbia 2022» του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου, η παραοικονομία στη Σερβία βρίσκεται μεν σε παρακμή, με τον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων που συνδέεται με σχετικές δραστηριότητες, να εκτιμάται σε 11,7% από 14,9% του ΑΕΠ, την τελευταία πενταετία, ωστόσο υπολογίζεται ότι περίπου κάθε τέταρτη επιχείρηση εξακολουθεί να «παρανομεί». Επιπλέον, σύμφωνα με την έρευνα, οι σερβικές εταιρείες «κερδίζουν» ετησίως περίπου 6,5 δισ. ευρώ, μέσω δραστηριοτήτων όπως η απασχόληση ανασφάλιστων εργαζομένων, η πληρωμή αυτών σε μετρητά και απόκρυψη των πραγματικών τους κερδών. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Πανεπιστημίου, οι κατασκευές είναι ο οικονομικός κλάδος που είναι πιο επιρρεπής σε ανάλογες δραστηριότητες, ενώ ακολουθεί ο τομέας της γεωργίας.

1.1.3 Οικονομικές Συνέπειες Πανδημίας, Πολέμου στην Ουκρανία και Ενεργειακής Κρίσης

Όπως προαναφέρθηκε, η Σερβία ακολουθεί επί σειρά ετών μια ανοδική αναπτυξιακή πορεία. Παρά τα προβλήματα που προέκυψαν από την πανδημία, τον πόλεμο στην Ουκρανία και την ενεργειακή και πληθωριστική κρίση των προηγούμενων ετών, η οικονομία φαίνεται να ανακάμπτει. Το 2020 «έκλεισε» με πτώση μόλις 0,9% του ΑΕΠ, ενώ η ανάπτυξη το 2021 ανήλθε σε 7,4%. Τα έτη 2022 - 2023 έκλεισαν με πιο μέτρια αποτελέσματα, ωστόσο από το 2024 φαίνεται υπάρχει μια νέα δυναμική. Επιπλέον κατά τη διάρκεια των κρίσεων η Σερβία δεν κατέγραψε μεγάλη πτώση στο ΑΕΠ, την απασχόληση και τους μισθούς, όπως άλλες χώρες στην Ευρώπη, ενώ τα περισσότερα **έργα υποδομών** συνεχίστηκαν χωρίς διακοπές. Κατά το διάστημα αυτό σημαντική ήταν και η **στήριξη της ΕΕ προς τη Σερβία**. Αντίστοιχα κατά την ενεργειακή κρίση η ΕΕ έδωσε μέρος των κονδυλίων IPA (Σχέδιο Δράσης 2023) για ενίσχυση των νοικοκυριών και της βιομηχανίας μέσω επιδότησης των λογαριασμών ενέργειας.

³ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/PdfE/G202417017.pdf> & https://nbs.rs/en/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/

Σημειώνεται ότι στα τέλη Μαΐου 2022, η σερβική κυβέρνηση συμφώνησε με τη Ρωσία για μια **αναθεωρημένη μακροπρόθεσμη σύμβαση φυσικού αερίου**, καθώς η προηγούμενη δεκαετής σύμβαση έληξε στις 31 Μαΐου 2022. Η τιμή, στο αναθεωρημένο τριετές συμβόλαιο, ανέρχεται σε περίπου 340-350 δολάρια ΗΠΑ ανά 1.000 κυβικά μέτρα. Πρόκειται για αύξηση σχεδόν 30% έναντι του προηγούμενου συμβολαίου, αλλά οι αντίστοιχες τιμές αγοράς στην Ευρώπη ανέρχονται σε περίπου 900 δολάρια ΗΠΑ (2022) ή πέντε φορές υψηλότερες από ότι πριν τον πόλεμο στην Ουκρανία. Ωστόσο η Σερβία θα πρέπει να αγοράζει επιπλέον 800 εκατ. κ.μ. μέτρα φυσικού αερίου σε τιμές αγοράς ώστε να ικανοποιήσει τις ανάγκες της. **Τον Μάιο 2025 η εν λόγω σύμβαση έληγε, όμως παρατάθηκε μέχρι τον Σεπτέμβριο 2025 και διαπραγματεύσεις είναι σε εξέλιξη για την ανανέωση αυτής.**

Σύμφωνα με την κρατική ραδιοτηλεόραση, από την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία, περίπου 18.000 Ουκρανοί και περισσότεροι από 100.000 Ρώσοι έχουν εγκατασταθεί στη Σερβία, ενώ η **Σερβία κατέστη επίσης προορισμός για ουκρανικές και ρωσικές επιχειρήσεις.** Επιπλέον 600 μαθητές από τη Ρωσία και την Ουκρανία έχουν εγγραφεί σε σερβικά σχολεία, ενώ οι Ρώσοι και οι Ουκρανοί έχουν αλλάξει τη δημογραφική εικόνα της Σερβίας αλλά και τις αγορές εργασίας και ακινήτων, με τις τιμές στην τελευταία να έχουν εκτοξευθεί. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Euractiv, το Βελιγράδι κατέστη το 2022 η πιο ακριβή πόλη όσον αφορά το κόστος ζωής στην περιοχή, ακολουθούμενη από την Μπούντβα στο Μαυροβούνιο. Το κόστος ζωής στο Βελιγράδι ανέρχεται σε 42,5% του κόστους ζωής στη Νέα Υόρκη.

Ωστόσο, το 2023, φαίνεται πως **η αγορά ακινήτων** αρχίζει να σταθεροποιείται. Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Σερβίας, μετά από αρκετά χρόνια συνεχούς ανάπτυξης, η σερβική αγορά ακινήτων κατέγραψε την πρώτη της πτώση, αν και μόνο κατά ένα μικρό ποσοστό. Σύμφωνα με αναλυτές, αυτό αποτελεί ένδειξη σταθεροποίησης και ανάσχεσης της τάσης αύξησης των τιμών, η οποίες είχαν εκτοξευθεί στα ύψη τα τελευταία τρία χρόνια, με αποκορύφωμα το τελευταίο έτος, μετά την έναρξη του πολέμου.

1.1.4 Εξωτερικό Εμπόριο Σερβίας

1.1.4.1 Εμπόριο αγαθών

Η Σερβία, πραγματοποιεί περιορισμένες εξαγωγές ενώ παρουσιάζει μεγάλη **εξάρτηση από τις εισαγωγές**. Συνεπώς το εμπορικό της έλλειμμα δεν είναι αμελητέο. Η δε εξάρτηση από το εμπόριο, στο πλαίσιο των “παγκόσμιων αλυσίδων αξίας” (ΠΑΑ - GVC), είναι σημαντική. Κατά την περίοδο της μη κανονικής λειτουργίας των κύριων αλυσίδων εφοδιασμού λόγω της πανδημίας “Covid-19”, έγιναν εμφανείς οι συνέπειες της υπερβολικής εξάρτησης της χώρας από τις εισαγωγές, είτε των τελικών προϊόντων είτε των προϊόντων εντός των «αλυσίδων αξίας». Αποδείχθηκε **ότι η Σερβία δεν παράγει μεγάλο αριθμό βασικών προϊόντων**.

Πίνακας 1.5 - Στοιχεία Εξωτερικού Εμπορίου Σερβίας - Αξία

σε εκατ.ευρώ	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Όγκος		Ισοζύγιο	
Έτος	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Σύνολο	28.635,1	29.162,1	36.860,8	39.027,5	65.491,30	68.189,6	-8.228	-9.865,4
Μεταβολή	3,7%	1,8%	-5,5%	5,9%	-1,68%	4,1%		

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Σερβίας (RZS), το **εξωτερικό εμπόριο αγαθών της χώρας** ανήλθε συνολικά σε 68,2 δισ. ευρώ το 2024, παρουσιάζοντας **αύξηση κατά 4,1%** σε ετήσια βάση. Οι **εξαγωγές** αγαθών αυξήθηκαν κατά 1,8%, φθάνοντας τα **29,2 δισ. ευρώ**, ενώ οι **εισαγωγές** ανήλθαν σε **39 δισ. ευρώ**, ήτοι αυξήθηκαν κατά 5,9%. Το έλλειμμα διευρύνθηκε σε 9,9 δισ. ευρώ.

Πίνακας 1.6 - Στοιχεία Εξωτερικού Εμπορίου Σερβίας

Εξωτερικό εμπόριο Σερβίας	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Μερίδιο επί των συν. Εξαγωγών %		Μερίδιο επί των συν. Εισαγωγών %		Ισοζύγιο	
σε εκατ. Ευρώ	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Σύνολο	2194,2	2239,2	3265,3	3520,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-1071,1	-1280,8
Ενέργεια	117,7	145,2	513,8	489,9	5,4	6,5	15,7	13,9	-396,1	-344,6
Ενδιάμεσα Αγαθά	837,8	846,7	979,2	1068,2	38,2	37,8	30,0	30,3	-141,4	-221,6
Κεφαλαιουχικά Αγαθά	532,4	541,3	675,3	689,5	24,3	24,2	20,7	19,6	-142,8	-148,1
Διαρκή καταν.αγαθά	105,4	114,5	61,9	72,1	4,8	5,1	1,9	2,0	43,5	42,4
Μη διαρκή κατ. Αγαθά	462,5	460,5	523,9	597,9	21,1	20,6	16,0	17,0	-61,4	-137,4
Μη ταξινομημένα	138,3	131,0	511,1	602,4	6,3	5,8	15,7	17,1	-372,8	-471,4

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Το σερβικό εξωτερικό εμπόριο ήταν σημαντικότερο με χώρες με τις οποίες η Σερβία συνδέεται μέσω συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών. Διαχρονικά, όπως προαναφέρθηκε, οι χώρες μέλη της **Ευρωπαϊκής Ένωσης** αποτελούν τον κυριότερο εμπορικό εταίρο της Σερβίας αντιπροσωπεύοντας περίπου το 60% του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της Σερβίας. Ο δεύτερος μεγάλος εμπορικός εταίρος είναι οι χώρες **CEFTA** (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βόρεια Μακεδονία, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, και UNMIK-Κόσσοβο).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας - NBS και της Σερβικής Στατιστικής Αρχής, από το 2010 έως το 2023, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτέλεσε όχι μόνο τον **μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο** της Σερβίας αλλά και το μεγαλύτερο **επενδυτή**, με περισσότερο

από 60% του συνολικού αριθμού άμεσων ξένων επενδύσεων στη Σερβία να προέρχεται από εταιρείες που εδρεύουν στην ΕΕ. Το **συνολικό εμπόριο** της Σερβίας **με την ΕΕ** το 2024 ανήλθε σε 39,8 δισ. ευρώ, με τις εξαγωγές της Σερβίας προς την ΕΕ να ανέρχονται σε 17, 8 δισ. και τις εισαγωγές σε 22 δισ. ευρώ. Μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, **η Γερμανία, η Ιταλία, η Ουγγαρία και η Ρουμανία** ξεχωρίζουν ως οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι της Σερβίας. Η Σερβία εξαγεί τα περισσότερα αγαθά της προς τις χώρες αυτές, ενώ η **πλειονότητα των εισαγωγών προέρχεται από τη Γερμανία και την Ιταλία**.

Πίνακας 1.6 : Εμπόριο ΕΕ-Σερβίας 2022-2023

Εξωτερικό εμπόριο Σερβίας	Εξαγωγές		Εισαγωγές	
σε εκατ. Ευρώ	2023	2024	2023	2024
Συν. Εμπόριο	28.635,1	29.162,1	36.860,8	39.027,5
Εμπόριο με ΕΕ	18.089,4	17.808,9	20.990,8	21.964,7
Μερίδιο επί του συνόλου %	63,2	61,1	56,9	56,3

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Κατά χώρα, οι **κύριοι εμπορικοί εταίροι της Σερβίας** κατά το έτος 2024, αλλά και τα αμέσως προηγούμενα χρόνια, είναι η Γερμανία, η Κίνα, η Ιταλία, η Ουγγαρία, η Βοσνία, , η Τουρκία (κά). Η **Ελλάδα** κατατάσσεται πλέον στην τρίτη δεκάδα (23^η το 2024), σε αντίθεση με τον πρωταγωνιστικό ρόλο που διαδραμάτιζε κατά την δεκαετία του 2000. Οι κύριοι εμπορικοί εταίροι, όσον αφορά τις εξαγωγές, είναι η Γερμανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Ιταλία, η Ρουμανία, και πλέον και η Κίνα και όσον αφορά τις εισαγωγές η Κίνα, η Γερμανία, η Ιταλία, η Τουρκία και η Ουγγαρία.

Πίνακας 1.6.1 - Κύριοι εμπορικοί εταίροι Σερβίας (2024) βάσει αξίας

Χώρα	Εξαγωγές εκατ. Ευρώ	Χώρα	Εισαγωγές εκ. Ευρώ
Γερμανία	4166,1	Κίνα	5128,9
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	1941,0	Γερμανία	5111,7
Κίνα	1754,4	Ιταλία	2772,4
Ιταλία	1694,0	Τουρκία	2077,2
Ρουμανία	1385,3	Ουγγαρία	1661,4

Πλεόνασμα υπέρ της Σερβίας καταγράφεται σταθερά με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, τη Β. Μακεδονία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, τη Τσεχία, τη Σλοβακία, την Κροατία, τη Μεγάλη Βρετανία, τη Σουηδία.

Αντίθετα το **μεγαλύτερο έλλειμμα** καταγράφεται στο εμπόριο με τη Γερμανία, με την Κίνα, με τη Ρωσική Ομοσπονδία, με την Τουρκία, την Ιταλία, την Πολωνία, το Ιράκ, την Ουγγαρία, το Βέλγιο, την Ουκρανία, την Κορέα, την Αυστρία, τη Γαλλία και τη Κορέα, την Ισπανία, την Ελβετία, το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, και την Ελλάδα.

Πίνακας 1.6.2 - Κύριοι εμπορικοί εταίροι Σερβίας (2024) βάσει όγκου εμπορίου αγαθών

1. Γερμανία	11. Κροατία
2. Κίνα	12. Γαλλία
3. Ιταλία	13. Αυστρία
4. Τουρκία	14. Βουλγαρία
5. Ουγγαρία	15. Σλοβενία
6. Βοσνία	16. Μαυροβούνιο
7. Ρουμανία	17. Βόρεια Μακεδονία
8. Πολωνία	18. ΗΠΑ
9. Ρωσία	19. Ολλανδία
10. Τσεχία	20. Σλοβακία

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Σύμφωνα με τα **πρότυπα Ταξινόμησης Διεθνούς Εμπορίου (SITC)**, για το 2023, **οι πρώτες πέντε κατηγορίες εξαγομένων προϊόντων** αντιπροσώπευαν το 31,9% των συνολικών εξαγωγών. Οι αντίστοιχες πέντε πρώτες κατηγορίες **εισαγόμενων προϊόντων** κάλυπταν το 33,2% των συνολικών εισαγωγών. Οι εν λόγω κατηγορίες είναι οι ακόλουθες:

Πίνακας 1.7: Οι 5 πρώτες κατηγορίες προϊόντων σερβικών εξαγωγών-εισαγωγών 2024

Εξαγωγές (σε εκατ. ευρώ)		Εισαγωγές(σε εκατ. ευρώ)	
68 Μη σιδηρούχα μέταλλα	1.848,4	33 Πετρέλαιο και Πετρελαιοειδή	2.402,1
28 Μεταλλεύματα και θραύσματα μετάλλων (σκραπ)	1.738,1	54 Φαρμακευτικά προϊόντα	1.594,5
62 Κατασκευές από καουτσούκ, που δεν κατονομάζονται αλλού	1.248,9	69 Μεταλλουργικά προϊόντα, που δεν κατονομάζονται αλλού	1.236,2
05 Λαχανικά και φρούτα	1.073,0	68 Μη σιδηρούχα μέταλλα	1.207,0
04 Δημητριακά και παρασκευάσματα δημητριακών	1.020,3	67 Σίδηρος και χάλυβας	1.110,5
Μερίδιο 5 πρώτων εξαγ. κατηγοριών	31,9%	Μερίδιο 5 πρώτων εισαγ. κατηγοριών	33,2%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέττεινε έως και το 2025, την Απόφαση για την εφαρμογή των Αυτόνομων Εμπορικών Μέτρων. Σύμφωνα με αυτή, τα **σερβικά γεωργικά προϊόντα**, -πλην κάποιων εξαιρέσεων, απολαμβάνουν **αδασμολόγητης πρόσβασης στην ευρωπαϊκή αγορά**. Εκτός των μήλων, δαμάσκηνων κτλ, τα επόμενα πέντε χρόνια, τα προϊόντα που μπορούν να εξαχθούν χωρίς δασμούς στην ΕΕ, περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, πατάτες, κολοκυθάκια, μανιτάρια, σταφύλια, βερίκοκα, κεράσια, νεκταρίνια, ροδάκινα, φράουλες, ξηρούς καρπούς, πεπόνια και διάφορα εσπεριδοειδή. Επιπλέον, σύμφωνα με τα Αυτόνομα Εμπορικά Μέτρα, επεκτείνεται η δυνατότητα εξαγωγής επιπλέον 30.000 εκατολίτρων ετησίως για τους οινοπαραγωγούς από την περιοχή, αφού εξαντληθούν οι ποσοστώσεις που έχει εγκρίνει η ΕΕ για τις οικονομίες των Δυτικών Βαλκανίων ξεχωριστά. Η πέραν του 2025 παράταση βρίσκεται υπό διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Τα τελευταία έτη οι μεγαλύτεροι εξαγωγείς της Σερβίας είναι τρεις κινεζικές εταιρείες – η Zijin Mining, η Zijin Copper και η HBIS (Χαλυβουργία Smederevo). Ακολουθούν η ZF Pancevo, η Leoni (Prokuplje), η Tigar Tires, η Bosch, η Henkel, η Yura, η Σερβική Βιομηχανία Πετρελαίου (NIS), η Hemofarm, η SCM Power, η Philip Morris, η Minth Automotive και η Gorenje.

1.4.1.2 Θεσμικό & Κανονιστικό πλαίσιο εξωτερικού εμπορίου της Σερβίας

Το Θεσμικό & Κανονιστικό πλαίσιο εξωτερικού εμπορίου της Σερβίας συνίσταται, κυρίως, από το κοινοτικό κεκτημένο ("acquis communautaire")- βλ. **Επιχειρηματικό Οδηγό** Γραφείου ΟΕΥ Βελιγραδίου 2024, διαθ. στο: <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/89932>

1.1.5 Επενδύσεις

Στρατηγικός στόχος της Σερβικής Κυβέρνησης είναι η προσέλκυση ξένων κεφαλαίων και εταιρειών στην σερβική αγορά και η ενίσχυση της ανάπτυξης συγκεκριμένων κλάδων της οικονομίας, οι οποίοι εκτιμάται ότι έχουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στην εγχώρια παραγωγή. Ο **επενδυτικός νόμος** προβλέπει την παροχή σημαντικών οικονομικών και φορολογικών κινήτρων σε εταιρείες που επιθυμούν να προβούν σε Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Η μακροοικονομική σταθερότητα, κατά την τελευταία δεκαετία και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος συνέβαλαν σε υψηλές καθαρές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων. Η Σερβία χαρακτηρίζεται, από σχεδόν απρόσκοπτη αύξηση των ΑΞΕ τα τελευταία 9-10 χρόνια, με αυξημένες εισροές από το 2015 και έπειτα, σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας. Το **2024** οι εισροές επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων των επανεπενδυθέντων κερδών, ανήλθαν σε **περίπου 5,1 δισ. ευρώ**.

Γενικά, η κυβέρνηση εφαρμόζει, ως προς τις ξένες επενδύσεις, πολιτική «ανοικτών θυρών» ευνοώντας και επιδιώκοντας την εισροή ξένων κεφαλαίων, **ανεξαρτήτου προελεύσεως (ΕΕ, Κίνα, Ρωσία, Τουρκία, χώρες Κόλπου)**, υπερκαλύπτοντας έτσι τη σημαντική υστέρηση στις επενδύσεις εγχώριων εταιρειών, η οποία οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στη δυσκολία πρόσβασης αυτών στα απαραίτητα κεφάλαια, στο μέγεθός τους και την χαμηλή κεφαλαιουχική βάση την οποία διαθέτουν. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η τάση μακροπρόθεσμα ενέχει κινδύνους καθώς, σε περίπτωση μείωσης των εισερχομένων κεφαλαίων (κάτι που δεν μπορεί να ελέγξει η Σερβία), αυτό θα επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στη σερβική οικονομία.

Μεταξύ των συμπερασμάτων του 32^{ου} Επιχειρηματικού Φόρουμ του Κοπαόνικ (2-5/3/2025) καταγράφηκε ότι το τρέχον οικονομικό αναπτυξιακό μοντέλο της Σερβίας, που βασίζεται στις ξένες επενδύσεις και στις δημόσιες δαπάνες, είναι μη βιώσιμο. Στα συμπεράσματα αναφέρεται ότι από το 2018, η ανάπτυξη έχει βασιστεί σε δημόσιες επενδύσεις και ξένες άμεσες επενδύσεις, (ένας μεγάλος κύκλος επενδύσεων υποδομών της χώρας που ολοκληρώνεται το 2027), ενώ οι εγχώριες ιδιωτικές επενδύσεις παραμένουν στάσιμες λόγω των αδύναμων θεσμών. Έτσι, τονίζεται ότι η Σερβία πρέπει να επικεντρωθεί στις προηγμένες τεχνολογίες και να μειώσει τους οικονομικούς κινδύνους προκειμένου να ενισχύσει τις εγχώριες ιδιωτικές επενδύσεις και να επιτύχει μια οικονομία υψηλού εισοδήματος μέχρι το 2027, καθώς οι δημοσιονομικοί περιορισμοί αυξάνονται, οι εισροές ξένων επενδύσεων επιβραδύνονται και οι εκροές έχουν φτάσει τα 4,3 δισεκατομμύρια ευρώ το 2024. Τέλος, αναφέρεται ότι οι μελλοντικές ξένες άμεσες επενδύσεις πρέπει να στοχεύουν τομείς προηγμένων τεχνολογιών αντί για παραδοσιακές βιομηχανίες με χαμηλές αποδόσεις.

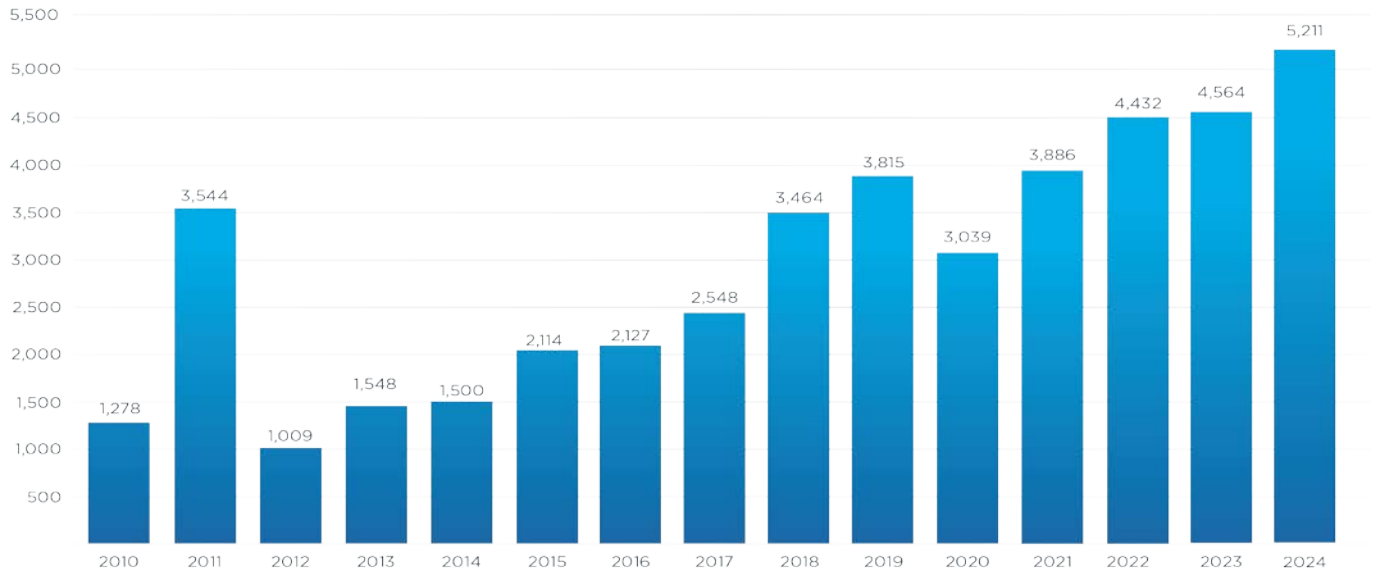
Οι **εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ)** της Σερβίας ήταν σημαντικές τα τελευταία χρόνια, με **ρεκόρ ύψους 25 δισ. ευρώ μεταξύ 2017 και 2023**. Ωστόσο, αναλυτές τονίζουν ότι το καθαρό αποτέλεσμα αυτών των επενδύσεων «πλησιάζει το μηδέν», καθώς **παρατηρούνται ολοένα και μεγαλύτερες εκροές**, καθώς και ότι αυτές οι επενδύσεις δεν μπορούν να συνεχίσουν να αντισταθμίζουν το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών της Σερβίας, ειδικά όσο αρχίζουν να μειώνονται. Σύμφωνα με το Δημοσιονομικό Συμβούλιο η **αποεπένδυση** για το 2024 υπολογίζεται σε 4,3 δισ. ευρώ. Επιπλέον, το επίκεντρο των πιο πρόσφατων ΑΞΕ ήταν σε **παραδοσιακούς τομείς όπως οι εξορύξεις, η γεωργία και η παραγωγή τροφίμων, και όχι σε βιομηχανίες υψηλής αξίας**. Όπως αναφέρουν, η επιβράδυνση των ΑΞΕ αποδίδεται εν μέρει σε ένα ξεπερασμένο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που εφαρμόζεται, ενώ η Σερβία χρειάζεται νέους τύπους επενδύσεων, ιδιαίτερα σε τομείς με μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Επιπλέον, η αυξανόμενη εκροή μερισμάτων και κεφαλαίων, καθώς και το αυξανόμενο κόστος εργασίας, αναμένεται να επιδεινώσουν την κατάσταση. Τα επόμενα χρόνια, η χώρα ενδέχεται να αντιμετωπίσει αρνητικές καθαρές ΑΞΕ, οι οποίες θα επιβαρύνουν περαιτέρω το ισοζύγιο

πληρωμών της, απαιτώντας νέο δανεισμό για την κάλυψη του ελλείμματος. Σημειώνεται ότι στα μέσα Φεβρουαρίου η γερμανική Draexlmaier (εξαρτήματα αυτοκινήτων) και η Benetton (ενδύματα) ανακοίνωσαν ότι θα κλείσουν μεταξύ άλλων τα εργοστάσια τους στη Σερβία λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στη διεθνή αγορά, ενώ επίσης ανακοινώθηκε ότι η Johnson Electric (ηλεκτρομηχανικά προϊόντα) και η Yura (καλώδια) επιδιώκουν την μείωση του προσωπικού που απασχολούν στη Σερβία μέσω οικειοθελών αποχωρήσεων. Η Draexlmaier απασχολεί περίπου 2.000 εργαζομένους και η Benetton περίπου 950.

Σύμφωνα με ορισμένους οικονομολόγους, οι τελευταίες ανακοινώσεις αποεπένδυσης ακολουθούν ένα μοτίβο κατά το οποίο ξένες εταιρείες δέχονται κρατικές επιδοτήσεις στη Σερβία και αργότερα (περίπου στην πενταετία) κλείνουν τα εργοστάσιά τους αφού εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα, οι ειδικοί προτείνουν μια στροφή προς την εκβιομηχάνιση, την ίδρυση εθνικής τράπεζας επενδύσεων για την υποστήριξη εγχώριων επιχειρήσεων και τον αναπροσανατολισμό των κεφαλαίων από τις επιδοτήσεις στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και τα κοινωνικά οφέλη για μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη

Τον Μάιο του 2023 η κυβέρνηση της Σερβίας τροποποίησε το διάταγμα για τον καθορισμό των κριτηρίων χορήγησης κινήτρων για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, αυξάνοντας το όριο για την απαιτούμενη ελάχιστη επένδυση στα 300.000 ευρώ αντί για 100.000 ευρώ που ήταν το προηγούμενο όριο. Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να αντληθούν [ΕΔΩ](#). Επίσης, αναλυτικές πληροφορίες για τα επενδυτικά κίνητρα στη Σερβία μπορούν να αντληθούν από τη σχετική Έρευνα του Γραφείου μας [ΕΔΩ](#).

Διάγραμμα 3.1: Εισροές ΑΞΕ (σε εκ. ευρώ)

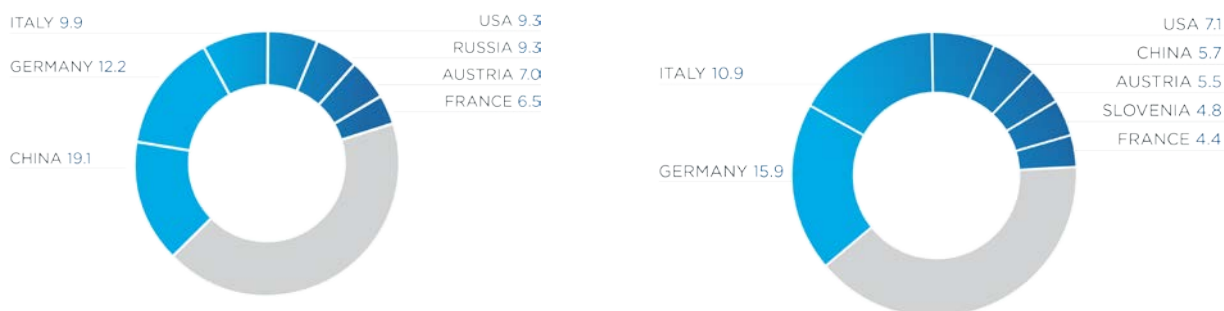

Πηγή: RAS

Σύμφωνα με την Σερβική Αναπτυξιακή Υπηρεσία (RAS), η χώρα έχει, **συνολικά από το 2007, προσελκύσει περισσότερα από 52 δισ. ευρώ** σε άμεσες ξένες επενδύσεις, έχοντας εξελιχθεί σε έναν από τους κορυφαίους προορισμούς επενδύσεων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Οι κορυφαίοι επενδυτές προέρχονται από χώρες της ΕΕ (Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Αυστρία, Σλοβενία), Κίνα, ΗΠΑ, Ρωσική Ομοσπονδία, Ιαπωνία κ.α..

Ο κατάλογος των κορυφαίων ξένων επενδυτών περιλαμβάνει πολυεθνικές εταιρείες όπως οι Bosch, Michelin, Siemens, ZF, Yazaki, Brose, Toyo Tires, Fiat Chrysler Automobiles, Microsoft, Panasonic, Cooper Tires, Tarkett, Ling Long, MTU, NCR, Magna, Continental, Aunde, Calzedonia, Eaton, Stada, Swarovski, Mei Ta, Gorenje, Schneider Electric, Geox, Adient, Minth, Johnson Controls, Johnson Electric, Leoni, Barry Callebaut κ.ά

Διάγραμμα 3.2: Κυριότερες χώρες-Επενδυτές 2024 (ανά αξία % /αριθμό έργων %)

Η πλειοψηφία των επενδύσεων, περίπου το 60%, προέρχεται από χώρες της ΕΕ, ιδίως από τη Γερμανία, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Αυστρία και την Ελλάδα. Εκτός ΕΕ κθριοι επενδυτές είναι η Κίνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Νορβηγία, η Τουρκία κ.ά. Η πλειονότητα των ΑΞΕ κατευθύνεται σε τομείς όπως, **αυτοκινητοβιομηχανία, βιομηχανία τροφίμων και ποτών, μηχανήματα, ορυχεία και μεταλλουργία, κατασκευές, χημικά, φαρμακευτικά, ελαστικά, υφάσματα, είδη ένδυσης, έπιπλα κ.ά.** Οι εν λόγω τομείς καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των σερβικών εξαγωγών.

1.1.5.1 Οικονομική παρουσία χωρών ΕΕ στη Σερβία

Σύμφωνα με τον αριθμό αλλά και την αξία των έργων, ο μεγαλύτερος επενδυτής τα τελευταία έτη παραμένει η **Γερμανία, με την αξία των συνολικών επενδύσεων να ξεπερνά τα 3 δισ. ευρώ.** Κατά το Γερμανο-σερβικό επιμελητήριο (ΑΗΚ), στη Σερβία δραστηριοποιούνται περίπου **700 γερμανικές εταιρείες**, οι οποίες απασχολούν περισσότερα από **65.000** άτομα.

Με μικρή διαφορά σε αξία, ακολουθεί η **Ιταλία**. Υπάρχουν περισσότερες από 1.600 εταιρείες ιταλικών συμφερόντων εγγεγραμμένες στη Σερβία (περίπου 600 με συνεχή δραστηριότητα) και απασχολούν περί τους 50.000 εργαζόμενους (εκ των οποίων 39.000 άμεσα και 12.000 μέσω πρακτορείων). Σύμφωνα με μελέτη του Ιταλικο-Σερβικού Επιμελητηρίου σε συνεργασία με την Ιταλική Πρεσβεία στο Βελιγράδι, οι επενδύσεις αφορούν μεγάλες εταιρείες αλλά και ΜμΕ, που δραστηριοποιούνται σε πολυάριθμους τομείς, όπως η γεωργία, η αυτοκινητοβιομηχανία, η κλωστοϋφαντουργία και η ένδυση, οι τεχνολογίες πληροφορικής, η βιομηχανική παραγωγή, οι συμβουλευτικές υπηρεσίες, καθώς και οι τραπεζικές υπηρεσίες ή ασφάλισης κλπ. Μερικές από αυτές είναι οι Banka Intesa, UniCredit, Unipol-DDOR, Generali κ.ά.

Από το 2010, η **Γαλλία** έχει επενδύσει στη Σερβία περισσότερα από 2,5 δισ. ευρώ. Μεταξύ των μεγαλύτερων γαλλικών επενδύσεων ξεχωρίζουν η παραχώρηση του **αεροδρομίου Νίκολα Τέσλα στη Vinci** (1,46 δισ. ευρώ), η **"Michelin Tiger Tires"** (367 εκ. ευρώ - αυτοκινητοβιομηχανία), η **"Agricole group"** (264 εκ. ευρώ - χρηματοοικονομικός τομέας), η **"Lafarge"** (160 εκ. ευρώ - κατασκευαστικός κλάδος), η **"Tarket"** (136 εκατ. ευρώ - βιομηχανία ξυλείας), η **Schneider Electric** (100 εκ. ευρώ στον τομέα της πληροφορικής) κ.ά., καθώς και η συμφωνία για κατασκευή του **μετρό Βελιγραδίου** από τον όμιλο Alstom σε συνεργασία με κινεζική εταιρεία. Σύμφωνα πρόσφατες δηλώσεις (Ιουν.2024) του τότε Υπουργού

Εσωτερικού και Εξωτερικού Εμπορίου της Σερβίας, Τομισλάβ Μομίροβιτς, η Σερβία έχει εξελιχθεί σε περιφερειακό κέντρο βιομηχανίας, εμπορίου και ψηφιακής τεχνολογίας, προσελκύοντας περίπου το 80% των γαλλικών επενδύσεων στα Δυτικά Βαλκάνια. Η Γαλλία βρίσκεται στη λίστα των 10 μεγαλύτερων επενδυτών, με περίπου 340 ενεργές εταιρείες με πλειοψηφία γαλλικού κεφαλαίου να είναι εγγεγραμμένες στη Σερβία. Το εμπόριο αγαθών με τη Γαλλία αυξάνεται σταθερά, έχοντας τριπλασιαστεί τα τελευταία δέκα χρόνια. Επιπλέον, ο **Γαλλικός Οργανισμός Ανάπτυξης (AFD)** συμμετέχει με χρηματοδότηση σε αρκετά έργα στη Σερβία.

Η **Αυστρία** έχει επενδύσει περισσότερα από 2,5 δισ. ευρώ στη Σερβία, ενώ οι 733 εγκατεστημένες στη χώρα, αυστριακές εταιρείες απασχολούν περίπου 22.000 άτομα. Οι περισσότερες αυστριακές εταιρείες δραστηριοποιούνται στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, των χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών, στο εμπόριο προϊόντων πετρελαίου, στην αγορά ακινήτων, καθώς και στη βιομηχανία ξύλου-επίπλων, την αυτοκινητοβιομηχανία, τη γεωργία, τις μεταφορές-logistics και τον τουρισμό. Μεταξύ αυτών είναι ο όμιλος Soravia, οι οίκοι Falkensteiner, GebruderWeiss, Immofinanz και οι εταιρείες Rauch, Knauf, Tondach, Kronospan, Swarovski, Gierlinger, Agrana κλπ καθώς και οι τράπεζες Raiffeisen Bank και Erste Bank.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η **συνεργασία Σερβίας-Ουγγαρίας**, η οποία αναπτύσσεται σταθερά, ιδίως όσον αφορά τους τομείς των υποδομών και της ενέργειας και περιλαμβάνει τον εκσυγχρονισμό της σιδηροδρομικής γραμμής Βελιγραδίου- Βουδαπέστης, την κατασκευή ενός νέου αγωγού πετρελαίου μεταξύ των δύο χωρών, την επέκταση της συνοριακής διέλευσης του Horgos και τις επενδύσεις ουγγρικών εταιρειών στη Σερβία. Η Σερβία επίσης αποθηκεύει φυσικό αέριο σε ενοικασμένες Ουγγρικές εγκαταστάσεις. Τέλος, σημειώνεται ότι η Ουγγαρία τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σταθερά μέσα στους πέντε πρώτους εμπορικούς εταίρους της Σερβίας, ιδιαίτερα ως προς τις σερβικές εξαγωγές, οι οποίες αποτελούνται κυρίως από εξαρτήματα αυτοκινήτων.

1.1.5.2 Οικονομική παρουσία τρίτων χωρών στη Σερβία

ΗΠΑ

Σύμφωνα με την Πρεσβεία των **ΗΠΑ** στο Βελιγράδι, ο όγκος των επενδύσεων αμερικανικών εταιρειών στη Σερβία ανέρχεται τουλάχιστον σε 600 εκατ. δολάρια. Εάν συμπεριληφθούν οι επενδύσεις των αμερικανικών θυγατρικών στην Ευρώπη, τότε, συνολικά, αυτές ανέρχονται σε περίπου 4 δισ. και απασχολούν περίπου 20.000 άτομα. Αρχικά, οι περισσότερες επενδύσεις αφορούσαν τον κλάδο της βιομηχανίας, με εταιρείες όπως η Ball Corporation, η Van Drunen Farms, η Coca-Cola Co. (μαζί με την Coca-Cola Hellenic Bottling) και η Philip Morris. Τα τελευταία έτη παρατηρείται μια σημαντική στροφή στον τομέα της πληροφορικής και της ενέργειας. Το Σεπτέμβριο του 2020 εγκαινιάστηκε το γραφείο του **Διεθνούς Αμερικανικού Φορέα Χρηματοδότησης για την Ανάπτυξη** (U.S. International Development Finance Corporation- **DFC**) στη Σερβία. Το 2021 υπεγράφη διακρατική συμφωνία για τη διενέργεια επενδύσεων στη Σερβία, μεταξύ του Σέρβου Υπουργού Οικονομικών, κ. Sinisa Mali και του Πρέσβη των ΗΠΑ στη Σερβία. Η εν λόγω συμφωνία αποτελούσε προϋπόθεση για την έναρξη των δραστηριοτήτων του DFC στη χώρα. Τον Μάιο του 2021, το Γραφείο της Υπηρεσίας Αναπτυξιακής Βοήθειας των ΗΠΑ - **USAID** στη Σερβία παρουσίασε την **Στρατηγική Συνεργασίας για την Ανάπτυξη της Σερβίας** (Country Development Cooperation Strategy- CDCS) για τα έτη 2020-2025. Η USAID, από την άφιξή του στη Σερβία το 2001, έχει επενδύσει πάνω από 1 δισ. δολάρια σε διάφορα έργα, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Το 2024 ο οργανισμός επένδυσε περίπου 40 εκατ. δολάρια. Ωστόσο οι δραστηριότητες της USAID στη Σερβία έχουν ανασταλεί και οι ΜΚΟ που έλαβαν χρηματοδότηση από τις ΗΠΑ βρίσκονται επί του παρόντος υπό εξέταση. Σύμφωνα με δημοσιεύματα η χρηματοδότηση περιελάμβανε έργα που αφορούσαν κρατικούς θεσμούς, με μεγάλα ποσά να κατευθύνονται στο δικαστικό σώμα (περίπου 882 εκατ. δολ.), αλλά και σε νηπιαγωγεία, τη δημιουργία του ιστότοπου του Κοινοβουλίου, τις

προσπάθειες ανάκαμψης από την πανδημία, επισκευές του συστήματος θέρμανσης του νοσοκομείου του Πάντσεβο κ.ά. Κεφάλαια παραδόθηκαν επίσης στο Κρατικό Ελεγκτικό Ίδρυμα, στην Υπηρεσία Καταπολέμησης της Διαφθοράς και στον Επίτροπο Πληροφοριών Δημόσιας Σημασίας και Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

KINA

Από το 2015, οι **κινεζικές επενδύσεις** στη Σερβία αυξάνονται σταθερά και τα τελευταία χρόνια **αντιπροσωπεύουν το 20% των συνολικών εισροών ΑΞΕ**, σύμφωνα με το fDi Markets και την NBS. Η Κίνα φαίνεται να έχει καταστήσει τη Σερβία κόμβο της Πρωτοβουλίας **Belt and Road** στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Οι κινεζικές ΑΞΕ κατευθύνονται κυρίως προς τους εξαγωγικούς κλάδους της Σερβίας, όπως η παραγωγή χάλυβα και χαλκού, καθώς και στα βασικά έργα υποδομής. Η Σερβική Κυβέρνηση εκτιμά ότι οι κινεζικές επενδύσεις ανέρχονται σε πάνω από **10 δις. ευρώ** τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, τα δεδομένα της Κεντρικής Τράπεζας μέχρι το 2019 δείχνουν ότι οι κινεζικές εισροές **περιορίζονται μόνο σε 1,6 δις.** (πολύ μικρότερο ποσό σε σύγκριση με τις επενδύσεις από την ΕΕ). Οι επικριτές των κινεζικών επενδύσεων πιστεύουν ότι, ως επί το πλείστον, οι Κινέζοι δεν είναι άμεσοι επενδυτές, αλλά απλώς δανείζουν χρηματικά κεφάλαια για τα κατασκευαστικά έργα. Στη συνέχεια, η σύμβαση ανατίθεται σε μια κινεζική εταιρεία στην οποία απασχολούνται Κινέζοι εργάτες. Όπως προαναφέρθηκε πολλά έργα **χρηματοδοτούνται από κινεζικά δάνεια, όπως για παράδειγμα το σερβικό τμήμα της σιδηροδρομικής γραμμής Βουδαπέστη-Βελιγράδι** (δάνεια 1,3 δις. δολ. από την China Exim Bank που καλύπτουν το 85% του κόστους έργου).

Σύμφωνα με στοιχεία του American Enterprise Institute, οι **επενδύσεις και τα δάνεια της Κίνας στη Σερβία από το 2010 έως το τέλος του 2022 ανήλθαν σε 17,3 δις. δολάρια.** Η Zijin Mining (ιδιοκτητής των ορυχείων χαλκού στο Bor) έχει προβεί σε επενδύσεις ύψους 1,84 δις. δολαρίων το 2018, το 2019, το 2020 και το 2021, ενώ δαπάνησε 380 εκατ. δολάρια για την απόκτηση δικαιωμάτων εξόρυξης για το ορυχείο Cukaru Peki. Άλλες κινεζικές επενδύσεις περιλαμβάνουν την κατασκευή του **εργοστασίου ελαστικών Shangdong Linglong στο Zrenjanin αξίας 950 εκατ. ευρώ**, την επένδυση της **κινεζικής εταιρείας CMEC στον θερμοηλεκτρικό σταθμό στο Kostolac, αξίας 970 εκατ. δολ.** (με δανεισμό ωστόσο από τη σερβική κυβέρνηση), την αγορά του **σιδηρουργείου Smederevo από την κινεζική εταιρεία HBIS, έναντι 120 εκατ. δολαρίων**, την εξαγγελθείσα **κατασκευή διυλιστηρίου πετρελαίου στο Smederevo, αξίας περίπου 2,6 δις. δολαρίων**, καθώς και την κατασκευή **του θερμοηλεκτρικού σταθμού στο Pancevo από την Shanghai Electric Company, κατόπιν παραγγελίας της Gazprom.**

Το 2021, η κινεζική Power Construction Corporation, μαζί με τις Alstom και Egis της Γαλλίας, υπέγραψαν μνημόνιο με τη σερβική κυβέρνηση σχετικά με την κατασκευή του **μετρό του Βελιγραδίου.** Επιπλέον έχουν ανακοινωθεί κινεζικές επενδύσεις σε ακίνητα, κέντρα "logistics", παραγωγή τροφίμων, σε συνεταιρισμούς στον τομέα της γεωργίας κλπ.

Όσον αφορά τα **έργα καινοτομίας** αναφέρεται ότι η Huawei και το σερβικό Υπουργείο Εσωτερικών έχουν συνάψει, επίσης, συμφωνία συνεργασίας για την εισαγωγή των ασύρματων ευρυζωνικών τεχνολογιών «eLTE» και των συστημάτων δημόσιας ασφάλειας «Smart City», συμπεριλαμβανομένου ενός δικτύου παρακολούθησης μεγάλης κλίμακας που έχει εγκατασταθεί στην πρωτεύουσα της Σερβίας. Επίσης, το 2021 εγκαινιάσθηκε το **Κέντρο Καινοτομιών και Ανάπτυξης της Huawei**, το οποίο αναμένεται να βοηθήσει σημαντικά την περαιτέρω ψηφιοποίηση στη Σερβία. Η Σερβία συνεργάζεται με την Huawei για την εισαγωγή του 5G. Η κινεζική εταιρεία έχει συνάψει συμβόλαιο 150 εκατ. ευρώ με την κρατική Telekom Srbija και ανακηρύχθηκε εταίρος στην ανάπτυξη του δικτύου 5G με την σερβική εταιρεία κινητής τηλεφωνίας Telenor - Yettel.

Ωστόσο, σύμφωνα με το Ινστιτούτο, τα έργα κατασκευής υποδομών που χρηματοδοτούνται από κινεζικά δάνεια και υλοποιούνται από κινεζικές εταιρείες είναι σχεδόν τρεις φορές υψηλότερα από τις κινεζικές επενδύσεις στη Σερβία, και ανέρχονται σε περίπου 12,87 δισ. δολ.

Το ετήσιο διμερές εμπόριο ανάμεσα στη Σερβία και την Κίνα εγγίζει τα 2,5 δισ. ευρώ. Σύμφωνα με δημοσκοπήσεις η πλειονότητα των σέρβων πολιτών θεωρεί, λανθασμένα, ότι η Κίνα αποτελεί τον μεγαλύτερο δωρητή και επενδυτή της χώρας. Κατά την Εθνική Τράπεζα της Σερβίας-NBS, μεταξύ 2013 και 2019, το μερίδιο της Κίνας στις ΑΞΕ ανήλθε μόνο σε 2,65%, έναντι 70% της ΕΕ. Η ΕΕ αποτελεί επίσης τον μεγαλύτερο δωρητή στη Σερβία, έχοντας επιχορηγήσει περί τα 3,6 δισ. ευρώ κατά τα τελευταία 18 χρόνια. Σύμφωνα με έκθεση του Κέντρου Ασιατικών Σπουδών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (CEECA) σχετικά με τις κινεζικές επενδύσεις στην Ευρώπη, η Σερβία οφείλει να πληρώσει στην Κίνα περισσότερα από 8 δισ. δολάρια κατά τα επόμενα 20-25 χρόνια.

ΡΩΣΙΑ

Οι οικονομικές σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες εκτείνονται σε πολυάριθμους τομείς, ιδίως στην ενέργεια, τις κατασκευές, το εμπόριο, τη γεωργία, τις τράπεζες, τον στρατιωτικό εξοπλισμό κ.ά. Οι σημαντικότεροι επενδυτές είναι η Gazpromneft με συμμετοχή στην ιδιωτικοποίηση της εταιρείας διύλισης και εμπορίας καυσίμων Nis Petrol, η Lukoil στην Beopetrol.

Σύμφωνα με αναλυτές, οι πραγματικές ρωσικές επενδύσεις στην περιοχή είναι πολύ υψηλότερες από αυτές που εμφανίζονται στις επίσημες στατιστικές, καθώς πολλές από τις επενδύσεις διοχετεύονται μέσω τρίτων ενδιαμέσων χωρών (πχ Ολλανδία, Κύπρο, Λουξεμβούργο, Αυστρία). Κατά τη Ρωσική Κεντρική Τράπεζα, την περίοδο 2007 - 2018, οι ρωσικές εταιρείες επένδυσαν στη Σερβία περίπου 1,4 δισ. δολ., ποσό μεγαλύτερο απ' ό τι υπολόγισαν οι σερβικές αρχές (1,16 δισ. δολ.).

Σύμφωνα με την Αναπτυξιακή Υπηρεσία της Σερβίας, το 2023 η Ρωσία ήταν ο τρίτος – μαζί με τις ΗΠΑ – επενδυτής στη Σερβία, με μερίδιο 10,9% ως προς τις συνολικές ΑΞΕ. Σύμφωνα με την αντιπροσωπεία της ΕΕ στη Σερβία, οι Ρωσικές ΑΞΕ για τα έτη 2010-2023 ανέρχονται σε 3,07 δισ. ευρώ (8% των συνολικών ΑΞΕ). Οι περισσότερες από τις ρωσικές επενδύσεις των τελευταίων ετών έχουν επικεντρωθεί στον τομέα της ενέργειας, με ρωσικές εταιρείες να έχουν εξαγοράσει στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία, όπως εταιρείες χονδρικής διανομής πετρελαίου και φυσικού αερίου και διυλιστήρια.

Το 2008 η **Gazprom** (μέσω της θυγατρικής της Gazprom Neft) απέκτησε πλειοψηφικό μερίδιο της τάξης του 51% στη μοναδική εταιρεία πετρελαίου της Σερβίας **Naftna Industrija Srbije (NIS)** έναντι 450 εκατ. ευρώ, ενώ οι ειδικοί όρισαν την αγοραία αξία της εταιρείας στα 2,2 δισ. ευρώ. Η εξαγορά συνοδεύτηκε από την υποχρέωση της Gazprom να χρηματοδοτήσει ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού που θα κόστιζε άλλα 500 εκατ. ευρώ. Η πώληση του πλειοψηφικού μεριδίου του 51% των περιουσιακών στοιχείων της NIS στη Gazprom Neft, συμπεριλαμβανομένου του διυλιστηρίου του Pancevo, έφερε την εταιρεία στην πρώτη θέση των επενδυτών, με πολλαπλές θυγατρικές που διαθέτουν εγκαταστάσεις αποθήκευσης, πρατήρια βενζίνης, το μεγαλύτερο διυλιστήριο (Pancevo) και το δίκτυο αγωγών πετρελαίου στη χώρα.

Επιπλέον, το Σερβικό τμήμα του **αγωγού φυσικού αερίου** Turkish Stream, επ' ονόματι **Balkan Stream**, έχει υλοποιηθεί υπό την άμεση συμμετοχή της Gazprom, η οποία ελέγχει το 51% της εταιρείας του έργου (το 49% ανήκει στη Srbijagas). Επίσης, η Gazprom κατέχει το 50% της εταιρείας διαχείρισης της υπόγειας αποθήκης φυσικού αερίου στο Banacki Dvor, δυναμικότητας 750 bcm και είναι υπό συζήτηση ηπέκεταση της δυναμικότητας αυτής. Το άλλο 50% ανήκει στη Srbija Gas

Τα τελευταία έτη, η Gazprom μέσω της NIS, έχει επενδύσει και στον τομέα των ΑΠΕ, με σημαντικότερο έργο ως τώρα την κατασκευή ενός αιολικού πάρκου 102 MW στον δήμο Plandishte, σε κοινοπραξία με την ελβετική MET Renewables AG.

Η απόκτηση από τη **Lukoil** του 79,5% της Beopetrol και του δικτύου 180 πρατηρίων καυσίμων της, το 2003 κατέστησε τον ρωσικό κολοσσό τον δεύτερο μεγαλύτερο προμηθευτή λιανικής πετρελαιοειδών στη χώρα. Σύμφωνα με τη συμφωνία ιδιωτικοποίησης, η Lukoil δεσμεύτηκε να επενδύσει επιπλέον 106,8 εκατ. δολάρια στις υποδομές της εταιρείας.

Οι **εισαγωγές ενέργειας** αποτελούν ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο των οικονομικών σχέσεων των δύο χωρών. Μέχρι πρόσφατα η Σερβία ήταν σχεδόν πλήρως εξαρτημένη από τη Ρωσία ως προς τις εισαγωγές πετρελαίου και ιδίως φυσικού αερίου, με σχεδόν το 100% να προέρχεται από την Gazprom για τον εφοδιασμό της με φυσικό αέριο. Τον Μάιο του 2022, το Βελιγράδι επαναδιαπραγματεύτηκε με την Gazprom ένα τριετές συμβόλαιο φυσικού αερίου σε ευνοϊκές τιμές εν μέσω του πολέμου στην Ουκρανία και των διεθνών κυρώσεων στη Ρωσία. Τον Οκτώβριο του 2024 συμφωνήθηκε η αύξηση των ποσοτήτων φ.α. για τον προσεχή χειμώνα. Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι το μερίδιο του φυσικού αερίου στο συνολικό ενεργειακό μείγμα της χώρας παραμένει χαμηλό.

Η ρωσική οικονομική επιρροή στον τομέα της **χρηματοδότησης υποδομών**, είναι εξίσου σημαντική. Η ρωσική εταιρεία σιδηροδρομικών υποδομών «**RZD International**» υπέγραψε συμφωνία 58 εκατ. ευρώ για τη δεύτερη φάση της ανοικοδόμησης του τμήματος Stara Pazova - Novi Sad του σιδηροδρόμου Βελιγραδίου-Βουδαπέστης στη Σερβία. Τον Ιανουάριο του 2019, η RZD υπέγραψε συμφωνία 230 εκατ. ευρώ με την σερβική εταιρεία σιδηροδρόμων «Infrastruktura Železnice Srbije» για την ηλεκτροδότηση του σιδηροδρομικού τμήματος Stara Pazova - Novi Sad, καθώς και τη συνέχιση της γενικής επισκευής του τμήματος από το Valjevo προς το Uzice, μέρος της σιδηροδρομικής γραμμής που συνδέει το Βελιγράδι με το λιμάνι του Μαυροβουνίου Bar.

Τα έτη 2011-2012 πραγματοποιήθηκε η είσοδος δύο μεγάλων ρωσικών κρατικών τραπεζών στην αγορά της Σερβίας, των Sberbank και VTB. Η VTB Bank, η οποία αγοράστηκε στις 25 Ιουλίου 2018 από τον Ρώσο τραπεζίτη και επενδυτή - κ. Andrej Šljahonov, άλλαξε το όνομά της σε API Bank και δραστηριοποιείται πλέον με μόλις τέσσερα υποκαταστήματα. Το 2022, η Sberbank εξαγοράστηκε από τη Σερβική AIK Bank.

Από την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία σημειώθηκαν σημαντικές **ροές ρώσων πολιτών αλλά και επιχειρήσεων** προς τη Σερβία. Από τις αρχές του 2022, καταγράφηκε η έναρξη περίπου 2000 ρωσικών επιχειρήσεων και 8000 ελευθέρων επαγγελματιών. Οι τομείς δραστηριοποίησης εκτείνονται από εταιρείες πληροφορικής έως εστιατόρια, βιβλιοπωλεία, ιατρεία κ.ά. Σύμφωνα με ανεπίσημες πηγές, ο αριθμός των Ρώσων υπηκόων στη χώρα υπολογίζεται ότι κυμαίνεται μεταξύ 100 χιλ. και 200 χιλ. ατόμων. Οι εισροές αυτές είχαν ως επακόλουθο και την μεγάλη αύξηση των ρωσικών επενδύσεων σε real estate, οι οποίες μόνο για το πρώτο εξάμηνο του 2024 υπολογίζονται σε 85 εκατ. ευρώ. Το αντίστοιχο ποσό για το 2023 υπολογίζεται σε 180 εκατ. ευρώ. Τέλος αναφέρεται ότι η Σερβία, έγινε το πρώτο κράτος εκτός Ρωσίας που παρήγαγε το εμβόλιο Sputnik V κατά της μόλυνσης από τον κορωνοϊό.

Το 2023 η Ρωσία ήταν ο 5ος εμπορικός εταίρος της Σερβίας, βάσει του συνολικού εξωτερικού εμπορίου αλλά και η 5η χώρα ως προς την προέλευση των εισαγωγών της Σερβίας. Οι εισαγωγές της Σερβίας από τη Ρωσία ανήλθαν σε περίπου 1,6 δισ. ευρώ και οι εξαγωγές σε περίπου 1,1 δισ. ευρώ.

Η Σερβία εισάγει από τη Ρωσική Ομοσπονδία πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ορυκτά ή χημικά λιπάσματα, καπνό, τσιγάρα, φωσφορικό μονοαμμώνιο, άνθρακα κ.λπ.

Αντίστοιχα η Σερβία, εξάγει στη Ρωσική Ομοσπονδία φρούτα, καουτσούκ, χαρτί και χαρτόνι, φάρμακα, προϊόντα καθαρισμού, τυριά, αντλίες κ.ά.

Σημειώνεται επίσης ότι στις 10 Ιουλίου 2021, τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου μεταξύ Σερβίας και Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης (EAEU), η οποία υπεγράφη στις 25 Οκτωβρίου 2019, διευκολύνοντας τις σερβικές εξαγωγές προς τη Ρωσία.

ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ

Από το 2012, η συνεργασία της Σερβίας με τα **Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα** αποτελεί σημαντικό πυλώνα της εξωτερικής οικονομικής πολιτικής της με το εύρος της αμοιβαίας συνεργασίας να αυξάνεται συνεχώς. Παρά τα έργα που δεν ολοκληρώθηκαν, σημαντικές επενδύσεις όπως το Belgrade Waterfront, η αγορά γεωργικής γης από εμιρατινές εταιρείες (βλ. Κεφ. Γεωργία) αλλά και ο σημαντικός δανεισμός από τα Εμιράτα, ενισχύουν τις διμερείς σχέσεις. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Κυβέρνησης, η συνολική αξία των εμιρατινών επενδύσεων στη Σερβία ανέρχεται σε 4 δισ. δολάρια. Ωστόσο σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας, οι επενδύσεις των ΗΑΕ φαίνονται αρκετά χαμηλότερες. Σύμφωνα με τον πρώην Υπουργό Τηλεπικοινωνιών και Πληροφοριών της Σερβίας, κ. Јовановић, οι δύο χώρες συνεργάζονται επίσης στους τομείς της ψηφιοποίησης, της ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης και της βιοπληροφορικής. Το 2022 ανακοινώθηκε ότι η Σερβία είχε εξασφαλίσει **δάνειο ενός δισ. δολαρίων** από τα ΗΑΕ, με επιτόκιο 3%. Ειδικότερα, ο Σέρβος Πρόεδρος ανέφερε τότε ότι, στην παρούσα κατάσταση, ο ευνοϊκός αυτός δανεισμός θα κάνει δυνατή την αποπληρωμή παλαιών δανείων που ελήφθησαν το 2010 και το 2011 με επιτόκιο 7,5%. Τον **Οκτώβριο του 2024 υπεγράφη μεταξύ των δύο χωρών Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2025**. Σύμφωνα τις ανακοινώσεις, η Συμφωνία αποσκοπεί στην περαιτέρω ανάπτυξη του διμερούς εμπορίου και επενδύσεων και την εμβάθυνση της συνεργασίας σε πλήθος τομέων. Ειδικότερα, η εν λόγω συμφωνία έχει ως στόχο την αύξηση του διμερούς εμπορίου (εκτός των πετρελαιοειδών), το οποίο ανήλθε σε 121,4 εκατ. δολάρια το 2024, ποσό διπλάσιο από αυτό που καταγράφηκε το 2021, με τις προβλέψεις να κάνουν λόγο για 351 εκατ. δολάρια μέχρι το 2031. Στην αύξηση αυτή αναμένεται να συμβάλει το γεγονός **ότι θα εξαλειφτούν ή θα μειωθούν σημαντικά οι δασμοί στο 96% των προϊόντων που διακινούνται μεταξύ των δύο χωρών**. Στους τομείς-στόχους της Συμφωνίας συγκαταλέγονται αυτοί της **ενέργειας, της γεωργίας, της βιομηχανίας, του τουρισμού και της τεχνολογίας**.

ΙΑΠΩΝΙΑ

Σύμφωνα με ανακοίνωση της Ιαπωνικής Επιχειρηματικής Συμμαχίας στη Σερβία (JBAS) πάνω από **30 αμιγώς ιαπωνικές εταιρείες** δραστηριοποιούνται στη Σερβία εταιρείες (Nidec Corporation, Canon, Itochu Corporation, JTI, Mitsubishi Corporation, Toyo Tires, Yazaki, Nippon, Panasonic Electric Works, Asahi Food and Healthcare, Mitsui Co, Mayekawa κ.α.), και **περισσότερες από 60**, εάν συνυπολογιστούν οι εισαγωγείς και οι διανομείς. Απασχολούν περισσότερα από 4.000 άτομα. Η ανακοίνωση προσθέτει ότι η ετήσια τάση μέχρι στιγμής ανέρχεται σε περίπου 100 εκατ. δολάρια ΗΠΑ εισροών ιαπωνικών κεφαλαίων. Επιπλέον, αναφέρεται ότι η Σερβία φαίνεται ότι έχει τραβήξει την προσοχή του Ιαπωνικού επιχειρείν καθώς τη βλέπουν ως είσοδο προς την Κεντρική Ευρώπη. Οι επενδύσεις περιλαμβάνουν επιπλέον την **ανάληψη έργων υποδομών**, όπως την κατασκευή της μονάδας αποθείωσης καυσαερίων στους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής TPP Nikola Tesla A και TPP Nikola Tesla B με τη συμμετοχή της Mitsubishi Hitachi Power System, **το έργο "Ενέργεια από απόβλητα" στη Vinča (γαλλο-ιαπωνική κοινοπραξία Itochu-Suez)**, τον εκσυγχρονισμό των δημόσιων αστικών μεταφορών στην πόλη του Βελιγραδίου κ.ά. Αρκετά από τα έργα χρηματοδοτούνται από τον **Ιαπωνικό Αναπτυξιακό Οργανισμό JICA**. Ο ετήσιος **όγκος εμπορίου** ανάμεσα στις δύο χώρες σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία υπολογίζεται σε περίπου 300 εκατ. Ευρώ. Πρόσφατα ανακοινώθηκε η συμμετοχή της JICA στην κατασκευή του αναστρέψιμου υδροηλεκτρικού **σταθμού (RHPP) Bistrica**. Οι Ιάπωνες ενδιαφέρονται να επενδύσουν περαιτέρω στη Σερβία, στους τομείς της **κλωστοϋφαντουργίας, της μηχανικής, της βιομηχανίας τροφίμων, της ενέργειας, των πράσινων τεχνολογιών και της καινοτόμου γεωργίας**.

ΙΣΡΑΗΛ

Σύμφωνα με την Πρεσβεία του **Ισραήλ** στη Σερβία, οι Ισραηλινοί ενδιαφέρονται για πρόσθετες επενδύσεις στη χώρα. Οι έως τώρα επενδύσεις κατευθύνονται κυρίως στον τομέα της ανάπτυξης και διαχείρισης ακινήτων (πχ ουρανοξύστης Skyline). Στα τέλη του 2020 αποφασίστηκε από το Επιμελητήριο της Σερβίας (PKS) η έναρξη λειτουργίας σερβικού Γραφείου εμπορικών υποθέσεων στην Ιερουσαλήμ, αρμόδιου για την ανάπτυξη της οικονομικής συνεργασίας, ιδίως στον τομέα της καινοτομίας. Τελικά, αυτό το σχέδιο δεν υλοποιήθηκε μέχρι σήμερα εξ' αιτίας της ψύχρανσης των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, μετά την αναγνώριση του Κοσσόβου από το Ισραήλ στις αρχές του 2021. Αντιθέτως γίνεται λόγος το τελευταίο διάστημα για εμβάθυνση των διμερών εμπορικών σχέσεων, ενώ έχει ανακοινωθεί η υπογραφή Διμερούς εμπορικής συμφωνίας στο προσεχές μέλλον. Το Σερβικό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (PKS) ανακοίνωσε στα τέλη του 2024 ότι το διμερές εμπόριο με το Ισραήλ αυξήθηκε κατά 63% σε σύγκριση με το 2023, οι τουριστικές επισκέψεις Ισραηλινών στη Σερβία κατά 37%, και οι ισραηλινές επενδύσεις στη Σερβία έφτασαν τα 3 δισεκατομμύρια δολάρια.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Από το 2015 και έπειτα, καταγράφεται απότομη αύξηση των τουρκικών επενδύσεων στη Σερβία, η οποία και συνεχίζεται. Σύμφωνα με δηλώσεις του Πρέσβη της Σερβίας στην Τουρκία, άνω των 700 τουρκικών εταιρειών δραστηριοποιούνται στη Σερβία, ενώ ο όγκος του διμερούς εμπορίου ξεπέρασε τα 3 δισ. δολάρια τα έτη 2023 και 2024. Το τουρκικό Υπουργείο Εμπορίου κατέστησε τη Σερβία ως «χώρα προτεραιότητας». Είναι χαρακτηριστικό ότι το ένα τρίτο του συνολικού όγκου του εμπορίου μεταξύ της Τουρκίας και των χωρών των Δ. Βαλκανίων αφορά την Σερβία, χώρα με μόλις 3% μουσουλμανικό πληθυσμό. Το τουρκικό επενδυτικό ενδιαφέρον εστιάζεται στον **κατασκευαστικό και ενεργειακό τομέα**. Όσον αφορά τον κατασκευαστικό τομέα, μείζον έργο είναι η κατασκευή του αυτοκινητόδρομου Βελιγραδίου-Σεράγεβο, και το αυτοκινητόδρομου Morava, ενώ στον ενεργειακό η ολοκλήρωση του σερβικού τμήματος του αγωγού Balkan Stream εντός Σερβίας, ως συνέχεια του Turkish Stream.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η **DenizBank** (η 5^η μεγαλύτερη τουρκική τράπεζα σε χορήγηση δανείων) και η **Ziraat Bank** (η 2^η σημαντικότερη τουρκική τράπεζα σε περιουσιακά στοιχεία), χρηματοδότησαν τη κατασκευή δύο σημαντικών οδικών έργων στη Σερβία. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για την ανακατασκευή του τμήματος Novi Pazar – Tutin και την κατασκευή του τμήματος Sremska Rača – Kuzmin, μιας γέφυρας πάνω από τον ποταμό Sava και το σχεδιασμό του τμήματος Požega – Kotroman (αυτοκινητόδρομοι προς Βοσνία-Ερζεγοβίνη). Στην παρουσία των **τουρκικών κατασκευαστικών** συγκαταλέγεται η κατασκευή του αυτοκινητόδρομου A5 - «Διάδρομος Μοράβα»- από την αμερικανό-τουρκική κοινοπραξία Bechtel-Enka, το τμήμα του αυτοκινητόδρομου Βελιγραδίου/Σαράγεβο από την τουρκική Tasyari, καθώς και η κατασκευή του Balkanstream -διακλάδωση του TurkStream-, ο οποίος, τουλάχιστον έως την έναρξη του ουκρανικό-ρωσικού πολέμου διοχέτευε ανελλιπώς την αγορά της Σερβίας με ρωσικό φυσικό αέριο διαμέσου της Τουρκίας και της Βουλγαρίας.

Η επίσης τουρκική τράπεζα, Halkbank, αποτελεί το πρώτο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στη Σερβία που συνήψε "Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Εγγυήσεων" με το Σερβικό Ίδρυμα Επιχειρηματικότητας (Serbian Entrepreneurship Foundation-SEF). Το SEF, του οποίου ιδρυτές είναι η Γερμανική Τράπεζα Ανάπτυξης (KfW) και το Σερβικό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, δημιούργησε αυτό το πρόγραμμα που παρείχε υποστήριξη σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και σε εγγεγραμμένες γεωργικές "φάρμες", προκειμένου να μετριαστούν οι συνέπειες της πανδημίας του κορονοϊού. .

Το 2021, η Επιτροπή Κρατικών Ενισχύσεων της Σερβίας ανακοίνωσε ότι ενέκρινε την παράδοση 7,6 εκταρίων γης, στο Leskonac (N. Σερβία), στην τουρκική εταιρεία Erenli καθώς και κρατική επιχορήγηση για την **κατασκευή εργοστασίου**, αξίας 16,65 εκατ. ευρώ, με αντικείμενο τα συστήματα ψύξης αυτοκινήτων. Σύμφωνα με το επενδυτικό σχέδιο, το εργοστάσιο θα απασχολεί 340 εργαζομένους και τα συστήματα ψύξης θα πωλούνται στις Daimler Mercedes, FCA, PSA, Renault, Nissan, Volkswagen, Kia, BMW και Hyundai. Σύμφωνα με τις τελευταίες ανακοινώσεις, μετά από αρκετές γραφειοκρατικές καθυστερήσεις το εργοστάσιο ήταν έτοιμο να ξεκινήσει τη λειτουργία του περί τα μέσα του 2024. Τέλος, η τουρκική Acibadem Health Group, κατέστη το 2024 ο μόνος ιδιοκτήτης του Bel Medic, του κορυφαίου ιδιωτικού ιδρύματος **ιατρικής περίθαλψης** στη Σερβία. Το ιδιωτικό αυτό ίδρυμα υγείας λειτουργεί υπό την επωνυμία Acibadem Bel Medic.

Ανάλογη **τουρκική οικονομική παρουσία** παρατηρείται και σε άλλες βαλκανικές χώρες κατά τα τελευταία χρόνια. Γενικότερα, σημειώνεται ότι η Τουρκία συνεχίζει την δραστηριοποίησή της στα **Δυτικά Βαλκάνια** προκειμένου να επεκτείνει και να εμβαθύνει περαιτέρω την επιρροή της στην περιοχή. Αυτό γίνεται με πλήθος “εργαλείων”, μεταξύ των οποίων οικονομικά ή επιχειρηματικά, ενώ τουρκικές εταιρείες επιδιώκουν να εμπλακούν σε διάφορα στρατηγικής σημασίας έργα υποδομής.

Επίσης, η Τουρκία δραστηριοποιείται στην Σερβία μέσω της παροχής **αναπτυξιακής βοήθειας**, χρηματοδοτώντας προγράμματα και δράσεις, στους τομείς της εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικών υποδομών, ανάπτυξης δεξιοτήτων και εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία της **TIKA** (Turkish Cooperation and Coordination Agency), κατά την περίοδο 1992-2024, έχουν χρηματοδοτηθεί 383 δράσεις στους ανωτέρω τομείς. Αυτές αναπτύσσονται κυρίως στη Νότια Σερβία και τις περιοχές όπου υπάρχει μουσουλμανικό στοιχείο (όπως π.χ. στην περιφέρεια του Νόβι Πάζαρ).

Σημειώνεται τέλος ότι στις αρχές του 2025 η Τουρκία εγκαινίασε προξενείο στην Νις.

1.1.5.2 Σημαντικότερες επενδύσεις συγχωνεύσεις ή εξαγορές

Ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης, στις σημαντικότερες επενδύσεις συγχωνεύσεις ή εξαγορές, των τελευταίων ετών περιλαμβάνονται:

- η επιλογή της Σερβίας (Κραγκιουγεβατς) από την **Stellantis** (Peugeot, Citroen, Fiat, DS, FCA, Opel, Jeep κλπ), για το νέο της εργοστάσιο. Στις αρχές 2025 ξεκίνησε η παράγωγή του νέου ηλεκτρικού Fiat Panda Grande. Η επένδυση υπολογίζεται ότι θα δημιουργήσει 10.000 νέες θέσεις εργασίας.

- Στις αρχές του 2025, ο μεγαλύτερος ιδιωτικός πάροχος υπηρεσιών υγείας στη Σερβία, **MediGroup**, με μερίδιο αγοράς 17% πωλήθηκε στον Φινλανδικό Όμιλο Mehiläinen από τις MID EUROPA PARTNERS και Blue Sea Capital.

- Σύμφωνα με ανακοίνωσή της, η **Lidl** από την έναρξη των δραστηριοτήτων της στη Σερβία, πριν από έξι έτη, έχει επενδύσει περισσότερα από 550 εκατ. ευρώ, έχει εξάγει σερβικά προϊόντα αξίας άνω των 30 εκατομμυρίων ευρώ και ενώ απασχολεί πάνω από 3.300 άτομα.

- Η **Ιταλική AUNDE**, η οποία παράγει καλύμματα καθισμάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία, άνοιξε το 2023 το δεύτερο εργοστάσιό της στη Σερβία στην πόλη του Leskonac. Το εργοστάσιο, έκτασης 13.000 τ.μ., απασχολεί 300 άτομα. Στο πρώτο εργοστάσιό της στη Jagodina, η AUNDE απασχολεί 900 άτομα. Η AUNDE υπέγραψε μακροπρόθεσμη συμφωνία με τη Stellantis, για την προμήθεια των καλυμμάτων των καθισμάτων αυτοκινήτων που κατασκευάζονται στο Kragujevac.

- Η **ιταλική εταιρεία Ariston**, η οποία μετέφερε πρόσφατα την έδρα της στην **Ολλανδία**, θα ανοίξει εργοστάσιο στη Νις, του οποίου η κατασκευή ξεκίνησε το 2024. Η αξία της επένδυσης εκτιμάται σε 75 εκατ. ευρώ και θα απασχολεί περισσότερους από 300 εργαζόμενοι από το 2025. Η εταιρεία δραστηριοποιείται ήδη στο Svilajnac.
- Στις αρχές του 2023 η **γερμανική Bizerba**, ένας από τους κορυφαίους παραγωγούς λογισμικού ζύγισης εγκαινίασε το εργοστάσιο της στο Valjevo, στη Δυτική Σερβία. Όπως ανακοινώθηκε το εργατικό δυναμικό του εργοστασίου θα ανέλθει σταδιακά σε περίπου 300 άτομα, ενώ σε πρώτο στάδιο, η επένδυση ανέρχεται σε περίπου 21 εκατ. ευρώ.
- η **Γερμανική ZF Friedrichshafen** δημιούργησε εργοστάσιο παραγωγής εξαρτημάτων αυτοκινήτων στην πόλη Pančevo.
- η κατασκευή εργοστασίου από την **ιαπωνική εταιρεία Nidec**, η οποία εξειδικεύεται στην παράγωγή ηλεκτρικών κινητήρων, στο Νόβι Σαντ
- η κατασκευή του εργοστασίου της **Toyo Tires** στην Indija.
- Το 2020 ξεκίνησε τη λειτουργία του το Galerija Belgrade, το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο των Βαλκανίων της εμιρατινής Eagle Hills, το οποίο βρίσκεται περιοχή του επίσης εμιρατινίου συγκροτήματος κατοικιών Belgrade Waterfront.
- Η **Delta Holding** αγόρασε το συνεδριακό – εμπορικό κέντρο Sava Centar, στο Βελιγράδι, στην αρχική τιμή των 17,54 εκατ. ευρώ, με υποχρέωση να προβεί σε επενδύσεις ύψους, τουλάχιστον, 50 εκατ. ευρώ.
- Το εργοστάσιο της **γερμανικής Continental Automotive Srbije**, 500 εργαζομένων στο Νόβι Σαντ. Η αξία της επένδυσης είναι 140 εκατ. ευρώ. Στο Νόβι Σαντ, η ανωτέρω εταιρεία διαθέτει από το 2018, το Κέντρο Ερευνάς & Ανάπτυξης, όπου εργάζονται 600 ειδικοί.
- η **Shandong Linglong**, κινεζική εταιρεία που παράγει ελαστικά κατασκεύασε εργοστάσιο στην πόλη Zrenjanin (ανατολικά του Νόβι Σαντ)
- Η συμφωνία με την κινεζική **Xingyu Automotive Lighting Systems** (εταιρεία παραγωγής φωτισμού αυτοκινήτων), για κατασκευή εργοστασίου στη Niš αξίας 60 εκατ. ευρώ.
- η επένδυση της **Kyungshin Cable** στη **Smederevska Palanka**, καθώς και η επέκταση των παραγωγικών δυνατοτήτων των εταιρειών Cooper Tires και Henkel στο Kruševac.
- Ιδιωτικοποίηση των **μεταλλείων RTB Bor** των οποίων το 66% ανήκει πλέον στον κινεζικό Όμιλο Zijin Mining
- Η **BC Capital Partners** αγόρασε από την KKR, την SBB, τον μεγαλύτερο πάροχο καλωδιακών τηλεοπτικών προγραμμάτων στη Σερβία.
- Η Coca Cola (**Coca Cola HBC**) απέκτησε την σερβική εταιρεία τροφίμων Bambi.
- Η **KINLOVERSKE MINERALNE VODE** και η **PEPSICO** αγόρασαν την **KNJAZ MILOS** (νερό και αναψυκτικά) από τη MID EUROPA PARTNERS.
- Το 2023 η **Heineken Serbia** παρουσίασε μια νέα επένδυση ύψους 16 εκατ. ευρώ στο ζυθοποιείο της στο Νόβι Σαντ, μία από τις μεγαλύτερες πρόσφατες επενδύσεις της εταιρείας στη Βοϊβοδίνη
- Μετά από χρόνια διαπραγματεύσεων, η σερβική κρατική **Komercijalna banka**, πωλήθηκε στη **Σλοβενική Nova Ljubljanska banka (NLB)**, η οποία ελέγχεται από την Bank of New York Mellon. Η διαδικασία εξαγοράς ολοκληρώθηκε τον Δεκ. 2020 με μεταβίβαση του 83,23% των κοινών μετοχών της Komercijalna banka στην NLB, και το τίμημα να ανέρχεται στα 395 εκατ. ευρώ.
- Στις αρχές του 2023 ανακοινώθηκε η εξαγορά της **Eurobank Direktna** από τη σερβική **AIK Bank** του Ομίλου **MK**, συγχώνευση που ολοκληρώθηκε κατά το α΄ τρίμηνο 2025.
- Το 2023, ο τσεχικός όμιλος **PPF Telekom**, ο οποίος κατέχει στο χαρτοφυλάκιο του εταιρείες τηλεπικοινωνιών στη Σερβία, τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία, υπέγραψε συμφωνία με την Emirates Telecommunication Group Company, για την πώληση στη δεύτερη του 50%+1 της εταιρείας. Στη Σερβία, η PPF Telekom Group δραστηριοποιείται υπό την επωνυμία **Yettel**. Η αξία της εξαγοράς ανήλθε σε 2,5 δισ. ευρώ.

-Το 2023 η **Big Bang**, η μεγαλύτερη εταιρεία λιανικής πώλησης ηλεκτρονικών ειδών στη Σλοβενία, υπέγραψε συμφωνία για την αγορά του 100% σερβικού διαδικτυακού καταστήματος BC Group, το οποίο, πέρυσι, απέφερε έσοδα 35 εκατ. ευρώ..

- Το 2023 η **MaxBet**, μια από τις κορυφαίες εταιρείες τυχερών παιχνιδιών στη Σερβία, πούλησε το 51%, στη Flutter για 141 εκατ. ευρώ. Η Flutter ανακοίνωσε ότι η συμφωνία εξαγοράς τους επιτρέπει να αγοράσουν το υπόλοιπο 49% της εταιρείας μέχρι το 2029 υπό τους ίδιους όρους.

-Στα τέλη Σεπτεμβρίου 2023, η γαλλική εταιρεία συμβούλων επιχειρήσεων και τεχνολογίας **Capgemini** απέκτησε την σερβική HDL Design House, η οποία ασχολείται με το σχεδιασμό τσιπ πυριτίου.

-Επίσης το 2023 ανακοινώθηκε η **απόκτηση πλειοψηφικού μεριδίου 55% της σερβικής MD International (MDI), από τον ουγγρικό όμιλο Waberer's, με πρόβλεψη για δικαίωμα απόκτησης του υπόλοιπου 45%. Η MD International αποτελεί βασικό παίκτη της σερβικής αγοράς διανομής καταναλωτικών αγαθών (Fast-Moving Consumer Goods-FMCG)**

Συνοπτικά ανα τομέα, οι εταιρείες **“blue-chip”** που επενδύουν στον μεταποιητικό τομέα της χώρας περιλαμβάνουν τους ακόλουθους γνωστούς Ομίλους: Fiat Chrysler Automobiles, Bosch, Michelin, Siemens, Panasonic, Continental, Schneider Electric, Philip Morris, LafargeHolcim, Pepsico, Coca-Cola, Carlsberg και άλλους.

Στον τομέα της **ενέργειας**, οι ρωσικοί ενεργειακοί “γίγαντες”, Lukoil και Gazprom, έχουν προβεί σε μεγάλες επενδύσεις.

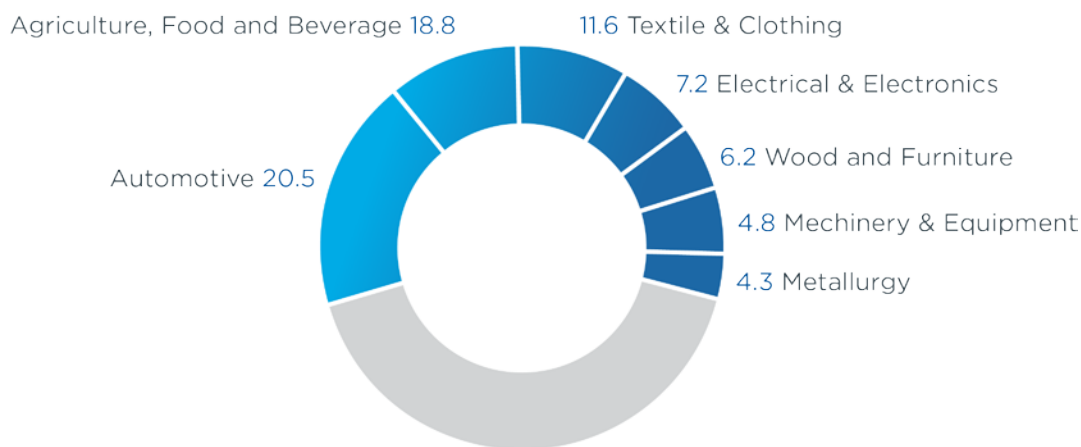
Στον τομέα της **μεταλλουργίας**, οι κινεζικές Hesteel και Zijin Mining διαθέτουν χαλυβουργείο στο Smederevo και συγκρότημα εξόρυξης χαλκού στο Bor αντίστοιχα.

Στον **χρηματοπιστωτικό τομέα** έχει προσελκύσει επενδύσεις από ιταλικές τράπεζες όπως η Intesa Sanpaolo και η UniCredit, γαλλικές (Crédit Agricole και Société Générale), αυστριακές (Erste Bank και Raiffeisen) κ.ά.

Ο τομέας **ΤΠΕ και οι τηλεπικοινωνίες** υποδέχθηκαν επενδυτές όπως η Microsoft, η Telenor, η Telekom Austria και η NCR.

Στον τομέα της **λιανικής**, οι μεγαλύτεροι ξένοι επενδυτές είναι η ολλανδική Ahold Delhaize, η German Metro AG, επίσης γερμανική η Schwarz Gruppe, η Κροατική Fortenova. η ελληνική Βερόπουλος (Vero) κλπ.

Διάγραμμα 3.3: Οι πιο ελκυστικοί επενδυτικοί τομείς κατά αριθμό έργων (%)

Πηγή: RAS 2024

Αποεπενδύσεις:

- Το 2023 η Αυστριακή εταιρεία Gierlinger Holding, ιδιοκτήτρια της Mitros Meat Company στη Sremska Mitrovica, αποφάσισε να σταματήσει την παραγωγή της. Το 2015, η σερβική κυβέρνηση παρείχε 5,8 εκατ. ευρώ σε επιδοτήσεις στην Gierlinger Holding, με την προϋπόθεση να προσληφθούν 300 νέοι εργαζόμενοι. Πρόσφατα ανακοινώθηκε ότι ο νέος ιδιοκτήτης της Mitros θα είναι Ουγγρικό επενδυτικό ταμείο.

- Στα μέσα Φεβρουαρίου 2025, η εταιρεία Benetton ανακοίνωσε το κλείσιμο του εργοστασίου της στη Νις, στο οποίο απασχολούνται 950 εργαζόμενοι. Επιπλέον, ανακοινώθηκε ότι η περίπου 300 εργαζόμενοι στο εργοστάσιο της Johnson Electric έλαβαν πρόταση για οικειοθελή καταγγελία της σύμβασης εργασίας, ενώ επίσης εργαζόμενοι στο εργοστάσιο της Yura δημοσιοποίησαν ότι έχουν ειδοποιηθεί ότι, λόγω των μειωμένων πωλήσεων θα τους προσφερθεί άδεια μετ' αποδοχών ή οικειοθελής καταγγελία της σύμβασης εργασίας με αποζημίωση απόλυσης.

-Μετά από 17 χρόνια λειτουργίας στη Σερβία, η γερμανική εταιρεία Draexlmaier Group, παραγωγός καλωδίων για την αυτοκινητοβιομηχανία, αποφάσισε να κλείσει την παραγωγική της μονάδα στο Zrenjanin. Σύμφωνα με ανακοίνωσή της το εργοστάσιο θα κλείσει το 2026, ενώ σύμφωνα με τη Σερβική Βιομηχανική Ένωση θα αφήσει ανέργους σχεδόν 2.000 εργαζομένους. Το κλείσιμο αποδίδεται στη συνεχιζόμενη κρίση στη γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία, η οποία επηρεάζει την εταιρεία.

1.2 Οικονομικές προβλέψεις

Το Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης (ERP) του Υπουργείου Οικονομικών της Σερβίας για την περίοδο 2025-2027, προβλέπει μέσο ετήσιο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης **4,4%**, με σωρευτικό ρυθμό ανάπτυξης **13,7% από το 2025 έως το 2027**. Η ανάπτυξη αναμένεται να οδηγηθεί από **την εγχώρια ζήτηση**, με συνεχείς αυξήσεις στην απασχόληση και στους μισθούς να υποστηρίζουν την ιδιωτική κατανάλωση, ενώ η **αύξηση των επενδύσεων** αναμένεται να τονωθεί από έργα στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικές δημόσιες επενδύσεις σχεδιάζονται στο πλαίσιο του προγράμματος **Άλμα στο Μέλλον - Σερβία 2027**, ιδιαίτερα ενόψει της φιλοξενίας της Παγκόσμιας Έκθεσης **EXPO 2027**. Σύμφωνα με το ERP η κυβέρνηση παραμένει προσηλωμένη στη διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας μεσοπρόθεσμα, με δημοσιονομικό έλλειμμα κοντά στο 3% του ΑΕΠ, ώστε να επιτραπεί η χρηματοδότηση βασικών επενδυτικών σχεδίων. Το **δημόσιο χρέος** αναμένεται να διαμορφωθεί στο **46,5%** του ΑΕΠ μέχρι το τέλος του 2025. Ωστόσο, το ERP λαμβάνει υπόψη πιθανούς κινδύνους, όπως την παγκόσμια αναπτυξιακή στασιμότητα, τον επίμονο πληθωρισμό και τις γεωπολιτικές εντάσεις. Από την άλλη υπογραμμίζει τη δυναμική της Σερβίας σε συναλλαγματικά αποθέματα, το χαμηλό δημόσιο χρέος και το καλά κεφαλαιοποιημένο τραπεζικό σύστημα ως προστασία έναντι πιθανών εξωτερικών κινδύνων. Αναφέρει επίσης ότι η Σερβία στοχεύει να ενισχύσει τους εμπορικούς και επενδυτικούς δεσμούς της με την ΕΕ αλλά και άλλους βασικούς εταίρους, ενώ συνεχίζει τις μεταρρυθμίσεις σε βασικούς τομείς όπως η μεταποίηση, οι ΤΠΕ και η ενέργεια. Επιπρόσθετα, η συνέχιση της συνεργασίας με το ΔΝΤ μέσω ενός Μη χρηματοοικονομικού Μηχανισμού Συντονισμού Πολιτικής θεωρείται ότι ενισχύει τις οικονομικές πολιτικές και τη σταθερότητα της χώρας.

Σε συνάρτηση με τα ανωτέρω η Εθνική Τράπεζα της Σερβίας (NBS), ανακοίνωσε ότι ο πληθωρισμός στη Σερβία θα συνεχίσει να κινείται τα επόμενα δύο έτη εντός του στόχου του 3% ($\pm 1,5\%$) ενώ η νέα πρόβλεψή υπολογίζει **αύξηση του ΑΕΠ κατά 4,5% για το 2025, και μεταξύ 4 και 5% για τα έτη 2026 και 2027**.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) επίσης διατήρησε την πρόβλεψή της για ανάπτυξη στη Σερβία **στο 4% για τα έτη 2025 και 2026**. Σε Δελτίο Τύπου αναφέρει ότι οι γεωπολιτικές εντάσεις και οι αβεβαιότητες σχετικά με τους εμπορικούς δασμούς αποτελούν πιθανούς κινδύνους που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις εξαγωγές της Σερβίας καθώς και τις εισερχόμενες άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ). Ωστόσο, σημειώνει ότι σημαντικές επενδύσεις κεφαλαίου που συνδέονται με **την EXPO 2027** θα μπορούσαν να τονώσουν την ανάπτυξη. Οι κίνδυνοι περιλαμβάνουν επίσης τις ελλείψεις στην αγορά εργασίας και τις πιθανές καθυστερήσεις στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις εν μέσω πολιτικών εντάσεων.

EXPO 2027

Τον Ιούνιο του 2023 το Βελιγράδι επιλέχθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Γραφείου Εκθέσεων (BIE) στο Παρίσι, να φιλοξενήσει τη παγκόσμια έκθεση **Expo 2027**. Η εξειδικευμένη **EXPO 2027**, με **θέμα «Παιχνίδι για την Ανθρωπότητα – Αθλητισμός και Μουσική για Όλους»**, θα διεξαχθεί στο Βελιγράδι από τις **15 Μαΐου έως τις 15 Αυγούστου 2027**.

Το **συγκρότημα EXPO 2027**, το οποίο περιλαμβάνει την κατασκευή Εθνικού Σταδίου καθώς και συνοδευτικού οικιστικού, εμπορικού και εκθεσιακού χώρου, θα εκτείνεται σε περίπου 167 εκτάρια. Για την κατασκευή των κτιρίων θα διατεθούν 113 εκτάρια, εκ των οποίων 83,1 εκτ. για τον εκθεσιακό χώρο, για τους χώρους φιλοξενίας 6,9 εκτάρια, ενώ για τα υπόλοιπα συνοδευτικά κτίσματα θα διατεθούν 22,9 εκτάρια. Το υπόλοιπο περίπου 30% των 167 εκταρίων

θα αποτελείται από χώρους κυκλοφορίας, πράσινο και άλλες εξωτερικές υποδομές. Το έργο «Surcinsko Polje» ή «Mini-City» περιλαμβάνει πολλές εγκαταστάσεις εμπορικού κυρίως σκοπού, όπως το κέντρο EXPO, το εθνικό στάδιο, εμπορικό κέντρο, ο αθλητικό κέντρο, ξενοδοχεία, ένα συγκρότημα κατοικιών κ.ά. **Σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Σερβίας, κ. Αλεξάνταρ Βούτσιτς «θα πρέπει να χτιστεί μια νέα πόλη» η οποία απαιτεί επενδύσεις περίπου 1,1 δισ. ευρώ.**

Το 2024 ξεκίνησε η κατασκευή του **Εθνικού Σταδίου** εντός του συγκροτήματος EXPO 2027 το οποίο σχεδιάστηκε από τον **Ισπανό αρχιτέκτονα Fenwick Iribarren**. Το Στάδιο, χωρητικότητας 52.000 θεατών, θα έχει 4.500 θέσεις στάθμευσης, ενώ οι κατασκευαστικές εργασίες θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί έως τον Δεκέμβριο του 2026. Η κατασκευή του Εθνικού Σταδίου έχει ανατεθεί στην κινεζική **Power Construction Corporation of China (Power China)** ενώ το **συγκρότημα EXPO** έχει επίσης αναλάβει η **PowerChina** με κύριο υπεργολάβο τη **Σερβική Millennium Team** και άλλες εταιρείες.

Όσον αφορά τα παρακείμενα έργα που σχετίζονται άμεσα με την EXPO, **σημειώνουμε ότι οι περισσότεροι Διαγωνισμοί έχουν ήδη ολοκληρωθεί.** Από τους διαγωνισμούς που συντελέστηκαν το 2024 για τα έργα υποδομών της EXPO2027 συγκρατούνται τα εξής:

- Η διαχείριση του έργου, η επίβλεψη εμπειρογνομώνων και η λειτουργία της κατασκευής του Εθνικού Σταδίου σε κοινοπραξία η οποία αποτελείται από τη **Διεύθυνση Κτιρίων της Σερβίας (Gradjevinska Direkcija Srbije)**, την **Biro Utiber από το Novi Sad** και δύο συγγερικές εταιρείες, την **Utiber Road Investment Ltd.** και τη **VIKOTI Mernok Iroda Kft.** Η αξία του διαγωνισμού ανήλθε σε 1,65 δισ. RSD (περίπου 14 εκατ. ευρώ).

- Η κοινοπραξία η οποία αποτελείται από τις εταιρείες «Danilo Dangubic Architects», «Studio za nove medije Galerija 12» και «Ernst & Young Consulting» ανέλαβε την εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου **“master plan”** για το νέο **συγκρότημα EXPO**.

- Το έργο σχεδιασμού του **συγκροτήματος κατοικιών Expo 2027** ανατέθηκε σε μια κοινοπραξία αποτελούμενη από τις εξής οκτώ εταιρείες: BBD Engineering doo Belgrade, ZAP doo Belgrade, SPB Biro doo Belgrade, Technosector doo Kragujevac, CMD Cons Engineering doo Belgrade, Novius doo Belgrade, Konsalp doo Belgrade και Beo potez doo Belgrade.

- Η εταιρεία «Privredno društvo za priređivanje sajмова i izložbi Beogradski sajam» (Belgrade Fair - Έκθεση Βελιγραδίου) θα είναι υπεύθυνη για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες για την οργάνωση και πραγματοποίηση της εξειδικευμένης έκθεσης EXPO 2027

- Η Universal media, με έδρα το Βελιγράδι, ανέλαβε τις υπηρεσίες μέσων επικοινωνίας έως τις 31 Δεκεμβρίου 2027, για την EXPO 2027, όντας η μοναδική εταιρεία που συμμετείχε στο Διαγωνισμό. Η Universal media προηγουμένως ανήκε στην I&F Holding AB, που ιδρύθηκε από τον Srdjan Saper, και Ιανουάριο 2024 εξαγοράστηκε από την Across Media Holding από τη Σλοβακία.

- Η Energotehnika-Kuzna Backa, σε κοινοπραξία με άλλους 38 υπεργολάβους⁴, ανέλαβε τις εργασίες κατασκευής «πράσινων» εγκαταστάσεων θέρμανσης και ψύξης του μελλοντικού συγκροτήματος EXPO

- Η εταιρεία logistics Milspeid επιλέχθηκε για την παροχή τεχνικών-συμβουλευτικών υπηρεσιών που αφορούν συστήματα μεταφορών για την εξειδικευμένη έκθεση EXPO 2027

Σύμφωνα με τον Υπουργό Οικονομικών της Σερβίας, Sinisa Mali, η EXPO 2027 αποτελεί «το μεγαλύτερο κατασκευαστικό εγχείρημα σε αυτή την περιοχή της Ευρώπης», ενώ οι επισκέπτες αναμένεται να ξεπεράσουν τα 3 εκατομμύρια μόνο το 2027, αποφέροντας έσοδα άνω του 1 δισ. ευρώ στη Σερβία. Αναμένεται ότι η Σερβία θα φιλοξενήσει περισσότερες από 120 χώρες και ότι

⁴ Siemens Energy, Termoenergo Inzenjering, Celik, Zavod za zavarivanje, Konvar, Pangrap Invest, Elektromontaza, Concerete Contruction, Jadran, GP Gajic MAG, Elita-Auto Transport, , MBCo, Put-Invest, Bulevar Company, Montprojekt, Feromont Inzenjering, NS-Termomontaza, MC Corona, Produzece Energy A.C.-INT, Contex Energy, Oden, Remming, PRO-Metan, Sinergy Tech, Gosa Montaza, EKO C Gradnja, Logo , Beofragment, Struja DD TIM, SZR Elmos, Elsing Mont, Rasina, Ekovoxprodukt, Graming, ARS M Group, PCTEL, T&N up store

αυτή τη στιγμή το Βελιγράδι είχε διαθέσιμες 11.400 κλίνες οι οποίες θα πρέπει να διπλασιαστούν έως το 2027. Για τον λόγο αυτό η Κυβέρνηση ανακοίνωσε την παροχή επιδοτήσεων για την ανέγερση νέων ξενοδοχείων ή την επέκταση υφιστάμενων, οι οποίες καλύπτουν έως και το 20% της αξίας της επένδυσης σε ξενοδοχεία κατηγορίας 3, 4 ή 5 αστέρων.

Επιπλέον η Κυβέρνηση της Σερβίας ενέκρινε νομοσχέδιο που προβλέπει την εφαρμογή ειδικών διαδικασιών για την πραγματοποίηση των διαγωνισμών της Διεθνούς Εξειδικευμένης Έκθεσης **EXPO BELGRADE 2027 (Lex Specialis)**. Σύμφωνα με τα σχετικά δημοσιεύματα, στην αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου αναφέρεται ότι το έργο EXPO BELGRADE 2027 είναι γενικού ενδιαφέροντος για τη συνολική οικονομική ανάπτυξη της Δημοκρατίας της Σερβίας. Ως εκ τούτου, προστίθεται, όλες οι διαδικασίες που διενεργούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο εν λόγω νομοσχέδιο πρέπει να θεωρηθούν επείγουσες και όλα τα κρατικά όργανα, καθώς και τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης, εταιρείες, καθώς και άλλα όργανα και ιδρύματα που έχουν δημόσιες εξουσιοδοτήσεις, υποχρεούνται να εκδίδουν χωρίς καθυστέρηση τις αναγκαίες πράξεις που εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητάς τους.

Επιπλέον, ιδρύθηκε η εταιρεία EXPO 2027, η οποία θα συντονίζει όλες τις δραστηριότητες υλοποίησης του έργου της EXPO, καθώς και έξι ακόμη εταιρείες για την κατασκευή των εγκαταστάσεων διαμονής για τους συμμετέχοντες και επισκέπτες της EXPO 2027. Οι εταιρείες, τις οποίες θα διαχειρίζεται η Σερβική Διεύθυνση Κατασκευών (<https://gds.rs/>), θα χρηματοδοτούνται από τον σερβικό προϋπολογισμό, από δάνεια, καθώς και από ίδια λειτουργικά έσοδα. Ιδρυτής και μοναδικός ιδιοκτήτης των εταιρειών - SPV Galonica 1, SPV Galonica 2, SPV Galonica 3, SPV Petrac 1, SPV Petrac 2 και SPV Petrac 3 - είναι η Δημοκρατία της Σερβίας, με την Κυβέρνηση της Σερβίας να ασκεί τα ιδρυτικά δικαιώματα.

Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση της Διοίκησης Δημοσίου Χρέους, η Κυβέρνηση αποφάσισε την έκδοση δετούς κρατικού ομολόγου αναφοράς ύψους 110 δισ. διναρίων (περίπου 1 δισ. ευρώ) για τη χρηματοδότηση των έργων της EXPO. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Σερβίας, Αλεξάνταρ Βούτσιτς, για την κατασκευή των έργων που σχετίζονται με την ειδική έκθεση Expo 2027, τα χρήματα δεν αποτελούν πρόβλημα, ωστόσο, **η πρόκληση βρίσκεται στο εργατικό δυναμικό. Ειδικότερα, θα χρειαστεί να προσληφθούν από διάφορες ξένες χώρες, μεταξύ 12.000 και 20.000 εργαζομένων, καθώς η Σερβία δεν διαθέτει επαρκές εργατικό δυναμικό** και υπάρχει χαμηλό ενδιαφέρον μεταξύ των εργαζομένων για τον κατασκευαστικό κλάδο. Πρόσθεσε επίσης, ότι μέχρι στιγμής, οι περισσότεροι ξένοι εργάτες προέρχονταν από την Ινδία και την Τουρκία και ότι πιστεύει ότι θα υπάρξουν εργαζόμενοι από τις Φιλιππίνες, το Μπαγκλαντές και πολλές άλλες χώρες. Τέλος ανέφερε ότι "τα καλά νέα" είναι ότι ταυτόχρονα, φαίνεται να επιστρέφουν από το εξωτερικό εργαζόμενοι με τα υψηλότερα τα επίπεδα εκπαίδευσης.

Σχέδιο «Άλμα στο Μέλλον»

Σε συνέχεια της παρουσίασης της EXPO 2027, τον Ιανουάριο 2024, ο Πρόεδρος Βούτσιτς, παρουσίασε το σχέδιο «Leap into the Future - Serbia EXPO 2027», σύμφωνα με το οποίο η Σερβία θα επενδύσει συνολικά **17,8 δισ. ευρώ** έως το 2027 σε έργα στο σύνολο της χώρας, συμπεριλαμβανομένων αυτών της EXPO 2027.

Τα βασικά τμήματα του σχεδίου στοχεύουν στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών και περιλαμβάνουν έργα στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας, της εκπαίδευσης, της ανάπτυξης υποδομών, της εκβιομηχάνισης, της ενέργειας, της οικολογίας, της γεωργίας, της υγείας, του τουρισμού κ.ά. Η κατασκευή των εγκαταστάσεων της EXPO 2027 αλλά και των συνοδευτικών υποδομών αντιπροσωπεύουν σε μεγάλο βαθμό τον επενδυτικό πυρήνα του σχεδίου. Ειδικότερα, κατά την παρουσίαση, ο Πρόεδρος ανέφερε, ότι πέραν των έργων που σχετίζονται άμεσα με την Έκθεση, όπως η κατασκευή του εθνικού σταδίου, θα έχει ολοκληρωθεί έως τον επόμενο Οκτώβριο ο κεντρικός σιδηροδρομικός σταθμός **Prokop του Βελιγραδίου**, και

έως το τέλος 2025 ο νέος σταθμός λεωφορείων. Επιπλέον, αναφέρθηκε στην κατασκευή του μετρό, του Μουσείου φυσικής ιστορίας, καθώς και επιπλέον έργα κατασκευής σχολείων, νοσοκομείων, δρόμων, αυτοκινητοδρόμων κ.ά.

Στόχος του Σχεδίου σύμφωνα με τον Πρόεδρο κ. Βούτσιτς, είναι η Σερβία να αυξήσει το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της στα 92,7 δις. ευρώ έως το 2027, τον μέσο καθαρό μισθό σε 1.800 ευρώ και τη μέση σύνταξη στα 650 ευρώ, καθώς επίσης και τον κατώτατο μισθό στα 650 ευρώ, έως το 2027.

Η πρώην ΠΘ, κ. Μπρνάμπιτς είχε δηλώσει ότι το κράτος θα επενδύσει περίπου 70 εκ. ευρώ στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, καθώς και 150-200 εκατ. ευρώ σε υποδομές επιστημονικής, έρευνας και καινοτομίας, προσθέτοντας ότι έως το 2027 θα επεκταθούν οι εγκαταστάσεις του Επιστημονικού και Τεχνολογικού Πάρκου της Νις και στη συνέχεια στο Τσάτσκακ, το Βελιγράδι και το Νόβι Σαντ.

1.3 Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις Σερβίας - Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς

Η Σερβία συμμετέχει στους εξής Διεθνείς οικουμενικούς ή περιφερειακούς Οργανισμούς:

- Η Σερβία έχει υποβάλλει αίτηση προς ένταξη στον ΠΟΕ
- Παγκόσμια Τράπεζα
- Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
- Λοιπούς Διεθνείς Εξειδικευμένους Οργανισμούς (βλ. Κεφ. 1.3.5)
- Βρίσκεται σε καθεστώς υποψήφιας υπό ένταξη χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (επωφελείται χρηματοδότησης από ΕΤΑΑ, ΕΤΕπ κτλ)

1.3.1 Σερβία - ΠΟΕ (World Trade Organisation - WTO)

Η Σερβία έχει υποβάλει αίτηση προς ένταξη στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου ήδη από το 2005. Το Γενικό Συμβούλιο του ΠΟΕ σύστησε Ομάδα Εργασίας για την εξέταση της αίτησης της Σερβίας στις 15/02/05. Το Μνημόνιο Καθεστώτος Εξωτερικού Εμπορίου της χώρας ανακοινώθηκε τον Μάρτιο 2005, ενώ η Ομάδα Εργασίας συνήλθε για πρώτη φορά, τον Οκτώβριο του ίδιου έτους. Σήμερα συνεχίζονται οι διμερείς διαπραγματεύσεις, βάσει αναθεωρημένου καταλόγου προσφορών αγαθών και υπηρεσιών. Επίσης, συνεχίζονται και οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις. Οι διαπραγματεύσεις της Σερβίας με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου βρίσκονται σε πολύ προχωρημένο στάδιο, με μόνο βασικό σημείο τριβής την πλήρη απαγόρευση του εμπορίου και της καλλιέργειας προϊόντων αγροτικής βιοτεχνολογίας, την οποία έχει επιβάλει η Σερβία.

1.3.2 Σερβία - Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) .

Η Σερβία αποτελεί υποψήφιο Κράτος-Μέλος (Κ-Μ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις διαπραγματεύσεις να συνεχίζονται, όπως και με τις άλλες χώρες των Δ. Βαλκανίων.

α. Διαπραγματεύσεις Σερβίας -ΕΕ

Κατά τις ετήσιες συναντήσεις της Σερβικής Κυβέρνησης με τον αρμόδιο για την διεύρυνση Επίτροπο της Ε.Ε., γίνεται ανασκόπηση της προόδου εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων και των ετήσιων συστάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι σημαντικές δημοσιονομικές προσαρμογές από το 2014 και έπειτα, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, έχουν βελτιώσει την βιωσιμότητα του χρέους, τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα και τις επιδόσεις της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης προχωρούν αργά, παρατείνοντας τις μακροχρόνιες ανεπάρκειες. Το κράτος συνεχίζει να διατηρεί ισχυρή επιρροή στην οικονομία και ο ιδιωτικός τομέας επηρεάζεται από αδυναμίες στο κράτος δικαίου και τον αθέμιτο ανταγωνισμό, με αποτέλεσμα τη στασιμότητα των διαπραγματεύσεων στα τελευταία έτη. Σε αυτό συμβάλλει και η μη πλήρης εναρμόνιση της εξωτερικής πολιτικής της Σερβίας με αυτή της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά τη Ρωσία.

Το θεσμικό πλαίσιο των σχέσεων ΕΕ - Σερβίας ορίζεται από **τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την ΕΕ, την οποία υπέγραψε η Σερβία στις 29.4.2008 και ετέθη σε ισχύ την 1.9.2013**. Η Σερβία έλαβε καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας την 1.3.2012 και οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν στις 21.1.2014, κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ. Τον Δεκέμβριο του 2019 άνοιξε το Κεφάλαιο 4 (περί Ελεύθερης Κυκλοφορίας Κεφαλαίων). Το 2020, η ΕΕ προχώρησε σε τροποποίηση της ενταξιακής διαδικασίας, και πλέον τα κεφάλαια ομαδοποιούνται σε ομάδες-clusters, τα οποία «ανοίγουν» συνολικά – αντί μεμονωμένων κεφαλαίων. Στη Διακυβερνητική Διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 2021, αποφασίσθηκε το άνοιγμα του **Cluster 4 – Πράσινη Ατζέντα και Βιώσιμη Συνδεσιμότητα**, το οποίο αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια: Κεφάλαιο 14 – Πολιτική Μεταφορών, Κεφάλαιο 15 – Ενέργεια, Κεφάλαιο 21 – Διευρωπαϊκά Δίκτυα και Κεφάλαιο 27 – Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή. Σημειώνεται ότι η Σερβία έχει ανοίξει μέχρι στιγμής **22 κεφάλαια** στις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ, εκ των οποίων δύο έχουν κλείσει προσωρινά, ενώ υπάρχουν συνολικά 33 Κεφάλαια, χωρισμένα σε έξι ομάδες –clusters. Από τον Δεκέμβριο του 2021, δεν έχει επιτευχθεί περαιτέρω πρόοδος στο άνοιγμα ή το κλείσιμο κεφαλαίων. **Τα τυπικά κριτήρια αξιολόγησης για το άνοιγμα και των τριών υπολοίπων κεφαλαίων του Cluster 3 (κεφάλαια 10, 16 και 19) επετεύχθησαν στα τέλη του 2024, ωστόσο το άνοιγμα τελεί υπό την προϋπόθεση περαιτέρω προόδου, ιδίως όσον αφορά το κράτος δικαίου και την ομαλοποίηση των σχέσεων με το Κόσοβο*.**

β. Μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας (IPA) και λοιπή χρηματοδότηση ΕΕ

Σύμφωνα με τις Σερβικές Αρχές, το ύψος του προηγούμενου πακέτου προ-ενταξιακής χρηματοδοτικής βοήθειας (κονδύλια IPA II από το 2014 έως το 2020) ανήλθε σε 1,5 δισ. ευρώ, ενώ συνολικά η Σερβία έλαβε τα τελευταία 20 χρόνια συνολική **οικονομική βοήθεια από την ΕΕ ύψους 3 δισ. ευρώ** υπό την μορφή μη επιστρεφόμενων πόρων για την ενίσχυση συγκεκριμένων τομέων πολιτικής και δημόσιας διοίκησης (εκπαίδευση, υγεία, ενέργεια, μεταφορές, δικαιοσύνη, κλπ). Το ύψος της ενίσχυσης αυτής κατατάσσει την Σερβία στην 3η θέση του καταλόγου των χωρών που λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από την ΕΕ.

Τα ποσά που έχουν διατεθεί για το Πρόγραμμα IPA II 2014-2020 για τη Σερβία προβλέπονται από το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (Multiannual Financial Framework-MFF) 2014-2020 που αφορά το σύνολο των Δυτικών Βαλκανίων. Μεταξύ των τομέων στους οποίους δόθηκε προτεραιότητα από την Ε.Ε. και τα Κ-Μ για την περίοδο 2014-20, συγκαταλέγονται οι δράσεις για το Περιβάλλον και το κλίμα, Μεταφορές, Ενέργεια, Ανταγωνιστικότητα και Καινοτομία, Εκπαίδευση, Απασχόληση και Κοινωνικές Πολιτικές, Γεωργία και Αγροτική Ανάπτυξη.

Στα μέσα Σεπτεμβρίου 2021, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), ενέκρινε **το τρίτο πρόγραμμα προενταξιακής βοήθειας IPA III (2021-2027)**, συνολικού ύψους 14,2 δισ. ευρώ, το οποίο αφορά τη Σερβία, την Αλβανία, τη Βοσνία -Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, τη Βόρεια Μακεδονία, την Τουρκία και το Κόσοβο*. Αξίζει να σημειωθεί, ότι στο νέο πρόγραμμα, η χρήση των κεφαλαίων θα εξαρτηθεί από την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων δίνοντας τη δυνατότητα

διακοπής της χρηματοδότησης σε περιπτώσεις μη σεβασμού του Κράτους Δικαίου, και ότι το ΕΚ θα έχει ισχυρότερο ρόλο στην εποπτεία της χρήσης αυτών των κεφαλαίων. Το IPA III θα εφαρμοστεί αναδρομικά από 01.01.2021. Οι **οικονομικοί τομείς προτεραιότητας** περιλαμβάνουν την Πράσινη “Ατζέντα” (βλ. κατωτέρω) και συνδεσιμότητα, όπως και την ανταγωνιστικότητα ή την χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Ειδικότερα, ως **κύριοι τομείς δράσεων** των εκάστοτε προγραμμάτων ορίστηκαν, η εκπαίδευση, η ασφάλεια, η μετανάστευση, η έρευνα & καινοτομία, το περιβάλλον, οι μεταφορές και η ενεργειακή συνδεσιμότητα.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην **δεύτερη θεματική «Συνδεσιμότητα και Πράσινη Ατζέντα»**, τον σιδηροδρομικό Διάδρομο 10 (Corridor X), την ασφάλεια και αποδοτικότητα των δρόμων, τα περιβαλλοντικά προγράμματα (Zlatibor και Palilula Waste Water Management System, Kolubara Water Supply System, Novi Sad Landfill κλπ), καθώς και τα προγράμματα ενεργειακής απόδοσης και ανακυκλώσιμων υλικών. **Σημαντικά ζητήματα εξακολουθούν να παραμένουν ως στόχοι για το σύνολο των χωρών των Δ. Βαλκανίων**, όπως το Κράτος Δικαίου, η Μεταρρύθμιση της Φορολογικής Διοίκησης, οι Δημόσιες Συμβάσεις η ελευθερία των ΜΜΕ.

Το Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης 2021, για τη Σερβία, ύψους, 122,14 εκ. ευρώ, (του οποίου η υλοποίηση ξεκίνησε το δεύτερο εξάμηνο 2022), αφορά τέσσερις “Θεματικές Δράσεων”, όπως Ένταξη στην ΕΕ, Συνδεσιμότητα και Πράσινη Ατζέντα, Βιώσιμη Οικονομία & Αγροτική Ανάπτυξη και τέλος Ενδυνάμωση του Συστήματος Υγείας. Η ΕΕ κάλεσε τα κράτη μέλη να συμμετάσχουν στα προγράμματα αυτά και ιδιαίτερα, σε αυτά της Διασυνδεσιμότητας και της Αγροτικής Ανάπτυξης. Το **σημαντικότερο ίσως έργο** που προβλέπεται στο Σχέδιο Δράσης 2021 είναι αυτό της **δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου περιφερειακού συστήματος διαχείρισης απορριμμάτων στο Νόβι Σαντ το οποίο προκηρύχθηκε το 2023**.

Η υπογραφή της χρηματοοικονομικής συμφωνίας για το **Σχέδιο Δράσης 2022**, ύψους 200 εκατ. ευρώ, από τα οποία τα 162 αφορούν επιχορηγήσεις, πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2023. Τα σημαντικότερα έργα που προβλέπονται είναι αυτά της **κατασκευής συστημάτων επεξεργασίας λυμάτων στις περιοχές Ζλάτιμπορ και Μοράβιτσα**. Το συνολικό κονδύλι για το έργο θα ανέλθει σε 74 εκ. ευρώ, από τα οποία περίπου τα 40 εκ. θα προέλθουν από τις ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις και τα υπόλοιπα από τον σερβικό προϋπολογισμό. Το Σχέδιο Δράσης 2023, «ακυρώθηκε» καθώς η προβλεπόμενη χρηματοδότηση δόθηκε ως βοήθεια για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ενεργειακής κρίσης από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Το Σχέδιο για το 2024 εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2024 και αναμένεται η υπογραφή της Χρηματοοικονομικής Συμφωνίας, κατόπιν της οποίας θα ξεκινήσει η διαδικασία προκήρυξης των διαγωνισμών.

Για το Εθνικό Πρόγραμμα IPA της Σερβίας για τα έτη **2025-2027** προβλέπονται συνολικά 140,4 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 29,5 εκατ. ευρώ αφορούν τη θεματική «Κράτος Δικαίου και Θεμελιώδη Δικαιώματα», 41,9 εκατ. ευρώ τη θεματική «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» και 69 εκατ. ευρώ την «Χρηστή Διακυβέρνηση και την Τοπική Ανάπτυξη».

Υπό την πρώτη θεματική (**Κράτος Δικαίου και Θεμελιώδη Δικαιώματα**), θα υλοποιηθούν κυρίως προγράμματα στήριξης και αναβάθμισης του δικαστικού σώματος, της πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς και του εγκλήματος και ιδίως του «οικολογικού» και «υψηλής τεχνολογίας» εγκλήματος (eco-crime & high-tech crime) κ.ά.

Ως προς τη δεύτερη θεματική (**Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση**), η στήριξη αφορά τους εξής τέσσερις τομείς: α. Προστασία του Περιβάλλοντος και Καταπολέμηση της Κλιματικής Αλλαγής β. Βιώσιμες Μεταφορές γ. Αγροτικός Τομέας και Ασφάλεια Τροφίμων και δ. Αναβάθμιση των Ικανοτήτων της Διοίκησης σχετικά με την υλοποίηση της προενταξιακής διαδικασίας.

Όσον αφορά την Τρίτη θεματική (**Χρηστή Διακυβέρνηση και τοπική ανάπτυξη**), η ΕΕ εστιάζει στην Ανάπτυξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία θα λάβει και την πλειονότητα των κονδυλίων και αφορά σε προγράμματα χρηματοδότησης των τοπικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την «**πράσινη**» και **τεχνολογική τους αναβάθμιση**, την εφαρμογή και υιοθέτηση **επιστημονικών και καινοτόμων προγραμμάτων** από τις τοπικές επιχειρήσεις (Innovation fund & Science Fund), και την αναβάθμιση των ικανοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσον αφορά την υλοποίηση **προγραμμάτων και διαγωνισμών χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ**, αλλά και την απλοποίηση και επιτάχυνση των **αδειοδοτήσεων προς τις επιχειρήσεις**.

Ως προς το σκέλος της «**Χρηστής Διακυβέρνησης**», τα επιμέρους προγράμματα αφορούν την περαιτέρω εναρμόνιση των δραστηριοτήτων της Στατιστικής Υπηρεσίας, της Τελωνιακής Αρχής, του Υπουργείου Πληροφοριών και Τηλεπικοινωνιών της Σερβίας και τέλος των Φορέων που είναι υπεύθυνοι για τον Χωροταξικό Σχεδιασμό. Η υπογραφή της Χρηματοοικονομικής Συμφωνίας, η οποία θα σηματοδοτήσει την έναρξη υλοποίησης αναμένεται έως το τέλος του 2025.

Στις 29 Νοεμβρίου 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε επίσημα το νέο πρόγραμμα **διακρατικής συνεργασίας – Interreg, για την περιοχή του Δούναβη για την περίοδο 2021-2027**. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν 9 χώρες της ΕΕ (Αυστρία, Γερμανία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Κροατία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Βουλγαρία) και 5 χώρες εκτός ΕΕ (Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Σερβία και Ουκρανία). Ο προϋπολογισμός του νέου προγράμματος ανέρχεται σε 266 εκατ. ευρώ. Χρηματοδοτείται από ευρωπαϊκά κονδύλια και στόχος του είναι να υποστηρίξει θεματικούς τομείς, οι οποίοι μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά μέσω διακρατικών έργων (π.χ. ερήμωση, μετανάστευση, οικονομικές ανισότητες, ενεργειακή εξάρτηση, κλιματική αλλαγή).

Η συνεργασία στην περιοχή του Δούναβη ξεκίνησε το 1997 όταν δημιουργήθηκε το πρώτο διακρατικό πρόγραμμα CADSES, το οποίο διαδέχθηκε το Πρόγραμμα Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο 2014-2020, μέσω του προγράμματος υποστηρίχθηκαν 143 έργα, αξίας 275 εκατομμυρίων ευρώ. Η εγκεκριμένη έκδοση του εγγράφου του Προγράμματος είναι διαθέσιμη [ΕΔΩ](#):

Στις αρχές 2023, η σερβική κυβέρνηση ενέκρινε το νομοσχέδιο επικύρωσης της συμφωνίας Σερβίας-ΕΕ για τη συμμετοχή της Σερβίας στο **πρόγραμμα Horizon Europe** - ένα πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία. Η εν λόγω Συμφωνία επιτρέπει στη Σερβία να έχει πρόσβαση στον προϋπολογισμό της ΕΕ για την έρευνα, ενώ οι σερβικοί επιστημονικοί ερευνητικοί οργανισμοί θα βρίσκονται πλέον σε ισότιμη θέση με αντίστοιχους οργανισμούς των κρατών- μελών.

Η **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ)** δραστηριοποιείται στη Σερβία από το 1977. Από το 2001, η Τράπεζα παρέχει χρηματοδότηση για τη στήριξη βασικών έργων υποδομής και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ), της βιομηχανίας, των υπηρεσιών και των τοπικών Αρχών. Από το 2010 η ΕΤΕπ επεκτάθηκε σε πολλούς νέους τομείς, όπως η υγειονομική περίθαλψη, η έρευνα και ανάπτυξη, η εκπαίδευση και οι ΜμΕ.

Στις αρχές του 2023, η κυβέρνηση της Σερβίας και η ΕΤΕπ υπέγραψαν συμφωνία για τη **χορήγηση 174,6 εκατ. ευρώ, η οποία αφορά τη δεύτερη δόση της επιχορήγησης της ΕΕ, συνολικού ύψους 600 εκατ. Ευρώ, για την κατασκευή της νέας σιδηροδρομικής γραμμής από το Βελιγράδι στη Νις**. Η υπογραφή της συμφωνίας για τη δεύτερη δόση – ένα μόλις μήνα μετά την πρώτη – αφορά την κατασκευή του τμήματος Paracin-Trupale-Medjurovo, και αποτελεί μέρος του χρηματοδοτικού πακέτου της ΕΕ συνολικού ύψους 2,2 δισ. ευρώ για τη γραμμή Βελιγράδι-Νις- ένα εμβληματικό έργο του Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου για τα Δυτικά Βαλκάνια και του προγράμματος Team Europe. Το πακέτο περιλαμβάνει επίσης, δάνειο ύψους 1,1 δισ. ευρώ από την ΕΤΕπ, καθώς και δάνειο 550 εκατ. ευρώ από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ).

Στις αρχές του 2023 η Σερβία υπέγραψε επίσης συμφωνία δανεισμού ύψους 300 εκατ. δολαρίων από την ΕΤΕπ για τη μεταρρύθμιση της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρικής Ενέργειας - Elektroprivreda Srbije (EPS).

Το 2024, η χρηματοδότηση της **ΕΤΕπ** για νέα έργα έφτασε τα 693 εκατ. ευρώ σε δάνεια και επιχορηγήσεις για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Στους χρηματοδοτούμενους τομείς περιλαμβάνεται η ενεργειακή ασφάλεια, οι βιώσιμες μεταφορές, η δράση για το κλίμα, η ανάπτυξη ψηφιακού και ανθρώπινου κεφαλαίου κ.ά. Από αυτά τα κεφάλαια, 527 εκατ. ευρώ έχουν παρασχεθεί σε μορφή δανείων, 164 εκατ. ευρώ σε επιχορηγήσεις ΕΕ στο πλαίσιο του Επενδυτικού Πλαισίου Δυτικών Βαλκανίων (WBIF) και 2 εκατ. ευρώ σε επιχορηγήσεις στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας Οικονομικής Ανθεκτικότητας της ΕΤΕπ. Το μεγαλύτερο μερίδιο κατανεμήθηκε στις βιώσιμες μεταφορές (43%), στα έργα καθαρής ενέργειας (31%) και στον ιδιωτικό τομέα (20%). Στον ενεργειακό τομέα, η Τράπεζα χορήγησε 213 εκατ. ευρώ σε δάνεια, για έργα όπως η **αποκατάσταση μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών και η εγκατάσταση προηγμένων μετρητών ηλεκτρικής ενέργειας στη Σερβία**, καθώς και η κατασκευή ενός από τους μεγαλύτερους ηλιακούς φωτοβολταϊκούς σταθμούς κοντά στην Πρίστινα.

Όσον αφορά την **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ)**, τον Δεκέμβριο 2023 ανακοίνωσε ότι ενέκρινε μια **νέα στρατηγική για τη Σερβία, για τα επόμενα πέντε έτη**. Οι **βασικές προτεραιότητες** της νέας Στρατηγικής είναι:

(i) **η επιτάχυνση της μετάβασης στην πράσινη ενέργεια** και ιδίως όσον αφορά τις ΑΠΕ, την υποστήριξη των σερβικών αρχών στις **δημοπρασίες αιολικής και ηλιακής** ενέργειας, αλλά και όσον αφορά την εισαγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στα συστήματα τηλεθέρμανσης. Η **ενεργειακή απόδοση** συμπεριλαμβάνεται επίσης ως πρωταρχικός στόχος, ιδίως στο πλαίσιο της επιτάχυνσης των ανακαινίσεων κτιρίων.

(ii) **η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ιδιωτικού τομέα, της παραγωγικότητας και της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και ιδίως των** μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) μέσω χρηματοδότησης αλλά και προγραμμάτων ανάπτυξης δεξιοτήτων, ιδίως σε σχέση με την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, την καινοτομία αλλά και της υποστήριξης της γυναικείας και της νεανικής επιχειρηματικότητας.

(iii) **η χρηματοδότηση βιώσιμων υποδομών και η ενίσχυση της περιφερειακής συνδεσιμότητας**– ιδίως της **διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων, ποιότητας αέρα και άρδευσης**– και της ανάπτυξης των σιδηροδρομικών μεταφορών.

Η χρηματοδότηση της **ΕΤΑΑ στη Σερβία ανήλθε το 2024 σε 807 εκατ. ευρώ**, ενώ κινητοποίησε επιπλέον 395 εκατ. ευρώ από άλλους επενδυτές. Σύμφωνα με ανακοίνωσή της, υποστήριξε 37 έργα σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Σχεδόν 500 εκατ. ευρώ διατέθηκαν για την επιτάχυνση της μετάβασης στην πράσινη οικονομία και ιδιαίτερα σε **έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οικολογικά δίκτυα τηλεθέρμανσης και αναβάθμιση περιβαλλοντικών υποδομών**. Στα κυριότερα έργα περιλαμβάνεται ένα δάνειο 105 εκατ. ευρώ για την κατασκευή μιας μεγάλης μονάδας φωτοβολταϊκών στο Νόβι Σαντ με σύστημα τηλεθέρμανσης, καθώς και ένα 30 εκατ. ευρώ για την πιλοτική εφαρμογή τεχνολογιών αιχμής στα συστήματα τηλεθέρμανσης δέκα επιπλέον δήμων, συμπεριλαμβανομένων ηλιακών, αντλιών θερμότητας, παραγωγής θερμότητας από απόβλητα και γεωθερμικής ενέργειας. Επιπλέον, παρείχε χρηματοδότηση 45 εκατ. ευρώ για το πρώτο έργο που κατασκευάστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος δημοπρασιών πριμ αιολικής και ηλιακής ενέργειας, το **αιολικό πάρκο Pupin**, καθώς και δάνειο 67 εκατ. ευρώ στην **Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού-EPS** για την αποκατάσταση και την επέκταση του υδροηλεκτρικού σταθμού Vlasinske. Στον τομέα των μεταφορών, η Τράπεζα παρείχε δανεισμό 50 εκατ. ευρώ για την **αποκατάσταση σιδηροδρομικών γραμμών** για δάνειο 20 εκατ. ευρώ στην Υπηρεσία Υπηρεσιών Εναέριας Κυκλοφορίας της Σερβίας για την αναβάθμιση των συστημάτων της.

Επιπλέον, το 2024 συνέχισε την υποστήριξή της σε δύο εθνικά προγράμματα, για την αναβάθμιση των συστημάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων και για την ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων σε αγροτικές περιοχές με πρόσθετες χρηματοδοτήσεις συνολικού ύψους 125 εκατ. ευρώ. Όσον αφορά την πρόσβαση σε χρηματοδότηση για τον εταιρικό τομέα συνέχισε την απευθείας υποστήριξη σε τοπικές εταιρείες και ξένους άμεσους επενδυτές στον τομέα της πληροφορικής, της μεταποίησης, της επεξεργασίας και της διανομής τροφίμων, μεταξύ άλλων σε συνεργασία με το Enterprise Expansion Fund. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης του εν λόγω τομέα συνέχισε να διοχετεύεται μέσω τοπικών τραπεζών και εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης, με συνολικά πάνω από 340 εκατ. ευρώ σε δάνεια αλλά και μέσω ορισμένων στοχευόμενων προϊόντων για την τόνωση των επενδύσεων των ΜμΕ σε πράσινες τεχνολογίες και την ψηφιοποίηση, καθώς και για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για γυναίκες και νέους. Σύμφωνα με το Δελτίο Τύπου της ETAA, η Σερβία συνεχίζει να είναι μια από τις μεγαλύτερες αγορές που δραστηριοποιείται, με το συνολικό ενεργό χαρτοφυλάκιο επενδύσεων της στη χώρα να ξεπερνά το επίπεδο των 3 δισ. ευρώ. Συνολικά, στα Δυτικά Βαλκάνια η χρηματοδότηση της ETAA για το 2024 ανήλθε σε 1,6 δισ. ευρώ, συν μισό δισεκατομμύριο ευρώ που κινητοποιήθηκε επιπλέον από άλλους επενδυτές, για συνολικά 116 έργα. Το μερίδιο-ρεκόρ της τάξεως του 62% των συνολικών επενδύσεων αφιερώθηκε στη στήριξη της μετάβασης στην πράσινη οικονομία.

Όλα τα ενεργά προγράμματα της ΕΕ στη Σερβία μπορούν να αναζητηθούν στις κάτωθι ιστοσελίδες:

<https://www.euzatebe.rs/en/eu-programs> και

<https://www.mei.gov.rs/eng/funds/eu-funds/union-programmes/>

γ. Επενδυτικό Πλαίσιο Δυτικών Βαλκανίων (WBIF) & Πράσινη Ατζέντα για τα Δυτ. Βαλκάνια

Τον Οκτώβριο του 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε ένα ολοκληρωμένο οικονομικό και επενδυτικό σχέδιο για τα Δυτικά Βαλκάνια, ύψους 9 δισ. ευρώ, το οποίο αποσκοπεί στην μακροπρόθεσμη οικονομική ανάκαμψη της περιοχής, τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης και την προώθηση της περιφερειακής ολοκλήρωσης και σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κατά τη σύνοδο κορυφής των Δυτικών Βαλκανίων στη Σόφια τον Νοέμβριο του 2020, εγκρίθηκε, επιπλέον, η «Πράσινη Ατζέντα» για τα Δυτικά Βαλκάνια, η οποία προβλέπει δράσεις που στηρίζονται σε πέντε πυλώνες. α) δράση για το κλίμα, συμπεριλαμβανομένης της απανθρακοποίησης, της ενέργειας και της κινητικότητας, β) κυκλική οικονομία, με ιδιαίτερη στόχευση στη διαχείριση των αποβλήτων, την ανακύκλωση, τη βιώσιμη παραγωγή και τη ορθή χρήση των πόρων, γ) βιοποικιλότητα, με σκοπό την προστασία και την αποκατάσταση του φυσικού πλούτου της περιοχής, δ) καταπολέμηση της ρύπανσης του αέρα, των υδάτων και του εδάφους και ε) βιώσιμα συστήματα τροφίμων και οι αγροτικές περιοχές. Η ψηφιοποίηση θα αποτελέσει βασικό καταλύτη για τους ανωτέρω πέντε πυλώνες σύμφωνα με την έννοια της διττής πράσινης και ψηφιακής μετάβασης.

Η ανωτέρω Ατζέντα, προσδιορίζει δέκα εμβληματικές επενδυτικές πρωτοβουλίες για τη στήριξη μεγάλων οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων στην περιοχή, την ανανεώσιμη ενέργεια και την απεξάρτηση από τον άνθρακα, την ανακαίνιση δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τις υποδομές διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων, την ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών, την αύξηση επενδύσεων στον ιδιωτικό τομέα για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε στις Βρυξέλλες, αρχές Μαρτίου 2021, το Γραφείο Ενεργειακής Μετάβασης των Δυτικών Βαλκανίων, στόχος του οποίου είναι να βοηθήσει τις χώρες της περιοχής να τερματίσουν την παραγωγή ενέργειας από μη ανανεώσιμες πηγές, όπως ορίζεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Ατζέντας.

Στις 25 Φεβρουαρίου 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα επενδυτικό πακέτο, ύψους 3,2 δισ. ευρώ, για την υποστήριξη 21 έργων, το οποίο αποτελεί το **πρώτο τμήμα του φιλόδοξου Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Δυτικά Βαλκάνια**. Το πακέτο περιλαμβάνει 1,1 δισ. ευρώ επιχορηγήσεις από το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας 2021-2027 (IPA III), πρόσθετες διμερείς συνεισφορές μελών της ΕΕ και τη Νορβηγία και τέλος, ευνοϊκά δάνεια από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Όσον αφορά τα σχέδια για τον τομέα των βιώσιμων μεταφορών, αυτά αφορούν την κατασκευή σημαντικών οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένων των διαδρόμων Μεσογείου, Ανατολής- Δύσης και Ρήνου-Δούναβη, μαζί με τη σιδηροδρομική σύνδεση από τα Σκόπια έως τα βουλγαρικά σύνορα.

Τέλος, σημειώνεται ότι σε συνέχεια σχετικής συμφωνίας μεταξύ παρόχων από την ΕΕ και τα Δυτικά Βαλκάνια, ανακοινώθηκε, ότι η δραστηριοποιούμενη στη Σερβία, εταιρεία κινητής τηλεφωνίας Yettel, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EC), του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας (RCC) και των παρόχων κινητής τηλεφωνίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Δυτικά Βαλκάνια **συμφώνησαν σε μείωση των τιμών περιαγωγής διαδικτύου κινητής τηλεφωνίας (mobile internet) μεταξύ της ΕΕ και των Δυτικών Βαλκανίων από την 1η Οκτωβρίου 2023**. Η ολική μείωση των επιπλέον χρεώσεων περιαγωγής προβλέπεται να εισαχθεί σταδιακά, με έτος ολοκλήρωσης της διαδικασίας το 2028.

δ. Το νέο Σχέδιο Ανάπτυξης της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια (Growth Plan)

Πρόσφατα ανακοινώθηκε το Νέο Σχέδιο Ανάπτυξης για τα Δυτικά Βαλκάνια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (**Growth Plan**), το οποίο **αποβλέπει στην εξασφάλιση 6 δισ. ευρώ για την περιοχή για την επόμενη τριετία, εκ των οποίων 2 δισ. ευρώ θα δοθούν ως επιχορηγήσεις, και 4 δισ. ευρώ θα είναι σε μορφή ευνοϊκών δανείων**. Τα χρήματα θα καταβληθούν στις χώρες σύμφωνα με τα επιτευχθέντα αποτελέσματα και την εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων και μεταρρυθμίσεων.

Στόχοι του νέου χρηματοδοτικού προγράμματος είναι η επιτάχυνση της δημιουργίας της περιφερειακής ενιαίας αγοράς των ΔΒ, αλλά και της ένταξη όλων των χωρών της περιοχής στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, μέσω μεταρρυθμίσεων και της περαιτέρω εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, ιδίως όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την ενέργειας και την πράσινη μετάβαση.

Βάσει των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, **η Σερβία πρόκειται να λάβει 1,63 δισ. ευρώ** από τα συνολικά 6 δισ. ευρώ που διατίθενται από το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Ανάπτυξης. Τα κονδύλια θα κατανεμηθούν σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού και το ΑΕΠ της κάθε περιοχής, ωστόσο, αυτά τα κεφάλαια δεν θα κατανέμονται αυτόματα. Η εκταμίευσή τους θα εξαρτηθεί από την αξιολόγηση της ΕΕ για την πρόοδο της Σερβίας στις συμφωνημένες μεταρρυθμίσεις για τη διακυβέρνηση, το κράτος δικαίου, τα δημοκρατικά συστήματα και την ευθυγράμμιση με την εξωτερική πολιτική της ΕΕ. Αυτά τα κεφάλαια είναι πρόσθετα σε αυτά που διατίθενται μέσω των προενταξιακών κεφαλαίων του IPA. Μετά την τελική έγκριση του σχεδίου οι αρχικές εκταμιεύσεις αναμένονται εντός του καλοκαιριού. Η Σερβία έχει ήδη υποβάλει προτάσεις μεταρρυθμίσεων σε πέντε βασικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένου του **κράτους δικαίου, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της ανάπτυξης ανθρώπινου κεφαλαίου, της ενέργειας και της πράσινης μετάβασης, και του ψηφιακού τομέα**.

Τον **Οκτώβριο 2024**, τα κράτη μέλη της ΕΕ ενέκριναν το Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα της Σερβίας, ανοίγοντας το δρόμο για την έναρξη της προχρηματοδότησης στα πλαίσια του **Growth Plan**.

ε. Το Επενδυτικό Φόρουμ Δυτικών Βαλκανίων - Επιχειρηματικό Συμβούλιο των Δυτικών Βαλκανίων (Western Balkans 6 Chamber Investment Forum - WB6 CIF)

Η Σερβία συμμετέχει στη δημιουργία του **Επιχειρηματικού Συμβουλίου των Δυτικών Βαλκανίων WB6 (WB6 CIF)**, το οποίο αποτελεί μια κοινή πρωτοβουλία εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων από την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το Κόσοβο*, τη Βόρεια Μακεδονία, το Μαυροβούνιο και τη Σερβία. Αντιπροσωπεύει περίπου 350.000 εταιρείες, κυρίως μικρομεσαίες και αποτελεί το επιχειρηματικό σκέλος στο πλαίσιο της Διαδικασίας του Βερολίνου. Το Νοέμβριο του 2021, εγκαινιάστηκε η ψηφιακή επιχειρηματική B2B πλατφόρμα του WB6 CIF, που είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα www.market-access.wb6cif.eu. Η εν λόγω πλατφόρμα αποτελεί μια βάση δεδομένων, για τη σύνδεση των εταιρειών των έξι οικονομιών των Δυτικών Βαλκανίων και στοχεύει στην προώθηση κοινών δραστηριοτήτων τους σε ευρωπαϊκές και παγκόσμιες αγορές. Στην πλατφόρμα μπορούν να εγγραφούν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται όχι μόνο στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων, αλλά και σε οποιαδήποτε άλλη χώρα.

1.3.3 Σερβία - Διεθνές Νομισματικό Ταμείο-ΔΝΤ (International Monetary Fund – IMF)

Η Σερβία έγινε μέλος του ΔΝΤ το 1992. Από τότε, η χώρα έχει συνάψει σειρά συμφωνιών χρηματοδότησης ή προληπτικής χρηματοδότησης.

Τον Ιούνιο του 2021 ανακοινώθηκε η **έγκριση μιας νέας συμφωνίας με το ΔΝΤ - του Μηχανισμού Συντονισμού Πολιτικής (PCI)**, κατόπιν αιτήματος της Σερβίας, σε συνέχεια του προηγούμενου που έληξε τον Ιανουάριο του 2021. Η νέα ρύθμιση, δεν περιελάμβανε οικονομική στήριξη, είχε αποκλειστικά συμβουλευτικό χαρακτήρα και διάρκεια 30 μηνών. Τον Δεκέμβριο του 2022 εγκρίθηκε μια νέα 24μηνη χρηματοδοτική συμφωνία «**stand-by**», ύψους 2,4 δισ. ευρώ.

Τον Δεκέμβριο του 2024 ανακοινώθηκε ότι τα δύο ανωτέρω προγράμματα ολοκληρώθηκαν επιτυχώς και επιπλέον, εγκρίθηκε ένα **νέο συμβουλευτικό τριετές πρόγραμμα χωρίς δανεισμό (Policy Coordination Instrument - PCI)**. Σύμφωνα με το νέο PCI, το δημόσιο χρέος αναμένεται να μειωθεί στο 45% του ΑΕΠ το 2025, με περαιτέρω μείωση στη συνέχεια, εξισορροπώντας τη συνεχιζόμενη δημοσιονομική σύνεση με τις ανάγκες δαπανών, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων επενδύσεων. Το δημοσιονομικό έλλειμμα δεν θα πρέπει να υπερβεί το 3% του ΑΕΠ για την περίοδο 2025-2027 και το 2,5% του ΑΕΠ για την περίοδο 2028-29. Το νέο πρόγραμμα υπογραμμίζει ότι η περαιτέρω πρόοδος στις δημοσιονομικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τις μεταρρυθμίσεις των κρατικών επιχειρήσεων, θα είναι ζωτικής σημασίας για τη δημοσιονομική σταθερότητα και θα συμβάλει στην άμβλυνση των δημοσιονομικών κινδύνων. Ειδικότερα, αυτές οι προσπάθειες θα πρέπει να συνοδεύονται από προγραμματισμό του δημόσιου εργατικού δυναμικού και μεταρρυθμίσεις διακυβέρνησης των κρατικών επιχειρήσεων (SOE), συμπεριλαμβανομένων αυτών του ενεργειακού τομέα. Η εστίαση στην ενεργειακή ασφάλεια και στην πράσινη μετάβαση είναι επίσης σημαντική. Προωθεί επίσης μια περιοριστική στάση της νομισματικής πολιτικής η οποία αναμένεται να συμβάλει στη στήριξη μιας ολιστικής οικονομικής ανάκαμψης και την αντιμετώπιση των επικρατούντων πληθωριστικών κινδύνων. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες [ΕΔΩ](#). Πρόσφατα, ο Υπουργός Οικονομικών Σίνισα Μάλι ανακοίνωσε ότι η συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), που λήγει στο τέλος του έτους, θα παραταθεί για τουλάχιστον δύο ακόμη χρόνια.

1.3.4 Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές/τελωνειακές Ενώσεις

Η Σερβία έχει συνάψει τις κατωτέρω σημαντικές διεθνείς συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών:

- i. Συμφωνία Σταθεροποίησης Σύνδεσης και Ενδιάμεση Συμφωνία για το Εμπόριο με την ΕΕ (2008)
- ii. Κεντρο-Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου ή ΚΕΣΕΕ –CEFTA- (2006)
- iii. Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών με την Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ/ΕFTA)
- iv. Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών με τη Λευκορωσία (2009)
- v. Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών με την Ευρασιατική Οικονομική Ένωση /EAEU (2019)
- vi. Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών με το Καζακστάν (2010)
- vii. Γενικευμένο Σύστημα Προτιμήσεων (ΣΓΠ) με τις Η.Π.Α (2005)
- viii. Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών με την Τουρκία (2009)
- ix. Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών με τη Ρωσία (2000)
- x. Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών με την Κίνα (2023)
- xi. Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών με την Αίγυπτο (2024)
- xii. Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης (CEPA) με τα ΗΑΕ (2024)

Όπως προαναφέρθηκε, όσον αφορά την ΣΕΣ με τη Ρωσία, εφόσον η προστιθέμενη αξία των σερβικών προϊόντων υπερβαίνει το 50%, αυτά εισάγονται στην ρωσική αγορά χωρίς την επιβολή τελωνειακών δασμών. Επίσης, μέσω της Σ.Ε.Σ. με την **Τουρκία**, τα ημι-επεξεργασμένα σερβικά προϊόντα μπορούν να εξάγονται στις **Ρωσία**, Τουρκία και χώρες ΚΕΣΕΕ (CEFTA), είτε αδασολόγητα, είτε απολαμβάνοντας προτιμησιακούς δασμούς.

Αναφορικά με την συμφωνία ελεύθερου εμπορίου της Σερβίας με την **Ευρασιατική Ένωση- EAEU** (Ρωσία, Καζακστάν, Λευκορωσία, Αρμενία και Κιργιστάν), υπεγράφη στις 25 Οκτωβρίου 2019 και τέθηκε σε ισχύ στις 10 Ιουλίου 2021. Η τότε Υπουργός Εμπορίου, Τουρισμού και Τηλεπικοινωνιών, κα Μάτιτς, δήλωσε ότι η εν λόγω συμφωνία διατηρεί το επίπεδο εμπορικής απελευθέρωσης που ίσχυε με τις υφιστάμενες διμερείς συμφωνίες (Ρωσία, Λευκορωσία Καζακστάν). Ωστόσο, επισημαίνεται η εξής αλλαγή: «...στις εν λόγω συμφωνίες ως μία από τις προϋποθέσεις έγκρισης του καθεστώτος ελεύθερου εμπορίου ήταν και η λεγόμενη "άμεση αγορά", η οποία προϋπέθετε ότι το καθεστώς ελεύθερου εμπορίου θα μπορούσε να εγκριθεί εφόσον η εισαγωγή και η εξαγωγή των εμπορευμάτων πραγματοποιούνταν βάσει συμφωνίας μεταξύ των κατοίκων των κρατών αμφοτέρων των συμβαλλόμενων μερών, το οποίο δεν ισχύει για την παρούσα Συμφωνία. Υπό αυτή την έννοια τα εμπορεύματα μπορούν να πωλούνται και να αγοράζονται βάσει συμφωνητικών αγοραπωλησίας με τρίτα πρόσωπα ("μεσάζοντες"). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι στη Σερβία υπάρχει η δυνατότητα να εφαρμοσθεί καθεστώς προτιμησιακής δασμολογικής μεταχείρισης εμπορευμάτων (προτιμησιακής καταγωγής) με τη Ρωσία για τα οποία, μαζί με τα απαραίτητα αποδεικτικά καταγωγής (των εμπορευμάτων), υποβάλλεται στις σερβικές αρχές τιμολόγιο από τρίτη χώρα, για παράδειγμα, από την Ευρωπαϊκή Ένωση.»

Το 2021 υπεγράφη συμφωνία για την υποστήριξη των διμερών εταιρικών σχέσεων και της εμπορικής συνεργασίας Σερβίας - **Ηνωμένου Βασιλείου**. Η Συμφωνία παρέχει το νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση του διμερούς εμπορίου στη βάση των κανονισμών που έχουν διαμορφωθεί από τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Σερβίας.

Στις 17 Οκτωβρίου 2023 κατά τη διάρκεια επίσκεψης του Σέρβου Προέδρου, κ. Βούτσιτς στην Κίνα υπεγράφη **Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών με την Κίνα**, η οποία τέθηκε σε ισχύ Ιούλιο 2024 και περιλαμβάνει **10.412 σερβικά προϊόντα και 8.930 κινεζικά**. Από την πρώτη ημέρα εφαρμογής, το 60% των προϊόντων απαλλάσσονται από δασμούς, ενώ τα επόμενα πέντε με δέκα χρόνια θα απαλλαχθεί ακόμη ένα 30% των εμπορευμάτων. Σε συνέχεια επίσκεψης του Πρόεδρου της Κίνας, Σι Ζιπινγκ στη Σερβία, ο Υπουργός Οικονομικών Σίνισα Μάλι, ανέφερε ότι η θέση σε ισχύ της Συμφωνίας Ελευθέρου Εμπορίου μεταξύ των δύο χωρών θα σημάνει τη μείωση έως τον μηδενισμό των δασμών σε σειρά σερβικών προϊόντων όπως **μήλα, δαμάσκηνα, ροδάκινα, σογιέλαιο, καθώς και κατεψυγμένα σμέουρα, ανθρακούχο νερό και σχεδόν όλα τα φαρμακευτικά και βιομηχανικά προϊόντα**.

Παράλληλα, ο ανακοίνωσε ότι οι εξαγωγές Σερβικού βοείου κρέατος θα απελευθερωθούν πλήρως στα επόμενα πέντε χρόνια. Οι δασμοί στις σερβικές εξαγωγές θα μειωθούν σταδιακά, φέροντας ως παραδείγματα την ετήσια μείωση 20% για το κρασί εντός της επόμενης πενταετίας και 10% μείωση για το μπράντι εντός της επόμενης δεκαετίας. Χαρακτήρισε τις συνέπειες της Συμφωνίας ως μια «μικρή επανάσταση» που θα **διαρκέσει πέντε έως δέκα χρόνια, με στόχο έναν όγκο εμπορίου 15 δις. ευρώ με την Κίνα μέσα σε μια δεκαετία**. Τόνισε το δικαίωμα της Σερβίας να εξαγεί αγαθά στην Κίνα χωρίς τελωνειακούς δασμούς, την καθιστά σημαντικό ανταγωνιστή στην Ευρώπη, χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα το σερβικό κρασί που δεν θα αντιμετωπίζει δασμούς στην Κίνα, ενώ τα κρασιά από άλλες χώρες, όπως η Ουγγαρία, η Κροατία, η Ιταλία και η Γαλλία, αντιμετωπίζουν δασμούς που κυμαίνονται από 38% έως 62%.

Τον **Οκτώβριο του 2024 υπεγράφη μεταξύ των δύο χωρών Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2025**. Σύμφωνα τις ανακοινώσεις η Συμφωνία αποσκοπεί στην περαιτέρω ανάπτυξη του διμερούς εμπορίου και επενδύσεων και την εμβάθυνση της συνεργασίας σε πλήθος τομέων. Ειδικότερα, η εν λόγω συμφωνία έχει ως στόχο την αύξηση του διμερούς εμπορίου (εκτός των πετρελαιοειδών), το οποίο ανήλθε σε 121,4 εκατ. δολάρια το 2024, ποσό διπλάσιο από αυτό που καταγράφηκε το 2021, με τις προβλέψεις να κάνουν λόγο για 351 εκατ. δολάρια μέχρι το 2031. Στην αύξηση αυτή αναμένεται να συμβάλει το γεγονός ότι **θα εξαλειφτούν ή θα μειωθούν σημαντικά οι δασμοί στο 96% των προϊόντων που διακινούνται μεταξύ των δύο χωρών**. Στους τομείς-στόχους της Συμφωνίας συγκαταλέγονται αυτοί της **ενέργειας, της γεωργίας, της βιομηχανίας, του τουρισμού και της τεχνολογίας**.

Στις 13 Ιουλίου 2024 υπεγράφη συμφωνία ελεύθερου εμπορίου μεταξύ Σερβίας και **Αιγύπτου**. Η Συμφωνία ορίζει άμεση εφαρμογή για τα γεωργικά προϊόντα, χωρίς μεταβατική περίοδο, ενώ για τα βιομηχανικά προϊόντα προβλέπεται σταδιακή απελευθέρωση εντός της επόμενης δεκαετίας. Η Συμφωνία έχει κυρωθεί από την Σερβική πλευρά και αναμένεται να τεθεί σε ισχύ έως το τέλος τον Σεπτέμβριο του 2025.

Στα τέλη του 2024 το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο της Σερβίας (CCIS) ανακοίνωσε ότι **Ισραηλινοί εισαγωγείς** ενδιαφέρονται ολοένα και περισσότερο για τα σερβικά προϊόντα, και τον επόμενο Σεπτέμβριο αναμένεται η υπογραφή συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου μεταξύ των δύο χωρών.

Η Σερβία ξεκίνησε επίσης το 2022 διαπραγματεύσεις με **την Νότια Κορέα** για τη σύναψη συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών.

Το 2023 Εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη της CEFTA συμφώνησαν σε μια νέα δέσμη κανόνων που θα προάγουν την **επαγγελματική κινητικότητα και θα διευκολύνουν το εμπόριο, και ειδικότερα στην «Απόφαση για τη θέσπιση γενικού συστήματος αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων» και την «Απόφαση για τις συναφείς με το εμπόριο πτυχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας»**. Η ανακοίνωση αναφέρει ότι αναγνωρίζοντας τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν επαγγελματίες όπως οι πολιτικοί

μηχανικοί, οι λογιστές και οι εκπαιδευτικοί, όπως οι πολλαπλές απαιτήσεις προσόντων, οι χρονοβόρες διαδικασίες και το υπερβολικό κόστος κατά την επέκταση των επιχειρήσεών τους στις διάφορες αγορές της CEFTA, η CEFTA συμφώνησε σε ένα κοινό πλαίσιο αναγνώρισης, το οποίο είναι συμβατό με τους κανονισμούς της ΕΕ. Περισσότερες πληροφορίες για τους νέους κανονισμούς [ΕΔΩ](#)

1.3.5 Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς, “Φόρα” και ομάδες χωρών

Η Σερβία συμμετέχει εδώ και χρόνια στους εξής Διεθνείς, οικουμενικούς ή περιφερειακούς Οργανισμούς.

Παγκόσμια Τράπεζα-ΠΤ (World Bank – WB).

Η συνεργασία της Σερβίας με την WB ξεκίνησε το 2001. Έκτοτε, έχει εγκριθεί η χρηματοδότηση ή συγχρηματοδότηση 39 τουλάχιστον έργων, συνολικής αξίας άνω των \$ 2 δισ, σε τομείς όπως οι μεταφορές, η Δημόσια Διοίκηση, η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, η υγεία κλπ. Το τρέχον χαρτοφυλάκιο αποτελείται από 17 επενδυτικά σχέδια συνολικής αξίας περίπου 458,9 εκατομμυρίων δολαρίων. Σημειώνεται ότι τα ως άνω μεγέθη συμπεριλαμβάνουν τις χρηματοδοτήσεις ή συγχρηματοδοτήσεις έργων από τη **Διεθνή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης-ΔΤΑΑ** (International Bank for Reconstruction and Development – IBRD) και τον **Διεθνή Οργανισμό Ανάπτυξης** (International Development Association – IDA), που λειτουργούν κάτω από την «ομπρέλα» της WB. Σημειώνεται ότι εντός του 2020, ο Υπουργός Οικονομικών της Σερβίας κ. Μάλι, εκπρόσωποι της Γαλλικής Υπηρεσίας Ανάπτυξης και της Παγκόσμιας Τράπεζας, υπέγραψαν δανειακές συμφωνίες για την κλιματική αλλαγή και τον εκσυγχρονισμό των σιδηροδρόμων, ύψους περίπου 235 εκατ. ευρώ. Το 2022 το Διοικητικό Συμβούλιο της Παγκόσμιας Τράπεζας ενέκρινε την πρώτη φάση για το Πρόγραμμα Εκσυγχρονισμού του Σιδηροδρομικού Τομέα της Σερβίας, παρέχοντας 62,5 εκατ δολάρια.

Το Μάιο του 2022, η Π.Τ. **ενέκρινε το πενταετές πλαίσιο εταιρικής σχέσης για τη Σερβία περιόδου 2022-2026, το οποίο επικεντρώνεται σε πιο πράσινη και ανθεκτική ανάπτυξη. Στις αρχές Μαρτίου 2023 εγκρίθηκε το Πρώτο Δάνειο του Προγράμματος Αναπτυξιακής Πολιτικής για την Πράσινη Μετάβαση της Σερβίας**, ύψους 149,9 εκ. ευρώ. Το πρόγραμμα στοχεύει στην επιτάχυνση της μετάβασης στην καθαρή ενέργεια μέσω μεταρρυθμίσεων της ενεργειακής αγοράς και τη διενέργεια έργων ΑΠΕ, ώστε να καταστήσει την δημόσια επιχείρηση ηλεκτρισμού- EPS, βιώσιμη, προστατεύοντας παράλληλα τους ευάλωτους στην ενέργεια καταναλωτές. Βοηθά επίσης τη Σερβία να ευθυγραμμίσει την εγχώρια νομοθεσία της με τα πρότυπα της ΕΕ για το κλίμα και το περιβάλλον, με έμφαση στη διαχείριση των απορριμμάτων και την ποιότητας του αέρα. Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από τη Γαλλική Αναπτυξιακή Υπηρεσία (Agence Française de Développement, AFD) και τη Γερμανική Τράπεζα Ανάπτυξης (Kreditanstalt für Wiederaufbau, KfW).

Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣτΕ)

Σημαντική είναι και η συνεργασία της Σερβίας με το **Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣτΕ)**, αλλά και η στήριξη που δέχεται από την **Αναπτυξιακή Τράπεζα του ΣτΕ**. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν το Περιφερειακό Πρόγραμμα Κατοικίας (RHP), μέσω του οποίου θα παραδοθούν 7.000 κατοικίες σε Βοσνία Ερζεγοβίνη, Κροατία, Μαυροβούνιο και Σερβία, σε ευάλωτα άτομα που εκτοπίστηκαν κατά τις συγκρούσεις της δεκαετίας του 1990. Σημειώνεται ότι μεταξύ των νεότερων προγραμμάτων συνεργασίας Σερβίας-ΣτΕ, συγκαταλέγονται η οικονομική στήριξη για εγκαταστάσεις παροχής καθαρού νερού αλλά και την αναβάθμιση πανεπιστημιακών υποδομών. Στις αρχές του 2023 υπεγράφη με τον επικεφαλής της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης, κ. Κάρλο Μοντιτσέλι Συμφωνία Επιχορήγησης, ύψους 35 εκατ. ευρώ, για την κατασκευή του νοσοκομείου παιδιών Tirsova 2.

Λοιποί Διεθνείς, Εξειδικευμένοι και Περιφερειακοί Οργανισμοί

Πλην των ανωτέρω, η Σερβία είναι μέλος και των εξής **Διεθνών, Εξειδικευμένων αλλά και Περιφερειακών Οργανισμών**: Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements – BIS), Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Εύξεινου Πόντου (Organization of the Black Sea Economic Cooperation – BSEC), Οργανισμός Επισιτισμού & Τροφίμων των Ηνωμένων Εθνών (Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO), Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (International Atomic Energy Agency – IAEA), Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (International Civil Aviation Organization – ICAO), Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (International Chamber of Commerce – ICC-Εθνικές Επιτροπές), ICRM, Διεθνής Οργανισμός Χρηματοδότησης (International Finance Corporation – IFC), Διεθνής Υδρογραφικός Οργανισμός (International Hydrographic Organization – IHO), Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλιακών Δορυφόρων (International Mobile Satellite Organization – IMSO), Διεθνής Οργανισμός Ζάχαρης (International Sugar Organization – ISO), Διεθνής Οργανισμός Δορυφορικών Τηλεπικοινωνιών (International Telecommunications Satellite Organization – ITSO), Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών (International Telecommunication Union – ITU), Διεθνής Συνομοσπονδία Εργατικών Σωματείων (International Trade Union Confederation – ITUC-Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις), Οργανισμός Πολυμερούς Ασφάλισης Επενδύσεων (Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA), Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Organisation for Security and Co-operation in Europe – OSCE), Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο (Permanent Court of Arbitration – PCA), Κέντρο Επιβολής του Νόμου στη Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη (Southeast European Law Enforcement Center – SELEC), Ηνωμένα Έθνη (United Nations – UN), Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD), Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Επιμορφωτική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO), Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Industrial Development Organization – UNIDO), Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (World Tourism Organization – UNWTO), Παγκόσμια Ταχυδρομική Ένωση (Universal Postal Union – UPU), Παγκόσμιος Οργανισμός Τελωνείων (World Customs Organisation – WCO), Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (World Health Organisation – WHO), Παγκόσμια Οργάνωση Πνευματικής Ιδιοκτησίας (World Intellectual Property Organisation – WIPO), Παγκόσμιος Μετεωρολογικός Οργανισμός (World Meteorological Organisation – WMO) κ.ά.

Σημαντική πρωτοβουλία περιφερειακής συνεργασίας είναι η λεγόμενη **Πρωτοβουλία Μίνι Σένγκεν, πλέον Open Balkan**, την οποία προωθεί η Σερβία. Η εν λόγω Πρωτοβουλία ανακοινώθηκε στα **τέλη του 2019** και αποσκοπεί στη δημιουργία μιας κατά το δυνατόν ενιαίας οικονομικής ζώνης στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων. Προς το παρόν, την απαρτίζουν οι **Σερβία, Αλβανία και Βόρεια Μακεδονία**, ενώ το Κόσοβο*, παρά τη δέσμευσή του να εισέλθει, μετά τις συμφωνίες της Ουάσιγκτον (Σεπτ. 2020), δεν έχει υλοποιήσει την υπόσχεσή του μέχρι σήμερα. Το 2021, οι ηγέτες των τριών χωρών αποφάσισαν να εφαρμόζονται στην περιοχή οι 4 ελευθερίες της ΕΕ (ελεύθερη μετακίνηση ατόμων, αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών). Τελικά, στο περιφερειακό οικονομικό Φόρουμ που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο 2021 στα Σκόπια, αποφασίστηκε η μετονομασία της Mini Schengen σε **"Open Balkan"**. Ταυτόχρονα υπεγράφησαν τρεις συμφωνίες μεταξύ Σερβίας, Βόρειας Μακεδονίας και Αλβανίας, οι οποίες θα διευκολύνουν το εμπόριο στην περιοχή, θα επιτρέψουν τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς εργασίας, αλλά και την αμοιβαία βοήθεια σε εξαιρετικές καταστάσεις. Ειδικότερα υπεγράφησαν συμφωνίες για τη **διακίνηση αγαθών, την κοινή πρόσβαση στην αγορά εργασίας και τη συνεργασία για την προστασία από φυσικές καταστροφές**. Συμφωνήθηκε, επίσης, η **αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων** και γενικότερα των τίτλων σπουδών και επαγγελματικής κατάρτισης.

Επιπλέον, από τις 3 Ιανουαρίου 2022 αναγνωρίζονται αμοιβαίως όλα τα πιστοποιητικά κτηνιατρικού και φυτοϋγειονομικού ελέγχου μεταξύ των χωρών μελών της «Open Balkan». Η διαδικασία είναι απλή και το μόνο που απαιτείται είναι η έγκαιρη ενημέρωση μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την ημέρα διέλευσης του φορτηγού .

Το Μάρτιο 2024, ο Υπουργός Οικονομικών, κ. Μάλι, ανακοίνωσε την **έναρξη εφαρμογής του συστήματος αναγνώρισης κοινών αδειών εργασίας μεταξύ Σερβίας, Βόρειας Μακεδονίας και Αλβανίας**, στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς εργασίας πρωτοβουλία Open Balkans η οποία είχε συμφωνηθεί το 2019. Σύμφωνα με τον ίδιο, τα πλεονεκτήματα της ελεύθερης κυκλοφορίας του εργατικού δυναμικού στην περιοχή, χωρίς διοικητικούς φραγμούς, είναι πολλά, ξεκινώντας από τη δυνατότητα εκτέλεσης εποχικών θέσεων εργασίας, τη μείωση των ελλείψεων επαγγελματιών και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών, μέχρι την ανάπτυξη βασικών οικονομικών τομέων. Τον Ιανουάριο 2024 είχε προηγηθεί η υπογραφή δύο πρωτοκόλλων, ένα για την εφαρμογή συμφωνίας για τους όρους ελεύθερης πρόσβασης στην αγορά εργασίας των Δυτικών Βαλκανίων και ένα δεύτερο για τη σύνδεση ενός συστήματος ηλεκτρονικής ταυτοποίησης για τους πολίτες της περιοχής.

Ο κ. Βούτσιτς ανακοίνωσε πρόσφατα ότι συζητήθηκε επίσης η εφαρμογή των νέων εναρμονισμένων δελτίων ταυτότητας, σημειώνοντας ότι θα μπορούσε να επιτευχθεί συμφωνία για το θέμα αυτό κατά το προσεχές διάστημα.

Την 1η Ιουλίου ξεκίνησε η λειτουργία **του κοινού συστήματος είσπραξης διοδίων μεταξύ της Το Σερβίας, της Βόρειας Μακεδονίας, και της Αλβανίας**. Σε εξέλιξη βρίσκονται οι εργασίες για την επέκταση του συστήματος στην Κροατία, το Μαυροβούνιο τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Ουγγαρία και την Ελλάδα.

Η Σερβία συμμετέχει επίσης στην **Πρωτοβουλία «17+1»**. Το εν λόγω σχήμα αποτελεί προσπάθεια του κινεζικού υπουργείου Εξωτερικών για την προώθηση των επιχειρηματικών δεσμών μεταξύ Κίνας και των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (Κίνα-ΚΑΕ).

2. Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Σερβίας

2.1 Διμερές εμπόριο

2.1.1 Διμερείς Εμπορικές Ροές – Εμπόριο Αγαθών

Ο όγκος του διμερούς εμπορίου αγαθών Σερβίας – Ελλάδας κατά το 2024 ανήλθε στα 829 εκατ. ευρώ σημειώνοντας αύξηση σε σύγκριση με το 2023 κατά 13,07%.

Συγκεκριμένα, για το 2024, οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών στη Σερβία ανήλθαν σε 437,1 εκατ. ευρώ (αύξηση 5,48%) και οι εισαγωγές από τη Σερβία σε 391,4 εκατ. ευρώ (αύξηση 22,94%). Το εμπορικό ισοζύγιο παρέμεινε πλεονασματικό υπέρ της χώρας μας στα 45,6 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας ωστόσο σημαντική μείωση σε σχέση με τα 2 προηγούμενα έτη.

Πίνακας 2.1 Εμπορικό Ισοζύγιο Ελλάδας – Σερβίας

(ποσά σε εκ. ευρώ)	2020	2021	2022	2023	2024	Μεταβολή 2024/2023
Εξαγωγές αγαθών	266.555.537	361.193.536	455.537.696	414.354.752	437.068.417	5,48%
Εισαγωγές αγαθών	210.975.501	252.145.395	295.709.893	318.384.592	391.436.630	22,94%
Όγκος εμπορίου	477.531.038	613.338.931	751.247.589	732.739.344	828.505.047	13,07%
Εμπορικό ισοζύγιο	55.580.036	109.048.141	159.827.803	95.970.160	45.631.787	-52,45%

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

Οι σημαντικότερες κατηγορίες προϊόντων που συνθέτουν τις ελληνικές εξαγωγές προς την Σερβία, σύμφωνα με την επίσημη τελωνειακή ονοματολογία, είναι “αργίλιο και τεχνουργήματα από αργίλιο”, “καρποί και φρούτα βρώσιμα, φλούδες εσπεριδοειδών ή πεπονιών”, “πλαστικές ύλες και τεχνουργήματα από αυτές τις ύλες”, “πυρηνικοί αντιδραστήρες, λέβητες, μηχανές, συσκευές και μηχανικές επινοήσεις, μέρη αυτών των μηχανών ή συσκευών” και “καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού”.

Πίνακας 2.2 ΟΙ 5 Κυριότερες Κατηγορίες Εξαγωγών από την Ελλάδα (2ψήφιος κωδικός)

2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2024	% στο σύνολο	2023	% στο σύνολο	Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε Ευρώ)		Αξία (σε Ευρώ)		
76 - ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	111.639.001	25,54%	94.040.497	22,70%	18,71%
08 - ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ, ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ Ή ΠΕΠΟΝΙΩΝ	39.059.861	8,94%	42.158.940	10,17%	-7,35%
39 - ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	35.015.661	8,01%	32.319.472	7,80%	8,34%
84 - ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	19.471.001	4,45%	17.132.086	4,13%	13,65%
24 - ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	17.241.902	3,94%	16.506.159	3,98%	4,46%

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

Στους κάτωθι πίνακες καταγράφονται τα 15 πρώτα προϊόντα κατά φθίνουσα αξία (2024), των διμερών εισαγωγών-εξαγωγών, σε τετραψήφια ανάλυση, βάσει των στοιχείων της Στατιστικής Υπηρεσίας της Σερβίας για τα έτη 2023 και 2024.

Πίνακας 2.2.1 : Εξαγωγές Ελλάδας στη Σερβία (Αξία σε ευρώ)

ΚΣΟ	ΚΣΟ 4 ψήφιος	2024	2023	Μεταβολή
7606'	Πλάκες, ταινίες και φύλλα, από αργίλιο, με πάχος > 0,2 mm	53.881.099	42.606.133	26,5%
7601'	Αργίλιο σε ακατέργαστη μορφή	24.216.372	22.061.358	9,8%
7604'	Ράβδοι και είδη καθορισμένης μορφής από αργίλιο	23.175.960	19.864.766	16,7%
0805'	Εσπεριδοειδή, νωπά ή ξερά	19.393.976	20.525.904	-5,5%
3903'	Πολυμερή του στυρολίου, σε αρχικές μορφές	17.637.233	14.155.948	24,6%
2710'	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά, άλλα από τα ακατέργαστα λάδια. Παρασκευάσματα που δεν κατονομάζονται ούτε περιλαμβάνονται αλλού, που περιέχουν κατά βάρος 70 %	9.656.740	16.768.857	-42,4%
2402'	Πούρα (στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα με κομμένα τα άκρα), πουράκια και τσιγάρα, από καπνό ή υποκατάστατα καπνού	12.602.655	13.558.634	-7,1%
7411'	Σωλήνες κάθε είδους από χαλκό	7.377.767	16.542.676	-55,4%
4803'	Χαρτί καθαριότητας (υγείας), χαρτί που χρησιμοποιείται για πετσέτες χεριών, για πετσέτες και παρόμοια χαρτιά οικιακής χρήσης, υγιεινής ή καθαριότητας, χαρτοβάμβακας και επίπεδες επιφάνειες από ίνες κυτταρίνης	10.167.971	8.810.882	15,4%
0810'	Άλλοι καρποί και φρούτα νωπά	8.522.106	9.394.542	-9,3%
3004'	Φάρμακα (με εξαίρεση τα προϊόντα των κλάσεων 3002, 3005 ή 3006) που αποτελούνται από προϊόντα αναμειγμένα ή μη αναμειγμένα, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς ή προφυλακτικούς σκοπούς	8.816.780	6.524.075	35,1%
8302'	Προσαρτήματα, σιδηρικά και άλλα παρόμοια είδη από κοινά μέταλλα για έπιπλα, πόρτες, σκάλες, παράθυρα, παντζούρια, αμαξώματα, είδη ιπποσκευής, μπαούλα, κασέλες, μικρά κιβώτια και άλλα	6.949.195	6.513.592	6,7%
9503'	Παιχνίδια για παιδιά (εκτός από τροχοφόρα παιχνίδια, στα οποία μπορούν να επιβιβασθούν και με τα οποία μπορούν να μετακινηθούν παιδιά, αμαξάκια για κούκλες και κούκλες που απλώς αναπαριστούν ανθρώπους).	7.380.353	5.851.723	26,1%
7607'	Φύλλα και ταινίες, λεπτά, από αργίλιο (έστω και τυπωμένα ή επικολλημένα σε χαρτί, χαρτόνι, πλαστικές ύλες ή παρόμοια υποθέματα), με πάχος που δεν υπερβαίνει τα 0,2 mm (μη περιλαμβανομένου του υποθέματος)	7.580.004	5.569.772	36,1%
8431'	Μέρη που αναγνωρίζονται ότι προορίζονται αποκλειστικά ή κύρια για τις μηχανές ή συσκευές των κλάσεων 8425 έως 8430	5.445.164	6.018.775	-9,5%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Πίνακας 2.2.2: Εισαγωγές Ελλάδας από Σερβίας (Αξία σε ευρώ)

ΚΣΟ	ΚΣΟ 4 ψήφιος	2024	2023	Μεταβολή
7403'	Χαλκός καθαρισμένος και κράματα χαλκού σε ακατέργαστη μορφή	88.113.314	23.375.132	277,0%
4819'	Κουτιά, σάκοι, θύλακες, χωνιά και άλλες συσκευασίες από χαρτί, χαρτόνι, χαρτοβάμβακα ή επίπεδες επιφάνειες από ίνες κυτταρίνης. Είδη από χαρτόνι για γραφεία, καταστήματα	21.410.740	22.180.057	-3,5%
4811'	Χαρτιά, χαρτόνια, χαρτοβάμβακας και επίπεδες επιφάνειες από ίνες κυτταρίνης, επιστρωμένα, επιχρισμένα, διαποτισμένα, επικαλυμμένα, επιφανειακά χρωματισμένα, διακοσμημένα ή τυπωμένα επιφανειακά σχήματος τετραγώνου ή ορθογωνίου, σε όλα τα μεγέθη, σε ρόλους ή φύλλα, εκτός από εκείνα του είδους που περιγράφεται στις κλάσεις 4803, 4809 ή 4810	17.373.179	16.862.914	3,0%
4011'	Επίσωτρα με πιεσμένο αέρα, καινούργια, από καουτσούκ	19.102.406	13.067.242	46,2%
2105'	Παγωτά, έστω και αν περιέχουν κακάο	14.222.675	13.964.237	1,9%
7612'	Δεξαμενές, βαρέλια, τύμπανα, μπιτόνια, κουτιά και παρόμοια δοχεία, από αργίλιο (στα οποία περιλαμβάνονται και οι σωληνωτές θήκες, εύκαμπτες ή μη)	15.805.335	9.949.824	58,9%
1507'	Σογιέλαιο και τα κλάσματά του, έστω και εξευγενισμένα, αλλά όχι χημικώς μετασχηματισμένα	11.613.309	12.288.371	-5,5%
2309'	Παρασκευάσματα των τύπων που χρησιμοποιούνται για τη διατροφή των ζώων	11.443.940	11.236.596	1,8%
1806'	Σοκολάτα και άλλα παρασκευάσματα διατροφής που περιέχουν κακάο	11.524.032	9.150.409	25,9%
2710'	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά, άλλα από τα ακατέργαστα λάδια. Παρασκευάσματα που δεν κατονομάζονται ούτε περιλαμβάνονται αλλού, που περιέχουν κατά βάρος 70 % ή περισσότερο	12.527.017	7.328.166	70,9%
4805'	Άλλα χαρτιά και χαρτόνια, χωρίς επίχριση ή επάλειψη, σε κυλίνδρους ή σε φύλλα που δεν έχουν υποστεί καμία άλλη κατεργασία	6.480.800	7.256.143	-10,7%
7404'	Απορρίμματα και θραύσματα από χαλκό (εκτός από ακατέργαστους όγκους [πλινθώματα] ή εκτός από παρόμοιες ακατέργαστες μορφές, από ρευστοποιημένα απορρίμματα και θραύσματα από χαλκό	8.732.550	3.996.408	118,5%
3923'	Είδη μεταφοράς ή συσκευασίας, από πλαστικές ύλες. Πώματα, καπάκια, καψούλια και άλλες διατάξεις κλεισίματος, από πλαστικές ύλες	6.755.275	5.310.872	27,2%
7210'	Πλατέα προϊόντα έλασης, από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, με πλάτος 600 mm ή περισσότερο, επιστρωμένα με άλλο μέταλλο ή επενδυμένα	3.505.836	8.456.811	-58,5%
3901'	Πολυμερή του αιθυλενίου, σε αρχικές μορφές	5.139.102	6.035.449	-14,9%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Σερβίας

Σημειώνεται ότι διαχρονικά το μερίδιο των γεωργικών προϊόντων & τροφίμων καταλαμβάνει περίπου το 50% του συνολικού διμερούς εμπορίου Ελλάδας-Σερβίας. Στα **κυριότερα εξαγόμενα ελληνικά προϊόντα** περιλαμβάνονται οι καρποί και τα φρούτα (κυρίως εσπεριδοειδή, αλλά και βερίκοκα, κεράσια, ροδάκινα, πεπόνια, καρπούζια, φράουλες, κεράσια κ.ά.), καπνά, λαχανικά, λιπάσματα, εκχυλίσματα βύνης, ελαιόλαδο και βαμβάκι. Στις **εισαγωγές από τη Σερβία** κυριαρχούν τα ποτά (κυρίως μεταλλικά και τα αεριούχα νερά και μύρα), τα παγωτά, τα έλαια (κυρίως σογιέλαιο), οι ζωοτροφές, τα λιπάσματα, η ζάχαρη και η μελάσα, το καλαμπόκι, τα λαχανικά (κυρίως ντομάτες & κατεψυγμένα και παρασκευασμένα λαχανικά) και τα κατεψυγμένα φρούτα.

2.1.2 Εμπόριο Υπηρεσιών - Τουριστικές Ροές

Όσον αφορά τις ελληνικές εξαγωγές στο τομέα των υπηρεσιών, διαχρονικά αυτές συνίστανται κυρίως από εισροές προερχόμενες από τον τουριστικό κλάδο, τις λοιπές υπηρεσίες και τις μεταφορές.

Πίνακας 2.3 Ισοζύγιο Υπηρεσιών Ελλάδας – Σερβίας (σε εκ. ευρώ)

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΣΕΡΒΙΑΣ	2024
Ισοζύγιο	206,2
Εισπράξεις	276,1
Υπηρεσίες μεταποίησης αγαθών τα οποία ανήκουν σε άλλους	0
Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής που δεν περιλαμβάνονται αλλού	0
Ταξιδιωτικό	193
Θαλάσσιες μεταφορές	3,2
Λοιπές μεταφορές	49,7
Κατασκευαστικές	2
Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές	0.5
Χρηματοοικονομικές	1.7
Χρεώσεις για τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (Royalties)	0
Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης	2,9
Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	16,4
Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	5,9
Υπηρεσίες δημοσίου	0,8
Πληρωμές	69,9
Υπηρεσίες μεταποίησης αγαθών τα οποία ανήκουν σε άλλους	0
Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής που δεν περιλαμβάνονται αλλού	0.1
Ταξιδιωτικό	30,4
Θαλάσσιες μεταφορές	0.8
Λοιπές μεταφορές	18,7
Κατασκευαστικές	1,3
Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές	0,5
Χρηματοοικονομικές	0,6
Χρεώσεις για τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (Royalties)	0,02
Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης	2,6
Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	8,4
Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	5,8
Υπηρεσίες δημοσίου	0,7

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ακολουθεί το **Ισοζύγιο Υπηρεσιών Ελλάδος-Σερβίας** της τελευταίας δωδεκαετίας σε συνοπτική μορφή:

Πίνακας 2.4 Εμπόριο Υπηρεσιών Ελλάδος – Σερβίας 2013-2024 (σε εκ. ευρώ)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Εισπράξεις	310	400	319	314	414	349	395	47	188	339	320	276
Πληρωμές	88	157	92	73	57	48	66	41	50	62	67	70

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος

Όσον αφορά τις **αφίξεις Σέρβων τουριστών** προς την χώρα μας κατά τα έτη 2022-2023, φαίνεται ότι πλησιάζουν τα προ πανδημίας επίπεδα, και το «κλείσιμο των συνόρων» του 2020 χωρίς ωστόσο να έχουν ακόμη επανέλθει πλήρως. Υπενθυμίζεται ότι τα τελευταία έτη πριν την πανδημία οι Σέρβοι τουρίστες στην Ελλάδα υπερέβησαν σε αριθμό το ένα εκατομμύριο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Σερβία είναι μία χώρα περίπου 6,7 εκατομμυρίων.

Πίνακας 2.5: Αφίξεις στην Ελλάδα από τη Σερβία

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Αφίξεις από τη Σερβία στην Ελλάδα	922.365	1.027.300	60.151	413.777	728.500	711.088	666.906
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	2,79%	3,02%	0,81%	2,7%	2,44%	1,97%	1,64%
Μεταβολή	-14,59%	11,38%	-94,14%	588%	47%	-2,39%	-6,21

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΟΤ

Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία, οι αφίξεις Ελλήνων τουριστών κυμαίνονται στις περίπου 70 χιλιάδες ετησίως με εξαίρεση τα χρόνια της πανδημίας (2020-2021). Το 2023 ανήλθαν σε 70.388 και πραγματοποίησαν συνολικά 142.880 διανυκτερεύσεις – συνεπώς οι Έλληνες τουρίστες προβαίνουν, κατά μέσον όρο, σε δύο διανυκτερεύσεις.

2.2 Ελληνικές επενδύσεις στη Σερβία

Όσον αφορά στις ελληνικές επενδύσεις, κυριότεροι τομείς ανάπτυξης δραστηριότητας είναι ο κατασκευαστικός κλάδος, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, το λιανικό εμπόριο, οι τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες πληροφορικής, οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες και η παροχή συμβουλευτικών/νομικών υπηρεσιών. Θεωρείται, επίσης, σκόπιμο όπως υπογραμμισθεί η μικρή γεωγραφική διασπορά των ελληνικών επενδύσεων στο σύνολο της σερβικής επικράτειας καθώς οι περισσότερες από αυτές βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Βελιγραδίου. Μεταξύ των ελληνικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε Σερβία, περιλαμβάνονται οι: ΤΕΡΝΑ, HelleniQ Energy.-ΕΚΟ, Τσιμέντα TITAN, Coca Cola HBC, Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, Alumil, Isomat, Kleeman, Intracom, Chipita, BIOXALKO, Όμιλοι Δασκαλαντωνάκη και Λάμψα Α.Ε., Βερόπουλος (Vero), Autostop Interiors.

Όπως αναφέρθηκε στο περί Τραπεζικού Συστήματος κεφάλαιο (1.1.3/Ε), τον Δεκέμβριο 2021 πραγματοποιήθηκε η συγχώνευση της Eurobank Σερβίας με την Direktna Bank. Ωστόσο, στη συνέχεια, στις αρχές του 2023, ανακοινώθηκε η εξαγορά της Eurobank Direktna από τη Σερβική AIK Banka, του ομίλου MK Group, συμφ=γχώνευση που ολοκληρώθηκε το α΄ τρίμηνο 2025.

Το 2021 ανακοινώθηκε και αγορά ποσοστού περίπου 10% του μετοχικού κεφαλαίου του Χρηματιστηρίου Βελιγραδίου, από το **Χρηματιστήριο Αθηνών (ΧΑΑ)**. Αξίζει εδώ να αναφερθεί, ότι κατά το 2020, η Εθνοσυνέλευση της Σερβίας ενέκρινε τροποποιήσεις του νόμου για την κεφαλαιαγορά, επιτρέποντας την αύξηση της βάσης και της δομής των δυνητικών επενδυτών σε εγχώριες κινητές αξίες. Οι ξένοι επενδυτές και τα κεφάλαια θα είναι πλέον σε θέση να επενδύσουν σε εγχώριους τίτλους και στην κεφαλαιαγορά της Σερβίας με γρήγορο και αποτελεσματικό τρόπο.

Στις **αρχές του 2024** ανακοινώθηκε η ότι η **Κεραμουργία Βορείου Ελλάδος (ΚΕΒΕ)** προχώρησε σε εξαγορά τοπικής μονάδας στο Mihajlovac της Σερβίας, προχωρώντας σε μια επένδυση άνω των €10 εκατ. με πλάνο για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων παραγωγικών εγκαταστάσεων.

Στη συνέχεια τον **Μάιο 2024**, η **Streem Global** προχώρησε σε εξαγορά της τοπικής εταιρίας Nami, , κορυφαίας εταιρίας στην αγορά 3PL της Σερβίας με έδρα στο Βελιγράδι, που ειδικεύεται στα logistics ψυχόμενων προϊόντων.

Πίνακας 2.6.1 ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (Απόθεμα)

(Καθαρά Αποθέματα -ποσά σε εκ.)	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
ΑΞΕ προς την Ελλάδα	3,9	6,6	11,4	18,8	39,5	54,1
Ελληνικές άμεσες επενδύσεις στη Σερβία	279,6	188,0	663,7	542,6	525,8	250,3

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, *Η έρευνα επενδύσεων για το 2023 θα ολοκληρωθεί τον Σεπτέμβριο 2025

**Διαχρονικά η συνολική αξία των ελληνικών επενδύσεων στη Σερβία υπολογίζεται σε 1 δισ. Ευρώ, κατά μέσο όρο

Πίνακας 2.6.2 ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (Ροές)

(Ροές - ποσά σε εκ.)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024*
ΑΞΕ προς την Ελλάδα	1,7	10,3	3,3	5,5	27,7	16,0	12,0	30,0
Ελληνικές άμεσες επενδύσεις στη Σερβία	-99,8	-61,2	12,0	-8,6	6,9	12,8	-135,1	7,5

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Εντελώς διαφορετικά είναι τα στατιστικά δεδομένα της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας για τις ελληνικές Α.Ξ.Ε. στην χώρα αυτή, λόγω διαφορετικής μεθοδολογίας υπολογισμού τους (για ΑΞΕ στη Σερβία, βλ. https://www.nbs.rs/en/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/index.html)

Πίνακας 2.7 Εισερχόμενες ΑΞΕ στη Σερβία (ροές σε εκατ. ευρώ)

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
12,8	42,7	-150,0	30,3	11,8	7,4	-42,7	-66,1	30,8*	52,9*

(*αρνητικό ποσόν ΑΞΕ σημαίνει απόσυρση επενδύσεων από τη Σερβία/ προσωρινά στοιχεία, σε εκ. ευρώ)

Περί τις 250 επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων έχουν επενδύσει μέχρι τώρα περισσότερα από 1 δισ. ευρώ. Υπενθυμίζεται ότι κατά την "χρυσή εποχή" της ελληνικής επιχειρηματικότητας στη Σερβία, δηλαδή αμέσως μετά τον πόλεμο στην τότε Γιουγκοσλαβία, οι ελληνικές επενδύσεις υπερέβαιναν τα 2,5 δισ. ευρώ.

Για περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις, ανά χώρα προέλευσης και προορισμού:

A. Σε επίπεδο ροών (<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/ameses-ependyseis/roes>) και

B. Σε επίπεδο αποθεμάτων (<https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/ameses-ependyseis/apothemata>)

Όσον αφορά τις **σερβικές επενδύσεις** στην Ελλάδα, αυτές είναι αμελητέες και αφορούν κυρίως την αγορά κατοικιών. Κάποιες επενδύσεις που ξεχωρίζουν, είναι στον τομέα του λιανεμπορίου, όπως της αλυσίδας φαρμακείων «Lilly» και της αλυσίδας λιανικής αθλητικών ειδών «SportVision».

2.3 Θεσμικό Πλαίσιο Οικονομικής Συνεργασίας - Διμερής Συνεργασία σε επιμέρους Τομείς

Σε γενικές γραμμές, οι διμερείς σχέσεις Ελλάδας-Σερβίας εξελίσσονται ομαλά. Τα τελευταία δε χρόνια και έως τις αρχές Μαρτίου 2020 όταν λήφθηκαν έκτακτα μέτρα προστασίας κατά της πανδημίας του κορωνοϊού (Covid-19), είχαν πυκνώσει οι διμερείς επαφές, επίσημες ή επιχειρηματικού επιπέδου. Μετά από μία παύση κατά τα έτη αυτά φαίνεται πως η τάση αυτή επανακάμπει.

3η Σύνοδος του Ανώτατου Συμβουλίου Συνεργασίας (ΑΣΣ)

Στις 11 Δεκεμβρίου 2019 στην Αθήνα, διεξήχθησαν οι εργασίες του 3^{ου} Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας (ΑΣΣ) των Κυβερνήσεων Ελλάδας και Σερβίας, υπό την Προεδρία του Πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη και του Προέδρου της Σερβίας κ. Βούτσιτς. Επιστέγασμα των εργασιών του ΑΣΣ αποτέλεσαν η υπογραφή από τον κ. Πρωθυπουργό και Πρόεδρο της Σερβίας, **της Διακήρυξης για τη σύσταση Στρατηγικής Σχέσης Ελλάδας-Σερβίας**.

Εκκρεμεί η σύγκλιση της 4^{ης} Συνόδου στο Βελιγράδι.

Ενέργεια

Η ενέργεια συγκαταλέγεται στους τομείς προτεραιότητας στο πλαίσιο της διμερούς **συνεργασίας Ελλάδας-Σερβίας**. Κατά το 2019 διατυπώθηκε η βούληση από πλευράς Ελλάδας για ενίσχυση συνεργασίας στους τομείς του φυσικού αερίου, των ΑΠΕ και ενεργειακής απόδοσης: πχ τροφοδοσία της Σερβίας με φυσικό αέριο (φ.α.) μέσω του δια-συνδετηρίων αγωγών Ελλάδος-Βουλγαρίας (IGB) και Βουλγαρίας- Σερβίας(ΙΒS) ή επίσης από ενδεχόμενη προέκταση προς την Σερβία του νέου αγωγού φ.α. Θεσσαλονίκης-Σκοπίων. Η παγκόσμια ενεργειακή κρίση από τις αρχές 2022, καθιστά επιτακτική την ελληνο-σερβική συνεργασία στον τομέα αυτό. Ο δε Πρόεδρος Αλ. Βούτσιτς, την 3η Μαΐου 2022 παρέστη στην Αλεξανδρούπολη στην τελετή έναρξης κατασκευής του πλωτού σταθμού αποθήκευσης και επαναεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου (FSRU), ενώ λίγο αργότερα ανακοινώθηκε η πρόθεση της Σερβίας να προμηθευτεί φυσικό αέριο από τον εν λόγω σταθμό (περί τα 300 εκ. κ.μ.)

Στις 6 Σεπτεμβρίου 2023, η Σερβική Δημόσια Εταιρεία Παροχής φυσικού αερίου, Srbijagas και **Ελληνική εταιρεία ΔΕΠΑ** υπέγραψαν στο Βελιγράδι, **Μνημόνιο Συνεργασίας για την ενίσχυση της συνεργασίας τους και την επίτευξη της ασφάλειας εφοδιασμού με φυσικό αέριο στις αγορές των δύο χωρών**. Ειδικότερα σύμφωνα με το Δελτίο Τύπου της Srbijagas, το Μνημόνιο καθορίζει τα πλαίσια για τη μελλοντική συνεργασία των δύο εταιρειών στον τομέα της προμήθειας φυσικού αερίου, τη βελτιστοποίηση της χρήσης των μεταφορικών δυνατοτήτων καθώς και των δυνατοτήτων των τερματικών σταθμών υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) στην Ελλάδα, τόσο όσον αφορά την αποθήκευση φυσικού αερίου όσο και τις μελλοντικές κεφαλαιουχικές επενδύσεις στον τομέα αυτό.

Τουρισμός

Διμερής Συμφωνία Συνεργασίας στον τομέα του τουρισμού υπογράφηκε κατά την σύγκληση του πρώτου Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας (ΑΣΣ). Τον Σεπτέμβριο 2020, η εν λόγω Συμφωνία, κυρώθηκε και από ελληνικής πλευράς. Εκκρεμεί η βάσει του άρθρου 6 αυτής σύναψη ειδικής συμφωνίας για την ίδρυση Γραφείων Τουρισμού εκατέρωθεν, η οποία θα ρυθμίζει και το καθεστώς τους. Υπολογίζεται ότι περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Σέρβοι τουρίστες επισκέπτονταν ετησίως την Ελλάδα, έως και το 2019, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες.

Την άνοιξη του 2021 υπεγράφη Κοινή Δήλωση στον τομέα του τουρισμού εν μέσω πανδημίας COVID-19. Η κοινή Δήλωση καθόριζε τις προϋποθέσεις εισόδου των ταξιδιωτών από τη Σερβία στην Ελλάδα και αντίστροφα, για την θερινή περίοδο (2021). Μεταξύ 18 και 20 Μαΐου του 2022, πραγματοποιήθηκε επίσημη επίσκεψη του Έλληνα Υπουργού Τουρισμού και εξετάσθηκε η επιτευχθείσα πρόοδος των ανωτέρω.

Μεταφορές

Το **Μνημόνιο Συνεργασίας του 2017**, προβλέπει Κοινή Ομάδα Εργασίας. Κατά την επίσκεψη του τότε Υφυπουργού Μεταφορών κ. Ι. Κεφαλογιάννη στο Βελιγράδι τον Σεπτέμβριο του 2019, εκφράστηκε εκατέρωθεν η βούληση για ενίσχυση της συνεργασίας, ιδιαιτέρως, στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών (**γραμμή Θεσσαλονίκης-Σκοπίων-Βελιγραδίου**).

Τον Σεπτέμβριο του 2019 ετέθη σε λειτουργία η Μόνιμη Γραμματεία της Κοινότητας Μεταφορών στο Βελιγράδι. Στην τελετή των εγκαινίων συμμετείχε και ο ανωτέρω Έλληνας Υφυπουργός Μεταφορών και Υποδομών, ο οποίος είχε εθιμοτυπική συνάντηση με την τότε πρωθυπουργό και την τότε Υπουργό Μεταφορών της Σερβίας, όπου συζητήθηκε η εκατέρωθεν βούληση για ενίσχυση της συνεργασίας. Κατά το Α' Ανώτατο Συμβούλιο Συνεργασίας, είχε εξάλλου υπογραφεί Μνημόνιο Συνεργασίας για την ανάπτυξη των σιδηροδρομικών μεταφορών. Τέλος, σημειώνεται ότι έχει συσταθεί Κοινή Ομάδα Εργασίας μεταξύ του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης –ΟΛΘ και του Υπουργείου Μεταφορών & Υποδομών της Σερβίας.

Η, υπό αναβάθμιση, σιδηροδρομική σύνδεση Θεσ/κης-Σκοπίων-Βελιγραδίου, καλύπτει κανονικά τις εμπορευματικές μεταφορές. Τον Αύγουστο του 2022 **ο Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ Α.Ε.) εγκαινίασε μια νέα τακτική υπηρεσία με τρένα μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων μεταξύ Θεσσαλονίκης - Νις.** Σύμφωνα με το σχετικό δελτίο τύπου, η υπηρεσία είναι διαθέσιμη κανονικά από τον Σεπτέμβριο του 2022 με αναχωρήσεις από τη Θεσσαλονίκη και από τη Νις κάθε εβδομάδα, Τετάρτη και Σάββατο με άφιξη την ίδια ημέρα στον αντίστοιχο προορισμό τους. Η συχνότητα των δρομολογίων δύναται να αυξηθεί ανάλογα με την ζήτηση. Η υπηρεσία κατέστη δυνατή ως αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ της ΟΛΘ Α.Ε. και των σιδηροδρομικών εταιρειών Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας- Σερβίας, ήτοι της Hellenic Train S.A., της MZ Transport A.D., της Kombinovani Prevoz D.O.O. αντίστοιχα και άλλων 9 ιδιωτικών και δημόσιων φορέων. Όσον αφορά τις επιβατικές αερομεταφορές, πραγματοποιούνται καθημερινά απ' ευθείας πτήσεις της Aegean Airlines και της Air Serbia για την σύνδεση Βελιγραδίου με Αθήνα ή Θεσ/κη. Η δεύτερη έχει προσθέσει στο δίκτυό της και αρκετές καλοκαιρινές πτήσεις προς ελληνικά νησιά.

Περιβάλλον

Η υφιστάμενη διμερής συνεργασία εδράζεται στο υπογραφέν τον Απρίλιο 2019 Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ των δύο Υπουργείων, στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης. Υπάρχει εκατέρωθεν βούληση για συνεργασία στους τομείς της κυκλικής οικονομίας, επεξεργασίας λυμάτων, διαχείρισεως στερεών αποβλήτων

(δυνατότητα χρηματοδότησεως και από IPA), στην βάση της Ατζέντας 2030 και της Συνθήκης των Παρισίων. Επίσης, έχει προταθεί η από κοινού συμμετοχή των δύο χωρών σε χρηματοδοτικά προγράμματα, τα οποία αφορούν τα Δυτικά Βαλκάνια, ενώ έχουν πραγματοποιηθεί συνομιλίες για ανταλλαγή πληροφοριών και ανάπτυξη συνεργασίας στον τομέα της απολιγνιτοποίησης

Υγεία

Το 2017 υπεγράφη διμερής Συμφωνία Κοινωνικής Ασφάλισης

Τηλεπικοινωνίες

Την 21η Μαΐου 2021, υπεγράφη στην Αθήνα, Μνημόνιο Κατανόησης για την μείωση των **τελών Περιαγωγής** τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών Ελλάδας- Σερβίας. Σύμφωνα με την Γενική Γραμματεία Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων- Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης της Ελλάδας, οι μειώσεις των τιμών μεταξύ τρίτων χωρών είναι αντικείμενο διμερών συμφωνιών μεταξύ των παροχών τους. Η Ελλάδα υποστηρίζει και παροτρύνει τους παρόχους της να συνάψουν τέτοιου είδους συμφωνίες με στόχο τις μειώσεις τιμών, πλην όμως δεν είναι σε θέση να τους επιβάλλει τιμές ή την τιμολογιακή πολιτική τους. Πρόσφατα υπεγράφη συμφωνία για τη μείωση των τελών περιαγωγής μεταξύ ΕΕ και Δυτ. Βαλκανίων η οποία αναμένεται να τεθεί σε πλήρη ισχύ το 2028 (βλ. ανωτέρω). Το φθινόπωρο του 2023, όπως ανακοινώθηκε θα πραγματοποιηθούν οι πρώτες μειώσεις όσον αφορά τη χρήση του διαδικτύου της κινητής τηλεφωνίας.

Εμπόριο και Οικονομία

Μνημόνιο Συνεργασίας (MoU) υπεγράφη (Βελιγράδι, 17/12/2021) μεταξύ του Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (**ΟΑΕΠ**), με τον αντίστοιχο σερβικό Οργανισμό **Α.Ο.Φ.Ι** (Serbian Export Credit and Insurance Agency). Το Μνημόνιο Συνεργασίας υπέγραψε εκ μέρους του ΟΑΕΠ, ο τότε Γενικός Διευθυντής Γρηγόριος Σταματόπουλος και εκ μέρους του Α.Ο.Φ.Ι ο Δ/νων Σύμβουλος Dejan Vukotić.

Στόχος του εν λόγω Μνημονίου η υποστήριξη του εμπορίου και των επενδύσεων μεταξύ των δύο χωρών, μέσω συγκεκριμένων ενεργειών όπως: (i) Ανταλλαγή πληροφοριών για τρέχοντα και πιθανά νέα έργα, (ii) Διερεύνηση ευκαιριών αμοιβαίας ασφάλισης, για εξαγωγή αγαθών, υπηρεσιών, επενδύσεων και υποστήριξη ασφαλισμένων από τους δύο φορείς, (iii) Ανταλλαγή εμπορικών πληροφοριών στο πλαίσιο διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα αγοραστών που βρίσκονται αντίστοιχα στη Σερβία ή την Ελλάδα, (iv) Διοργάνωση συναντήσεων και εκδηλώσεων B2B μεταξύ εξαγωγικών εταιρειών Σερβίας και Ελλάδας, διαφόρων τομέων όπως η γεωργία, οι κατασκευές, ο χάλυβας και το αλουμίνιο, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η βιομηχανία διαχείρισης απορριμμάτων κ.ά., (v) Διευκόλυνση της πρόσβασης Μικρο-Μεσαίων Επιχειρήσεων από τις δύο χώρες στην εξεύρεση λύσεων τόσο στον εξαγωγικό όσο και στον επενδυτικό τομέα κλπ.

Συνεργασία Ελλάδας-Σερβίας εντός πολυμερούς πλαισίου

Το 2019 διεξήχθησαν στο Βουκουρέστι οι εργασίες της **7ης Συνόδου Κορυφής της Τετραμερούς Συνεργασίας Ελλάδας, Σερβίας Ρουμανίας και Βουλγαρίας** στις οποίες έλαβαν μέρος ο κ. Πρωθυπουργός, ο Πρόεδρος Σερβίας και οι Πρωθυπουργοί Ρουμανίας και Βουλγαρίας. Στη συνάντηση εξετάστηκαν θέματα περιφερειακής συνεργασίας, μεταξύ άλλων στους τομείς της ενέργειας και διασυνδεσιμότητας στο εσωτερικό της Βαλκανικής αλλά και με τα ευρύτερα ευρωπαϊκά δίκτυα υποδομών.

Εκατέρωθεν Ελληνο-Σερβικές Επισκέψεις Οικονομικού ενδιαφέροντος

Οι σημαντικότερες αμοιβαίες επισκέψεις τα έτη **2023-2024** ήταν οι ακόλουθες:

Η Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κα Σακελλαροπούλου, συνοδευόμενη από τον Υφυπουργό Εξωτερικών, κ. Φραγκογιάννη, πραγματοποίησε επίσκεψη στο Βελιγράδι στις **27-29 Μαρτίου 2023**. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης συναντήθηκε με τον ομόλογό της κ. Βούτσις, την Πρωθυπουργό, τον Υπουργό Εξωτερικών και τον Πρόεδρο της Εθνοσυνέλευσης της Σερβίας. Επιπλέον, μαζί με τον κ. Υφυπουργό συνάντησε το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Ελληνικών Επιχειρήσεων της Σερβίας (HBA).

Ο ΠΘ κ. Μητσοτάκης πραγματοποίησε επίσκεψη στη Σερβία στις 11-12 Φεβρουαρίου 2024. Μετά τη συνάντηση των δύο επίσημων εθνικών αντιπροσωπειών, πραγματοποιήθηκε το **Σερβοελληνικό Επιχειρηματικό Φόρουμ**. Κατά τη διάρκεια αυτού, χαιρετισμούς απηύθυναν, κατά σειρά ο Πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της Σερβίας κ. Marko Čadež, ο Υφυπουργός κ. Κώστας Φραγκογιάννης, ο Πρωθυπουργός κ. Κυριάκος Μητσοτάκης και ο Πρόεδρος της Σερβίας κ. Αλεξάνταρ Βούτσις. Ο Υπουργός Οικονομικών της Σερβίας κ. Sinisa Mali προέβη σε παρουσίαση των έργων της EXPO 2027. **Στο δεύτερο μέρος του προγράμματος του Φόρουμ, πραγματοποιήθηκαν** παρουσιάσεις των Υπουργών Εξορύξεων και Ενέργειας, Κατασκευών, Μεταφορών και Υποδομών, Εσωτερικού και Εξωτερικού Εμπορίου και Γεωργίας και Διαχείρισης Υδάτων υπό τη μορφή πάνελ με συντονιστή τον κ. Čadež. Το τρίτο μέρος του Φόρουμ ήταν αφιερωμένο στις συναντήσεις B2B και B2G στις οποίες συμμετείχαν περίπου 350 επιχειρηματίες/εκπρόσωποι 38 επιχειρήσεων από την Ελλάδα και 124 επιχειρηματικών και οικονομικών φορέων από τη Σερβία, οι οποίες οργανώθηκαν με τη συνδρομή του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Σερβίας και του Γραφείου ΟΕΥ της Πρεσβείας.

Μεταξύ 21 και 25 Φεβρουαρίου 2024 πραγματοποιήθηκε η 45η Διεθνής Έκθεση Τουρισμού, στην οποία συμμετείχαν 27 χώρες και περίπου 400 εκθέτες. **Ως χώρα-εταίρος ορίστηκε η Ελλάδα. Ο Πρόεδρος της Σερβίας Aleksandar Vucic εγκαινίασε την έκθεση, παρουσία του Σέρβου Υπουργού Τουρισμού και Νεολαίας, κ. Husein Memić και της Ελληνίδας Υπουργού Τουρισμού, κας Όλγας Κεφαλογιάννη.** Οι δύο Υπουργοί Τουρισμού συζήτησαν για τη βελτίωση της τουριστικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών, ενώ εκτίμησαν ότι για την ενθάρρυνση της διμερούς τουριστικής κίνησης, είναι απαραίτητο να τεθούν τα ζητήματα επίλυσης της κυκλοφοριακής συμφόρησης στα συνοριακά περάσματα και να καταστεί δυνατή η ολοκληρωμένη ηλεκτρονική είσπραξη διοδίων μέσω της Σερβίας και της Ελλάδας.

2.4 Δράσεις οικονομικής διπλωματίας (2024)

Προς διερεύνηση και υποστήριξη των δυνατοτήτων περαιτέρω ανάπτυξης της οικονομικής συνεργασίας, το Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων Βελιγραδίου πραγματοποιεί και προγραμματίζει δράσεις οικονομικής διπλωματίας όπως, π.χ προγράμματα και εκδηλώσεις προβολής ελληνικών προϊόντων, επιχειρηματικές αποστολές σε επιλεγμένους κλάδους, ανταλλαγές επισκέψεων επιχειρηματιών σε διεθνείς Εκθέσεις Ελλάδος-Σερβίας, στοχευμένες ενέργειες εμπορικής ή επενδυτικής συνεργασίας σερβικών και ελληνικών επιχειρήσεων με οργάνωση ενημερωτικών ημερίδων-(workshops), αμφίδρομη συμμετοχή σε Συνέδρια και άλλα. Το 2024, το Γραφείο Ο.Ε.Υ. Βελιγραδίου προέβη ή συμμετείχε, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, σε σειρά πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες:

A. Διακρατική συνεργασία.

- Συναντήσεις κας Πρέσβευς και Προϊσταμένου Γραφείου ΟΕΥ με αρμόδιους Υπουργούς και Υφυπουργούς για την ανάπτυξη της διμερούς συνεργασίας, της υποστήριξης των ελληνικών εταιρειών και την αντιμετώπιση των προβλημάτων ελληνικών προϊόντων και επιχειρήσεων
- Υποστήριξη και συναντήσεις με σερβικές Αρχές για την υποστήριξη υποψηφιοτήτων Ελλάδας και Σερβίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και της EXPO 2027, αντίστοιχα.
- Παραλαβή και αποστολή προς το Υπουργείο Μεταφορών και Υποδομών της Ελλάδας, των διμερών και "transit" αδειών διέλευσης φορτηγών αυτοκινήτων που εκδίδει το Υπουργείο Υποδομών της Δημοκρατίας της Σερβίας (Δεκ. 2024)
- Υποστήριξη της επίσκεψης Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών Χρήστου κ. Σταϊκούρα, 11 Φεβρουαρίου 2024
- Συμμετοχή σε προετοιμασία επίσκεψης κ. ΠΘ, 11-12 Φεβρουαρίου 2024, και διοργάνωσης Φόρουμ και B2B και B2C συναντήσεων.

B. Στήριξη - Ανάπτυξη Επιχειρηματικότητας

- Διεκπεραίωση 104 αιτημάτων παροχής επιχειρηματικών πληροφοριών προς ελληνικές επιχειρήσεις και φορείς
- Διεκπεραίωση 3 αιτημάτων παροχής επιχειρηματικών πληροφοριών προς σερβικές εισαγωγικές επιχειρήσεις.
- Πραγματοποίηση σειράς συναντήσεων δια ζώσης και διαδικτυακά με διευθυντικά στελέχη σημαντικών εδώ δραστηριοποιούμενων ελληνικών και σερβικών επιχειρήσεων, όπως Kleeman, EBZ, AKTOP, TEPNA, ISOMAT, Διάσταση, Βερόπουλος, Merkator, DELHAIZE, ΕΚΟ-Ελληνικά Πετρέλαια, NIS-GAZPROM, και παροχή πληροφόρησης και στοιχείων που αφορούν στην σερβική οικονομία – αγορά, μετά από πρωτοβουλία του Γραφείου ΟΕΥ Βελιγραδίου.
- Συναντήσεις με επιχειρηματίες από την Ελλάδα οι οποίοι επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στη Σερβία, μετά από σχετικά αιτήματα των ενδιαφερομένων.
- Επίσκεψη στις παραγωγικές εγκαταστάσεις επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στη Σερβία
- Γραπτές παρεμβάσεις υπέρ των συμφερόντων ελληνικών εταιρειών, σε περιπτώσεις που διαπιστώθηκαν προβλήματα-εμπορικές διαφορές στη συνεργασία τους με αντίστοιχες σερβικές εταιρείες.
- Ενημέρωση καθώς και παρεμβάσεις για τη διευκόλυνση της διέλευσης και την επίλυση των προβλημάτων ελληνικών φορτηγών στις συνοριακές διαβάσεις.
- Προφορική και γραπτή επικοινωνία με σερβικές Τελωνειακές, Κτηνιατρικές (κά) Αρχές για την διευθέτηση εμποδίων πρόσβασης ελληνικών γαλακτοκομικών προϊόντων στη σερβική αγορά.

- Συνεργασία σε τακτά διαστήματα, με Διοικητικό Συμβούλιο Συνδέσμου Ελληνικών Επιχειρήσεων Σερβίας.
- Συνδρομή σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών λόγω των εργασιών αναβάθμισης του σερβικού δικτύου
- Επικοινωνία με σερβικές Τελωνειακές Αρχές, Υπουργείο Γεωργίας, Ενέργειας και Περιβάλλοντος, Εμπορίου κτλ για την διευθέτηση προβλημάτων επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων.
- Υποστήριξη Ελληνικών Δράσεων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Καμπάνιας, Taste Fruitful Life
- Υποστήριξη Ελληνικών Δράσεων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Καμπάνιας, Peach Flavors
- Διοργάνωση Ημερίδας Οινογνωσίας Ελληνικών Οίνων στην Πρεσβευτική Κατοικία, 22 Απριλίου 2024
- Υποστήριξη Επιχειρηματικής Αποστολής ΣΕΒ, ΕΒΕΑ και Enterprise Greece στη Σερβία και διοργανώσεων B2B συναντήσεων, 27-29 Μαΐου 2024
- Διοργάνωση Παρουσίασης Ελληνικής Κουζίνας σε συνεργασία με το Ξενοδοχείο Hyatt Belgrade, 13 Ιουνίου 2024
- Διοργάνωση Εκδήλωση προώθησης του Οινοτουρισμού στη Μακεδονία και Θράκη, σε συνεργασία με τις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας και Κεντρικής Μακεδονίας και το Γραφείο Ε.Ο.Τ. Σερβίας, 17 Οκτωβρίου 2024

Γ. Παρακολούθηση κατωτέρω Συνεδρίων/Ημερίδων/Εκδηλώσεων

- Ενημερωτική συνάντηση των Οικονομικών & Εμπορικών Συμβούλων Κ-Μ της ΕΕ- Βελιγράδι, 16 Ιανουαρίου 2024
- Συμμετοχή σε Ημερίδα για την Οικονομία της Σερβίας, Εμπ. & Οικ. Επιμελητήριο Σερβίας, 6 Φεβρουαρίου 2024
- Συμμετοχή στην Διοργανωθείσα Επίσκεψη από την Αντιπροσωπεία ΕΕ στον διασυνδετήριο αγωγό φυσικού αερίου Σερβίας-Βουλγαρίας, 29 Φεβρουαρίου 2024
- Συμμετοχή Προϊσταμένου Γραφείου και παρουσίαση της Σερβικής Οικονομίας στο Συνέδριο του ΠΣΕ-Η Αυξανόμενη Εξωστρέφεια Της Ελληνικής Οικονομίας, Αθήνα 3 Απριλίου 2024
- Συμμετοχή στις Συναντήσεις των Οικονομικών & Εμπορικών Συμβούλων Κ-Μ της ΕΕ- Βελιγράδι, (4 – 5 κατ'έτος)
- Συνάντηση με Δ/ντή και Στελέχη του Transport Community, 1 Ιουνίου 2024
- Συμμετοχή σε Online Ημερίδα για την πλατφόρμα EU MADB σχετικά με τα εμπορικά εμπόδια πρόσβασης στην αγορά, 19 Ιουνίου 2024
- Συμμετοχή σε παρουσίαση Έργων Κατασκευής Σιδηροδρόμου Βελιγραδίου-Νις, 10 Ιουλίου 2024
- Συμμετοχή σε Συνέδριο «CEBAC CONFERENCE: EXPO 2027», 18 Σεπτεμβρίου 2024
- Συμμετοχή σε Τρίτο Περιφερειακό Συνέδριο περί Μεταφορών και Logistics, 15 Οκτωβρίου 2024
- Συμμετοχή σε 25ο Belgrade Economic Forum, 28-29 Οκτωβρίου 2024
- Συμμετοχή σε παρουσίαση της Ετήσιας Έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Σερβία, 5 Νοεμβρίου 2024
- Συμμετοχή στο 3ο Συνέδριο Υποδομών και Επίλυσης Διαφορών του ICC, 7 Νοεμβρίου 2024
- Συμμετοχή στην Παρουσίαση για την Οικονομία της Σερβίας «White Book» από το Foreign Investors Council, 15 Νοεμβρίου 2024
- Συμμετοχή στη Συντονιστική συνάντηση της ΕΕ για τη χρηματοδοτική βοήθεια προς τη Σερβία, 26 Νοεμβρίου 2024
- Συμμετοχή σε Συνέδριο για τα ορυκτά και τις πρώτες ύλες, Tsomokos, 26-27 Νοεμβρίου 2024

- Παρουσίαση για την υποστήριξη της πρότασης Ελλάδας-Γαλλίας-Σουηδίας-Σλοβενίας για το Έργο Twinning «Υποστήριξη για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και την προετοιμασία της Δημοκρατίας της Σερβίας για συμμετοχή στο EURES», 18 Νοεμβρίου 2024
- Συμμετοχή σε Συνέδριο ENERGY POLICY IN THE WESTERN BALKANS: Energy Diversification as a Security Factor for Europe, 10 Δεκεμβρίου 2024

Δ. Συνεργασία με συλλογικούς και κλαδικούς φορείς χωρών διαπίστευσης.

- Συνεργασία με τον σύνδεσμο Ελληνικών Επιχειρήσεων Σερβίας (Hellenic Business Association-H.B.A.), όπως και το Ελληνο-Σερβικό Επιμελητήριο Βορ. Ελλάδος (ΕΣΕ), με στόχο την αποτελεσματική στήριξη των ελληνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται ή ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στη Σερβία και τη διοργάνωση εξειδικευμένων δράσεων προώθησης της ελληνικής επιχειρηματικότητας και ευρύτερης προβολής της χώρας μας.
- Συναντήσεις συνεργασίας με τον δραστήριο φορέα των ξένων επενδυτών-Foreign Investment Council-(FIC), επιχειρηματικό “βραχίονα” της Αντιπροσωπείας της Ε.Ε. στη Σερβία.
- Συμμετοχή σε Υπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ των Διμερών Επιμελητηρίων Χωρών ΕΕ, 14 Μαΐου 2024

Ε. Επιχειρηματική πληροφόρηση.

- Μηνιαία αποστολή Ενημερωτικού Δελτίου οικονομικών και εμπορικών εξελίξεων σε επιχειρηματικούς φορείς κλπ της Ελλάδας.
- Τακτική ανάρτηση πληροφοριών οικονομικής και εμπορικής φύσης στη διαδικτυακή πύλη του Υπ. Εξωτερικών, «Agora» (www.agora.mfa.gr/Σερβία).
- Τακτική αποστολή ενημερωτικών εγγράφων με τις κυριότερες οικονομικές και εμπορικές εξελίξεις στη Σερβία.
- Παρακολούθηση και ενημέρωση για κυριότερους Διεθνείς Διαγωνισμούς που προκηρύσσονται στη Σερβία.
- Συνδρομή και ενημέρωση Γραφείου μας για πιθανή συμμετοχή ελληνικών εταιρειών στην παροχή τεχνογνωσίας για Σύστημα Παρακολούθησης Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου στις χώρες των Δυτ. Βαλκανίων (CBAM)
- Αποστολή επικαιροποιημένου “Επιχειρηματικού Οδηγού 2024”
- Αποστολή Έρευνας Αγοράς για τον τομέα της Ηλεκτρικής Ενέργειας της Σερβίας, Απρ.2024
- Αποστολή Έρευνας αγοράς για τον εξορυκτικό κλάδο της Σερβίας, Νοεμβριος 2024
- Αποστολή Έρευνας αγοράς για τον τομέα Γαλακτοκομικών προϊόντων, Φεβρ. 2025
- Αποστολή Μελέτης για το Επενδυτικό Περιβάλλον και τα Επενδυτικά Κίνητρα στη Σερβία, Απρ. 2025

ΣΤ. Προσέλκυση επενδύσεων.

- Κοινοποίηση και προώθηση αιτημάτων Ελλήνων επιχειρηματιών σχετικά με επενδυτικές ευκαιρίες
- Παρουσίαση επενδυτικών ευκαιριών και κινήτρων στις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Επιμελητήριο Βελιγραδίου και Σερβίας, λοιπούς επιχειρηματικούς φορείς κλπ.

3. Συμπεράσματα – Προτάσεις

3.1. Προοπτική ενίσχυσης Ελληνικής Επιχειρηματικής Παρουσίας & Διμερούς Εμπορίου

Στα προηγούμενα κεφάλαια εκτέθηκαν και αναλύθηκαν τα μακροοικονομικά στοιχεία της σερβικής οικονομίας αλλά και πτυχές της οικονομικής θέσης της χώρας εντός του ευρύτερου γεω-οικονομικού χώρου της. Πέραν των θετικών στοιχείων της σερβικής οικονομίας που καταγράφονται μέσω των μακροοικονομικών δεικτών, όλες οι αναφορές και αναλύσεις των ξένων επενδυτών διαπιστώνουν ότι η Σερβία παρουσιάζει, από το 2012 και κυρίως το 2014 μέχρι σήμερα, πολιτική σταθερότητα, σταθερό ετήσιο αναπτυξιακό ρυθμό, περιορισμένο πληθωρισμό και σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία έναντι των κυριοτέρων διεθνών νομισμάτων.

Σύμφωνα με παράγοντες της αγοράς, οι ξένοι επενδυτές συναντούν μερικά από τα χαμηλότερα λειτουργικά έξοδα της Ευρώπης, φορολογικά και τελωνειακά οφέλη, κρατικές επιδοτήσεις και τοπικά κίνητρα. Πρόσθετο πλεονέκτημα αποτελεί το ανθρώπινο δυναμικό της Σερβίας, με την χώρα να κατατάσσεται σε υψηλές θέσεις σε παγκόσμιους δείκτες μέτρησης της ποιότητας εξειδίκευσης και κατάρτισης του ανθρωπίνου δυναμικού.

Από την άλλη, σύμφωνα με τις ίδιες αναλύσεις, στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι ξένες εταιρείες είναι το ελλειπές, σε ορισμένες περιπτώσεις πλαίσιο του ανταγωνισμού, το οποίο επιτρέπει φαινόμενα αθέμιτου ανταγωνισμού, συχνές τροποποιήσεις των διατάξεων για το εξωτερικό εμπόριο και τις συναλλαγές και μεταβαλλόμενες συνθήκες ελέγχων στα σύνορα.

Παρόλα αυτά, δε θα πρέπει να παραβλέπονται οι οικονομικές και γεωοικονομικές δυνατότητες της Σερβίας, αλλά και οι δυνατότητες περαιτέρω διμερούς συνεργασίας με τη χώρα μας. Η Σερβία, πολιτικά και, κυρίως, οικονομικά, ακολουθεί πολιτική “ανοιχτών θυρών” προς την Ανατολή και τη Δύση διατηρώντας στενή συνεργασία, ταυτόχρονα, με την ΕΕ και τις ΗΠΑ, τη Ρωσία, την Κίνα, την Τουρκία αλλά και τις γειτονικές της χώρες. (βλ. πχ στρατηγικές συμφωνίες συνεργασίας, συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών, χρηματοδότηση, επενδύσεις, “Mini Schengen – Open Balkans” κτλ). Ταυτόχρονα, ως υποψήφια προς ένταξη στην ΕΕ χώρα, ακολουθεί πορεία εναρμόνισης με το Ενωσιακό Κεκτημένο, η οποία, αργά ή γρήγορα, οδηγεί σε εκσυγχρονισμό του νομικού πλαισίου, των δομών του κράτους και της οικονομίας.

3.1.1 Επιχειρηματικές Ευκαιρίες

Οι κυριότεροι τομείς που παρουσιάζουν επιχειρηματικές ευκαιρίες είναι οι ακόλουθοι:

Εργα υποδομών

-Εργα Υποδομών με Ευρωπαϊκή Χρηματοδότηση: Σύμφωνα με το Western Balkans Economic and Investment Plan, η ΕΕ για την περίοδο **2021-2027** σκοπεύει να υλοποιήσει έργα υποδομών ύψους 9 δισ. ευρώ στις έξι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Θα πρέπει να επιδιωχθεί ενδεχόμενη ελληνο-σερβική συνεργασία για την υλοποίηση μεγάλων έργων, πολλαπλώς ωφέλιμων για την χώρα μας και την Βαλκανική περιοχή, με συγχρηματοδότηση από την ΕΕ. Το σημαντικότερο χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο υποδομών για το οποίο οι **προκηρύξεις αναμένονται εντός του 2025 είναι η ανακατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Βελιγραδίου-Νις, συνολικής αξίας 2,8 δισ. ευρώ.** (βλ. Κεφ. Ε.3. Τομέας Μεταφορών & Υποδομών)

Περισσότερες Πληροφορίες για το Χρονοδιάγραμμα των επόμενων έργων [ΕΛΩ](#).

Εκτός των κύριων οργανισμών χρηματοδότησης (πχ EU, EIB EBRD, World Bank, UNDP κλπ), χρήσιμες πληροφορίες για τα υπό κατασκευή έργα μπορούν να αντληθούν μέσω: του **Συμβουλίου της Αναπτυξιακής Τράπεζας της Ευρώπης** (CEB- <https://coebank.org/en>), κυρίως για οικοδομικά έργα σε νοσοκομεία, δικαστικά μέγαρα, φυλακές κτλ, καθώς και από την **Γερμανική Τράπεζα Εξωτερικής Βοήθειας KFW** (<https://germancooperation.rs/kfw>) που χρηματοδοτεί έργα υποδομών ιδιαίτερα σε κλάδους **ενέργειας και περιβάλλοντος**. Επίσης στην ιστοσελίδα του Γραφείου Δημοσίων Συμβάσεων: <http://www.obnova.gov.rs/english/public-procurement>, στις ιστοσελίδες της ΕΕ <https://europa.rs/open-tenders/?lang=en>, <https://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do>, και <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>. Τέλος, καθημερινή ενημέρωση για **προκηρύξεις διαγωνισμών και έργων** μπορούν να αναζητηθούν στη συνδρομητική ιστοσελίδα : <https://www.ekapija.com/en/tender>. Οι ελληνικές κατασκευαστικές εταιρείες και τα γραφεία μελετών μπορούν να απευθύνονται πρωταρχικά στις ιστοσελίδες αυτών των οργανισμών για να λάβουν τη σχετική πληροφόρηση.

Σημειώνεται ότι όλοι οι Διαγωνισμοί ανεβαίνουν στην ακόλουθη κρατική ιστοσελίδα:

<https://jnportal.ujn.gov.rs/DashboardFrm.aspx>

Άλλα έργα υποδομών και επίβλεψη έργων:

-Σιδηρόδρομοι: Τα έργα στον τομέα αυτό βρίσκονται σε αρχικό στάδιο. Το έργο Stara Pazova - Novi Sad – Subotica - Ουγγαρία υλοποιείται με κινέζικα και εν μέρη ρωσικά δάνεια. Ενώ η κινεζική πλευρά επεδίωκε να της ανατεθεί, χωρίς διαπραγμάτευση, η κατασκευή ολόκληρης της γραμμής από **Βόρεια Μακεδονία (Πρέσεβο) - Νις - Βελιγράδι - Κροατία (Sid)**, με διασύνδεση προς Stara Pazova, από τον Απρίλιο 2022 η ΕΕ απαίτησε να αναλάβει τη μελέτη και χρηματοδότηση της κατασκευής αυτής. Οι δε εργασίες του τμήματος Νις-Βελιγράδι θα είναι ταχέως ρυθμού. Τον σχεδιασμό του τμήματος Βόρεια Μακεδονία (Πρέσεβο) - Νις ανέλαβε το IPF8, σε κοινοπραξία με την Δανική COWI και τη Γαλλική EGIS. Τέλος η μελέτη του τμήματος Βελιγράδι - σύνορά με Κροατία (Sid), ανατέθηκε και αυτή στην Γαλλική EGIS και την Δανική COWI. Στις δύο τελευταίες κοινοπραξίες, συμμετέχει και η ελληνική μελετητική εταιρεία SYSTEMA. Ολόκληρη η γραμμή έχει προϋπολογισμό γύρω στα 2 δισ. ευρώ με χρόνο υλοποίησης τα 5-10 χρόνια. Χρηματοδοτείται από την ΕΕ με κοινοτικά "grants", δάνεια από EIB, EBRD και άλλες τράπεζες (π.χ. Παγκόσμια Τράπεζα) και τον σερβικό προϋπολογισμό.

Υπάρχουν και άλλα υπό σχεδιασμό σιδηροδρομικά έργα, όπως η βελτίωση των γραμμών σύνδεσης **προς Κόσοβο*** (από βορρά προς Μιτρόβιτσα) καθώς και από νότια, δηλαδή από Νις – Merdare – Πρίστινα. Αντίστοιχα θα προωθηθούν και οι βελτιώσεις των συνδέσεων με τη Ρουμανία, αλλά ως δεύτερη προτεραιότητα. Στις εξελισσόμενες μελέτες απασχολούνται ήδη αρκετοί Έλληνες μηχανικοί.

-Έργα περιβάλλοντος: Τα έργα του **τομέα υδάτων** (κατασκευή αποχετευτικών δικτύων, συστημάτων καθαρισμού λυμάτων) και τα έργα **διαχείρισης στερεών αποβλήτων** βρίσκονται ακόμη σε νηπιακή κατάσταση και λαμβάνουν χρηματοδότηση, εκτός της Σερβικής Κυβέρνησης, από την ΕΕ και διεθνείς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Σημειώνεται ότι, στο συγκεκριμένο τομέα, υπάρχει σημαντικός αριθμός έργων μεσαίου ή μικρού μεγέθους, που αφορούν μικρούς, αναλογικά, Δήμους, τα οποία, αν και εντάσσονται σε ευρύτερα χρηματοδοτικά σχέδια και σχήματα, προκηρύσσονται από τους ίδιους. Οι ελληνικές επιχειρήσεις διαθέτουν αξιόλογο "know-how", μέσω έργων ΣΔΙΤ, για διαχείριση τέτοιων έργων.

-Έργα ενέργειας: Η Σερβία ανακοίνωσε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια για την περίοδο 2023-2030, το οποίο προβλέπει σημαντική ανάπτυξη της παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές (Φωτοβολταϊκά – ηλιακά και αιολικά συστήματα) καθώς και συστήματα αποθήκευσης, με εκτιμώμενο ύψος επενδύσεων τα 27 δισ. ευρώ, για το σύνολο της περιόδου. Μέχρι σήμερα η Σερβία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη χρήση **άνθρακα** ενώ στο πλαίσιο της συμφωνίας των Παρισίων για το περιβάλλον και στην προοπτική ένταξής της στην ΕΕ, οφείλει να περιορίσει τη χρήση του. Ο τομέας ανάπτυξης των ΑΠΕ θα αποτελέσει σημαντικό πεδίο επενδύσεων για τα επόμενα χρόνια. Στον τομέα αυτό οι ελληνικές επιχειρήσεις διαθέτουν επίσης υψηλή εξειδίκευση και ωριμότητα. Ο **αγωγός φυσικού αερίου Θεσσαλονίκης-Σκοπίων**, που αποτελεί ένα από τα τελευταία έργα που θα χρηματοδοτήσουν Ευρωπαϊκές Τράπεζες στον τομέα αυτό. Ο αγωγός αυτός αναμένεται να συνεχίσει προς Σερβία, καθώς είναι επίσης, από τα τελευταία έργα που φαίνεται να χρηματοδοτεί η ΕΕ, στο πλαίσιο της διαφοροποίησης των πηγών προμήθειας ενέργειας της Σερβίας. Οι συνεπαγόμενες επενδύσεις θα είναι μεγάλες. Το συγκριτικό πλεονέκτημα των ελληνικών εταιρειών, είτε στην κατασκευή, είτε στην προμήθεια αερίου (και στο μέλλον υδρογόνου) είναι αξιόλογο.

Από το 2025 και έπειτα ορίζεται ως αναπόσπαστο μέρος του προϋπολογισμού της Σερβίας, το κονδύλιο **«Πράσινων Έργων»**. Για το 2025 το εν λόγω κονδύλιο ανέρχεται σε 118,5 δισ. δηνάρια ή ένα δισ ευρώ, και περιλαμβάνει 64 πράσινα έργα που θα πρέπει να υλοποιηθούν εντός του 2025. Περισσότερο από το ήμισυ αυτών (61,8 δισ. δηνάρια - 528,4 εκατ.) αφορά σιδηροδρομικά έργα. Ειδικότερα αναφέρονται τα εξής έργα:

- Τη σιδηροδρομική γραμμή Σερβίας-Ουγγαρίας (18 δισ. δηνάρια)
- Τη σιδηροδρομική γραμμή Ζέμουν Πόλιε και Εθνικού Σταδίου EXPO 2024 (18 δισ. δην.)
- Την ανακατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Νις-Ντιμίτροβγκραντ (13 δισ. δην.)
- Το Μετρό Βελιγραδίου (11,5 δισ. δην.)
- Έργα αποχέτευσης και απόρριψης αστικών στερεών αποβλήτων (10 δισ. δην.)
- Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας (7,2 δισ. δην.)
- Κεντρικό σύστημα αποχέτευσης της πόλης του Βελιγραδίου (5 δισ. δην.)

-Αυτοκινητόδρομοι: Αντίθετα με τα προαναφερθέντα, στον τομέα αυτό οι ευκαιρίες φαίνεται να μειώνονται καθώς το βασικό εθνικό οδικό δίκτυο θα έχει ολοκληρωθεί στο εγγύς μέλλον ενώ επίσης δεν λαμβάνουν πλέον ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

Επιπλέον στην **Δημοσιονομική Στρατηγική για το 2025**, σύμφωνα με την οποία θα κατανεμηθούν **κεφαλαιουχικές δαπάνες ύψους 313,6 δισ. δηναρίων (2,68 δισ. ευρώ) σε 56 μεγάλα επενδυτικά έργα** (συνολικής αξίας 2,465 τρισ. Δην. (περίπου 21 δισ. ευρώ)) αναφέρονται τα εξής:

-Το μεγαλύτερο έργο, αξίας 367,9 δισ. δηναρίων (3,15 δισ. ευρώ), είναι η κατασκευή δημοτικών **υποδομών για τη διαχείριση λυμάτων και απορριμμάτων**. Το έργο, που ξεκίνησε το 2021, υλοποιείται από το Υπουργείο Υποδομών της Σερβίας σε συνεργασία με την China Road and Bridge Corporation. Για το 2025 η κυβέρνηση έχει προβλέψει να δαπανήσει 10 δισ. δηνάρια (85,5 εκατ. ευρώ) για το έργο αυτό.

-Για το δεύτερο μεγαλύτερο έργο, τον **αυτοκινητόδρομο Morava**, συνολικής αξίας 252 δισ. δηναρίων. (2,15 δισ. ευρώ), προβλέπεται δαπάνη 30 δισ. δηναρίων (256, 4 εκατ. ευρώ) για το 2025. Για την κατασκευή του εν λόγω έργου, η Σερβία είχε υπογράψει το 2019 σύμβαση 745 εκατ. ευρώ με την αμερικανο-τουρκική κοινοπραξία Bechtel-Enka. Από τα συνολικά 112 χλμ του μελλοντικού αυτοκινητόδρομου, μέχρι στιγμής, έχουν παραδοθεί στην κυκλοφορία περίπου 28 χλμ.

-Ακολουθεί η ανακατασκευή της **σιδηροδρομικής γραμμής Βελιγράδι - Νις**, μήκους 230 χλμ, ένα έργο συνολικής αξίας 208,6 δισ. δηναρίων (1,78 δισ. ευρώ). Η Κυβέρνηση δεν έχει προβλέψει κονδύλια για αυτό το έργο για το 2025, αλλά αναφέρει ότι σχεδιάζει να δαπανήσει 10 δισ. δηνάρια (85,5 εκατ. ευρώ) το 2026 και άλλα 30 δισ. δηνάρια (256, 4 εκατ. ευρώ) το 2027.

-Για το 2025, η μεγαλύτερη επένδυση, ύψους 46 δισ. δηναρίων (393 εκ. ευρώ), θα διατεθεί για έργα της επικείμενης **Διεθνούς Έκθεσης Expo Belgrade 2027**, συνολικής αξίας 139,6 δισ. δηναρίων (1,19 δισ. ευρώ). Επιπλέον αυτών, θα διατεθούν το 2025, ακόμη 18,6 δισ. δηνάρια για την κατασκευή του Εθνικού Σταδίου στο Surcin, η συνολική αξία του οποίου εκτιμάται σε 67,5 δισ. δηνάρια (576,9 εκατ. ευρώ) και σχεδιάζεται ως μέρος του συγκροτήματος Expo Belgrade 2027.

-Άλλα αξιοσημείωτα έργα του καταλόγου περιλαμβάνουν την κατασκευή αυτοκινητόδρομου **Βελιγραδίου-Zrenjanin**, μήκους 56 χλμ και συνολικής αξίας 187,6 δισ. δηναρίων (1,6 δισ. ευρώ) και την ανάπτυξη της πρώτης γραμμής του **μετρό του Βελιγραδίου** συνολικού κόστους 72,8 δισ. δηναρίων (622 εκατ. ευρώ).

Επιπλέον, καθορίζονται τα σχετικά ποσά για το 2026 και το 2027, τα οποία θα ανέλθουν σε 301,8 δισ. δηνάρια (2,58 δισ. ευρώ) και 168,4 δισ. δηνάρια (1,44 δισ. ευρώ) αντίστοιχα

Άλλοι τομείς

-**“Agri-Business”**: Η σερβική γεωργία (6,3% του ΑΕΠ), συμβάλει στην ανάπτυξη αγροτικών περιοχών καθώς απασχολεί το 16,9% περίπου του εργατικού δυναμικού της χώρας. Τα “αδύνατα σημεία” της σερβικής γεωργίας, μεταξύ άλλων, αφορούν τα χαμηλά εισοδήματα, τα πρότυπα που μερικές φορές αποκλίνουν από τους διεθνείς κανόνες, ζητήματα υποδομής και την παρουσία μονοπωλίων στην αλυσίδα παραγωγής και λιανικής. Τα **κύρια εισαγόμενα** στη Σερβία προϊόντα περιλαμβάνουν τον καφέ, τα καπνά, τη σόγια, τις μπανάνες, τα λαχανικά και τα ψάρια. Όσον αφορά το **ελαιόλαδο**, μη παραδοσιακό προϊόν διατροφής των Σέρβων, παρουσιάζονται ορισμένες προοπτικές διότι αλλάζουν οι καταναλωτικές συνήθειες και η ζήτηση παρθένου ελαιόλαδου σημειώνει σταθερή αύξηση. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι, σύμφωνα με αξιόπιστα στοιχεία , η κατανάλωσή του ανερχόταν σε 2.663.621 λίτρα το έτος 2017 , αλλά τα επόμενα έτη υπερέβη τα 3.000.000 λίτρα.

Πέραν των εμπορικών ανταλλαγών, σημαντικές ευκαιρίες παρουσιάζονται στους υποτομείς παραγωγής και επεξεργασίας φρούτων και προϊόντων ζωϊκής παραγωγής.

-**Ιατρικές συσκευές**: Ο εκσυγχρονισμός του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, που ωθείται κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα, δημιουργεί ζήτηση για προηγμένα **ιατροτεχνολογικά προϊόντα και εξοπλισμό**. Καθώς η ανάγκη για περισσότερες, σύγχρονες ιατρικές υπηρεσίες μεγαλώνουν, η ζήτηση για ιατρικά αναλώσιμα και φαρμακευτικά προϊόντα αναμένεται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Η **οδοντιατρική** είναι επίσης τομέας που προσφέρει καλές δυνατότητες για εξαγωγές οδοντιατρικών προμηθειών και εξοπλισμού.

-**Τηλεπικοινωνίες**: Ο τομέας των τηλεπικοινωνιών αντιπροσωπεύει το 6% του ΑΕΠ της χώρας. Η Σερβία προσπαθεί να καταστήσει τον τομέα αυτό ανταγωνιστικό και να προσελκύσει ξένους επενδυτές ώστε να βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών αυτών. Οι τηλεπικοινωνίες προσφέρουν ευκαιρίες στον **τεχνολογικό εξοπλισμό** και τις **υπηρεσίες**, καθώς οι φορείς εκμετάλλευσης επεκτείνουν τα υπάρχοντα κινητά και ευρυζωνικά δίκτυα.

-Ψηφιακή οικονομία: Σύμφωνα με μελέτη που χρηματοδότησε η EBRD για την ψηφιοποίηση της σερβικής οικονομίας και την περαιτέρω ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων, συμβατών με τις απαιτήσεις της ΕΕ για συνδέσεις 100Mbps και άνω, οι ανάγκες είναι σημαντικές. Η δε Ελλάδα βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση ακόμη και σε σχέση με άλλα Κ.-Μ., στην ανάπτυξη των **υπηρεσιών 5G**. Υπάρχει πεδίο συνεργασίας τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα με αντίστοιχες Σέρβικες. Η Σερβία διαθέτει, επίσης, πολύ καλά εκπαιδευμένους επιστήμονες σε “Software, hardware engineering”, με αποτέλεσμα πολλές ξένες και ιδιαίτερα αμερικάνικες επιχειρήσεις να κάνουν “outsourcing” δραστηριοτήτων τους στη χώρα αυτή.

-Μεταφορές: Η Σερβία φιλοδοξεί να γίνει κέντρο “logistics” της κεντρικής Ευρώπης. Στην περιοχή Nova Pazova-Stara Pazova, δυτικά του αυτοκινητοδρόμου Βελιγραδίου-Νόβι Σαντ, δημιουργήθηκαν τεράστιες μονάδες διαχείρισης μεταφορών και υπηρεσιών “door to door”, όπως και αποθήκευσης προϊόντων (logistics). Μεταξύ αυτών δεσπόζουν οι αποθήκες της εταιρείας Schenker, μέλους του γερμανικού ομίλου DB, δηλαδή των γερμανικών σιδηροδρόμων. Η ανάπτυξη των εμπορευματικών σταθμών του ΟΛΠ και, ιδιαίτερα, του ΟΛΘ και η συνακόλουθη ανάπτυξη των εμπορευματικών μεταφορών προς Βορρά, καθιστά τον τομέα υπηρεσιών διαμετακόμισης, έναν εξ αυτών που προσφέρονται για ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ ελληνικών και σερβικών εταιρειών

-Ιδιωτικοποιήσεις: Σύμφωνα με δημοσιεύματα, το 2024, ενδέχεται να γίνει η ιδιωτικοποίηση 13 κρατικών εταιρειών, μεταξύ των οποίων **οι Lasta, Jugoinspekt και Stamparija Borba από το Βελιγράδι, Trayal Korporacija από το Krusevac, η Toza Markovic από Kikinda, η JAT Apartmani, καθώς και το RTV Kragujevac**. Το Υπουργείο Οικονομίας ενημέρωσε τη βάση δεδομένων των εταιρειών προς ιδιωτικοποίηση και ανέφερε ότι για 41 εταιρείες, μεταξύ των οποίων είναι 9 τοπικά ιαματικά λουτρά, για διάφορους λόγους, δεν είναι δυνατόν να ανοίξουν δημόσιες προσκλήσεις άμεσα. Οι εταιρείες Yumco και Simpro με έδρα το Vranje, καθώς και η Tigar Pirot, περιμένουν πρώτα την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τα Προσυσταθέντα Σχέδια Αναδιοργάνωσης (PPRP). Για τον ίδιο λόγο, προς το παρόν, δεν θα κινηθούν οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης των Politika, FAM Hemofluid και Energetika από το Kragujevac. Η ιδιωτικοποίηση του ορυχείου Ρεσάβιτσα έχει σταματήσει προς το παρόν επειδή, όπως εξηγείται, «οι περαιτέρω δραστηριότητες εξαρτώνται από τις αποφάσεις της Κυβέρνησης της Σερβίας, η οποία έχει μερίδιο ιδιοκτησίας 67,14%.

Ως προς την **ελληνική παρουσία στη Σερβία**, η οικονομική κρίση της δεκαετίας του 2010 και η συρρίκνωση της ελληνικής οικονομίας είχε ως αποτέλεσμα την συρρίκνωση της ελληνικής επιχειρηματικής παρουσίας στη Σερβία. Εμβληματική περίπτωση αποτελεί η σταδιακή αποχώρηση των ελληνικών Τραπεζών από την αγορά, η οποία επέδρασε αρνητικά τόσο ως προς την εικόνα της Ελλάδας στη σερβική αγορά όσο και ως προς την ευρύτερη ελληνική επενδυτική παρουσία. Όμως **στον κατασκευαστικό τομέα, η Ελλάδα διατηρεί ακόμα θετικό “brand name”** στην αγορά της Σερβίας και οι κατασκευαστικοί της όμιλοι απέδειξαν ότι δύνανται να προσφέρουν τεχνογνωσία (συνήθως ως ανάδοχοι), με θυγατρικές ελληνικών ομίλων να αναλαμβάνουν σημαντικά έργα. Οι ΕΓΝΑΤΙΑ ΑΕ, ΑΚΤΟΡ ΑΤΕ ΟΓΡΑΝΑΚ και ΤΕΡΝΑ Σ.Α. συμμετείχαν σε οδικά έργα του Διαδρόμου 10. Όπως προαναφέρθηκε, η δε Τερνα Σ.Α. εκτελεί έργα στο αεροδρόμιο Nikola Tesla του Βελιγραδίου, όπως κατασκευής νέων εγκαταστάσεων επιβατικών τερματικών και ανακαίνισης υφιστάμενων τερματικών σταθμών.

Συνοψίζοντας, με δεδομένο το υπόβαθρο των διμερών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων, εκτιμάται ότι η μεγαλύτερη έμφαση δίνεται σε ένα ευρύ **φάσμα τομέων με προοπτικές** για συνεργασίες, μερικοί από τους οποίους είναι:

- κατασκευές, δομικά υλικά, αγορά ακινήτων
- ενέργεια - ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,
- τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας,
- ανακύκλωση - διαχείριση αποβλήτων και λυμάτων- αρδευτικά συστήματα
- μεταφορές-logistics
- αγροτο-διατροφικός τομέας
- τομέας υγείας - ιατρο-φαρμακευτικά προϊόντα και εξοπλισμός
- ξενοδοχειακός τομέας –τουριστικές υπηρεσίες
- τομέας ορυκτού πλούτου

Εμπόδια & Προβλήματα

Η Σερβική αγορά προσφέρει μεν επιχειρηματικές ευκαιρίες, αλλά παρουσιάζει και εμπόδια. Η χώρα φέρει ακόμη κάποια χαρακτηριστικά των πρώην σοσιαλιστικών καθεστώτων που προσπαθούν να προσαρμοστούν στην ελεύθερη οικονομία. Η γραφειοκρατία, τα εγχώρια επιχειρηματικά συμφέροντα και η εμβρυακή λειτουργία των κανόνων ανταγωνισμού, αποτελούν μερικά από αυτά. Όπως ήδη προαναφέρθηκε, σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρούνται, αποκλίσεις μεταξύ του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου και της εφαρμογής του.

Παρά τις βελτιώσεις των τελευταίων ετών, προβλήματα με τις Σερβικές Αρχές αντιμετωπίζουν πολλές ξένες εταιρείες, μεταξύ των οποίων και Ελληνικές. Είτε λόγω συχνών αλλαγών στη νομοθεσία, είτε λόγω τοπικών “πρακτικών”, ως προς τον χωροταξικό σχεδιασμό ή την εφαρμογή νέων προτύπων οι εταιρείες καλούνται να αντιμετωπίσουν καταστάσεις οι οποίες θέτουν σημαντικά εμπόδια στη δραστηριοποίησή τους ή ακόμα και σε κίνδυνο τη λειτουργία και βιωσιμότητά τους.

Επιπλέον, συχνά είναι τα προβλήματα και οι κίνδυνοι που προκύπτουν για τις ελληνικές επιχειρήσεις από τη συνεργασία τους με Σερβικές εταιρείες. Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα παύσης πληρωμών, αθέτησης όρων συμβολαίου κλπ. Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο λόγω των αδυναμιών και των καθυστερήσεων του δικαστικού συστήματος της χώρας, με αποτέλεσμα οι πληγείσες εταιρείες να επιβαρύνονται με σημαντικά κόστη.

Πιο συγκεκριμένα, **προβλήματα** που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές – και όχι μόνο - επιχειρήσεις στη Σερβία, σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Επιχειρήσεων Σερβίας (HBA), και τις εδώ επιχειρήσεις είναι συνοπτικά τα εξής:

-ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

-Καθυστερήσεις λόγω συνοριακών ελέγχων, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται επιπρόσθετα κόστη και δυσκολίες κατά την εισαγωγή προϊόντων στη Σερβία, επηρεάζοντας αρνητικά την ανταγωνιστικότητα αυτών. Κατά τη διαδικασία του εκτελωνισμού στη Σερβία αντιμετωπίζονται τεχνικά εμπόδια και η εφαρμογή της διαφοροποιείται από τελωνείο σε τελωνείο. Αυτά που έχουν σημειωθεί ως συχνά προβλήματα είναι π.χ. η απαίτηση το εμπορικό έγγραφο να φέρει τη σφραγίδα του Έλληνα πωλητή (παρόλο που διεθνώς η ύπαρξη σφραγίδας δεν αποτελεί προϋπόθεση) και η απαίτηση γραπτής σύμβασης ακόμη και αν αυτή δεν είναι υποχρεωτική.,

Επιπλέον, οι έλεγχοι ποιότητας (π.χ. τρόφιμα, λιπάσματα κτλ) είναι τακτικοί και εφαρμόζονται σε κάθε εισαγωγή, **επιβραδύνοντας άσκοπα τη διαδικασία του εκτελωνισμού** για τα τακτικά εισαγόμενα εμπορεύματα που έχουν επιθεωρηθεί από ελληνικά διαπιστευμένα εργαστήρια. Επίσης, θα ήταν χρήσιμο να εξεταστεί η δυνατότητα μείωσης ή ακόμη και κατάργησης των εισαγωγικών δασμών στις βιομηχανικές πρώτες ύλες. Κάτι που αναμένεται να συμβεί όταν η Σερβία ενταχτεί στην Ε.Ε.

-Λοιπά μη Δασμολογικά Εμπόδια (Μ.Δ.Ε.) στις εισαγωγές: Παρατηρείται συχνά πρόβλημα κατά την εισαγωγή γαλακτοκομικών, κρέατος, λιπασμάτων και άλλων προϊόντων φυτικής και ζωικής προέλευσης και ιδίως όσον αφορά τις απαιτούμενες προϋποθέσεις/κτηνιατρικά πιστοποιητικά.

-Μη-δασμολογικά εμπόδια στις διαδικασίες εξαγωγών σε δευτερογενείς πρώτες ύλες, όπως πχ όταν πρόκειται για εξαγωγές μη επικίνδυνων αποβλήτων. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι δεν υπάρχει οικολογική δικαιολογία για την απαγόρευση της εξαγωγής τέτοιων αποβλήτων. Συνεπώς, οι αρχές της ελεύθερης αγοράς παραβιάζονται σοβαρά όταν χωρίς επίσημες διευκρινήσεις, επί μήνες, δεν χορηγούνται εξαγωγικές άδειες (κλπ).

-ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Αδιαφανείς διαδικασίες ως προς την επιλογή του αναδόχου για τα υπό σχεδιασμό κρατικά έργα και μη εφαρμογή του Κανονισμού της Ε.Ε. περί προμηθειών.

Παρά την έγκριση νομοθετικών διατάξεων που συμβαδίζουν με τους Κανονισμούς της Ε.Ε., δεν σημειώθηκαν σημαντικές βελτιώσεις και υφίστανται προβλήματα ανταγωνισμού στις Δημόσιες Συμβάσεις λόγω του γεγονότος ότι επιτρέπεται εξαίρεση, βάσει του ψηφισθέντος νόμου (Φεβρ. 2020), από την εφαρμογή κανόνων σχετικά με έργα «ειδικής σημασίας για τη Δημοκρατία της Σερβίας», αλλά και λόγω των κενών στη νομοθεσία για έργα συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ). Τα έργα πολλές φορές δεν προκηρύσσονται, αλλά δίνονται με **απ' ευθείας ανάθεση** σε ξένες, κυρίως, εταιρείες προερχόμενες από συγκεκριμένες συνήθως χώρες (πχ Κίνα), βάσει του ανωτέρω νόμου. Επιπλέον, συχνά είναι και τα φαινόμενα «φωτογραφικών προκηρύξεων» και **διακριτικής μεταχείρισης**, με περιπτώσεις μη έγκαιρων και σαφώς αιτιολογημένων ακυρώσεων Διαγωνισμών. Τέλος, συχνό είναι και το πρόβλημα της **«ασυνήθιστα χαμηλής τιμής»** στις δημόσιες συμβάσεις της χώρας.

-ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ - Μη ξεκάθαροι όροι του μισθοδοτικού κανονισμού

Ο υπολογισμός των εργατικών αποδοχών σύμφωνα με το εργατικό δίκαιο της Σερβίας είναι εξαιρετικά περίπλοκος και ρυθμίζεται από επιτακτικούς κανονισμούς. Οι διεθνείς εταιρείες που λειτουργούν στη Σερβία δεν είναι σε θέση να υπολογίσουν τον μισθό του εργαζομένου με τον ίδιο τρόπο όπως σε άλλες χώρες, μιας και η δομή αυτού διαφοροποιείται στις περιπτώσεις απουσίας του εργαζομένου σε περίοδο ασθένειας, σε εθνικές αργίες, σε ετήσιες άδειες, σε άδειες μετ' αποδοχών κ.λπ. Άμεση συνέπεια είναι η αδυναμία προγραμματισμού του προϋπολογισμού της εταιρείας.

- Χρονοβόρα διαδικασία χορήγησης άδειας εργασίας αλλοδαπού

Παρά τα οφέλη που προκύπτουν από τις τροποποιήσεις του Νόμου περί απασχόλησης αλλοδαπών και της περί αλλοδαπών νομοθεσίας στη Σερβία, προβληματίζουν ορισμένες διατάξεις που προβλέπουν ότι η άδεια εργασίας μπορεί να εκδοθεί βάσει της προσωρινής άδειας διαμονής του αλλοδαπού εργαζομένου. Στη Σερβία η λήψη προσωρινής άδειας διαμονής είναι αρκετά δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία.

- Χρονοβόρες δικαστικές διαδικασίες επιχειρηματικών διαφορών

Τα έγγραφα των δικαστικών υποθέσεων θα πρέπει να είναι προσβάσιμα σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και οι ακροάσεις να πραγματοποιούνται ανά μικρότερες χρονικές αποστάσεις. Συνήθως, είτε δεν τηρείται το καθιερωμένο χρονοδιάγραμμα των ακροάσεων, είτε μεσολάβει μεγάλο χρονικό διάστημα (δύο ή και περισσότερων ετών) για την έκδοση της απόφασης, γεγονός που συμβάλλει στην καθυστέρηση της περάτωσης των δικαστικών διαδικασιών.

-Μεταφορες

Μειωμένη διακίνηση εμπορευμάτων μέσω **σιδηροδρομικών γραμμών** και περιορισμένος αριθμός αδειών εισαγωγής προϊόντων από Ελλάδα. Ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρομικού τομέα στη Σερβία αποτελεί σημαντικό ζήτημα για τις εμπορευματικές της σχέσεις με Ελλάδα. Μεγάλος αριθμός σιδηροδρομικών γραμμών δεν χρησιμοποιείται, ενώ παράλληλα οι ταχύτητες μεταφοράς των εμπορευμάτων δεν είναι ικανοποιητικές.

-ΟΙΚΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ -Καταχώρηση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Παρόλο που η διαδικασία απόκτησης άδειας οικοδόμησης στη Σερβία έχει απλουστευτεί, οι αρμόδιες Αρχές της χώρας θα πρέπει να εκδίδουν άδειες με το κατάλληλο, συγκεκριμένο περιεχόμενο. Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, θα ήταν χρήσιμο να επιτρέπουν στον επενδυτή την καταχώρηση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας του για τις νεόδμητες εγκαταστάσεις, χωρίς να τον εκθέτουν σε πρόσθετες απώλειες χρόνου και σπατάλη κεφαλαίων για την απόκτηση επιπλέον ειδικών εγγράφων.

- Απαρχαιωμένο γραφειοκρατικό σύστημα

Στη Σερβία υπάρχει μεγάλο πρόβλημα με τη γραφειοκρατία, η οποία οδηγεί σε **δυσλειτουργική διοίκηση** και “αργό” φορολογικό σύστημα. Καίριο ρόλο σε αυτό θα αποτελούσε η απλοποίηση και ψηφιοποίηση της διαδικασίας φορολογικής συμμόρφωσης και η ενδυνάμωση της φορολογικής εκπαίδευσης.

-Λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος: Πολλές ευρωπαϊκών συμφερόντων τράπεζες, αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετιζόμενα με την πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας της Σερβίας. Ο τραπεζικός τομέας είναι από τους πλέον “ρυθμισμένους” με πλειάδα παλαιάς νοοτροπίας **γραφειοκρατικούς κανονισμούς και περιορισμούς**. Υπάρχει, επίσης, αδυναμία προστασίας έναντι **συναλλαγματικών και παρεμφερών κινδύνων** για αγορές και πωλήσεις σε νόμισμα διαφορετικό του ευρώ.

-ΕΜΠΟΡΙΟ - Ασάφειες στις νομικές υποχρεώσεις των εμπόρων

Οι ασάφειες αναφορικά με την εισαγωγή προϊόντων και οι μη πλήρως καθορισμένες νομικές υποχρεώσεις που πρέπει να πληροί ένα κατάστημα λιανικής πώλησης στη Σερβία, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες της δύσρυθμης λειτουργίας του εμπορίου στη Σερβία. Για ορισμένα έγγραφα που πρέπει να υποβάλλονται κατά την εισαγωγή ελληνικών προϊόντων στη Σερβία, η **νομοθεσία είναι αμφιλεγόμενη**, με αποτέλεσμα οι εισαγωγείς να βασίζονται σε γενικές οδηγίες που δημοσιεύονται στους δικτυακούς τόπους των αρμόδιων σερβικών αρχών. Επίσης, κατά την **εισαγωγή υπάρχει και το πρόβλημα της αιτιολόγησης του αριθμού ληφθέντων για έλεγχο δειγμάτων**. Τέλος, έχει παρατηρηθεί ότι λόγω μη ύπαρξης συγκεκριμένης ερμηνείας της ρύθμισης που αφορά τις νομικές υποχρεώσεις των εμπόρων, σε διαφορετικές περιοχές της Σερβίας οι υπηρεσίες επιθεώρησης εφαρμόζουν διαφορετικά κριτήρια για τον έλεγχο και την επιβολή κυρώσεων.

Εκτός των ανωτέρω εμποδίων υπάρχουν και **άλλα προβλήματα** που συναντούν οι Ελληνικές και άλλες ξένες εταιρείες στη Σερβία, όπως το θέμα κατοχύρωσης **δικαιωμάτων ιδιοκτησίας ως προς τη χρήση γης και ο αθέμιτος ανταγωνισμός**. Όπως ήδη αναφέρθηκε προηγουμένως, ένα από τα σημαντικότερα όλων που παραμένει ως ζητούμενο, αποτελεί η **άνιση μεταχείριση** των υποψηφίων κατά τη διαδικασία συμμετοχής και επιλογής του “μειοδότη” σε δημόσιους ή και ιδιωτικούς διαγωνισμούς.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη βαρύτητα φαίνεται να έχει η προσωποποιημένη επαφή **με τα εντόπια κέντρα αποφάσεων καθώς και η συμμετοχή σε επιχειρηματικούς φορείς επιρροής** οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να συν-διαμορφώνουν τις εισηγήσεις για τα κατά καιρούς υπό επεξεργασία κλαδικά νομοθετικά ή κανονιστικά πλαίσια. Συνεπώς θεωρούμε χρήσιμη την ανάλογη επαφή και δραστηριοποίηση ελληνικών εταιρειών στη Σερβία, τόσο στον Σύνδεσμο Ελληνικών Επιχειρήσεων Σερβίας (**HBA**) ή/και στο Ελληνο-Σερβικό Επιμελητήριο και το Ελληνο-Σερβικό Επιμελητήριο Β. Ελλάδος-**ΕΣΕ**, αλλά σε σημαντικούς φορείς επιρροής, όπως τον Σύνδεσμο για την Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη, NALED (www.naled.rs) και το Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών (**FIC**-www.fic.org.rs). Τα τελευταία, σε συνεργασία με την Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη Σερβία (www.europa.rs), αλλά και άλλους εγχώριους συλλογικούς φορείς, οι ανωτέρω αναφερόμενοι, κάθε χρόνο υποβάλλουν επεξεργασμένες προτάσεις (**advocacy**) προς την Σερβική Κυβέρνηση σχετικά με την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, το οικονομικό / επιχειρηματικό νομοθετικό πλαίσιο, την φορολογία και την επίλυση σημαντικών προβλημάτων ή εμποδίων που συναντούν **επιχειρηματικοί κλάδοι** στην Σερβική αγορά, ενώ συμμετέχουν, επίσης, μαζί με εκπροσώπους της Σερβικής κυβέρνησης και “decision makers”, σε σημαντικά ετήσια οικονομικά Φόρουμ, όπως αυτό του KoraoNIK.

Περιττεύει να τονιστεί η σημασία της επαφής των εταιρειών που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στη σερβική αγορά, με το Γραφείο Ο.Ε.Υ. της Πρεσβείας της Ελλάδας στο Βελιγράδι, προκειμένου να αποκτήσουν μια πρώτη εικόνα και πληροφόρηση για την αγορά και τις ιδιαιτερότητες της.

3.2. Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας

Για **μόνιμη παρουσία ενός ελληνικού εξαγωγίμου προϊόντος** (αγαθού ή υπηρεσίας) στη σερβική αγορά, απαιτείται επιμονή και υπομονή. Η ελληνική εξαγωγική εταιρεία **δεν θα πρέπει να αναμένει ιδιαίτερο κέρδος κατά τα δύο-τρία πρώτα χρόνια**. Η Σερβία θεωρείται μικρή αγορά αλλά αποτελεί **εφαπτήριο** για τις λοιπές αγορές των χωρών της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η δημιουργία κάποιας **σχέσης εμπιστοσύνης** μεταξύ ελλήνων και σέρβων επιχειρηματιών. Στο πλαίσιο αυτό, θεωρούμε, χρήσιμη την υπενθύμιση της **ελληνικής εμπειρίας, ως προς την προσέγγιση της Σερβίας κατά την τελευταία εικοσαετία**, τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από τον ελληνικό δημόσιο τομέα.

Ο **ανταγωνισμός πλέον είναι ισχυρός** με πολλούς μεγάλους νέους επενδυτές οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στη χώρα δημιουργώντας νέες επιχειρηματικές εναλλακτικές για τους Σέρβους, όπως Ιταλία, ΗΠΑ, Γαλλία, Αυστρία, Κίνα, Γερμανία, Τσεχία, Τουρκία κλπ. Έκτοτε πολλοί Σέρβοι επιχειρηματίες συνήθιζαν να δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους ανωτέρω “νέους παίκτες” στη χώρα τους και να αντιμετωπίζουν την Ελλάδα περισσότερο ως τουριστικό προορισμό. Δυστυχώς, **περιορισμένος αριθμός Σέρβων επιχειρηματιών επισκέπτεται κατά τα τελευταία 10-15 χρόνια κλαδικές εκθέσεις και επιχειρηματικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα**.

Συνίσταται οι επιχειρηματίες **να ακολουθούν πιστά την εγχώρια νομοθεσία** και να δίνουν **ιδιαίτερη βαρύτητα σε προωθητικές δράσεις**.

Σημειώνεται τέλος, ότι όσες χώρες ασκούν εξωστρεφή οικονομική στρατηγική προς τη Σερβία (πχ Τουρκία, Αυστρία, Ιταλία, Γερμανία, Κίνα κλπ), δεν περιορίζονται μόνο στις εξαγωγές τους, αλλά ακολουθούν μια πολιτική "win-win". Οι χώρες αυτές επιδιώκουν μόνιμη παρουσία στην τοπική αγορά μέσω επενδύσεων εντάσεως κεφαλαίου, επωφελούμενες των αντίστοιχων επενδυτικών κινήτρων για ευκολότερη πρόσβασή τους στην ευρωπαϊκή αγορά. Το ευνοϊκό επενδυτικό πλαίσιο κινήτρων της Σερβίας, επιδοτεί θέσεις εργασίας και χρήση οικοπέδων για μερικά χρόνια ενώ υπάρχει εκπαιδευμένο προσωπικό (μηχανικοί, τεχνικοί κλπ) διεθνώς ανταγωνιστικού, εργατικού κόστους. Μικρομεσαίες ξένες επιχειρήσεις δημιουργούν μικρές παραγωγικές μονάδες στη Σερβία και κυρίως στις περιοχές νοτίως του Βελιγραδίου. Διμερείς συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών της Σερβίας με άλλες χώρες, επιτρέπουν στα περισσότερα σερβικά προϊόντα να εξάγονται ατελώς ή με ευνοϊκό δασμολογικό καθεστώς προς τις αγορές αυτές.

Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με την οικονομία και την αγορά της Σερβίας, τις διμερείς οικονομικο-εμπορικές μας σχέσεις, περιέχονται την ιστοσελίδα www.agora.mfa.gr/Σερβία, στον Επιχειρηματικό Οδηγό 2024, (πχ. σύσταση εταιρείας, φορολογικό πλαίσιο, επενδυτικά κίνητρα κτλ) ή στις κλαδικές έρευνες σερβικής αγοράς του Γραφείου ΟΕΥ Βελιγραδίου (πχ για δομικά υλικά-κατασκευαστικό τομέα-αγορά ακινήτων, διαχείριση αποβλήτων, εξορυκτικός τομέας, υψηλή τεχνολογία-ICT, γαλακτοκομικά προϊόντα, agri-business-ελαίόλαδο-ελιές, επενδυτικά κίνητρα και περιβάλλον).

4. Παράρτημα

4.1. Χρήσιμες Διευθύνσεις

1. Ελληνικές Αρχές

Ελληνική Πρεσβεία	Τηλ: +381-11-3226523, 3331900	grembel@mfa.gr
Προξενικό Γραφείο	Τηλ: +381-11-3341507, 3331906	grcon.bel@mfa.gr
Γραφείο Ο.Ε.Υ.	Τηλ: +381-11-3231577, 3222338	ecocom-belgrade@mfa.gr
Γραφείο ΑΚ.ΑΜ.	Τηλ : +381-11-3034698	defatt_srb@hndgs.mil.gr
Γραφείο Δημόσιας Διπλωματίας	Τηλ: +381-11-3331924, 3331963	pdo.bel@mfa.gr

2. Σερβικές Αρχές

Σερβική κυβέρνηση τηλ : +381 11 3614-621, <https://www.srbija.gov.rs>, kontakt@gov.rs
Γραφείο της πρωθυπουργού κας Α.Μπρνάμπιτς, Nemanjina 11, Βελιγράδι, τηλ / φαξ: +381 11 3620-115, predsednikvlade@gov.rs

Υπουργεία της Σερβικής Κυβέρνησης

Υπουργείο Εξωτερικών

Βελιγράδι, Kneza Milosa 24-26, τηλ: +381 11 306-8000, +381 11 3616-333; φαξ: +381 11 3618-366
www.mfa.gov.rs, <https://msp.rs>, mfa@mfa.rs, press@mfa.rs

Υπουργείο Εσωτερικών

Βελιγράδι, Bulevar Mihajla Pupina 2, τηλ: +381 11 306-2000 εσωτ. 2601, www.mup.gov.rs ,
info@mup.gov.rs

Υπουργείο Οικονομικών

Βελιγράδι, Kneza Milosa 20, τηλ: +381 11 3613-245; +381 11 3642-600, www.mfin.gov.rs ,
kontakt@mfin.gov.rs, press@mfin.gov.rs

Υπουργείο Οικονομίας

Βελιγράδι, Kneza Milosa 20, τηλ: +381 11 3642-600; φαξ: +381 11 3642-705, www.privreda.gov.rs,
kabinet@privreda.gov.rs, press@privreda.gov.rs

Υπουργείο Γεωργίας, Δασών και Διαχείρισης Υδάτων

Βελιγράδι, Nemanjina 22-26, τηλ: +381 11 260-79-60, +381 11 3612-197; φαξ: +381 11 260-79-61
www.minpolj.gov.rs , office@minpolj.gov.rs

Υπουργείο Προστασίας Περιβάλλοντος

Βελιγράδι, Omladinskih brigada 1, τηλ: +381 11 3131-357; φαξ: +381 11 3131-394
www.ekologija.gov.rs, eko.kabinet@eko.gov.rs

Υπουργείο Κατασκευών, Μεταφορών και Υποδομών

Βελιγράδι, Nemanjina 22-26, τηλ: +381 11 3614-652; φαξ: +381 11 3616- 521, www.mgsi.gov.rs ,
kabinet@mgsi.gov.rs

Υπουργείο Ορυχείων και Ενέργειας

Βελιγράδι, Nemanjina 22-26, τηλ: +381 11 3604-403; φαξ: +381 11 3616-603
www.mre.gov.rs , kabinet@mre.gov.rs

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Βελιγράδι, Nemanjina 22-26, τηλ / φαξ: +381 11 785-8000
www.mpravde.gov.rs , kontakt@mpravde.gov.rs

Υπουργείο Εμπορίου, Τουρισμού και Τηλεπικοινωνιών

Βελιγράδι, Bulevar Mihajla Pupina 2, τηλ: +381 11 3113-432; φαξ: +381 11 3114-650,
www.mtt.gov.rs , kabinet@mtt.gov.rs

Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Βελιγράδι, Bircaninova 6, τηλ: +381 11 362-0146; +381 11 361-3654

www.mduls.gov.rs, kabinet@mduls.gov.rs, sekretarijat.mduls@mduls.gov.rs

Υπουργείο Άμυνας

Βελιγράδι, Bircaninova 5, τηλ: +381 11 3006-311; φάξ: +381 11 3006-062,

www.mod.gov.rs, info@mod.gov.rs

Υπουργείο Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Βελιγράδι, Nemanjina 34, τηλ: +381 11 3061-100, +381 11 3061-102, +381 11 3061-103; φάξ: +381 11 3061-110

www.mei.gov.rs, office@mei.gov.rs

Υπουργείο Παιδείας, Επιστημών και Τεχνολογικής Ανάπτυξης

Βελιγράδι, Nemanjina 22-26, τηλ: +381 11 3616-489; φάξ: +381 11 3616-491

www.mpn.gov.rs, kabinet@mpn.gov.rs

Υπουργείο Υγείας

Βελιγράδι, Nemanjina 22-26, τηλ: +381 11 3616-251, +381 11 3614-890; φάξ: +381 11 2656-548

www.zdravlje.gov.rs, kabinet@zdravlje.gov.rs

Υπουργείο Εργασίας, Απασχόλησης, Βετεράνων και Κοινωνικών Υποθέσεων

Βελιγράδι, Nemanjina 22-26, τηλ: +381 11 3038-661

www.minrzs.gov.rs, protokol@minrzs.gov.rs, kabinet@minrzs.gov.rs, press@minrzs.gov.rs

Υπουργείο Αθλητισμού

Βελιγράδι, Bulevar Mihajla Pupina 2

τηλ: +381 11 3130-912, +381 11 3117-099; φάξ: +381 11 3130-915

www.mos.gov.rs, sekretarijat.mos@mos.gov.rs

Υπουργείο Αγροτικής Πρόνοιας

Βελιγράδι, Bulevar Mihajla Pupina 2, τηλ: +381 11 3112-282; +381 11 2673-027

www.mbs.gov.rs/, kabinet@mbs.gov.rs

Υπουργείο Επιστημών, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας

Βελιγράδι, Nemanjina 11, τηλ: +381 11 3621-537

www.inovacije.gov.rs/, kabinet@mbpi.gov.rs

Υπουργείο Δημοσίων Επενδύσεων

Βελιγράδι, Nemanjina 11, τηλ: +381 11 3617-737; +381 11 3617-584; φάξ: +381 11 3617-737

www.obnova.gov.rs/, kabinet@obnova.gov.rs

Υπουργείο Πολιτισμού και Μέσων Ενημέρωσης

Βελιγράδι, Vlajkovicena 3, τηλ/φάξ: +381 11 3398-172, +381 11 3398-811

www.kultura.gov.rs, kabinet@kultura.gov.rs

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Σερβίας	Τηλ. +381-11-3300900	kabinet@pks.rs
Εμπορικό Επιμελητήριο Βοϊβοντίνας	Τηλ: +381-21-4803709	kabinet@pkv.rs
Οικονομικό Επιμελητήριο Βελιγραδίου	Τηλ: +381-11-2641355, 2643344, 2643899	kabinetbg@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Νόβι Σαντ	Τηλ: +381-21-4802088	kabinet.novisad@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Νις	Τηλ: +381-18-510999, 255668, 255391	info.nis@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Ζρένιανιν	Τηλ: +381-23-562979, 535890	zrenjanin@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Κικίντα	Τηλ: +381-230-21080, 21173	office@rpk-ki.co.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Βάλιεβο	Τηλ: +381-14-221721, 222314	rpkvaljevo@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Πόζαρεβατς	Τηλ: +381-12-556800, 556801, 556802	rpk-po@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Ζάιετσαρ	Τηλ: +381-19-421901, 421411	rpkza@pks.rs
Περιφ. Εμπορ. & Βιομηχ. Επιμελητήριο Κράγκουιέβατς	Τηλ: +381-34-335805, 335010	komora.kragujevac@pks.rs

Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Κράλιεβο	Τηλ: +381-36-334655, 231711	kraljevo@komora.net
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Ούζιτσε	Τηλ: +381-31-514394, 513483	office.uzice@pks.rs
Περιφ. Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πάντσεβο	Τηλ: +381-13-343475, 354055	rpkpancevo@pks.rs
Οικονομικό Επιμελητήριο Σρεμ	Τηλ: +381-22-610778	office@rpksrem.co.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Κρούσεβατς	Τηλ: +381-37-441128, 441280, 418520	krusevac@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Σόμπορ	Τηλ: +381-25-420780, 420930	office.sombor@pks.rs
Περιφερειακό Εμπορικό Επιμελητήριο Σούμποτιτσα	Τηλ: +381-24-553357, 553420	subotica@pks.rs

4. Τράπεζες

ADDIKO BANK AD BEOGRAD	www.addiko.rs
AIK BANKA A.D. Beograd	www.aikbanka.rs
ALTA BANKA AD BEOGRAD	https://altabanka.rs/
API BANK A.D. BEOGRAD	www.apibank.rs
BANCA INTESA A.D. Beograd	www.bancaintesa.rs
BANKA POŠTANSKA ŠTEDIONICA A.D. Beograd	www.posted.co.rs
BANK OF CHINA SRBIJA A.D. Beograd - Novi Beograd	www.bankofchina.com/rs/
CRÉDIT AGRICOLE BANKA SRBIJA A.D. Novi Sad	www.creditagricole.rs
ERSTE BANK A.D. Novi Sad	www.erstebank.rs
EUROBANK DIREKTNA A. D. Beograd	www.eurobank-direktna.rs
EXPOBANK A.D. Beograd	www.expobank.rs
HALKBANK A.D. Beograd	www.halkbank.rs
NLB KOMERCIJALNA BANKA AD Beograd	www.kombank.com
MIRABANK A.D. Beograd	www.mirabankserbia.com
MOBI BANKA A.D. BEOGRAD	www.mobibanka.rs
NASA AIK BANKA A.D. BEOGRAD	www.nasaaikbanka.rs
3 BANKA AKCIONARSKO DRUSTVO. Novi Sad	www.3bank.rs
OTP BANKA SRBIJA A.D. BEOGRAD	www.otpbanka.rs/
PROCREDIT BANK A.D. Beograd	www.procreditbank.rs
RAIFFEISEN BANK A.D. Beograd	www.raiffeisenbank.rs
SRPSKA BANKA A.D. Beograd	www.srpskabanka.rs
UNICREDIT BANK SRBIJA A.D. Beograd	www.unicreditbank.rs

5. Διοργανωτές Εκθέσεων

A & L EXPO d.o.o. Beograd	Τηλ.: +381-11-7111685, 3340454	office.alexpo@gmail.com
BELEXPOCENTAR d.o.o.	Τηλ.: +381-11- 3100300, 3100153	belexpocentarhala@hibelgrade.rs
DUKE & PETERSON D.O.O.	Τηλ.: +381-11- 3284 110, 3346 425	office@dukeandpeterson.com
SUMADIA SAJAM	Τηλ.: +381-34 503 500	zoran.nedeljkovic@sumadijasajam.rs

6. Διπλωματικές Αποστολές

<http://www.mfa.gov.rs/en/embassies/serbian-diplomatic-missions/serbian-embassies>

7. Τεχνολογικά- Ερευνητικά Κέντρα

- StartIT, <https://startit.rs>
- Impact Hub, <https://belgrade.impacthub.net>
- Science Technology Park Belgrade, <https://ntpark.rs>

8. Σύνδεσμος Ελληνικών Επιχειρήσεων - www.hba.rs

Address: Blvd Arsenija Carnojevica 68/8, 11070 Belgrade

Phone Number: [+381 11 36 26 067](tel:+381113626067), [+381 64 82 96 508](tel:+381648296508)

Web site: www.hba.rs

Email: office@hba.rs

& Ελληνο-Σερβικό Επιμελητήριο Βορείου Ελλάδος- <https://www.greekserbian.com/>

Address: Τσιμισκή 54, 54623, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα

Phone Number: +30 2310277798

Email: info@greekserbian.com

Web site: <https://www.greekserbian.com/>

9. Πηγές Πληροφόρησης/Ειδήσεις

BETA

www.beta.rs

Tel: +381 (0)11 360 2400, +381 (0)11 360 2464

Fax: +381 (0)11 2642 551

E-mail: webportal@beta.rs

FONET

<http://www.fonet.rs/>

Tel/Fax: +381 (0)11 26 30 881, +381 (0)11 26 35 346

E-mail: info@fonet.rs

TANJUG

<http://www.tanjug.rs/>

Tel: +381 (0)11 32 88 284, 32 88 285

Fax: +381 (0)11 3282

E-mail: upr@tanjug.rs, office@tanjug.rs

NOVINSKA AGENCIJA JUGMEDIA

<http://www.jugmedia.rs/>

Tel: (+381) 16 281 557, (+381) 16 200 022, 063 402 361

E-mail: jugmedia.redakcija@gmail.com

JUGPRESS, REGIONALNA INFORMATIVNA AGENCIJA

<http://www.jugpress.com/>

Tel: 016 214 796, 063/8549104, 064/1338677

E-mail: lilasjug@gmail.com

SANAPRESS

<http://www.sanapress.info/>

Tel/fax: (+381) 60 889 2044

E-mail: agencija.sana@gmail.com

10. Τηλεοπτικοί/Ραδιοφωνικοί Σταθμοί

RADIO-TELEVIZIJA SRBIJE www.rts.rs

E-mail: kontaktcentar@rts.rs

B92 <http://www.b92.net/>

E-mail: office@b92.net

PRVA SRPSKA TELEVIZIJA <http://www.prva.rs/>

E-mail: info@prva.rs

HAPPY TV <http://www.happytv.tv/>

E-mail: happy@happytv.rs

TV PINK <http://www.rtvpink.com/>

E-mail: infotop@rtvpink.com, kabinet@rtvpink.com

N1 <http://rs.n1info.com/>

E-mail: webredakcija@n1info.com

11. Εφημερίδες

DANAS www.danas.rs

E-mail: desk@danas.rs

ALO! www.alo.rs

E-mail: redakcija@alo.rs, online@alo.rs

BLIC www.blic.rs

E-mail: redakcija@blic.rs, redakcija_blic@ringier.rs

INFORMER www.informer.rs

E-mail: redakcija@informer.rs

KURIR www.kurir-info.rs

E-mail: redakcija@kurir-info.rs

POLITIKA www.politika.rs

E-mail: desk@politika.rs, redakcija@politika.rs

NOVOSTI <https://www.novosti.rs/>

E-mail: redakcija@novosti.rs, internet@novosti.rs

12. Ξενοδοχεία

Metropol Palace

<https://www.marriott.com/hotels/travel/beglc-metropol-palace-a-luxury-collection-hotel-belgrade>

Mercure Belgrade Excelsior

<https://all.accor.com/hotel/B1E1/index.en.shtml>

Hilton Belgrade

<https://www.hilton.com/en/hotels/begbshi-hilton-belgrade>

Hyatt Regency Belgrade

<https://www.hyatt.com/en-US/hotel/serbia/hyatt-regency-belgrade/belgr>

Square Nine

<https://www.squarenine.rs>

Mama Shelter Belgrade

<https://www.mamashelter.com/en/belgrade>

Hotel Townhouse 27

<https://townhouse27.com>

Crowne Plaza Belgrade

<https://www.crowneplaza.com/hotels/gb/en/belgrade/begcp/hoteldetail/hotel-overview>

Courtyard Belgrade City Center

<https://www.marriott.com/hotels/travel/begcy-courtyard-belgrade-city-center>

13. Χρήσιμες Ιστοσελίδες για επιχειρηματίες

<http://europa.rs/serbia-and-the-eu/call-for-tenders> & <http://europa.rs/eu-projects-in-serbia> – Γραφείο ΕΕ στη Σερβία-Προκηρύξεις Έργων

<http://www.cfcu.gov.rs> – Υπουργείο Οικονομικών - Τμήμα Συμβάσεων και Χρηματοδότησης Προγραμμάτων από την ΕΕ

<http://www.businessportal.gr/> Γενικό Εμπορικό Μητρώο Ελλάδος, Tel: +302104129395, +302104177241-5, E.mail: registry@pcci.gr

<https://www.apr.gov.rs/searches.4090.html> Μητρώο Επιχειρήσεων στη Σερβία

<https://alsu.gov.rs/en/> Εποπτικός φορέας πτωχεύσεων

<https://rap.euprava.gov.rs/> Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών

<http://www.obnova.gov.rs/english/public-procurement> - Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίων Συμβάσεων

<https://coebank.org/en> Συμβούλιο της Τράπεζας της Ευρώπης (CEB)

<https://germancooperation.rs/kfw> Γερμανική Τράπεζα Εξωτερικής Βοήθειας

<https://www.wbif.eu> , <https://www.wb6cif.eu/covid-19/transport-news/> & <https://www.wbif.eu/wbif-projects> - WBIF

www.rs.undp.org - UNDP

<https://www.worldbank.org/en/country/serbia> - Παγκόσμια Τράπεζα

<https://www.ekapija.com/en/tender> - Συνδρομητική ιστοσελίδα για προκηρύξεις έργων

<https://www.srbija.gov.rs> –Κυβέρνηση Σερβίας

www.mfa.gov.rs –Υπουργείο Εξωτερικών Σερβίας

www.mfin.gov.rs - Υπουργείο Οικονομικών

www.privreda.gov.rs - Υπουργείο Οικονομίας

<https://www.mgsi.gov.rs> –Υπουργείο Κατασκευών, Μεταφορών και Υποδομών

www.mduls.gov.rs - Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης

www.mtt.gov.rs - Υπουργείο Εμπορίου, Τουρισμού και Τηλεπικοινωνιών

<https://www.nbs.rs> –Κεντρική Τράπεζα της Σερβίας

<https://www.imf.org/en/Countries/SRB> - Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

<https://ras.gov.rs> - Σερβική Υπηρεσία Ανάπτυξης

www.pks.rs - Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο της Σερβίας

<https://www.stat.gov.rs> –Στατιστική Υπηρεσία Σερβίας stat@stat.gov.rs

www.kkdp.gov.rs - Επιτροπή Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων

www.kzk.org.rs - Επιτροπή για την Προστασία του Ανταγωνισμού

www.ujn.gov.rs/wp-content/uploads/2021/07/Public-Procurement-Law-OG-91_2019-PPO.pdf - Νόμος για τις Δημόσιες Συμβάσεις

<https://www.carina.rs> – Τελωνειακή Υπηρεσία

<https://www.usz.gov.rs/eng/index.php> - Ελεύθερες Ζώνες

<https://nbs.rs/en/finansijske-institucije/banke/spisak-banaka/index.html> - Λίστα των Τραπεζών στη Σερβία

<https://startit.rs> - StartIT (θερμοκοιτίδα νεοφυών επιχειρήσεων)

<https://ntpark.rs> – Τεχνολογικό Πάρκο

<https://belgrade.impacthub.net> – (θερμοκοιτίδα νεοφυών επιχειρήσεων)

www.hba.rs – Σύνδεσμος Ελληνικών Επιχειρήσεων Σερβίας

<https://www.ats.rs/en> - Οργανισμός Πιστοποίησης Σερβίας

<https://iss.rs/en> - Ινστιτούτο Τυποποίησης της Σερβίας

<https://www.consumersinternational.org/members/members/national-consumer-organisation-of-serbia-nops-> Ένωση καταναλωτών Σερβίας

www.fic.org.rs - Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών (FIC)

www.greekserbian.com Ελληνο-Σερβικό Επιμελητήριο Β.Ελλάδος-ΕΣΕ

<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/serbia-market-opportunities> Official Website of the International Trade Administration

<https://eurofast.eu> Λογιστικό Γραφείο ελληνο-κυπριακών και γενικότερα ελληνικών συμφερόντων στη Σερβία, Eurofast

<https://innovations.serbiacreates.rs/> επενδύσεις στον τομέα του IT
<https://serbia-business.eu/invest-in-serbia/>
<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2018/07/european-tax-serbia-country-profile.html>
<https://www.pwc.rs/en/publications/assets/Doing-Business-Guide-Serbia-2019.pdf>
<https://www2.deloitte.com/rs/sr.html>
https://www.ey.com/en_rs
<https://www.pwc.rs/> (στη σερβική γλώσσα)
<https://www.productsgreek.com/el/> Products Greek, κατάλογος προβολής ελληνικών επιχειρήσεων και παραγωγών
<https://www.worldwide-tax.com/serbia/serbia-Index.asp> <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/welcome-access2markets-market-access-database-users> EU Access2Markets Database
<https://deligate.gr/> Portal Deligate.gr, portal ενίσχυσης προβολής επιχειρήσεων που παράγουν Ελληνικά ΠΟΠ προϊόντα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- IMF Country Report No 22/230/June2022- βλ. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/06/27/pr22230-imf-executive-board-completes-policy-coordination-modification-targets-for-serbia>
- IMF Executive Board Completes Second Review Under the Policy Coordination Instrument and Modification of Targets for the Republic of Serbia, Press Release no 22/230-June 27, 2022
- “South East Europe-Energy Outlook-2021/2022-IENE, Athens, December 2021, 1398 pages, www.iene.eu
- “Επιχειρηματικός Οδηγός Σερβίας 2022”, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων Βελιγραδίου, σελ. 69-72 - <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/80925>
- Έρευνα Αγοράς για τους κλάδους “Δομικών Υλικών, Μεγάλων Έργων και Ακινήτων 2022”, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων Βελιγραδίου, 72 σελ.- <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/80137>
- Έρευνα Αγοράς για “Διαχείριση Αποβλήτων στη Σερβία-2022”, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων Βελιγραδίου, 45 σελ. <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/79361>
- “Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ Η ΑΓΟΡΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΑ 2022”, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων Βελιγραδίου 42 σελ., <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/81052>
- “Ο Τομέας τεχνολογίας και νεοφυών εταιρειών στη Σερβία-Νοέμβριος 2020”, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων, 29 σελ. <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/72761>
- “Αγορά Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών στη Σερβία”, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων Βελιγραδίου, 2022, 11 σελ. <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/79501>
- “There is enough room to improve our relations”, (interview with Vassilis Skronias), Greece IN Focus-Diplomacy & Commerce, Belgrade Oct.2021, pages 12-13
- “7th Serbian Property & Infrastructure Development Conference”, Belgrade, 22.03.2022, www.realestateconference.rs (& έγγραφο Γραφείου Ο.Ε.Υ. Βελιγραδίου υπ’ Α.Π.2240/ΑΣ81/28.03.2022)
- **ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ & LOGISTICS ΣΤΗΝ ΣΕΡΒΙΑ:**
- <https://cordmagazine.com/special-editions/construction-transport-and-infrastructure-2022>
- “Ελλάς & Σερβία ως παράγοντες σταθερότητας στο παρελθόν και στη Βαλκανική προοπτική”, Aleksandra Pecinar-Γ. Δουδούμη, Ελλ. Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών, Αναστατικές Εκδόσεις Διον. Ν. Καραβία, Αθήνα, 2020, 293 σελ.
- “Τα Βαλκάνια στη σκιά του χθές”, Γ. Ε. Δουδούμης, Εκδ. Βιβλ. Ν. Καραβία, Αθήνα, 2018, σελ. 159 καθώς και η γ’ έκδοσή έτους 2020 (160 σελ.)
- “Doing Business 2020, Economy Profile, Serbia, Comparing Business, Regulation in 190 Economies, World Bank Group, 70 σελ., www.doingbusiness.org
- “Επιχειρηματικός Οδηγός Σερβίας”, 2021, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων, Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βελιγράδι, Διαθ. στο: <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/76120>

- “Αγορά Ελαιολάδου και Αγρο-Βιομηχανία στη Σερβία”, Γραφείο Οικ. & Εμπ. Υποθέσεων, Πρεσβεία της Ελλάδος στη Σερβία, Σεπτέμβριος 2021, Διαθ. στο: <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/76286>
- “Μια Peripeteia-Ταξίδι στον κόσμο”, Βασίλης Ευμολπίδης, Εκδ. Νέος Κύκλος Κωνσταντινουπολιτών, Αθήνα, 2020, 259 σελ.
- www.pwc.rs, pwc.rs/en.html
- “Guide to doing business and investing in Serbia”, PWC Serbia, April 2019, 53 σελ. , -“Guide to doing business in Serbia”, JPM, 2019, 82 σελ., www.jpm.rs -“Investing in Serbia - An overview of the current tax system”, TPA-Baker Tilly, 2020, 21 σελ., www.tpa-group.com
- “Human Development Paper on Income Inequality in the Republic of Serbia”, UNDP, August 2018, 82 pages, rs.undp.org
- ΑΞΕ της Ελλάδος στη Σερβία https://www.nbs.rs/en/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/index.html)
- “Ετήσια Έκθεση Πρεσβείας 2021
- www.nbs.rs
- www.stat.gov.rs
- www.oecd.org
- www.mfin.gov.rs
- www.data.worldbank.org
- www.eurofast.eu
- www.worldwide-tax.com/Serbia/ser_double.asp
- www.apr.gov.rs
- www.zis.gov.rs
- www.ras.gov.rs
- www.sec.gov.rs
- www.kopaonikbusinessforum.rs
- www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/
- Household Budget Survey, SORS, 2017/2019
- www.statistics.gr
- <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFCO2/2019-M01>
- Enlargement package and Serbia Annual Report 2020:
- https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/serbia_report_2020.pdf
- https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/near_factograph_serbia_october_2020.pdf
- https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20201006-communication-on-eu-enlargement-policy_en.pdf
- EU Economic and Investment Plan in Serbia: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/wb_economic_and_investment_plan_october_2020.pdf
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1811
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_1819
- www.europa.rs
- www.wb6cif.eu
- EU in Serbia: Morning & Afternoon Media Reviews
- Serbia Geo-poetical album, Princip Press, Belgrade 2015, 239 pages
- Belgrade The Eternal City, Aleksadar Diklic, Ed. Magnus Team, Belgrade 2021, 576 pages
- <https://serbien.ahk.de/>
- www.ekapija.com
- Rokas Energy Newsflash (72nd Issue/Nov 21/28.12.21) Rokas Law Firm Belgrade
<https://europa.rs/chapters-opened-and-closed/?lang=en>